UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Processus iudiciarius panormitani

Johannes <Urbach>

Parisius, Millesimo quinge[n]tesimo octauo

urn:nbn:de:hbz:466:1-70756

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 6060.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 6060.

O I
25

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

0
I x 24.5

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Proceſſus iudiciarius pa= normitani nouiter correctus et emendatus cuʒ multis ad ditionibꝰ in locis opportunis inſertis

Collig. Soc. Jesu Padeb.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Incipit eximi⁹ hic iudicia-ri⁹ ordo. Panormitanus quē tradidit aq̄la iuris

Rex pacificus cunctorꝝ că effectiua et finalis de ſum. trinit.ca. .i. de re li. et vene ſanc. glorioſus deus in princi .li. vi.⁊.l.i. C. de ſum. trini. Hominem ad ſui ſimilitudinem formauit. xxxiij.q.v. hec ymago. de pe.di.ij. in p̄ncipio creauit celuꝫ.l.ſi quis metal-liū.C. de penis. Eccleſiaſtici.vij.c.ī fi.⁊ diſpoſuit ſi-bi ſubditos pudicos fore ⁊ modeſtos. vt ī ꝓhemio cōpilacionis gregoriane ⁊ eorꝫ regulationi ius na-turale concreando.v.di.ī pn.q̄ lex naturalis et re-gimen creati hominis ſecūdum ſtatū p̄mcue diſpo ſitionis creatoris ſufficiēs exiſtebat cū ip̄e creator opus nō nouerit īperfectum de bap.c. maiores.xv. Adhuc queritur que.lege omnia communia erāt. i.di.ius naturale.viij.di. quo iure. ſed q̄ ipſi ſubdi ti tales nō permāſerūt ſecūdū diſpoſitionē ⁊ volū-tatem creatoris. Nam multiplicato genere huma no iure gentium orta ſunt bella et diſtincta ſunt re-rū dn̄ia.ff. de iuſti. et iure.l. ex hoc iure. et.i. diſ. ius gentiū. vt homo ſe infinitis īmiſceret queſtionibus Eccl'ia vbi.s̄. ipſi ſubditi cupidi erant ad aliena vn̄ lites īſurrexerunt. Unde ſeneca. Homines quietiſ ſime viuerent ī terris ſi hec duo ꝓnomīa de medio tollerentur meum et tuū. et alibi d̄t noſtri eſſemus ſi noſtra nō eſſent. Nam cupiditas effrenata ex hu mane corruptōe conditōis conſurgens pacē odiēs

et lites ⁊ iurgia nutiēs et inducēs:tot noua litigiā
gñat ꝙ plura ſūt negocia ꝙ̄ vocabula.ff.de preſcri.
ꝟ.naturalē.⁊ in ꝓhemio cōpilationis ṗdicte.⁊ na
tura humana ad diſſētiēdū ꝓna.de conſe.di.iiii.ſi
cut in ſacramētis.l.i.ff.de libertis vniuerſitatis.de
conceſ.preben.q2 diuerſitatem nouas deproperat
edere formas.C.de ve.iu.eu.u.l.ii.§.Sz q2 diuine.
Hinc ē ꝙ forma litigādi ⁊ placitādi vſus ī paradi-
ſo videtur exorta. Nam cum adā redargueretur a
dño de inobediētia:relaxationē hui⁹ criminis con
uertit ī cōiugē.imo ī cōiugis auctorē cū dixit mu-
lier quā dediſti michi ſociā me decepit ⁊ comedi de
pe.di.i.ſerpēs. Item ex lege veteri ordo iudicioꝝ
cōprobat̃. Nā moyſes ait. In ore duoꝝ vel trium
ſtat omne ꝟbū.Deut̃.xix.de iudi.c. nouit de teſti.
in oī.Itez in nouo teſtamento. Vñ apl̃s. ſecularia
iudicia ſi habueritis pctm̄ in vobis eſt ⁊ cōtēptibi-
les vos deo facietis.i. Co.vi.c.⁊.xi. q.i.§.ex his.
xiiii.q.i.in ṗn.quare ſcd̄z hmōi ſtatum nature cor-
rupte nō ſufficiebat lex nature ſ3 neceſſaria erat ꝓ
mulgatio legis humane poſitiue.q2 niſi lites p iu-
ſticiā reprimerent̃ in mundo non eēt ꝯcordia.fuit
ergo neceſſaria humani iuris adinuentio ad iſtum
effectū vt hm̄oi appetitū noxiū refrenaret ⁊ hoīes
in tribus preceptis v3 honeſte viuere:alterū nō le-
dere:ius ſuum vnicuiq; tribuere informaret. ff.de
iu.⁊ iu.l.et iuris ṗcepta.et in ꝓphe.§.allega. vt ſic
hominū coherceret̃ audacia ⁊ inter ꝓbos innocen
tia tuta redderet̃.iiii.diſ.facte ſunt leges.⁊ vt boni
qui te viuerēt inter malos.xxiii.q.v.non fruſtra ac
ne q̄s temeritate ꝓpria ſibi ſumat vltionem. alius
ergo ſi hoīes ī ṗmeue diſpoſitionis ſtatu ⁊ innocē-
tia ꝑtrāſiſſēt latio legis poſitiue nō fuiſſet neceſſa-

tia.ad quid em̄ idigeremus titulis de libel.obla.et li.cōteſt.ꝛ ſimilibus ſi lites nō eſſēt. Cū igr̄ ex cupiditate et malicia hoim lites orte ſint ꝛ contētionis inducte huiuſmodi ꝛ ſimilibus titulis vt iure poſitiuo idigem⁹ ad negocia ꝑtractāda ꝛ lites dirimendas. Sed licet ius ſuꝑ hoc emanauerat poſitiuū tn̄ hec ſcia et exercitiū placitādi per maxie ſunt neceſſaria.xlv.diſ.lz.l.diſ. vt cōſtitueretur ꝑ ſciam em̄ et ꝑ experiētiaꝫ oīs acq̄ritur noticia iuxta id. vſus et ars docuit qđ ſapit oīs hō et iuxta phm̄ in p̄nci.methaphiſice experiētia facit artem.nā oē artificiū ꝑ exercitiū ꝑcipit icrementum vt i. l. legatis ſeruis .§.ornatricibus.ff.de lega.iij. Eſt em̄ ip̄a experientie efficax rex magiſtra de elec. q̄ꝑ ſit lib.vi. Ān lex cōmēdat iuriſꝑitos ab experiētia rex: Et exꝑti cauſarum iudices dari pn̄t. ¶ Additio. Lꝫ ſint imperiti litterax q̄ꝛ experientia ſupplet defectū litteraturi re vt dicit ſpe.ti.de iudice delegato.§. viij.x. Item ꝙ eſt litteratus.C.de iudi.certi.nā iexpertus pauca cognoſcit ꝛtmaxime circa formas libellorū.ꝛ ordinem iudiciariuꝫ circa quē debite pertractādū requiritur experientia. Unde dt Roff. in lib.in ti.in prin.ꝙ difficile eſt vt quis benefacit libellos difficiles componere ꝛ ordinē iudicij ꝑtractare ē cōponere libellos eſt difficile ꝛ ꝑiculoſuꝫ.ēt ſi al̄s ſit bon⁹ in legibus intellige canonicis vel ciuilib⁹.niſi i cārum exercitio cōuerſetur. Nam vt dicit Guil.i ſpe. ti.de libel.concep.in prin.circa libellox conceptionem grande periculū iminet. ꝛ quaſi tota vis iudiciorū i eis rite concipiendis cōſiſtit de iudi.examinata.de ſymo.licet hely ē cū ſimilib⁹ ꝛ pauci reꝑiuntur in hoc plene inſtructi imo nullus ē q̄ plerumq̄ in his varīo nō āducat̄ errore.ad hoc de imu.et.c.

aduerſus. Idcirco dñoꝝ meoꝝ ſuper hoc deuict⁹ in
ſtantia libellorum et aliorum actuum iudicialium
formas tradere et declarare intēdo / ⁊ iudicioꝝ or-
dinem debitum et frequētatū per ſingulos actus ⁊
partes iudiciales ac media per que ad cauſaruʒ fi
nē ꝑuenitur cōpetenti ac regulato ordine replicare
q̄tū michi eſt poſſibile. Qꝛ licet in hac re in ſufficiē
tē me cognoſcā faciā tñ quod poſſū xxij. q. ij. faciat
hō et ſufficiat ꝙ in paucis animi labore conſolatur
vt dicit lex tutori. C. de nego geſtis ⁊. ff. de admini.
tu. l. tutor. §. qui ſe in fine.

¶ Quid ſit iudicium.

SEd anteq̄ veniam ad propoſitum ꝓ euidētia
p̄mitto ꝙ iudiciuʒ eſt actus legitimus triū ꝑ
ſonarum / iudicis / actoris / et rei ſcđm hoſti. in ſum-
ma de iudi. in pri. ⁊ doc. cōiter ī hoc quod dꝛ ē act⁹
triū ꝑſonarū / includūtur duo ſcʒ ꝓceſſus iudicij et
perſone et licet ſint aliqua iudicia vbi non ſunt om
nes ille perſone / vt in iudicio gn̄alis inquiſitionis
vbi nō eſt perſona actoris vel rei de quo in. c. bone
de elec. ⁊ ī iudicio inquiſitionis ſpecialis que ſit ex
officio iudicis nemine promouēte vel inſtigāte vt
ī ca qualiter ſecūdo de accuſa. inquiſi. Ubi deficit
perſona actoris ⁊ ſuper crimine notorio in quo nō
exigitur perſona accuſatoris / de accu. euidētia ad
hūc tñ ſtant predicta vera in diffinitiōe poſita quia
in iudicio inquiſitionis fama vel infamia precede-
re debet inquiſitionē vt in iuribus allegatis / ⁊ illa
eſt loco actoris et ei⁹ typū gerit vt ibi notatur. Et
inquiſitio generalis ad ſpecialem ordinatur et ita
etiam ſimiliter erit ibi ſicut in ſpeciali reperire acto
rem ſic in iudicio quo habetur ſuper notorio cri-

mſe poteſt dici ꝙ ibi notoriũ ſupplet locũ et vicem
accuſatoris interpretatiue ⁊ ſic in quocũqꝫ iudicio
ordinario inquiſitorio vel extraordinario/predicte
tres ꝑſone ſubſtãtifice habebũtur ficte vel vere vel
ſaltem repreſentatiue. Et ita iſte tres ꝑſone ſunt de
eſſe iudicij/et ſubſtantia ſcilicet iudex actor ⁊ reus
¶ Additio. Et dicit bal. ſuper rubrica ex ꝺ iudicijs
ꝙ elemẽta ſiue cauſe iudicioꝝ ſunt quattuor. effici
ens vt magiſtratus ꝑ̄ſidens/actor trahens/ ⁊ reus
fugiẽs. l. ſolẽni. ff. de iudicijs. ⁊. l. ſi quis intentione
ambigua cauſaꝫ materialis eſt negociũ et facta ho
minũ. l. iuriſgẽtiũ. §. i. ff. de pactis. l. ſi ex plagis. §. ī
cliuo. ff. ad legem aqui cauſa formalis modus ꝓce
dendi ⁊ potiſſime libellandi ad queꝫ debet ſemper
aiaduertere iudex q2 ſecundũ formã libelli ſētẽtia
eſt ferenda vt. l. fundus. ff. diuidũdo. c. lꝫ heli/extra
de ſimonia/cauſa finalis ē victoria q2 nemo litigat
niſi ſpe victorie. l. rõne. §. cuꝫ q̄dē. ff. ad. l. falci. ſunt
tñ alique perſone que qñqꝫ in iudicio interueniunt
et earum alique agũt vel defendũt/ ſicut procura=
tor/coniuncte perſone/defenſor/excuſator/ ſindicꝰ
yconomus/tutor/curator/⁊ quedã alie de quibus
in ſpeculo parte prima ī tertia particula per totum
ſed iſte ꝑſone ſunt in iudicio agẽdo vel defendendo
nomine alieno videlicet nomine actoris vel rei aliene
nec agunt nec defendũt ſed ſunt ibi vt preſtẽt ami=
niculum ipſis cauſis. ſicut ſunt aduocati. C. de po=
ſtu. ꝑ totũ ꝺ iudicijs paſtoralis vt lite nõ ꝯteſta. c. i.
cũ ſimilibꝰ. iiij. q. iiij. c. i. ꝺ vbo ſigni. c. forus. §. omī.
Tabellio vel ipſius loco duoviri ydonei qui iudicij
acta cõſcribãt de ꝓba qm̃ contra falſam ⁊ nuncius
ſeu executor qui citet et referat de offi. dele. pruden
tiam. i. ⁊. C. de apel. cum. parati et ille perſone etiaꝫ

de neceſſitate nõ habẽt eſſe ĩ iudicio ſecundũ iuſtũ effectum quẽ ſupra dixi. et de iſtarũ perſonarũ offi cio ⁊ de eoꝝ exercitio ad formis quibus conſtituũt et aliis circa hmõi ad praticã pertinẽtibus ſuo tp̃e patebit ĩ ꝓceſſu. ⁊ circa hm̃oi pſonas ⁊ eoꝝ officia ꝟſatur p̃mus liber decretaliũ. et prima pars ſpecu li iudicialis. Guil. durandi. q: prius perſona q̃ ra= tio querenda eſt. ff. de iuſticia ⁊ iu. l. quedã referũt. de deſpo. impu. ad diſſoluẽdũ. Modo de alia par= te diffinitionis in qua dr q̃ iudiciũ eſt actus legiti mus. Sciendũ q̃ ad iſtius actus iudiciarij debitaꝫ appllationẽ et pfectionem ambulatur per multas partes et actus pticulares et certo ordine a iure et cãrum cõſuetudine introductas regulariter ꝓcedẽ do ad ſententiaꝫ que finem ĩponit negocio ꝑuenit et iſtũ ordinem iudicij et eius partes pertractat ſe cũdus liber decretaliũ. ⁊ Guil. in ſpe. parte ſecũda per totũ. et ibi ĩ prĩcipio iſtius ſecunde partis enu= merat debito ordĩe partes ſeu mẽbra ꝓceſſus iudi ciarij. ſaltẽ illa mẽbra q̃ cõmuniter ⁊ plurimũ cõti gere ſolent. lꝫ ẽt aliquando alia occurãt vt ibi dicit ĩ prĩc. et aliqua ẽt enumerat decre. quoniam con= tra ta. ſa. de proba. non tamen ordĩem per oĩa obſ uando. vt ibi notatur.

¶ Que ſunt de ſubſtantia ordinis iudiciarij ⁊ que non.

Iſtaꝝ partiuꝫ iudicij alique ſunt de ſubſtãtia ꝓceſſ⁹ vel ordinis iudiciarij vt citatio cle. pa ſtoralis de re iudi. libelli oblatio. de quo ĩ. c. i. de li= belli oblatio ĩ fi. glo. ⁊ ĩ clemen. ſepe de ꝟbo. ſigni. ĩ glo. que eſt ſuper ꝟbo neceſſario. Itẽ iuramen. de colũpnia ſi petatur. c. i. de iuramẽto colũpnie. li. vi. Item litis cõteſtatio. de litis cõteſt. c. vnico. vt lite

non conteſ.quaſi per totum ī ru.⁊ iu. Item conclu ſio de qua in alle.clemen.ſepe ī glo.iſta littera. Itē ſententia.⁊ ꝙ feratur ī ſcriptis de re iu .c. vl.li.vi. Aliqua vero nō ſunt d̄ ſbā vt exceptiones replicatio nes appellationes.⁊c̄.de q̄bus patebit infra. Et or do iſte iudiciarius nō dꝫ pmitti cōfūdi vel p̄poſtera ri alr̄s ex omiſſōe cōfuſione prepoſteratōe īduceret et ſurgeret nullitas iudicij ⁊ ꝓceſſus.ij.q.vi.§.diſ‑ finitiua de accuſa qualit̄ ⁊ ī ſpe.de ſniaꝝ ꝓlatione .§.iuxta ꝓpōnē nec pōt p̄termitti etiaꝫ de conſenſu partium ⁊ eſt gloſa notabilis in.c.de cauſis.de of. dele.in glo.ij.⁊.in clemen.ſepe alle.ī alle.ī vl. glo. Et huiuſmodi actuum particulariuꝫ .quidaꝫ ſunt ad iudiciū ſeu litis ordinationem.quidaꝫ ſunt ad li tis ſeu cauſe īſtructioneꝫ ſeu deciſionem. exemplū primi vt citatōes ſatiſdationes et his ſimilia.ſunt actus iudicij ordinarij.ſed confeſſiones atteſtatio nes probatōes ⁊ alia que factum conſpiciunt ſunt actus cauſe īſtructorū et deciſorij. de quo p Inno. et hoſtien.in.c.cauſam.i.de teſti.et in clemen.ſepe ī glo.facit ad hoc.⁊ hec d̄ partibus ordinis iudicia rij ī cauſis regulariter obſeruandis.

¶De cauſis ī q̄bus dictus ordo iudiciarius non neceſſario per oīa ſeruatur.

¶Sed ſunt alique cauſe in q̄bus ex priuilegio iu‑ ris vel hominis aut ex cauſaruꝫ natura ordo hm̄oi per omnia neceſſario non ſeruatur vel etiam nullo modo debꝫ ſeruari.nec per omnes partes iudicij ī eis ambulatur. Exemplum de cauſis priuilegiatis a iure vt eſt cauſa beneficialis matrimonialis vſu‑ raruꝫ et decimarum.ī quaruꝫ cognitione ex diſpo‑ ſitōe iurꝭ iudex non tenetur ordinem iudiciarium obſeruare.⁊ ideo dixi neceſſario quia poteſt ſi vult

vt in clementi. diſpēdioſam de iudi. De priuilegio hominis quando princeps cās committit et in eis mandat ꝑcedit ſimpliciter et de plano ſine ſtrepitu iudicij / ⁊ tunc talis iudex non poteſt per oīa ſeruare ordinem iudicarium quia tunc illa que ſunt de ſubſtantia et figura iudicij non debēt obſeruari / vt eſt libelli oblatio litis conteſtatio. Et illa que ſunt de ſtrepitu iudicij ſicut appellationes / exceptiones ⁊c. Iudex fortius ꝙ in alijs debet amputare ⁊ repellere et dixit ſimpliciter quia tunc nō debet ſolemnis ordo ſeruari ſi tamen ſeruatur partibus non contradicentibus valet / vt ī clemen ſepe vbi traditur forma ꝓcedendi que ſecundum tale mandatum debet ſeruari. Quandoqꝫ ex natura cauſe nō ſeruatur vt in notarijs. nā ordinem iudicarium in eis ſeruare eſſet ordinem peruertere. vt ī decretali ad noſtram de iureiu. ⁊ eſt tertium c. de quo etiam ī. c. veſtra ⁊c tua de coha. cleri. ⁊ mulier. ¶ Itē in ſummarijs cogitationibus ī quibus etiam nō ſeruatur nec fit trāſitus per partes iudicij ſed iudex ſummariam ꝓbationē recipiet ⁊ ſe īformet de quo de offi. iudi. c. vi. ⁊ ideo dixi vel nullomodo debet ſeruari. Item in iudicio extra ordinario vꝫ inquiſitorio quod expedit officio iudicis et non ad promotionem vel inſtigationem alicuius et ſic non ſeruatur ordo iudicarius vt in ca quoniam frequenter / vt lite non conteſta. in. §. ſunt et alij cum remiſſionibus ⁊ ſic ſecundum diuerſitatem cauſarum diuerſi ſurgunt proceſſus: de iſtis ergo omnibus iudicijs ⁊ proceſſibus ordinariorum ⁊ executorum ad gratias videbimus ſucceſſiue. ¶ Additio. Anūtamen notandum eſt ꝙ inferior a papa / etiam ſi ſit legatus de latere nō pōt ꝯmittere cām cognoſcendam ſūmarie et de plano gl. fin.

in.c.fi.de hereticis li.vi.idem dicendum de inferio
ri a ꝑncipe vt eſt tex.in.l.i.ff.a quibus appel.nõ lz.

¶ Preparatoria iudicij

PRimo ergo de iudicio ordinario videnduz an
teq̄ tamē ad ipſius expeditionē accedā. pri-
mo eſt aduertēdū ꝙ ſunt q̄daz preparatoria ad ipz
iudicium ſcz vt prehabeatur quedā inueſtigatio et
premeditatio matura per qua mēte ⁊ corde ſe p̄pa
rent iudex et partes maxime actor ad iudiciuz ſub
intrandū vel nou eſt iſto modo intelligendo ponit
Guil.in ſpecu.ſpecialē rubricam de p̄paratoriis iu
dicioꝝ in parte ſecūda rubrica.i.vz vt agere volens
vel accuſare.primo cōſulat amicos/videat an ha-
beat ꝓbationē. et vtrū expediat ſibi litem mouere
ꝓuideat ſibi de aduocato bono cū peritoribus con
ferat/et ſe premuniat/alioquin cum minus peritis
ꝑibit vt iudas de pe.d.v.c.nōne iudas qꝛ litis euē-
tus dubius eſt/ ⁊ ex quo actor inſtante aduerſario
cogitur litem ꝓſequi hinc eſt ꝙ inducię deliberato
rie nō ꝯcedūtur de his ⁊ aliis articulis inueſtigan-
dis.vide in ſpecu.loco vbi ꝓxime dicto. Itez iudex
in cauſa criminali debet prius examinare perſonā
accuſatoris qua intentione moueatur et cuius opi
nionis ſit. Item in cauſa iniuriarum iudex de
bet laborare ad componendū partes:in qua actio
ne potiſſime ꝓcedit compoſitio.xl.di.c.ſtudenduz.
Sciendū etiā ꝙ in ciuilibus cauſis iudex debet la-
borare ad ꝯpoſitionem.vt habet̄ de mu.peti.c.i.et
maxime ꝓcedit cōpoſitio actore dicente vt in addi
ti.ſpecu.no.Io.an.in ti.ꝓxi.alle. Unde ibi d̄r ſpe-
culator nemī expedit vt nimis facilis ſit ⁊ ꝓmpt⁹
ſit ad litigandū propter anime periculum. nam d̄

citur in euangelio. Math. v. Si quis voluerit iniu-
riam tuam tollere et tecum contēdere in iudicio ⁊c.
math. v. xiiij. q. i. §. i. ¶ Additio. Et propter ſimiles
diſſenſiones et litigia leditur res publica. l. ſi quis
ingeniū. §. ī ciuilibus. ff. de capti. ⁊ poſtli. Et apl's
ait. ſecularia iudicia ſi habueritis pctm̄ eſt ī vobis
⁊ vos ꝯtēptibiles deo facietis. i. ad Cor. vi. vi. q. i.
§. ex his. xiiij. q. i. in prin. et maxime non expedit
clericis qꝛ nemo militans deo implicet ſe negocijs
ſecularibꝰ. ij. ad Thi. ij. ne clerici vl' mona. c. i. mul
tominus religioſis. xvi. q. i. c. monachi. quia ſeruoſ
dei non oportet litigare. de ſy. c. vlti. Itē non expe-
dit ꝓpter dubiū litis euentū vt dixi d̄ cauſa poſſeſ.
⁊ ꝓpri. paſtoralis in princ. ꝓmptior ergo quiſqꝫ ſit
ad conponēdū q̄ ad contendēdū de tranſ. ca. ſi. cuz
ſimilibus. Talia et ſimilia dicuntur preparatoria.
pn̄tiū dici preparatoria illa que precedūt litis con
teſ. vt dicit Guil. angelicus. ꝓ hoc facit quod dicit
Guil. in ſpecu. in prin. parte ſecunda. §. i. vbi dicit
q̄ ordo iudiciarius ꝓprie dicitur in iſtis conſiſtere
que aguntur inter litis conteſt. ⁊ ſn̄iam cuz litis cō
teſtatio ſit exordium et ante eam nō dicatur quis a
gere ſed agere velle vt. l. amplius non peti. ff. rē ra
tā haberi. et ergo ea que precedūt litis conteſta. nō
ſunt ꝓprie de ordine ſed preparatoria dicūtur. ⁊ d̄
his eſt totus primus liber decretaliū et principiuz
ſecundi libri vſqꝫ ad ti. de lit. conteſ. et illud qđ tra
ctat Guil. in ſpe. in tota prima pte vꝫ circa pſonas
iudicium arbitrorum et aſſeſſorū. actoris rei ⁊ alia
rum perſonarum ſuo vel alieno nomine agentium
vel defendentium aut auxilium preſtantium ī
iudicio īteruenientium. et etiaꝫ ī ſecūda parte vſqꝫ
ad titulū de litis cōteſt. Sūt et alia preparatoria q̄

etiā ꝯpetūt poſt litiscontest. ꝺ quibus in ſpe. de diſ
la. §. i. v. de ꝑparatoria de q̄bus ſuo loco patebit.

Proceſſ⁹ iudi: diuidit ī tres p

tes. ¶ Iſtis premiſſis venio ad ꝓpoſitū ſcȝ ad de-
claratōeȝ ꝓceſſus et ordinis iudiciarij regulati to
tū ipm ꝓceſſum diuidēdo in tres partes. ſicut etiā
diuidit ſpecu. in pte ſcd̄a in principio pars prima
a prima vocatione ſiue citatione incipit ⁊ durat vſ
qꝫ ad litis ꝯte. excluſiue. ſcd̄a pars incipit a litis cō
teſtatione ⁊ durat vſqꝫ ad ſniam diffinitiuā excluſi
ue. tertia incipit a ſnia diffinitiua et durat vſqꝫ ad
ei⁹ effectualē executionē ſi nō fuerit appellatū. aľs
fuerit appellatū ſuſpēdit executio quouſqꝫ applla
tōis cā fuerit finita. ꝺ iureiu. veniētes cū ſuiſꝯcor.

De hiſq̄ expediunt ī pria pte

iudicij. ¶ In prima parte expediuntur illa que oc
currūt circa cōpetētiā vel incōpetētiā iudicis ⁊ ei⁹
iuriſdictionē. vȝ an iuriſdictionē habeat in reū vel
non. et ſi habeat an ſit declinabilis vel recuſabilis
Item circa perſonaȝ actoris legittimā an hēat pſo
nā ſtandi in iudicio vel nō. de habilitate ⁊ ydoneita-
te pſone rei non queritur nec diſputat qꝛ ex quovo
catur ad iudiciū qualiſcūqꝫ ſit ſe defendere poteſt.
Unde dicitur ſi diabolus eſſet in iudicio vt reus nō
eſſet defenſio ſibi denegenda cuȝ ſit iuris et equita
tis naturalis de excep. cū inter. Un̄ dicit ibi Inno.
ꝙ reus nō hȝ firmare vel legitimare pſonam ſuam
in iudicio ſed hoc ipō firmabit ꝙ vocatus eſt cū ne
ceſſario habeat reſpondere de iudi. c. intelleximus
Et iudicium redditur in inuitū. ff. de vborum obli
ga. inter ſtipulātez et hoc in reo neceſſario. Itē que

ritur ī eadez parte de perſona procuratoris an po=
teſt ſtare ī iudicio de proba. poſt ceſſionē vel an ha
beat ſufficiēs mādatū. de ꝓcura. c. i. ⁊ ſimilia expe
diūtur ibidem. Item de loco iudicij an ſit tutus et
ydoneus reo de appella. ex parte. et eſt pˀmū Itez
de forma libelli ꝟ iudicijs examinata. De his ⁊ cō
ſimilibus viſuz eſt preuie quaſi de preābulis ad iu=
diciū Item queritur de cōpetētia vel īcompetētia
fori de legitimatione vel habilitate perſonarum ī iu=
dicio īteruenientiū de ydoneitate vel refutatione
loci. Item de aptitudine vel īeptitudine libelli ſuf=
ficientia vel īſufficientia mādatoꝝ procuratorum
et huiuſmodi ⁊ nō tractātur ibi que ſunt negocij pͥn
cipalis verū regulariter hoc dico ideo quia fallit ī
certis caſibus de quibus in. c. i. de litis conteſta. li.
vi. qui patebunt ī proceſſu. In ſecūda parte pertra
ctatur negocium pͥncipale vt ibi videbimus In ter
tia parte īponitur finis ipſi negocio per ſētentiam
ff. de re iudi. l. i. ⁊ condēnatū producitur ad effectū
executione de re. iu. cum aliqbus de offi. dele. que
renti. Sed anteq̄ inchoemus ꝓceſſū. Sciendū ꝙ
actor debz adire iudicē rei. C. de iuriſdi. oīz iudiciū
iurī ordinem qꝛ eſt regula de hoc tradita in. c. cum
ſit generale de fo. compe cū concor. ſed hoc fallit in
multis caſibus in quibus ſortitur reus non forum
ſui iudicis de quibus in. c. vlti. de fo. cōpe. ⁊ maxīe
eſt de cōſuetudīe ꝙ clerici trahunt laycos ad iudi=
cē eccleſiaſticū ī cā ciuili per. c. cū ſit iā alle. Et no=
tat bern̄. ī. c. ſi. clericis eo. ti. ī vlt. glo. et Guil. ī ſpe=
cu. de compe. iud. eden. §. i. in pͥn. Item poteſt reus
iuriſdictionē nō ſui iudicis ī ſe prorogare tacite de
fo. compe. dilecti ſcilicet contrahendo vel ſoluere ꝓ
mitten. et tenet reſpōdere ī certo loco et ti. ſignifi=

caſti hoc ver de iudice ordinario ſec9 de delegato. de offi.iu.dele.p.ꝛ.g. Ad hoc tñ cleric9 ꝙ valeat iuriſdictionẽ nõ ſui iudicis ĩ ſe ꝓrogare plura requiruntur que concurrere debent vt in dicto.c.ſignificaſti et ibi notãtur. An autem qs ſemel ꝓrogando põt penitere ꝛ iudiciũ iudicis ꝓrogati declinare. recurrendum eſt ad.c.i.de iudi.ꝛ que ibi notari conſueuerũt. ¶ Additio Et adnotata p legiſtas ĩ.l.ſi conuenerit ꝛ in.l.cum quedã puella.ff.de iuris:oĩm iudicũ: Sed quis ſit competens iudex alicuius.

¶ Diuiſio iudicium

PRo iſto ẽ aduertẽdũ ꝓut dicit. Guil.ĩ ſpe.par tc.i.ti.i. Judiciũ aliĵ delega. aliĵ ordinariĵ aliĵ auditores aliĵ aſſeſſores aliĵ arbitrariĵ aliĵ arbitratores. Uel poteſt dici diſtiguendo duo membra tãtum. ſcilicet ꝙ omnis iudex aut eſt delegatus aut ẽ ordinarius. quidam tamẽ eſt mixtus ſicut auditor palatiĵ apoſtolici qui nec eſt delegatus nec ordinarius ſed ptãs eius ſe hꝫ ad vtrũq; qꝛ habet ordinariam in cognoſcendo et delegatã ĩ pronunciando vt notatur in clemen. auditor de reſcrip. Et quod in ſpe.ponit Guil. auditorem ĩtelligi de eo cui certus articulus cauſe expẽdiẽd9 cõmittit. Et ſi guil. intelligit de articulo habẽte cauſe cognitionem annexam tunc talis auditor eſt delegat9. Si de nudo articulo nõ hñte cauſe cognitionem vt eſt examinatio teſtium tũc nõ eſt iudex talis auditor ſed nudus miniſter. ꝟ quo in.c.ſup queſtioñ.de offi.dele. in cle.auditor.e.ti. Et ideo nõ debet poni iſtud mẽbrũ ſcꝫ de aſſeſſore quẽ nõ oportet ĩter iudices enumerare qꝛ proprie iudex nõ eſt vt ſuo loco patebit. Similiter arbiter vel arbitrator ꝓprie non eſt iudex: qꝛ priuata perſona põt arbiter eligi. ſꝫ p actuꝫ

priuatoꝝ non datur iuriſdictio alias eã non haben
ti. vt patet de foro cõpe. ſi diligẽ. ⁊. c. ſignificaſti. ſed
ideo ſpeculator enumerat eũ inter iudices. qr arbi
tria redacta ſunt ad inſtar iudiciorũ vt in. l. i. ff. de
arbi. ¶ Itẽ arbitriũ eſt volũtariũ ſed iudiciũ reddi
tur in inuitũ. vt. ſ. dictũ eſt. Delegat⁹ eſt qui ex alte
rius commiſſione alicuius cauſe recipit iudicialez
cognitionẽ. de offi. dele. ſuper et ille ſi eſt a principe
delegatus aliũ ſubdelegat. ¶ Additio. Et idez ſi ẽ
delegat⁹ a ꝓconſule. l. cũ ꝑtor. §. i. ff. de iudicis. l. le
gatus. ff. de officio ꝓconſulis et le. ⁊ idẽ ĩ delegato
ad vniuerſitatẽ cauſaꝝ. l. i. ff. q̃s ⁊ a quo. appe. Vñ
ſubdelegatus eſt cui cauſa vel aliq̃ pars cauſe a de
legato ſcdo loco ꝯmittit vt ibi ⁊ ſic ſubdelegatus di
citur delegatus. Conſeruatores etiam et executo=
res ſunt delegati. de offi. dele. c. i. ⁊ vl. li. vi. Ordina
rius eſt qui iure ſuo vel principis bñficio vniuerſa
lit iuriſdictionẽ exercere põt. ff. de iuriſcõ. iu. l. mo=
re maiorum ⁊ ſequẽti. papa ergo eſt ordinarius ſin
guloꝝ. xi. q. iii. cuncta ꝑ mũdũ. ⁊. c. per pricipalem.
Item eps in ſua dyo. et dñs tꝑalis in cuius territo
rio quis domiciliũ hꝫ. vt in. l. heres abſens. ff. de iu
di. de fo. compe. c. vl. iſti ſunt ordinarij ⁊ cõpetẽtes
iudices dñi tñ tꝑales non fundant intentionẽ ſuaz
de iure cõi contra hoĩes in territorio ſuo ſicut epi ⁊
dyoceſibus ſuis ꝓ quo notatur ĩ. c. ſuper eo de. par
rochijs et in. c. i. de reli. dñi. Itẽ inferiores poſſunt
eſſe ordinarij et habere ordinariã iuriſdictionez ex
priuilegio vel ex cõſuetudine de offi. ordi. cuz ab ec
cleſiarium de fo. compe. cũ contigat. Archieps vo
nõ eſt iudex ordinari⁹ ſubditoꝝ ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ
ſed ſolũ ĩ dyoceſii ſua ⁊ ſuꝑ ſuffraganeos hꝫ ordina
riam poteſtatem. vt in. c. paſtoralis. de offi. or. Vñ

non poteſt adiri per ſimplicem querelā ad th̄os ſub
ditis ſuffraganeoꝝ niſi in caſibus vt ibi. Item lega
tus eſt ordinarius in ꝓuincia ſibi decreta vt in.c.i.
de offi.dele.vi. ¶ Additio. Et ſic in eadem dioceſi
pn̄t concurrere tres ordinarij / ſcꝫ papa / legatus et
ep̄s no.in.c.ſi a ſede de prebendis lib.vi.

¶ Quando actor primo debet incipere eundo ad
iudicem.

SEd qualiter adeundo iudicē actor debꝫ ſe ha
bere tractat. Guil.in ſpec.de ꝯpe.iudi.ade.§.
viſo / qꝛ ſi eſt ordinarius actor ꝑ ſe vel ꝑ procurato
rem accedit ad eum hora congrua ⁊ cum cedit pro
tribunali / non quādo legit vel quādo eſt indiuinis
nec in via.⁊c̄. Et ſi factum ſuū coram eo ꝓponat ꝑ
ſe ſi eſt diſcretus / alioquin per aliuꝫ de iudi.paſto
ralis / et petat aduerſariuꝫ citari ad iudiciuꝫ ſeu vo
cari ad cauſam de iudi.c.i.quia per citationē debet
inchoari ꝓceſſus. Eſt enim citatio fundamentū ac
principium ordinis iudiciarij inſti.de pena temere
liti.§.fi.de quo in glo.c.eccleſie ſancte marie.de cō
ſti.ſicut litis conteſta. eſt fundamentum ipſius li
tis ſeu iudicij de quo dictū eſt ſupra quia omnium
actionum inſtituendarum principium ab eadē par
te dicti conſtituitur que eſt de in ius vocando vt di
ctū eſt ſupra in.§.fi.inſti.de pena.ti.liti. Si iudex
eſt delegatus / accedat ad eum vbicūꝙ īueniat ipꝫ
quia certo loco ſeu conſiſtorio quandoꝙ caret in lo
co tamen honeſto et hora congrua / de offi.dele.ꝯſu
luit pro quo notatur in ca.q̄uis de appel.in clemē.
litteram cōmiſſionis ſibi p̄ſentet ⁊ tunc incipit iu
riſdictionem habere de appel.vt debitus requirēs
eum humiliter vt mandatum apoſtolicuꝫ exequen

do aduerſarium citet ⁊ ſine mora decretam citatio
nem obtineat ad effectum iuriſdictionis perpetuã
do. de offi. dele. gratum ⁊ an per ſubdelegationem
perpetuetur iuriſdictio. recurrendum eſt ad nota
ta c. q̃uis de offi. dele. li. vi. ¶ Item facit ipſam ci
tationem ab ordinario vel dele. decretaꝫ citius exe
qui contra aduerſarium per ipſum aduerſariuꝫ co
ram alio iudice poſſit preueniri vt legitur ⁊ notat̃.
in allega. c. vt debitus. Ad intelligentiaꝫ iſtius ad
uertendum eſt q̃ in pluribus ordinariꝭs eſt quãdo
qꝫ gradualitas/ quandoqꝫ accumulatio fori. vt no
tatur in. c. cum ab eccleſiarum de offi. ordin. ⁊ in. c.
cum contingat de fo. compe. ⁊ vbi eſt pluralitas iu
dicum per modum accumulationum/ locus eſt p̄
uentioni vt qui primo citat ſit iudex/ alias ſec⁹/ idẽ
in delegato ⁊ ordinario vt in. c. vt debitis ſupra al
leg. ⁊ iſta preuentio fit per citationem vt ibi poteſt
etiam fieri preuentio per domiciliꝭ mutationem de
foro compe. propoſuiſti. ¶ Item ad effectũ litiſpẽ
dentiam inducendi acceleret ad procurandum ci
tationẽ aduerſario intimari. Ex quib⁹ collige tres
citationis effectus.

¶ Quottuplex ſit citatio

Iudex ergo ad petitioneꝫ actoris habet decer
nere ꝑtẽ eſſe citandã ⁊ põt fieri hm̃oi citatio ꝑ
lr̃as iudicis vel viua voce/ viua voce fit multiplici
ter/ qñqꝫ per ip̃m iudicẽ q̃ ore proprio citat/ qñqꝫ ꝑ
tabellionẽ q2 ꝑ nũciũ põt fieri vt poſtea dicet̃: ergo
fortius per tabellionẽ ⁊ p̄t ipſe tabellio talem cita
tioneꝫ ꝑ ip̃m factam teſtari ⁊ ſcribere ſe citaſſe qñ
qꝫ per partem in vim tm̃ ꝓuocationis ad cauſã de
appel. cũ ſit in. c. bone. qñqꝫ ꝑ nunciuꝫ de offi. dele.

prudentiaꝫ de appel.cuꝫ parati/ de quoꝛ ſpe.de ci
tationibus.§.ſequitur/ ꝛ nota in.c.qm̄ de ꝓba. Fit
etiam vt dixi per literas et quid debent continere
littere citacionū patebit inferi⁹: ꝛ ponit etiā Guil.
in ſpecu.ti.de citationibus .§.iam citationē. Et po
teſt etiam addi tertiuꝫ menbrū vel tertius modus
citandi vt dicit Jo.an.in additi.ſpec u.de citationi.
.§.ſequit videlicet ꝙ fit citatio ipſa re vt cum ꝑ ſo
na capitur ꝛ tutoꝛ ducit ad iudiciuꝫ de qua ſcripſit
Jo.an.inc.romana .§. contrahentes de foꝛo com
pe.lib.vi. ¶ Additio. Fit etiam citatio per editum
cle.pria.ꝺ iudi.l.cōſentanee.C.quō et qn̄ ꝛ ibi bar.
ꝛ bal.in.ij.nota fit etiā citatio per ꝓclama.et voce
preconis auteꝫ qui ſemel.C.quō et qn̄ iudex Fit ēt
per ſonum cāpane vt in actibus vniuerſitatis bar.
l ii.C.decurio.libro.x.Si ergo iudex eſt delegatuſ
cui acceditur. Reſcripta ſeu litteras commiſſionis
ſucipiat reuerenter et deuote qꝛ per ſalutationem
ꝛ benedictionem inducuntur effectus de quibus i
ꝓhemio ſexti.

¶ Quomodo preſentatur et recipitur reſcriptum apoſtolicum.

Qualiter preſentatoꝛ in preſentando ꝛ iudex i
recipiendo ꝛ inſpiciēdo reſcriptuꝫ dꝫ ſe ha-
bere/tradit Guiller.in ſpetu. de reſcrip. preſentati
one.§.i.in prin.et dicit ſic ꝙ debet fieri hoc modo.
Aſſit em̄ publicus notari⁹ vel due perſone ydonee
et in eoꝛum preſentia impetratoꝛ reſcriptū apoſto
licum preſentet iudici dicens. Papa vos ſalutat ꝛ
hanc litterā ꝛ ſuā bn̄dictionē vobis mittit/mandat
ꝙ ſcd̄ꝫ eius tenoꝛem ꝓcedatis. Judex autem ipm̄
reuerēt birreto depoſito ac capite īcliāto ſuſcipiat

ſi clauſnm eſt quod ſit qñqꝫ cũ vni ſcibitur. ſic caute
ipſum aperiat vt filium cum bulla littere ex vna ꝑ=
te adhereat ſicut prius vtriqꝫ adhereat. nam ſi bul
la ex toto alteraretur / nulla ꝓrſus ei fides relinqt̄
ar. de crimi. falſi. c. licet. ¶Poſt hoc confeſtim ipſum
legat et totũ tenorez et bullã et cerã et ſtiluz et ſigil
lum diligenter inſpiciat. qꝛ iudicãtem oportet cun
cta rimari et reꝝ ordinẽ plena inquiſitione diſcute
re. xxxv. q. v. iudicãtẽ de fide inſtru. cũ iohannes. et
ſi inueniat ip̃m falſuz vel vicioſum / ip̃m reijciat nec
ei fidez adhibeat. ix. di. ſi ad ſacras ĩmo ſi euidens
falſitas eſt afferentes capiãtur / vt de crimine falſi
audientiã. xix. di. in memoriã ſed tñ in lr̃is de ſim=
plici iuſticia nõ p̃ſumit̄ de facili falſitas. de cri. fal.
ca. i. His ergo diligenter inſpectis ſi ſine vicio illõ
iudex viderit ip̃m recipiet ⁊ precipue notario ſi ꝑs
eũ requirat vt tam de p̃ſentatione q̃ de receptione
fiat publicum inſtrumentnm.

☞ Quõ notarius debet cautus eſſe in factis ſuis

ET dat Guil. notario hic bonã doctrinã dicẽs
ſitqꝫ cautus notarius vt ip̃e diligẽter ĩſpiciat
nã cum opꝫ eũ in ſuo inſtrumẽto aſſerere ſe vidiſſe
integrũ ⁊ incorruptũ. ſi poſt ꝯtrariũ appareat eius
ĩſtrumentũ nõ ĩmerito redarguitur falſitate / niſi vi
cium ꝓbetur poſtea ſubſecutũ. Caueat ẽt notari⁹
ne falſum aſſerat / de fide inſtru. inter dilectos. In
ter actorẽ etiã et reũ hoc cautũ eſſe dꝫ. nã ſi falſo re
ſcripto vtũtur grauiſſime puniẽtur. quod dic vt de
crimi. fal. ad falſariorũ. ¶ Additio. Et plus punit̄
qui vtitur falſo reſcripto q̃ qui vtitur ſimplici fal=
ſo ĩſtrumẽto. l. maiorẽ. C. de fal. Et ẽt iudex ſi ſcien
ter talis reſcripti auctoritate procedit. vt co. ti. ſup

eo et.c.ꝙ graui/ꝛ reus fatuus eſt ſi per huiuſmodi reſcriptum ſe permittat conueniri/vt eo.ti. per.totū de ꝓcura.c.in noſtra/ et quomodo ſuper p̄ſentatione et receptione reſcripti fieri debet ad mādatū iudicis inſtrumētū per tabellionē/ ibi etiaꝫ tractat Guil. Et ꝙ totus tenoꝛ reſcripti ſcribaꝫ inter acta per notariū vel duas pſonas ydoneas/vt de ꝓba. qm̄ contra.et ſcribet notarius ſub hec foꝛma. ❡ In noīe dn̄i amen. Anno hoꝛa.in oppido dioceſi.in curia talis pꝛepoſiti/et coꝛaꝫ eodē domino pꝛepoſito in meiqꝫ notariꝫ publici ꝛ teſtiū īfra ſcriptoꝝ.ꝛc.conſtitutus clericus vl' laycus talis dioceſis reſcriptū apoſtolicū vel litteras apoſtolicas cuius vel quaꝝ tenoꝛ īferius ſcribiꝫ.Vꝫa ipſiꝰ dn̄i pape bulla plumbea et coꝛdula canopis pendēte moꝛe Romane curie bullatas/ſanas/ integras / ac illeſas / ac omni pꝛſus vicio/ac ſuſpitione carentes p̄dicto dn̄o prepoſito pꝛeſentauit/cumqꝫ humiliter requiſiuit qtū s in cauſa ſue cauſis huiuſmodi ſibi cōmiſſis aduerſꝰ talem pꝛocedere et eūdē citare ſeu lr̄as citatoꝛias contra ipſū ſibi decernere et concedere ꝛ iuſtitiā facere dignaretur quod quidē reſcriptū vel quas quidem litteras idem dominus pꝛepoſitus ad ſe recepit reuerenter vidit et perlegit ac eius vel earuꝫ tenoꝛes in actis cauſe ſibi conferri mandauit et citationis litteras contra pꝛefatum fieri decreuit.

❡ Tenoꝛ reſcripti ponatur in actis

Tenoꝛ autez reſcripti ſeu litterarū cōmiſſiōis talis eſt. Jo.ep̄s ſeruus ſeruoꝝ dei. ꝛc.qm̄ ergo tenoꝛ reſcripti redactus eſt in actis fidem facit etiam ſi reſcriptū perderetur.de quo in. c.cuꝫ in ius

re de offi. dele. de priuile. in. c. cum olim cũ ſimilib⁹
Et ſciendũ eſt ꝙ tabellio debet predicta conſcribe
re. qꝛ officium eſt tabellionis oĩa que occurrunt in
iudicijs ſecundum iudicis preceptũ ſigillatim ⁊ or
dinate ſcribere ⁊ partibus exemplar tradere exem
plar traditoꝝ retinere / vt no. per hoſti. de ꝓba. qm̃
contra ſi tñ fit citatio ꝑ nunciũ ſcribat ſic notari⁹.
talis iudex iniũxit tali nuncio ſuo vt talem citaret
ad petitionẽ et inſtantiaꝫ talis tali die. no. in. c. qm̃
contra ſupra allegato

¶ Forma citationis iudicis delegati.

FOrma citationis iudicis delegati eſt tal. N.
decanus eccleſie talis dyoce. iudex cauſe et
partib⁹ ĩfra ſcriptis vel iudex ad infra ſcripta a ſe
de apoſtolica ſpecialiter deputatus. Uniuerſis ⁊ ſi
gulis abbatibus / priorib⁹ decanis diuinoꝝ rectori
bus clericis ⁊ notarijs publicis quibuſcũqꝫ ꝑ ciui/
tatẽ ⁊ dyoceſiꝫ talis ac talis vbiqꝫ conſtitutis ⁊ ſpe
cialiť tali ab tali plebano ſalutẽ ĩ dño ⁊ mandatis
noſtris imo verius apoſtolicis firmiter obedire lit
teras ſanctiſſimi in xp̃o patris ⁊ dñi nr̃i dñi pij di=
uina ꝓuidẽtia pape ſecũdi eius vera bulla plũbea
cũ cordula canopis pẽdẽte more romãe. curie bul
latas ſanas / ĩtegras / ⁊ illeſas ac oĩ ꝓrſus vicio et
ſuſpitione carẽtes nobis in notarij publici teſtiũqꝫ
infra ſtriptorũ preſeutia per talem in eiſdem litte=
ris nominatũ pñtatas nos cũ ea qua decuit reuerẽ
tia moueritis recepiſſe quaruꝫ tenor dinoſcitur eẽ
talis. Jo. ep̃us ſeruus ſeruoꝝ. ⁊c. poſt quarũ quidẽ
lr̃aꝝ pñtationẽ ⁊ receptionẽ fuimus ꝑ p̃dictaꝫ. N.
hũiliť reqſiti vt in cauſis nobis delegatis aduerſ⁹

talē ex aduerſo in eiſdē lr̄is ꝑncipalit̄ noīatū ꝓce=
dere. citatorias lr̄as ꝯ eū decernere ⁊ iuſticiam ſibi
miniſtrare dignaremur. Nos igit̄ decanꝰ iudex ꝑ
dictus volētes apoſtolicū mādatum exeq̄ vt/ tene
mur. vobis ⁊ vr̄m cuilibet ī ꝟtute ſctē obedientie ⁊
ſub excōicationis ſnīa quā in vos ⁊ quēlibet vr̄ꝫ ꝑ
ſentis mādati cōtēptores vel neglectores ī his ſcri
ptis triū tn̄ dierū canonica monitione preuia feri=
mꝰ firmiter ⁊ diſtricte ꝑcipiētes mādamꝰ qtūs ac=
cedatis quo ꝓpterea fuerit accedēdū. ⁊ ꝑfatū. N.
publice citare curetis quē ⁊ nos ꝑemptorie citamꝰ
ꝑ preſentes vt die tali vel vt die. xij. a preſentiuꝫ in
ſinuatione vel publicatione computando quorum
dieruꝫ quattuor ꝓ primo quattuor ꝓ. ij. ⁊ reliquos
quattuor dies ꝓ. iij. ⁊ peremptorio termīo ac moni
tione canonica aſſignamus cōpareat ꝑ ſe vl̄ ꝑ ſuffi
tientē procuratorē ī curia habitionis nr̄e hora tali
corā nobis tali de iuſtitia reſpōſurꝰ citātes ⁊ eun=
dē ad omēs actus iudiciales ī iure obſeruari ꝯſue
tos gradatim ⁊ ſucceſſiue vſq₃ ad ſententiā diffini
tiuam incluſiue cum in termīatione ꝙ ſiue compa
ruerit ſiue nō. nos nichilominus quod iuſtum fue
rit faciemus. diem autē veſtre citationis ac formā
⁊ quicquid feceritis ī ꝑmiſſis nobis per vr̄as patē
tes litteras harum ſeriem litterarum continentes
aut inſtrumentum publicum fideliter reſcribatis.
Datum ⁊ actum tali loco tali anno modo ſub ſigil
lo. Sciendū ꝙ iſta forma cōmuniter frequentatur
ꝗuis ſub alijs verbis ponat ſpecu. in ti. de cita. §.
iā de citatione. ꝟ. viſo. et iſta forma ſonat de vnico
iudice delegato.
Quīq₃ dant̄ plr̄es iudices delegati vnico reſcripto=

SEd qñꝙ dãtur plures ſcʒ duo vel tres et iſte
qñꝙ dãtur ſimpliciter de offi. dele. cauſã/ qñ
ꝙ cũ diuerſis clauſulis. qꝛ qñꝙ cũ clauſula ꝙ ſi nõ
oẽs intereſſe poterũt duo aut vnus veſtrũ nichilo-
minus exequatꝛ de offi. deleg. prudentiã/ in princi.
ꝛ. c. cũ ſuper. ꝛ qñꝙ cũ clauſula ꝙ ſi ambo intereſſe
non poteritis alter veſtruʒ nichilominus exequatꝛ
et hoc quãdo ſunt duo iudices vt in. d. c. prudẽtiã ĩ
. §. idẽ. qñꝙ cũ clauſula qꝛ͠tũs vos vel duo/ vel vnus
veſtrũ. ꝛ prima clauſula ponitꝛ in reſcripto appella
tionis cui contradicitꝛ in audiẽtia lr̃arum contra-
dictarum/ qñꝙ partes non cõueniũt in vnũ iudicẽ
quia tũc dantꝛ tres cũ clauſula. qꝛ͠tũs ſi nõ omnes ĩ
tereſſe poteritis/ ꝛ quelibet partiũ elegit vnum et
cancellaria dat tertiũ ꝛ tũc oẽs tres habẽt procede
re/ nec duo habẽt ꝓcedere niſi tertius ſe excuſet vt
in. d. c. prudentiam/ vltima clauſula frequentatur
in litteris conſeruatorũ quando dantur conſerua
tores eccleſijs vł vniuerſitatibus ſtudiorum quia
tunc ponitur clauſula qꝛ͠tũs vos vel duo aut vnus
veſtrũ. ꝛc. et tũc quilibet in ſolidũ procedere poteſt
a principio ſecũda forma per quam dantur duo iu
dices cũ clauſula ꝙ ſi non ambo/ hodie nõ eſt ĩ vſu
quãdo ergo dantur plures iudices cũ p̄dictis clau
ſulis. tunc de hmõi clauſulis dʒ fieri mẽtio in cita-
tiõe ſic. N. decanus eccleſie talis. ꝛc. iudex vel ꝯſer
uatoꝛ/ venerabilis ꝛ circumſpectis viris magiſtris
doctoꝛibus et ſcolaribꝰ vniuerſitatis talis. ꝛc. vna
cũ certis noſtris in hac parte collegis cuʒ clauſula
qꝛ͠tũs vos vel duo aut vnus veſtrum. ꝛc. a ſede apo
ſtolica delegatꝰ. Quod aũt delegatꝰ quo ad nomẽ
debet p̄mitti ꝛ p̄reponi. patet qꝛ ipſe repreſentat ꝑ

ſonā domini pape de offi.dele.cū olim euz concord
Et quando ſūt plures delegati tūc maior ⁊dignior
debet ꝑponi de quo ī ſpecu.de cita .§. iā de citatio-
ne.℣.preal. Circa quod moueť vnū dubiū facti po
namus quod cauſa delegata fuit oliz epo Leodiēſi
nūquid poſtea cū eccleſia iſta fuerit metropolitica
ipſe factus archieps ꝓcedere poterit in cauſa pri⁹
corā eo inchoata Jo.an.addi.ſpe.ti.de dele.§.licet
℣.reſtat tenet ꝙ ſic etiā ſi nomē ꝓpriū eēt expreſſū
in cōmiſſione. Ratio quia ꝑ dignitatē archiepalez
nō deſinit eſſe eps .vñ ⁊ papa vocat ſe epm.vt in.l.
eos in fi.C.de excuſa.li.x.in fine. Jſtud dubiū mo-
ueri poteſt ꝓpter ludētes ad ſcatos nam vt ibi dt
Jo.an ꝑ eandē legem fuit iudicatuz ꝙ qui in ludo
ſcatoꝝ cōuenit mactare ſociū cū pedona.mactet eū
cum pedona facta regina erit victor ꝓ quo Jo.an.
in addi.ſpe.vbi ſupra. plures rōnes adducit. dicit
tñ ibi ꝙ padue audiuit ꝓnūciari ꝯtrariū. Cōcordā
do diſtinguit dicēs primū ꝓcedere qñ cōuētio fuit
facta de certa pedona ſecus qñ de certa non eſt cō-
uētuz. ¶ Additio. ¶ Et nota ꝙ ſi delegatio fuerit
facta ſub nomine dignitatis talis delegatio trāſit ī
ſucceſſorē.c.quoniā abbas. de officio delegati que
regula fallit in aliquibus caſibus.primo fallit ī cō
miſſiōe facta legato qꝛ illo mortuo vl' reuocato nō
cognoſcit ſucceſſor cū dignitas illa dicať in totū ex
tincta ſecūdū panor.⁊ ymo.in.dctō.c.qm̄ abbas.et
idē dicūt quidā de delegatione facta vicario epi.et
de hoc dic.vt ꝑ panor.in dctō.c.fallit etiā in delega
tione facta canonico.qꝛ talis nō trāſit in ſucceſſorē
cū canonicus proprie nō dicatur hr̄e ſucceſſorez vt
nota.i.c.ꝙ ſicut de electiōe.⁊ hoc tz bal.in.l.ſi pl'es

¶.de cōdi.inſertis gemy.i.c.ſtatutū de reſcrip.li.
vi.ymo.in cle.ij.de reſcrip.an aūt ē compromiſſum
factū ſub nomine dignitatis tranſeat ad ſucceſſorē
vide p bal.in.c.i.x̄.ſed ponit de īueſtitura in mari
tū fac vbi concludit ꝙ non. Item ī forma mādat d̄
legatus omnibus.ꝛſuper illos habet iuriſdictionē
q̄tum ad hoc.q2 aliᷓs ſua iuriſdictio nō poteſt bene
explicari.de offi.dele.c.i.ꝛ.c.p̄terea.de quo in ſpe.
ti.de cita.§.iam de citatione.x̄. quid ſi de delegatꝰ
excommunicat.ꝛ ſequen.An autem tenor reſcripti
debeat totus inſeri in citatione legiturꝛ notatur in
.c.ij.d̄ dila.Et no.Jo.teu.ī glo.iij.q.ij.c.ſi epūs vbi
concludit hoc fieri cōmuniter ꝛ aliᷓs nō valere cita-
tionem de hoc no.in.c. veniens de accu. ſuper vl.
glo.Sed nūquit debet mittere citator reſcriptum
bullatū citato.ꝛ reſpōdētur ꝙ non vt no.in. d.c.ij.
de dila.Aliqui etiā inſerunt in citatione libellū de
quo.in.c.ij.iam alle.Item in forma citatur reꝰ ad
reſpōdendū actori de iuſticia. Aliqui citant primo
ad dicendum cōtra cōmiſſionē quicquid dicere ſeu
opponere volerint contra eam ꝛ iſte terminus ſerua
tur in curia pro ſubſtantiali.Item ꝙ iudex poſſitꝛ
debeat cōminari ꝓbat in.c.cum ex litteris de reſ-
titu.in inte.ꝛ in ſpecu.ti.de cita.hoc viſo.x̄.item iu
dex.Item in forma citationis opponiturꝙ execu-
tor debet reſcribere diem ꝛ horam.de hoc no.ī ſpe
cu.ti.de cita.§.vl.verſi.ſi vero mandata iudex dele
gatus.quandoqꝫ non procedit p ſi ſed cauſam ſibi
commiſſam ſubdelegat.ꝛ tūc erit forma ſubdelega
tionis iſta.

¶ Forma ſubdelegationis.

NOs decanꝰ eccleſie iudex cauſe ⁊ partiū īfra
ſcriptarū a ſede ap. ſpāliter delegatus hono
rabili viro tali. ſalutē in dn̄o. litteras ſanctiſſimi in
xp̄o prīs. ⁊c. noueritis nos recepiſſe ſub hac forma
verborū Johānes ep̄us. ⁊c. ſed quia nos tam nr̄is
ꝙ eccleſie noſtre negocijs legitime prepediti cogni
tioni ⁊ deciſioni negocij huiuſmodi ad preſens va
care ⁊ intendere cōmode nō valemus idcirco de ve
ſtra legalitate plurimuꝫ confiſi vobis in hac pte cō
mittimꝰ vices noſtras donec eas ad nos duxerimꝰ
reuocandas. Et aliqui ſubiungunt mandatū vide
licet ⁊c. mādantes vobis qtūs ī negocijs huiuſmodi
procedatis ſecūdū traditā a ſede ap. nobis formaꝫ
⁊ al's ꝓ vt de iure fuerit ꝓcedēdū. in cuius teſtimo
niū litteras p̄ n̄tes fecimus noſtri ſigilli appenſiōe
muniri. datum. ⁊c. Hic aduertendū ē ꝙ licet ponat
in forma ſubdelegatiōis ſed quia nos tam noſtris
⁊c. tamē poteſt fieri ſubdelegatio pro ſola voluntate
dato etiā ꝙ nō fuerit aliquo legittimo impedimēto
prepeditus delegatus. ḋ offi. dele. paſtoralis vt ibi
ꝑ Inno ſed ſi velit maliciose ſe exonerare. tunc ſub
delegatum cōpellere nequit ad cauſā recipiēdam ſi
de malicia conſtat / vt ibi et poteſt fieri ēt īuitis ptī
bus eo. ti. ſuꝑ queſtionū ⁊ ſubdelegatꝰ delegati ha
bētis iuriſdictionē. habebit etiā cohertionē al's de
luſoria videret eiꝰ iuriſdictio. e. ti. ex lr̄is / delega
tus antē ſubdelegatū ſui college nō tenet admitte
re de quo i. c. corā. eo. ti. Item dicit ī formā ꝯmitti
mus plenaria ⁊c. vel donec. ⁊c. ī iſto ē magna diuer
ſitas qꝛ ſi ē delegatꝰ ſiplr tūc cēſet ſubdelegatꝰ ī to
to. ⁊ ſi ipe ſubdelegatꝰ īcipit vti iuriſdictōe nō pt a
delegato reuocari Itē ſi a ſubdele. fuerit appellatū

tūc ſi eſt datus non in totum appellatur ad delega
tum datum cum clauſula appellatione remota et
non ad papam vt in.c.cum te.eo.ti. Et idem ſi ſolā
executionem ſententie ſibi reſeruauit/vt in.c.ſi de-
legatus in fi.de offi.dele.lib.vi.Sed fallit in duo-
bus caſibus in quibus non appellat̃ ad delegatuꝫ
ſed ad papam.de quibus in.c.ſi is cui/et.c.ſi a ſub
delegato eo.ti.lib.vi.⁊ quādo eſt vnicus delegatus
an poteſt pluribus ſubdelegare.nō in.c.cū te.eo.ti
allega.dicit̃ in forma mandantes ⁊.c.quia delega
tus poteſt compellere ſubdelegatū.ad cauſā ſuſci-
piendam/niſi conſtet ꝙ ex malicia ſed velit exone-
rare vt dictum eſt.¶ Additio.¶ Et ſic habes vnū
caſum in quo quis non cogit̃ acceptare officium iu
dicandi/alius caſus ē in.l.ſancimus in fi.C.de ad
vocatis diuerſoruꝫ iudi.alius eſt in .l.vnica.C. quī
pro ſua ⁊ in.c.romana.ff.i.de foro compe.li.vi.
¶ Item dicitur in forma in cuius teſtimoniuꝫ ⁊c.
nam ſubdelegatio probat̃ per lr̃as delegati ſolo ſi
gillo ſuo ſigillatas.

¶ Forma reuotationis iudicis ſubdelegati..

DUduꝫ lr̃is apoſtolicis hm̄oi nobis pn̄tatis ac
per uos cum debita reuerentia vt decuit re-
ceptis nos forma ⁊ tenore earumdem diligent̃ in-
ſpectis attendentes ꝙ pro tunc arduis ⁊ legitimis
noſtre eccleſie ac aliis prepediti negociis earuꝫ exe
cutioni debite prout voluiſſemus intendere nō po
teramus vobis dominis.n.⁊.n.ſupradictis et vr̄m
cuilibet ī hac parte cōmiſimꝰ vices noſtras donec
eas ad nos duceremus reuocādas prout ī noſtris
litteris de ſuper confectis plenius cōtinet̃.Et quis

de executione preſenti huiuſmodi litterarum apl̃i
caꝝ perſonaliter prout tenemur intendere volum⁹
idcirco ꝓpter hanc ⁊ certas alias cauſas animū no
ſtrum ad hec mouētes hm̄oi per nos vobis factas
commiſſiones tenore preſentium duximus reuocā
das ac omnes et ſingulas cauſas coram vobis aut
altero veſtrum in vim huiuſmodi per nos vobis fa
ctas cōmiſſiones qūolibet inter quaſcūq₃ et ſuper
quecūq₃ intentas in ſtatu quo corā vobis aut alte=
ro veſtrum tp̄e notificationis huiuſmodi noſtre re=
uocationis fuerint et exiſtāt ad nos ex certa ſcien=
tia aduocauimus ⁊ aduocamus per p̄ſētes. Que.
omnia et ſingula vobis omnibus et ſingulis ſupra
dictis et alijs quoꝝ intereſt aut ſua intereſſe putāt
tenore p̄ntium intimamus et ad veſtrum et cuiuſli
bet veſtrum noticiam. ⁊c.

¶ Forma citationis iudicis ordinarij ⁊ declaratio eiuſdem.

Officialis curie ep̄alis Leodenſis plebano ſeu rectori ecclīe talis. Salutez in domino / vobis in virtute ſancte obedientie firmiter et diſtricte pre cipiendo mandamus qtū̃s accedatis quo ꝓpterea fuerit accedendum ⁊ talem ad noſtrā p̄ntiam cita re curetis. quē et nos citamus pemptorie per p̄ſen tes vt tali die cōpareat in iudicio legitime coraz no bis querimonijs talis finaliter reſpōſurus. Datuz die tali noſtro ſub ſigillo. Talis forma ē breuis qr eius iuriſdictio iam eſt radicata ⁊ fūdata a iure ex quo eſt iudex ordinarius ꝓpri⁹ ⁊ naturalis ipſi⁹ ci tādi. vn̄ nō oportet in citatione exprimere cauſā ex qua ꝯpetat ſibi iuriſdictio ſeu quare habeat iuriſdi ctionez ſuper euz ſicut facit delegatus qn̄ recipit re

ſcriptū apſtcum.ꝛc.vt in forma. Item talis citatio dirigit plebano in cuius parrochia degit ipe citan dus ꝛ hʒ domicilium et cōmittit ſibi citatio fienda poſſet tn̄ ipm vocādo dirigi ꝛ ad eū mitti.ſed qꝛ tu tius eſt citationē p aliū fieri qui de hoc teſtificet qꝛ p citatū poſſet occultari.de quo i ſpe. de citatōe .§. iam de citatione. v.et igit ꝛ notat de dolo ꝛ cōtu. c. vl. Cōmittit ergo aliis vt citent/vt p eorum relatio nē conſtet de citatione vt ibi no. Itē in forma cita- tionis ponit vbū pemptoriū.dr enī p emptoriū eo q disceptatōes pimit ita dicit.l.ꝛ tertiū .ff.de iu.et pimit diſceptatōes.i. vltra non patit aduerſarium terginerſari de quo p Io.an.in addit.ſpe.ti.de cita .§.viſo Aduertēdū eſt q in prima citatione non eſt mittēdū pemptoriū vt in.l.conſentaneū.C.quomo do ꝛ qn̄ in auc.qui ſemel.niſi fuerit ex cā/vt in.l.cō tumatia.ff.de re iu.debʒ ḡ reus tribus citari editis et tūc tertiū editū ē pemptoriū ēt ſi nō exprimatur vt no.iij.q.ij.in ſūma. Sed qꝛ ex cā pōt vocari reus vnico edicto pemptorio vʒ ppter diſtantiā viarum vel ſi res celeritatē deſiderat vt in.c. cuʒ ex litteris de reſti.in inte.ꝛ ſic venit in vſum q cōmuniter iu- dices mittūt niſi vnam citationē ꝛ pempto.ꝛ valet nec propter hoc ſolū pt appellari/ vt dicit Inno.in alle.c.ij.de dila.vbi dicit q ſola pemptoria aſſigna tio prima vice facta non eſt cauſa ſufficiens ad ap- pellādū/debet tamen tenere iſtud pemptoriuʒ cō petentia interſticia.ꝛ interualla tēpoꝝ vt. xxiiij.q. iij.de illicita ꝛ no.in.c.i.de dila.ꝛ q̄ta temporuʒ in tervalla continere dʒ arbitrabit iudex ex diſtantia viaruʒ negocij perſonarum ac temporis qualitate vt i.c.cū vl lr̄is de reſti.in inte.no.in.c.i.de dila.de

quõ etiam in ſpe. ti. de citatione. §. nũc de temporũ
Si tamem fierent tres citationes / tũc ſi reus in pri
mo citationis termino non venit reputatur contu/
max quo ad hoc vt teneať actori comparenti ad ex
penſas vt no. p ꝓcura. querelã et in ſpecu. ti. de ex
pen. §. iuxta ꝟ. ſed queritur. Sed pro contumacia
hmõi nõ īferuntur alie pene ꝯtumacie q꜡ talis non
conſtituiť contumax quo ad hoc vt poſſet ꝓ tanto
excõicari vel miſſio contra eũ fieri vt not. iu. c. vl. de
dolo ⁊ ꝯtu; niſi ī pria citatione reſponderet ſe non
venturum. q꜡ tunc contumatia eſſet notoria. Si er
go in citatiane nõ eſſet ꝟbũ ꝑemptoriũ citatus nõ
cõparens excõicari non põt nec patietur miſſionez
ſaltẽ ſi citatio non eſt añ iudicium Quid aũt de ci-
tationibus iudicialibus que occurrũt ī ꝓceſſu iudi
cij faciendũ poſtea patebit. Sed qñ citatio eſt vni-
ca ⁊ ꝑemptoria lz tres terminos cõtineat ſufficit tñ
vno termino parere. et ſolũ poſt vltimuz erit locus
pene de hoc ī ſpecu. de cita. §. viſo. et p Jo. in addi.
ſpe. de ꝓceſſibus executorũ ¶ Additio. Unũ tamẽ
nota ꝙ quando ſtatutuz requirit tres citationes ī
aliquo actu / puta ī bannimentis vel alijs actibus
tunc nõ ſufficeret ⁊ vnica peremptoria. ita tz bal. ī
l. ceſſante. C quomodo ⁊ qn ⁊ in c. i. de milite vaſſa
lo qui contumax eſt. Nota etiam ꝙ vbi ad penã in
currendam ius exigit trinã monitionẽ non ſuffice
ret vnica lz peremptoria. glo. ſing. ī cle. vnica ⁊ ꝟbo
tertio de vita ⁊ honeſta. Item ď in forma vt tali
die compareas ſi ponitur in citatione compareas
feria ſexta vel die mercurij intelligitur de proxima
feria ſexta vel die mercurij per legem eundez. ff. de
verbo. obliga. ꝟ. hoc notatur in. c. expoſuit de dilaˢ

Si autem dies illa ſit variata in quā citatus eſt reꝰ
an arte eum ad veniendū ſiue cōparēdū.hoc poteſt
contingere dupliciter/vel ibi exprimiť in citatione
cōpareas tali die dñico/ vel nō exprimiť.ſed dꝛ cō=
pareas.x.die in iſtā diē incidit dies feriata. Inno.
in.c.vlti.de ferijs poſt recitationē opinionū videť
placere finaliter ꝙ licet in citatione exprimatur er
ror dicendo compareas die dñico vt extunc in cā ꝓ
cedamus ſiue error tacite inſit puta dicitur in cita
tione compareas die.x.⁊ ille in diē dñicuꝫ īcidit ꝙ
ſemper citatus teneť cōparere. Ratio qꝛ in citatio
ne duo videntur mādata/ꝙ tali die compareat ⁊ ſi
illa die non dꝫ vel nō poteſt.nichilominus videtur
ſibi mādatuꝫ vt cōpareat q̄to citiꝰ pōt.Hoſti.tenet
cōtrariū/et cū eo videť tenere.Richar.d̕ ſenis.Io.
calderi.videtur dicere ꝙ ſi error tacite inſit.tūc te=
neat citatio qꝛ tenuit a principio. Vn̄ licet tūc caſꝰ
ſuperueniens mandatum ſuſpēdat/ nō tamē ex to
to relaxat.⁊ ita ſequenti die tenetur ꝯparere.ſecus
ſi error expreſſus eſt qꝛ tūc negat citationē tenere.
Ad hoc euitāduꝫ hodie iudices ſūt cauti in citatio
nibus ſic dicētes.Decima die cōpareas ſi iuridica
fuerit alioq̄n ꝓxima die iuridica ſequēti. vn̄ conſu
luit.Io.an.ī.c.vl.de ferijs/ꝙ hanc cautelā iudices
ſeruēt maxīe qꝛ poſſet eē qd̕ apd̕ iudicē nō eēt dies
feriatus ⁊ apud citatum eſſet vt ibi patet ꝑ textum
quē ſinguli epī ſeruare debēt ⁊ ita ſeruāt curiales ⁊
q̄nq; alij iudices maxīe delegati.An aūt teneat ci=
tatio et artet in caſu cōuerſo vt ſi fiat citatio die fe=
riato vt citetur reus ad diē non feriatuꝫ.ibi etiam
no.ꝑ docto.finaliter Io.an vult in nouel. ꝙ teneat
talis citatio et diſtinguit triplicem actū in citatione

Primus actus ē ꝓceptiſve citãdo: ſecũdus ē illius
precepti executio videlicet ipſius citãtis actꝰ tertiꝰ
eſt ꝓceſſus inchoatus ex tali citatione. primꝰ actꝰ
vt dicit non requirit cauſe cognitionē ⁊ ideo põt
fieri die feriato vt. l. C. ij. feri de ſcdꝰ actꝰ eadem
ratione ſimiliter põt fieri die feriato. tertius actus
eſt quãdoqꝫ inchoatiuꝰ ꝓceſſus iſte cũ habet cauſe
cognitionē tali die non poteſt expediri remittit ad
ſpe. de cita. §. i. v. itez ꝙ citatio. Jo. de cal. tenet cõ-
trariũ: ⁊ inter alias rationes mouetur quia citatio
eſt de ꝓceſſu etiaz per ſe ⁊ principaliter vt de ꝓba
qm̃ pro hoc facit qꝛ ꝑ talē actũ iuriſdictio perpetua
tur. ex quo ergo eſt actus iudicialis / vt no. de offi.
dele. licet / non debet fieri die feriato: forte hoc tuti
us ⁊ ita ſeruatur. Quando autē fit citatio vt deci-
ma die compareat ⁊c. an tunc dies receptionis ſeu ĩ
ſinuationis litterarũ citationis cõputetur in nũero
dierũ expreſſorum in citatione. notat. Guil. in ſpe.
de cita. §. viſo. v. penul. ⁊ de dila. §. i. ſed pone ⁊ te-
net ꝙ non reputetur. Item ſi ĩ forma citatõis non
eſt appoſita certa hora videlicet cõpareas die tali
tali hora ſcilicet veſperarũ vel tertiarum ex quo nõ
eſt prefixa certa hora debet iudex expectare reũ ad
finem diei vſqꝫ ad illam horam que incumbit ante
noctis tenebras expedire de offi. dele conſuluit / de
gratia tamen poteſt eũ expectare ĩ diem ſequẽtem
vt ibi. Item nec de loco fit mentio / qꝛ ordinarius
certum habet auditorium: vt ſupra dixi. ſecus ē de
delegato qui debet certũ locũ aſſignare / de reſcrip
c. cum olim in fine. Itez dicitur in forma cõpareas
legitime. Unde poteſt comparere per ſe vel per pro
curatorem. vt poſtea patebit. Et delegatus nõ põt

regulariter quem citare vt perſonaliter corã eo cõ pareat. hoc tamen fallit ĩ caſibus de quibus in. c. i. de iudi. li. vi. Item vt in forma querimonijs talis reſponſurus et nõ exp̃mitur cauſa ꝓpter quã citatᷣ ſed per talem citationez non ĩducitᷣ litiſpendentia/ vt ĩ clemen. iij. vt lite penden. ad hoc ergo ꝙ faciat litiſpendentiam ad effectũ vt nihil põt ĩnouari re⸗ q̃ritur ꝙ citatio ſit ĩſtruens ſcilꝫ ꝙ per eam conſtet ſup quo debeat reus cõueniri. itẽ ꝙ a competente iudiſſe ſit facta /et ꝙ perueniat ad noticiã citati vt ĩ clemẽ. i. vt lite penden. de hoc tamẽ an ĩ citatione ſit cauſa exp̃menda et quare fiat vide Io. an. ĩ ad⸗ di. ſpecu. §. i. ſuper verbo. item ꝙ ĩ ea nulla cauſa et ibi videtur tenere ꝙ exp̃menda ſit cauſa ꝓpᷤ mul tas rationes quas ibi adducit ſed cõiter nõ ſeruã⸗ tur. Itẽ citatur ſolũ vt reſpondeat querimonijs a⸗ ctoris in cauſis in q̃bus poteſt procedi lite non cõ⸗ teſta de q̃bus ſupra feci mẽtionem poteſt tñ reus a p̃ncipio citari ad totam cauſam qꝛ ad ꝓcedẽduꝫ ⁊ ꝓcedi videdũ ĩ tali cauſa ad oĩs ⁊ ſingulos act⁹ ĩcumbentes ſeruatis terminis debitis ⁊ conſuetis vſq; ad ſniam diffinitiuaꝫ ĩcluſiue cuꝫ oĩbus ⁊ ſin gulis actis actitatis et ſcriptis litteris et munimẽ tis quibus ĩ negocio huiuſmodi vti ĩtendit et ſe iu uare cũ terminatione vt ſiue compareat vt prefer⸗ tur ſiue nõ nichilominus ĩ cauſa p̃dicta ꝓut iuſtuꝫ fuerit ipſius citati cõtumacia ſeu abſẽtia nõ obſtã⸗ te procedemus vt eo vlterius niſi per valuas eccle ſie p̃dicte citato. et quãdo talis eſt cauſa priuilegia ta ⁊ eo modo citatur. non oportet eum poſtea ad ſĩ gulos actus de nouo citari alias ſi nõ eſt cauſa p̃⸗ uilegia ta in proceſſu. vel ſi eſt talis ſed non eſt cita

mus iſto modo ſolum querimoniis reſponſurus tūc oportet ipſum ad ſingulos actus vocari / vt videt dicere Guil. in ſpecu. de cita. §. viſo. Dicit tamen ibi Jo. an. in addi. ꝙ hoc ꝓcedit vbi iudiciū ē remotum a loco cita. puta in curia / quia eſſet difficile citationem pro ſingulis actibus mittere / poteſt ꝓcedi ad examinationem cauſe ⁊ diffinitōēʒ ſi pars nō venerit. ſi autem venerit aut procurator citabitur ad ſingulos actus etiam ſi in vno fuerit contumax de quo plenius per Jo. an. in addi. ſpecu. de citatione. §. viſo. ſuper verſi. dominus autem meus. De comminatione q̄d debeat fieri dixi et remiſi ſuper forma citationis delegati. Non tamen cōminatio talis facienda eſt de neceſſitate nec habet vim peremptorii niſi alias peremptoriuʒ exprimatur de q̄ in specu. de citatione. §. viſo. verſi. ſed queritur in fine citationis ponitur data nec ſubſtribuitur teſtibus. ſed ſufficit litteram citationis eſſe ſigillatam ſigillo iudicis ſiue ſit ante iudicialis ſiue de iudiciali vt notatur. c. quoniā de ꝓbatio. Citatōes tamē que emanauerūt de curia rediguntur per tabellionem ī publicum formam ⁊ hoc eſt tutius ī arduis maxime coram delegato ⁊ tantum decreto citationis ⁊ eius forma que tamen poteſt extēdi prout viſum fuerit expedire.

¶ Quō⸗ citans cui commiſſa eſt citatio facienda debet ſe habere.

Nunc videamus de actu ipſius citantis qualiter ille debʒ ſe habere cui committitur citatio

faciēda ꝑ litteras vel viua voce. qꝛ debet accedere
ipſum citādū ⁊ citare ſcd̄m ꝙ ſibi eſt iūctū. ſi citan=
dus copiā ſui facit. ſi nō pōt eū habere ꝑſonaliter.
de hoc ꝓteſtet ⁊ de diligētia ſuꝑ hoc facta. ſemper
eñ citādus eſt quis ꝑſonaliter ſi inuenitur. de eo q̄
mittit in poſ. c. vl. ſi nō inuenitur citetur ꝓcurator
eius ſi quē dimiſit quē tenet dimittere ſi ſe abſētet
maxīe ſi ſemel eſt citatus. de ꝓcura. dilect⁹ de eo q̄
mit. ī poſ. cauſa rei ſeruā. c. vlti. ſi ꝓcuratorē nō di=
miſit. tunc fiat citatio ad domū ⁊ reqrant amici. de
quo in. c. cauſā q̄ de dolo ⁊ cōtu. ī glo. ⁊ in. c. vl. e. ti.
et ī. c. vl. de eo qui mittit in poſ. Item in eccleſia in
cui⁹ parrochia degit ⁊ morat cū popul⁹ cōuenit ad
diuina/ vel ſi tradit formacerta ī citatione vicꝫ vt
tali die ⁊ tali loco publicet. iſta eſt ſeruāda/ vt ī. l. ſi
diligēter. ff. mādati ⁊ ī. c. cū dilecta de reſcrip. vt in
citationib⁹ q̄ emanāt a curia ī quibus ſcribit ſi ei⁹
copiā habere poteritis alioquī ī domo habitatiōis
ſue ⁊ ī eccleſia cathedrali. Nō tñ debet citatus ītra
re domū citandi eo inuito. de quo ī. ſpe. ti. de cita. §.
ſequit ꝟ. ſed an res ⁊ ī clemē. cauſaꝫ de elec. Et di=
cit abſēs qui eſt extra ꝓuinciā/ vt ibi no. Qdiu er=
go quis copiā ſui facit nō ē citādus ad domū. qꝛ ad
citationē ad domū recurrit quaſi ad vltimum refu
giū/ vt no. Hoſti. de do. ⁊ cōtu. cauſam que niſi ī ca
ſibus in quibus etiam ſufficit prima vice ⁊ qñ locū
habeat citatio ad domū/ vide per Inno. ⁊ alios in.
c. vlti. de eo qui mittitur ī poſ. imo non ſufficeret de
nunciare procuratori ſi ipſe eſt preſens. ita tꝫ. Vin
cen. in. c. vlti. de dolo. et cōtu. Et qñ locus citādi nō
poteſt tute adiri/ papa mādat citationē fieri ꝑ edi=
ctū de quo de iudi. c. i. ī clem. ⁊ pōt ille cui cōmittit

citatio faciēda per aliū citare/ vt tenet goſ. ⁊ hoſti.
in.c.vl.de eo qui mittiť in poſſicet ibi petrus et ab
bas tenēt ↄ̄riũ ⁊ debet fieri citatio claris verbis
An autez credať nuncio aſſerenti ſe citaſſe tractat
Guil.ī ſpe.ti.de cita.§.ſequitur.x.ſed nūquid cre=
detur ⁊ ſe ⁊ conſulit ꝙ iudex quilibet maxime dele
gatus p̄ſente actore ⁊ tabellione iniūgat nuncio ꝙ
ipſe talē reum ex parte ſui citet ſub tali forma ſcili
cet ꝙ tali die ⁊ loco cōpareat pemptorie in tali cau
ſa corā eo reſpōſurus ⁊c̄.datuz ⁊ actū ⁊c̄.tūc ille no
tarius p̄ceptū iudicis ⁊ mādatū nuncio factū redi
gat in actis/qꝛ dato ꝙ nuncio credať ſup actu cita
tionis per eū facto/non tñ crediť ſup cōmiſſione ſi
bi facta vt ibi dicit Jo.an.in addi. Nam Hoſt.tra=
ctādo de edicto ſi quis in ius vo.⁊c̄.dicit ꝙ ad hoc
ꝙ locus ſit huic edicto ſex eſſe neceſſaria/quorū ſe
cūdū ponit ꝙ de mandato iudicis facta ſit citatio/
⁊ hoc ponit ꝓpter multos malos nūcios q̄ ſuo mā
dato vocāt iterdū ⁊ ꝑ hoc ꝙ dicit Jo.an.ī addi ſpe.
in loco ſtatī alle.reprobať ꝙ ī multis foris ſeruať
ꝙ p̄ceptū de citādo nūcio factū nō ſcribiť ſed quā
do ſcribitur relatio citationis diciť ſic.retulit talis
nūcius ſe de mandato iudicis citaſſe talem/ſcribat
credo notarius in actis quō talis iudex cōſtituit ta
lē nuncium ſuū ad citationes ī tali cauſa faciēdas
q̄ nūcius iurauit corporaliter tacto euangelio ſctō
oēs ambaziatas ⁊ citationes in eadē cauſa ſibi per
iudicē īpoſitas ⁊ īponēdas fideliť facere ⁊ referre
Et ibi etiā. Jo.an.in addi.ſpe.in iſto dubio an cre=
datur nuncio etiam publico ⁊ iurato ſuper citatiōi
bus vel an potius ſtanduz ſit iuramento partis vo
lentis iurare ſe non eſſe citatā recitat diuerſas opi

ciij.

niones q̄d ſenſerint doctores circa hoc practici. Ho ſtiē. in ſumma in rubrica de ptu. §. ij. ver. quid ſi ab ſens. tenet finaliter hoc relinquendū eſſe arbitrio iudicis qui perſonarum negociū qualitatem pēſet vel credat vel negandi citatū iuramentum deferat ad ſuā innocentiā oſtēdendā. Et hoc placet Johā. addi vt ſupra propter graue periculū quod timet pbo viro eo non citato ex dicto vilis ribaldi / nō tamem hoc eſt ſic arbitrarium ſicut illud de quo in. c. conſulit hoc eſt ſic arbitrariū ſicut illud de quo in. c. conſulit de offi. dele. de quo non licet querulari / vnde ſi iudex hoc caſu male arbitretur / poteſt per grauatum appellari quādoq3 enim videmus iudices peſſimos ſicut & nūcios. ¶ Additio. ¶ Sed q̄ritur an credatur nuncio ſi dicat ſe paſſum iniuriā a parte citata vel fuiſſe ſalutatum cum lapidibus. Jo. an i addi. ſpecu. ti. de cōtumacia. §. i. in magna additione tenet q̄ non ſicut etiam non creditur de commiſſione qr reſpōſio partis non eſt de ſubſtantia citationis / cum citatio poſſit ſubſiſtere etiam ſi pars taceat & nichil reſpondeat & hoc tenet antho. & ymo. in. c. cum parati de appel. & philippus peruſio ibidem. Quando vero citatio fit per litteras pbař facta citatio hoc ipō vt citator remittat lrāz citationis ſeu cōmiſſionis ſibi facte apponēdo ibi ſuū ſigillum & hoc habet generalis conſuetudo / ita no. per hoſtien. in. c. quoniam de proba. tamen melius eſt q̄ litteras ſuas ſcribat diem et formam citationis facte / maxime quando fit citatio vt die. x. vel. xij. compareat.

¶ Quomodo citatur capitulum

QUaliter autem citari debeat capitulū. no.in
.c.bone delecti.i.quia ipſum capitulu3 capi=
tulariter congregatum citari debet ſi pōt cōuocari
⁊ ſi nō poteſt conuocari ⁊ nolunt congregari tūc fa
ciet homo quod poteſt.vnde citetur publice ī eccle
ſia/vt vbi dicitur in glo.que ſic incipit et ſic citan=
tur etiam ſinguli nō tanꝙ ſinguli ſed tanꝙ illi ex q̄
bus conſtituitur capitulum/et qui vna cū aliis faci
unt capitulum alias citatio non valeret/quia cau=
ſa capituli non eſt cauſa ſingulorū3 vel econuerſo.
xij.q.ij.q̄ manumittitur ⁊ no.in.c.bone ia3 alle.

Facta citatione.

FActa citatione ſi fit per nuncium/redeat nū=
cius ad iudicem referēdo ſibi in preſentia ta
bellionis qualiter vbi ⁊ quando/et ad quid reu3 ci
tauit ⁊ iſta nunciij relatio eſt in actis ſcribēda.et po
teſt ſic ſcribere notarius.Anno tali die tali corā ta
li iudice in mei notarij p̄ſentia talis nuncius retu=
lit ſe citaſſe talē et perſonaliter apprehenſu3 ⁊ inuē
tū/vel ſi nō fuerit app̄henſus retulit ſe dixiſſe ꝓcu
ratori tali vel ſue familie ꝙ tali die ⁊ tali hora com
pareat corā p̄dicto dn̄o iudice ad ꝓcedendu3 ⁊ pro
cedi videndum in tali cauſa que vertitur inter ip̄m
et talem ſuper tali re/ vel ad iurandum vel iurati
videndū de calumnia/vel ad vidēdu3 iurare teſtes
⁊c̄.ille vero cui committitur citatio faciēda per lit=
teras ſolet in cedula affixa citationi vel in ip̄a cita=
tōis carta a tergo ſcribere ſub hac forma.Ego.N.
pleban⁹ cognoſco me lr̄as p̄ſites tali die publicaſſe

tali intimaſſe ꝛ eſſe fideliter executum ipſum citan
do prout recipit in mādatis. In cuius teſtimoniuꝫ
ſigillū meū preſentibus eſt appenſum. vel ſic. Ego
rector talis eccleſie ſecundum formā preſentis mā
dati citaui talem tali die iuxta preſentiuꝫ litterarū
continentiam et tenorem in cuius teſtimoniū. ꝛ.c.
vt prius. Utrum autē ordinarius poteſt citare ſub
ditum ſuū extra iuriſdictionē ſuam per nuncios vel
per lr̄as no. in. c. romana in. §. contrahentes de fo.
compe. li. vi. Quia citatus per iudicem ꝛ de ipſius
mandato dꝫ ī termino corā ip̄o iudice cōparere ꝛ ſi
nō cōpareat cōtumax reputabit ꝛ hoc ſi eſt ſuus or
dinariꝰ iudex ille qui citat ſeu q̄ citare facit ſiue mā
dat vel delegatꝰ ꝛ hoc exprimit ī citationi vt dictuꝫ
eſt vel etiā ſi nō vt nō dictū eſt ſuus prius ordinariꝰ
habet tamē alias ordinariā iuriſdictionē / ꝛ in cita/
tione exprimit etiaꝫ cauſa que ſi vera eſſet deberet
coram eo reſpondere / vt qr dixit ipſum contraxiſſe
vel deliq̄ſſe in terra que eſt de iuriſdictione citātis
de q̄ plene ꝑ docto. in. c. ij. de dila. alias ſi nō compa
reat cōtumax reputat. Si vero citatio eſſet talis ꝙ
non artaret ad veniendū nec per cōſequēs inferret
contumaciam ſicut eſt cita. temeraria q̄ non artat
citatū vt in. c. bone. ij. de elec. concor. clemētina pa
ſtoralis de re iudi. ꝟ. notoriū. ¶ Et multi ſunt caſꝰ
in quibus citatus venire nō p̄ot nec tenetur de quo
ī glo. in ca. veniens de accu. ꝑ Jo. an. ꝛ ſuꝑ ea. Et ſo
let de hoc tradi vna generalis regula. ī. c. ij. de dila
videlicet ꝙ vbicūq̄ in citatione ponitur aliquid in
iuſtum vel inhoneſtū vel tale quod certum eſt cita
to cōpetere exceptionē declinatoriam iudicij / vt ſi
citatur ſpoliatus ꝙ reſpōdeat ſpoliator in cauſa ci

uili vel aliter in cauſa criminali/ vel militi alterius negocium procuranti. ex quo talis error exprimiꝛ in citatione. ire non tenetur citatus. ⁊ ideꝫ ſi aľs eſt notorium ſecūdū aliquos/ de quo eſt dicendum vt ibi Aliqui diſtingūt q2 aut ipſo iure deficit iuriſdi=ctio citantis tunc citatus ſi illud eſt notoriū venire non tenetur nec valet proceſſus contra eum. aut ope exceptionis poteſt citatus ſe ſubtrahere a iuriſdictione citantis ⁊ tūc tenetur ſe preſentare ⁊ comparere ⁊ excipere ⁊ alias tenebit proceſſus ꝯtra eū de quo per Jo. an. in addi. ſpe. de cita. §. i.

Additio. Et nota circa iſtā materiā videlicet an citatio artet citatum ad comparendū quattuor regulas quas ponit bal. in. l. ij. ff. ſi quis in ius vo=catus nō ierit. prima eſt talis quandocūꝫ citatꝰ hꝫ intentionē fūdatā de iure cōmuni ibi citatus debet comparere. ſecūda regula eſt talis. vbicūꝫ citatus non habet intentionē fūdatā de iure cōmuni ibi ci=tatus nō teneꝛ comparere tertia regula eſt citatio que ē elidibilis iuris preſumptione poteſt eſſe ſic iuſtificata ꝙ citatus tenetur cōparere vt notat. Jnno. in. c. ij. de dila. quarta regula eſt vbicūꝫ citatio cōtinet manifeſtū viciū vel errorē vel impoſſibilitatē citatus non tenetur cōparere ſiue hoc concernat iuriſdictionē ſiue ſit viciū loci vel temporis vt in dicta. l. ij. ff. ſi quis in ius Et omnia iſta notanꝛ per. Jnno in dicto ca. ij. vbi ſingulariter examinat ma=teriam.

Quis dicitur contumax.

Vnde contumax. dicitur ille qui tribus edictis vel vno peremptorio citatus nō venit vel ve

nit ſed nō obedit vel illicentiatus recedit ita diſtin
guit Guil.in ſpe.de cōtu.§.i.ſed hoſt.in ſū.ſic diffi-
nit.Eſt erga iudicē vꝉ prelatū cōmiſſa inobediētia
et dicit cōmiſſa quia non ſemper obediēdū eſt de ꝗ
de tempo.ordinā.c.ad aures in glo.ij.et ſuꝑ ea.Et
diuerſi ſunt modi contumacie.de quo in.c.ij.de do.
et contu.in glo.et ſuper eo in.c.quoniā frequenter
vt lite non conteſt.§.i.quia ſi latitat vel impedit ne
citatio ad eū perueniat vꝉ minus compareret.de quo
in ſpe.de contumacia.§.i.

¶ Contumacia eſt multiplex.

Iteꝫ multiplex eſt contumacia.aliqua eſt ꝟa
et vere que alias dicitur euidēs vꝉ notoria vt
quando citatus reſpodet ſe nō vēturū nec ꝙ porta
bit pedes.et an ſufficiat hoc dicere extra iudicium
qꝛ ſi in iudicio hoc diceret eēt indubitatū/et alia ſe
ptē dubia circa hoc pulchre tractat Jo.an.in addi.
ſpe.de cōtu.§.i.Secūda contumacia eſt vera ⁊ pre-
ſumpta vt qꝛ apprehēſus ē ⁊ citatus ꝑſonaliter ſed
nō venit internmino.iſta dicitur eſſe vera eo reſpectu
quia apprehenſus perſonaliter ꝓ̄ſumpta tamen di
citur qꝛ in non veniendo pōt forte excuſari per ali-
quod impedimentū. ¶ Additio Item dici-
tur ver⁹ cōtumax quādo citatus fugit nichil dicēs
vt dicit bal.in.l.falſus.C.de furtis.Tertia ꝯtuma
cia eſt ficta vt quia nō eſt apprehēſus perſonaliter
ſed citatus ad domū de quo etiā in clementi.vnica
de dolo et contu.in glo.magna.⁊ valēt iſta ſciri ꝓ
pter ſequentia et maxime ad iſtud quia.pro ꝯtuma
cia obligatur cōtumax ad reſtitutionē expenſarum
ſꝫ qualitas predicta videlicet ſi eſt ꝯtumax euidēs

ſeu notorius aggrauatur ex tali qualificatione ex
duobus ad expenſas. nō dico ad reſtituendas / ſed
prius reſtituendas anteq̄ꝫ abſoluatur. de ſenten. ex
cōmuni. venerabilibus. §. ſecus. li. vi. ſecunda ī eo
ꝙ nō habet beneficiū velocis reditus vel aduētꝰ co
raꝫ iudice de quo Jo. an. in addi. ſpecu. x̄. ſupra al
le. Si igitur actor eſt contumax punitur vt in. c. a
ctor de do. ⁊ cōtu. li. vi. q2 ſoluit expēſas ⁊ cū hoc nō
admittit ad aliā citationē niſi ad cautionem faciat
ꝙ velit de cetero fideliter cōparere vt ibi / pōt etiam
tūc reo inſtante ⁊ docere volēte de iure ſuo ꝓcedi ad
diffinitiuā ſententiā lite nō conteſ. de quo in. c. cau
ſam q̄ de dolo ⁊ ꝯtu. ⁊ qualiter tūc ſit ꝓcedendū ⁊ ī
quibꝰ citationibus vocādus ſit actor ꝯtumax vide
plene ꝑ Inno. et alios ī. c. i. vt lite non cōteſ. ¶ Ad
ditio. Itē contumacia actoris dicitur maior q̄ꝫ con
tumacia rei / vt notatur ī. c. primo de dolo ⁊ contu.
li. vi. Sed ſi reus ē ꝯtumax penas habet q2 poteſt
excōicari. Uel ſi talis eſt cā in qua poteſt fieri miſ
ſio et ī qua ꝓcedi non poteſt lite nō conteſ. Sed ſi ē
cā ī qua ꝓcedi poteſt lite non cōteſta. ex priuilegio
iuris vel hoīs vt ſupra dixi. de quo ī clemen. diſpē
dioſaꝫ de iudi. ⁊ ī clemen. ſepe. de verbo ſigni. tunc
ꝓcedi poteſt ī pricipali ad receptionem teſtiū ⁊ dif
finitiuam ſententiā ī contumacis penā rei ita tñ ꝙ
reus citetur ad ſingulos actus / de quo etiā. s. dixi
⁊ ſic cōſeruatores dati vniuerſitatibus ſtudioꝝ ꝓce
dere pñt ī pricipali contra contumaceꝫ cum de ſpe
ciali mandato ꝑncipis / ꝓcedere dñt ſimpliciter ⁊ de
plano ⁊c. poſſūt tñ ſi volūt ꝯtra reū ꝯtumacē ꝓcede
re ⁊ excōicare vł miſſiōeꝫ ſicut aliꝰ iudex facē. tertio
igr̄ citatōis adueniēte. actor ꝯpeat ꝑ ſe vł ꝑ ꝓcurato

rem ſuū. ſi talis eſt cauſa ī qua conſtitui poteſt ꝓcu
ratoꝛ: cū litteris citationis / ⁊ faciat fidem iudici de
executione ſeu inſinuatione citationis facta reo ꝑ
modū quē dixi accuſando cōtumaciā ⁊ abſentiam
ipſius citati petendo ꝓnunciari eū contumacē ⁊ re
putari contumacē ⁊ contra eū tanꝗ contra contu-
macem ꝓcedi / vt .C. de iudi. ꝓperādum. §. ⁊ ſi q̄dē
et nota per Guil. in ſpecula. de conu. §. ſequit̄. et de
comparatione ī termino ⁊ faciet oīa redigi ⁊ ſcribi
in actis de proba quoniā ⁊ iudex pronunciabit ſeu
reputabit eū contumacez ſic dicendo / talem ꝑ nos
ade mandato noſtro citatū in diem hodiernā ad in
ſtantiam talis ſuper re vel cauſa tali et ſufficienter
expectatū nec per ſe nec per ꝓcuratorē comparētē
nec comparere curētē / ad petitionē ⁊ requiſitionez
ipſius actoris vl̄ ſui ꝓcuratoris comparētis ⁊ eiuſ
dem abſentis cōtumaciā accuſantis ac petētis oſtē
dere per nos contumacē reputari. reputamus ꝓut
eſt merito contumacē. Et iuxta iſtam formaz etiaz
ſcribat tabellio anno dn̄i ⁊c̄. die tali hora tali coraz
tali iudice comparauit talis actor vel talis eius ꝓ
curator qui procurator mandatum procuratorium
cuius tenor inſeritur produxit vna cū litteris cita-
tionis ⁊ aliīs litteris ſigillo tali ſignatis vel inſtru
mētis ſup executiōe vel ītimatiōe citationis eiuſdē
confectis quorū ſimiliter tenores infra continētur
⁊ talis citati non cōparentis contumaciā accuſauit
petēs eū per ipſum iudicē ꝓnunciari ⁊ reputari cō
tumacē / vel ſibi decerni contra eū lr̄as oportunas
quē diuti⁹ expectatū ipē iudex ꝯtumacē reputauit
⁊ lr̄as dicreuit ꝯtra eū oportūas. Nec eſt vis an ſic
ſcribat tabellio in perſona ſua an ī perſona iudicis

iſto modo talez non cõparentẽ diutius expectatũ
reputamus contumacẽ. de hoc de conuerſi. cõiuga
dudum. de fide inſtru. c. i. ⁊. ij. ⁊ ita debet actoꝛ com
parere in termino corã iudice ⁊ ꝯtumaciã rei accu-
ſare. ſi etiã actoꝛ non comparet tũc fiet cõpenſatio
cõtumacie actoꝛis cũ ꝯtumacia rei: vt no. de dolo ⁊
cõtu. actoꝛ lib. vi. Si aũt reus nõ cõparet et iudex
etiã eſt abſens vel ĩpeditus ita ꝙ ſi cõparuiſſet non
fuiſſet ꝓceſſum in cauſa an reputat̃ cõtumax ⁊ cõ
demnari debeat in expenſis ẽ glo. notabilis ĩ. c. vl.
de dolo ⁊ contu et eſt glo. vl. Et poteſt iudex a qua
pena vult incipere vel ab excõicatione vel miſſione
vt ĩ. c. tue. vt lite nõ cõteſta. ⁊ ibi notat̃. et debet iu-
dex a pꝛincipio eſſe contẽtus alterutra pena q̃ ma
gis timet̃ / vt eo. ti. quoniã. §. vl. in fine. Honeſtum
tamen eſſet vt a miſſione ĩciperet̃. quia pꝛius recur
rẽdũ eſt ad res q̃ȝ ad pſonas vt ibi notat̃. Iudex er
go ꝓcedẽdo ad miſſionẽ contra contumacẽ ĩ actio
ne reali puta ſuper equo vel fundo / decernat acto-
rẽ eſſe mittẽdũ in poſſeſſionẽ rei petite cauſa cuſto
die / ⁊ fiet miſſio ꝑ hec verba. Decernimus cõſtitui
mus vel mittimus vel iubemꝰ te eſſe poſſeſſoꝛẽ ta
lis rei cauſa cuſtodie / ⁊ volumus ꝙ talis noſter mi
niſter ponat te actualiter in poſſeſſionẽ. Et talẽ mi
niſtrũ debet dare iudex vt hec impleat et ei referat
qñ factũ ſit ita dicit. Inno. de eo q̃ mit. in poſ. c. vl.
Et licet Inno. ponat etiã miſſionis foꝛmam illa tñ
placet Hoſt. et Io. an. ĩ nouel. Et ex tali miſſione ex
pꝛio decreto iudicis actoꝛ talis poſſeſſoꝛ erit rei ſȝ
ꝯmutabilis. qꝛ ſi reꝰ venerit corã iudice ĩfra annuȝ
⁊ cautionez pꝛeſtet de ſtando iuri et reſtituat expẽ-
ſas actoꝛi ipſe poſſeſſionem recuperabit vt ĩ. c. qm̃

frequenter .§. in aliis / vt lite non conteſ. Et dato
ꝙ actor miſſus ĩ poſſeſſiõez ꝓpter potẽtiam rei vel
dolum non poteſt poſſeſſionem corporaliter adipiſ
ſci adhuc iuri diſpoſitione videtur poſſidere ad ef=
fectum preſcriptõis annalis. vt ĩ. c. contigit. de do=
lo. ⁊ contu. Si vero reus non venerit ĩfra annũ pre
ſtando cautionẽ vt dcm̃ eſt et reſtituendo expenſas
actor etiã circa ſecundũ decretuꝫ ꝑ anni decurſum
verus erit poſſeſſor ſecũdum cõmunem opinioneꝫ
vt in alle. §. in aliis ⁊ ibi no. de do. ⁊ contu. contin=
git / ⁊ reus non auditur poſtea niſi ſuꝑ ꝓprietate il=
lius rei. ſi aũt eſt actio perſonalis puta ꝙ agit cer=
ta cõditõe ex mutuo ⁊ recuſẽ cõtumax. mittet actor
ĩ poſſeſſiõez reꝝ mobiliũ cõtumacis ſi talis habeat.
alioqn ĩ poſſeſſionem ĩmobilium pro modo ⁊ men=
ſura debiti declarati in libello actoris. Quod etiã
habet declarare iuramento ⁊ an hoc ſufficiat vl' re
q̃ratur ꝓbatio ꝑ teſtes vel ĩſtrumenta tractat guil.
in ſpecu. de contu. §. ſeq̃tur. verſi. item quod dr̃ de
offi. iudi. §. vl. vbi per Io. an. ĩ addi. ſpecu. ſuper. ꝟ.
tertio dicẽdũ ⁊ ſuꝑ. ꝟ. ſexto querẽdũ ⁊ vſqꝫ ad q̃tũ
tempus tũc audietur reus ſuper illis rebus ĩ quas
miſſio facta eſt legitur ⁊ notatur vt lite nõ cõte. qm̃
§. vl. in fi. ⁊ ibi ĩ glo. fi. et ſuper ea quia auditur do=
nec ĩterueniat ſecũdũ decretũ. poſt ſecũdũ vero de
cretũ an et qñ audiatur ⁊ refert an ꝑ ſecũdũ decre=
tuꝫ ſit adiudicata poſſeſſio actori an res ſit adiudi
cata ĩ ſolutũ. ſi eſt adiudicata poſſeſſio auditur. ſed
actor habebit cõmodũ donec pĩcipale ſit finituꝫ ſi
res iudicata eſt ĩſolutuꝫ p̃cluſa eſt via reo quia tũc
non audit. ⁊ iſta hñt locũ ĩ contumacia ante litem
cõteſ. Quid aũt ſit cõtumacia poſt lite conteſ. cõtra

ctā et qualiter ꝓcedetur patebit loco ſuo et iſte eſt vnus modus ſecundū. quem ꝓcedit contra contumacem tamen non debet iudex multū feſtinare ad faciendum miſſionem de do. ꝛ contu. cōtingit in pͥma glo. ¶ Additio. Quid ſi actor petat fūduz aut decem / vel quid ſi agatur conditione ex. l. ij. C. de reſcinden vende qualiter debeat fieri miſſio in poſſeſſionē vide per bal. in auctentica. ea que iurat. C. de bonis auctorită. iudi. poſſi. quid ſi ꝛ agatur querela inoffi. teſta. qualiter fiat miſſio vide per bald ibidem et ſi agatur pro iuribus incorporalibus q̄liter debeat fieri miſſio vide per bar. in. l. ſi prius. ff. de noui operis nunciatione. ¶ Ponitur etiā cōtumacia per pignoris captionem ꝛ alijs modis de quo in ſpecula. de contuma. §. vltimo. Et ꝙ iudex eccleſiaſticus poteſt imponere multam habere de penis licet no de dolo et contu. c. i. Et de multa ponit. Hoſtiē. ſpecialē rubricam in ſumma de ſen. ꝛ re iudi. et de ea tractat ſpecu. in ti. de ſen. §. ij. v. eſt et quarta

¶ Quomodo contumax excōicatur ꝓ cōtumacia

SI autem iudex vult infligere cōtumaci penā excommunicationis ſic procedat contra eū habet enim eum monere ꝙ adhuc obediat cōparēdo infra certum terminum competentem ꝛ contumaciam ſuam expurget / et ſi iudex eſt delegatus / poteſt ſcribere ſub iſta forma

¶ Forma monitionis ad expurgandum ꝯtumaciā coram iudice delegato ſubſequēte excōicatione

¶ N. Decanus talis eccleſie iudex cauſe ꝛ partiū infra ſcriptarum a ſede apoſ. ſpecialiter delegatus

Vniuerſis et ſingulis dñis/prepoſitis decanis. ꝛc.
qui preſentibus fuerint requiſiti. Salutē in dño et
mandatis noſtris imo verius apoſtolicis firmiter
obedire nuper auctoritate apoſtolica nobis in hac
parte cōmiſſa citauimus ⁊ citari fecimus talem vt
tali die pro termino peremptorio ſibi aſſignato cō
pareret in tali loco lrīe corā a nobis querimonijs
talis rñſurus ſed qꝛ idem citatus in termino hmōi
ſufficient̄ expectatus comparere contēſit/vnde pre
dicto. N. actore vł eius ꝓcuratore corā nobis ī ter
mino p̄dicto cōparente ⁊ predicti citati non compa
rentis cōtumaciam accuſante ⁊ petente ipm̄ ꝑ nos
contumacē reputari ⁊ ꝓ cōtumacia hmōi cōtra eū
ꝓcedi ipm̄ reputamꝰ ꝓut erat merito contumacē
⁊ contra eū duximꝰ ꝓut iuſtū fuerit ꝓcedendū. id
circo vobis oībus ⁊ ſingulis coniunctim ⁊ diuiſim
in virtute ſancte obediētie et ſub pena excōis quaꝫ
in vos ⁊ quēlibet veſtrū ſi mandatū hmōi noſtruꝫ
neglexeritis vel cōtēpſeritis adimplere canonica=
tū triū dieꝝ monitione premiſſa ī his ſcriptis ferī
mus. firmiter ⁊ diſtricte precipiēdo mādatꝰ qtn̄s
accedatis quo propterea fuerit accedēdū/⁊ memo
ratū. N. contumacē publice ⁊ diligenter moneatis
quē et nos peremptorie p̄ntibus admonemus/vt in
fra. xij. dies ꝯtinuos a monitione hmōi ꝯputandos
p̄dictā ſuā purgādo cōtumaciam iuri pareat coraꝫ
nobis/aut cū p̄fato. N. actore amicabiliter vł ī iu=
re ſe ꝯponat alioquī ipm̄ ꝓ cōtumacia hmōi excōi
camus ī dei nomine in his ſcriptis quē ſic excōica
tum publice infra miſſarum ſolēnia corā ipſa mul
titudine populi de ambone nuncietis diem. ꝛc. vt ī
forma citationis. Dat. ꝛc. diem veſtre excōis. ꝛc.

¶ Declaratio forme.

IN iſta forma ponit̄ narratio quō reus fuit ci
tatus et non cōparuit ⁊ fuit eius contumacia
accuſata ſed iſta verba que ſunt narratiua non pro
bāt. vt in clemen. litteris de proba. ergo oportet vt
de hoc cōſtet p̄ magiſtruȝ cauſe ſeu p̄ acta ſcripta p̄
tabellionem et ideo dictū eſt ſupra ꝙ oīa redigi de
bēt in actis. Item in forma monet̄ reus ante excōi
cationē quia ſemp̄ ſententiam excōmunicationis ⁊
etiā alias ſententias cenſure precedere debet moni
tio. alias ipſa ſententia excomunicationis eſt in iu
ſta ex ordine/ et eam proferens habebit penas de
quibꝰ in c. ſacro de ſenten. excōi. li. vi. Et qñ ſic fert̄
ſententia excōmunicationis premiſſa monitōe vel
ſub conditione ſi monitus putauerit ſniam iniuſtā
ſeu monitionē vel preceptum debet appellare īfra
tempus monitionis vel añ cōditioneȝ ad hoc vt ap
pellatio ſuſpendat ſententiaȝ excōicationis de quo
in c. preterea de appel. Et debet monitio habere tē
poris interualla competentia. Unde aliquando po
nitur in monitorijs/ vt īfra. xij. quorum quattuor
ꝓ primo. iiij. ꝓ ſecundo et reliquos quattuor dies
ꝓ tertio ꝑemptorio termino ac monitiōe canonica
aſſignamus. de quo in c. conſtitutionem. de ſenten.
excōi. libro. vi. ſufficit tameȝ ſine tali expreſſione ſi
alias ſit competens terminus.

¶ Quomodo decernitur excōmunicatio cōtra col legium aut vniuerſitatem.

SI contra collegium vel vniuerſitatem eſt pro
cedēdum quia vniuerſitas vel collegium nō
poteſt excōmunicari vt ī c. romana. §. vniuerſitatē
de ſenten. excōmuni. li. vi. tunc debet collegium vel

vniuerſitas interdici. vnde dicitur tunc in formā in ſingulares perſonas excommunicatiōis in capitulum vel conuentum ſuſpentionis. et in eccleſias vel monaſteria interdicti ſententiam ferimus / vel vniuerſitatē ipſam interdicimus. Si autē eſt epiſcopus vel ſuperior puta archiepiſcopus primo debet ſuſpēdi. ſcilicet ad ingreſſu eccleſie. Deīde creſcente contumacia interdicti tertio excommunicari vt in. c. ij. de offi. dele. li. vi. ¶ Additio. Quid ſi nō ſeruetur huiuſmodi forma an valeat excommunicatio lata contra epiſcopū vel archiepiſcopum pro prima contumacia glo. ſingularis ī capi. ij. de offi. dele. li. vi. tenet ꝙ valeat licet alij contra. Subiungitur in mandato exnunc prout extūc ꝛ extūc ꝓut ex nunc ſi hoc non oportet vt not. in. c. preterea. ij. de appel. et in cle. vnica de conceſ. preben. ſuper ꝟbo exnunc. Itē dicitur in forma quem excōicamꝰ in his ſcriptis ꝛc. qꝛ ſententia excōicationis debet fieri in ſcriptis. de ſen. excom. c. i. li. vi. Sed ꝙ dicatur de ſententia in his ſcriptis credit Guil. in ſpe. ti. de ſenten. prola. §. nunc autē. ꝟ. ꝛ non quod non ſit neceſſarium. Conſuluit tamen ꝙ dicatur.

¶ Quomodo proceditur ad aggrauationem

DEinde ſi excōmunicatꝰ perſeuerat in ſua cōtumacia iudex ꝓcedet ad aggrauationē ſētentie vt creſcente cōtumacia creſcere debet ꝛ pena vt lite non conteſta quam in fine: et tunc ſolet ſcribi ſub iſta forma.

¶ Forma aggrauationis iudicis delegati.

¶ N: Talis iudex tali rectori ſalutem in domino Dudum auctoritate apoſtolica nobis in hac parte

commiſſa ſi eſt delegatus/talem citauimus et cita ri fecimus in terminum talem ad inſtantiam talis et q2 in termino huiuſmodi comparere contumaci ter non curauit/nos in eum ꝓ cõtumacia huiuſmo di tulimus ſententiã excõicationis et ipſum mãda mus excommunicatũ publice nunciari Sed q2 idẽ N.in hm̃oi ſua contumacia perdurando predictã excommunicationis ſententiam temere contemnit ac damnabiliter in ea perſeuerat quare cuꝫ creſcẽ te contumacia merito creſcere debet ⁊ pena.vobis ⁊c.mandamus qtũs predictum.N.excommunica tuꝫ ſingulis diebus dominicis et feſtiuis accenſis candelis et demum extinctis in terram ꝓiectis ſo ꝓtibus campanis publice in ambone coram popu lo denuncietis et faciatis tanq̃ excommunicatum eum ab omnibus artius euitari. Datũ et actũ.⁊c.

¶Forma excommunicationis cum monitiõe pre uia iudicis ordinariĳ.

Sed ordinariĳ iudices breuiꝫ ſcribũt hoc mo do.N.prepoſit⁹ ⁊c.⁊ officialis tali rectori ⁊c Salutem in domino. Quia talis citatus a nobis ĩ fra certum terminum ad inſtantiaꝫ talis non com paruit / quare vobis mandamus quatinus eum peremptorie moneatis.vt adhuc infra octo dies cõ tinuos a receptione preſentium computãdos.ſe cũ predicto.N.amicabiliter vel in iure cõponat.alio quin ipſum excommunicamus in dei nomine ĩ his ſcriptis quem ſic excõmunicatuꝫ publice de ambo ne nuncietis.Datum noſtro ſub ſigillo

¶Forma aggrauationis iudicis ordinariĳ.

Officialis ꝛc. vel iudex ꝛc. plebano tali ꝛc. qꝛ ta lis excõmunicatus a nobis ꝑ contumacia ad instantiam. talis huiuſmodi ſententiaꝫ non formidat. quare vobis mandamus quatinus ipſum excommunicatuꝫ ſingulis diebus dominicis accẽſis candellis et pulſatis campanis publice de ambone nuncietis datum ꝛc. Et ſi adhuc non curat parere iuri et petere abſolutionem. tunc dirigitur aliud mandatum ſub iſta forma.

¶ Reaggrauatio.

Officialis ꝛc. licet talẽ dudũ excõmunicauimꝰ ꝑ cõtumacia aggrauatione ſubſecuta ad īſtātiam. ꝛc. ipſe tñ hmõi ſententias temere ſuſtinet aīmo īdurato quare vobis mãdamus qtũs eum excõicatum et aggrauatũ publice ſicut prius nũcietis īhibẽdo omnibus ꝛ ſingulis veſtris parrochianis ne eidẽ excõicato emendo/vẽdendo/ſal aquã. ignẽ/cibum: vel potum miniſtrando/vel alias quouisgenere communionis prohibite participẽt quouiſmodo contra facientes minoris ſententiã excõicationis quã per hãc icurrunt fore ligatos publice nũcietis. Uel ſic alioquin contra ipſos ꝑ excõicationis ſentẽtias ꝛ alias penas ꝓut expediẽs fuerit ꝓcedemus. Et ſciẽdũ ꝙ ꝑticipãtes cum excõicato regulariter ĩcurrũt minorem excõicationeꝫ cũ ſit veniale de quo ĩ c. cum ſacris qđ metus cauſa. et ibi plene per Jo. an. ĩ cõmẽta. ſunt tamen aliqũe ꝑſone ꝑuilegiate ſuper communione. ſic ꝙ licite cuꝫ excõmunicato participãt de quibus ĩ c. quoniã multos. xi. q. iij. ꝛ ĩ certis caſibus quia iam eis licite ꝑ alias perſonas cõmuuicatur. de quibus in. c. ſi vo de ſenten. excom. cum cõcor. ¶ Additio. ¶ Et cõ=

muniter aſſignatur talis verſus. Utile lex humile
res ignorata neceſſe. Hec anathema quidez faciũt
ne poſſit obeſſe. ꝙ decla. vt ĩ. c. qm̃ multos. xi. q. iij.
¶ Et licet participantes etiam ante iudicis inhibi
tionem incurrant minorem tamen inhibitio iſta fit
vt alij illas penas magis timeãt/ nam plus timeri
ſolet quod ſpecialiter iniungitur ꝙ quod generali-
ter imperatur arg. l. item apud labeonez. §. hoc edi
tum. ff. de iniurijs. Itẽ ex hac conſurgit contẽptus
maior vicz quoniã contra prohibitionem iudicis fa
cit vt no. in. c. alle. ſacris cõmunicãtes tamẽ excõ-
municato nõ poſſunt propter hoc excommunicari
maiori excõicatione/ niſi primo nominatim ꝛ in ſpe
cie moneantur iuxta formã ꝛ diſpoſitionẽ. c. conſti
tutionẽ de ſenten. excõi. lib. vi. Poſtea ſi nec poteſt
contumax a ſua contumacia reuocari. ſolet iudici
ceſſatio a diuinis ꝙdiu fuerit preſens excommuni
catus et iſtã etiã precedere debet monitio. xij. q. ij.
indigne/ et tunc ſcribatur ſub iſta forma.

¶ Forma ſuſpentionis diuinorum.

Officialis ꝛc. quis talis ꝛc. dudũ a nobis ſit ex
cõicationis ſententia pro ꝯtumacia ad inſtan
tiaz talis ĩnodatus diuerſis aggrauationibꝰ ſubſe
cutis idẽ tamen. N. ſententias huiuſmodi ꝛ penas
contẽnens eas temere ſuſtinet ꝛ in eis perſordeſcit
aĩo indurato ſeu obſcurato/ vnde ſua exigente ꝯtu
macia magis aggrauare ꝯpellimur/ vel contra ipz
rigidius ꝓcedere oportet idcirco vobis mãdamus
qtũs proconſules ꝛ cõſules maiores ipſius oppidi
talis vl' iuratos ꝛ potẽtes talis loci publice monea
tis vt infra dies octo ꝑdictũ. N. excõicatũ ab eorũ
conſortio participatione et communione eijciãt pe

d iij

nitus et excludãt vel ꝗtuꝫ in eis eſt ipſũ ĩducant vt
ad ſãcte matris eccleſie gremiũ redeat iuri pareat
corã nobis/ ⁊ bñficium abſolutiõis curet obtinere
alioquin ꝗdiu ⁊ quotiẽs idẽ excõicatus in eccleſia
veſtra vel eius termĩs preſens fuerit moraꝫ traxe=
rit.domicilium ⁊ mãſionẽ habuerit/ ceſſetis et ceſ=
ſari faciatis ab officio diuinoꝝ.quẽ ſic ſuſpendim⁹
ĩ dei noĩe ĩ his ſcriptis datuꝫ.¶ Additio.¶ Nota
tñ ꝙ interdicto apponẽdo nõ ſunt certa verba a iu
re determinata ſed ſufficit dicere. nos propter talẽ
cauſam regnum vel caſtrum vel eccleſiã talẽ/ ſup=
ponimus interdicto vel alia verba equipollẽtia vt
no.i.c.ſane de offi.dele.et i.c.nõ eſt vobis de ſpõſa.
Aduertẽdum eſt tamẽ ꝙ ꝓ pecuniario debito non
poteſt fieri interdictũ generale/vt in extrauaganti
ꝓuide bonifa.viij. et an predicta ceſſatio cẽſeatur
ſpecialis vel gñalis tractatio cal.titulo de citati.in
tractatu de cẽſuris eccleſie iuxta fi.Et ĩ p̃dicta for=
ma monẽtur maiores loci quia per ſentẽtiaꝫ huiuſ
modi ꝑ quã ĩducitur ceſſatio etiam ipſi puniũt.ſed
quia principaliter fertur ſentẽtia cõtra cõtumacẽ.
ideo etiam ipſe deberet prius moneri. vt ſupra al=
legatum eſt.Tamen p̃dicta forma ĩ formis ordina
riorũ frequẽtat ſed iſte forme nõ ſũt ita p̃ciſe quia
mutãtur ſecũdũ diuerſitatẽ fori. tñ cõueniũt ĩ effe=
ctu et eſt ſtiluꝫ ⁊ ꝯſuetudinẽ cuiuſlibet fori ꝑ prati=
cã ſequi.Solẽt etiã iſti ꝓceſſus aggrauationũ dila
tari diuerſis modis ſcribendo ſic. Unde cõtra ipſũ
ſua cõtumatia expoſcente ad penas grauiores ꝓce
dere nos oportet.vt quẽ timor dei a malo nõ reuo=
cat coherceat ſaltem ſeueritas eccleſiaſtice diſcipli
ne.de vita et honeſta.cleri.c.vt clericoꝝ.Uel ſic cuꝫ

nos dudum talē pro contumacia ad inſtantiā talis duximus vinculo excommunicationis innodandū ipſe tamem contēptis eccleſie clauibus tanꝗ īobe dientie filius adhuc in graue ſalutis anime ſue p̄iudicinm ꝛ ſcandalum fidelium pertinaciter in ſua contumacia perſeuerat. ideo ne de ſua poſſet cōtumacia gloriari et ne facti ſui peruerſitas aliis ꝛ factum ſuum tranſeat preſumptoribus ī exemplum ſed potius pena ipſius ſit metus aliorū igitur ꝛc. Et maxime quando ordinarius procedit ad correctionem exceſſuū ſolet ſcribere iſto modo videlicet Idcirco ne facilitas venie aliis incentiuū tribuat delinquēdi. vt no. in capi. allega. vt clericorū. Item ſi ea que male vſurpantur vel perpetrantur omittimus exceſſus viam aliis apperimus / vt. xxv. q. ix. loci Uel ſic quia ferro abſcindenda ſunt vulnera q̄ fomentorum non ſentiunt diſciplinam. lxxxii. di. plurimos. Item vt alii eius exemplo a ſimilibꝰ arceantur. de vita et honeſtate clericorum. clericus. ¶ Item ne facti pūerſitas aliis tranſeat in exēplū ¶ Item vbi maior eſt culpa maior exerceri debet ꝛ vindicta de hereti. c. excommunicamus. §. credētes. ¶ Item vbi magis exceditur. eſt ſeuerius vindicandum. ¶ Item vt pena vnius ſit metus alterius. vt in. l. capitalium. §. famoſos. ff. de penis.

¶ Quando cōtumax pro contumacia ſuſpenditur ab officio et beneficio.

POteſt etiā ꝓcedi cōtra cōtumacez ad ſuſpēſio
nem ab officio et beneficio.et qualis ordo ſit
ſeruandus in inflictione penarum notatur in.c.cū
non ab hoīe.de iudi.quia alius eſt ordo quandope
ne ſint infligēde ꝓ cōtumacia et alius qñ pro cri=
mine/vt ibi no.in glo.vlti.⁊ ſuper ea.et de tāto ma
ior eſt cōtumacia ꝗto a re minori inſurgit/vt in.e.
c.cū non ab hoīe.Item ſi comparet coram iudice/
non tamē vult reſpōdere nulla cauſa iuſta ſe excu=
ſante/vel illicentiatus.recedit reputabit cōtumax
vt dixi ſupra in deſcriptione cōtumacie Item debz
citatus tēpeſtiue arripere iter.quia ſi tarde arripit
iter ex impedimento ſibi in via contingente non ex
cuſabitur ita collegit ab in.c.cū in veteri de elec.et
ibi per Io.an.ſuper penu.glo.Et ſi citatꝰ mittit ꝓ
curatorem ⁊ ille nō comparet ſed contumax efficit
propter talē contumaciā procuratoris nō debet do
minus contumax reputari/ ſed tunc quādo dñs eā
ſcit et non purgat/vt in.c.i.vt lite non conteſt Et vt
ſententia excommunicationis pro contumacia ꝓ=
curatoris iuſte feratur cōtra dominum.dāt ibi ho=
ſtien.conſilium ꝙ iudex anteꝗ̄ ſententiam ferat ſi=
gnificet domino contumaciā procuratoris aſſignā
do ſibi terminū ad eum purgādū/ ne poſſet preten
dere ignorantiam. ¶ Additio. ¶ Quandovero cō
tumacia procuratoris noceat dño ⁊ que dicatur cō
tumacia procuratoris vel cōtumumacia domini.vi
de perbar.⁊bal.ī.l.prima.§.ſi procurator.ff.ſi quis
ius dicenti non obtempe. Et licet nō poteſt dñs ex
communicari propter contumaciaz ꝓcuratoris vt
dictum eſt.poteſt tamen contra ipm miſſio fieri:vel
condēnabitur etiā parti in expenſis.vt dicunt:Ho=

ſtien.et Jnno.in.c.alle.vt lite nõ conteſt.ſed domi
nus habȝ actionẽ ꝯtra procuratorẽ.de hꝰ ibi plene

¶Quõ contumax cõparet et petit abſolutionem.

DEinde ſi cantumax ſic excõicatus veniat co=
rã iudice ⁊ velit ſtare iuri ⁊ petit abſolutionẽ
debet abſolui recepta cautione ꝙ iuri pareat vt.ĩ.c.
qua fronte de app.et ad hoc eſt pars citanda pro q̃
lata eſt ſententia excõmunicationis dato tamen ꝙ
non vocetur tenet abſolutio.de quo ibi no.et de iu=
di.c.i.et ĩ ſpecu.de cõtumacia.§.fi.xſi.ſed pone di=
cũt tamẽ petrus abbas ⁊ egidiꝰ ꝙ pars ex hoc gra
uata poterit appellare ⁊ hoc precipue quando excõ
municatꝰ eſt pro manifeſta culpa quia tũc debuiſ=
ſet precedere ſatiſfactio.et recurratur de iſta mate
ria ad glo.ample.in.c.ex litteris de offi.dele.de ſy=
mo.ad aures de verbo.ſigni.ex parte cum cõcor.vt
lite nõ conteſta quoniã.§.in alijs.Sciendum eſt ẽt
ꝙ ſi excõmunicatus ſtaret per annum pertinaciter
ex hoc ſurgeret cõtra eum ſuſpicio ꝙ male ſentiret
de articulis fidei ⁊ ſic inducit ſuſpitionẽ hereſis/et
ex tali ſuſpicione que eſt probabilis poteſt excom=
municari/et ſi tũc iterum in tali excommunicatio=
ne lata pro ſuſpitione huiuſmodi perſeueraret per
annum iudicabitur hereticus de quo de purga.c.in
ter de penis grauẽ.xi.q.iij.rurſus/et.c.quicunꝙ.v.
de tamẽ de hoc in.c.cũ contumacia de hereti.li.vi.
Si autem citatus propter infirmitateȝ vel aliaȝ iu
ſtam cauſam impeditur ita ꝙ venire non poteſt ad
mandatum iudicis ⁊ cauſa eſt ardua in qua non te
netur conſtituere procuratoreȝ debet mittere excu=
ſatorem ſi impedimentũ eſt temporale ⁊ ipſe eſt ta

lis q̄ per ſe in iudicio ſtare poteſt.de quo ī.c.quere lam de procu.vbi plene de hoc.Si cauſa eſt modica.debet mittere procuratorem Si autem ipſe citatus iuit vel miſit procuratorez ꝛ detentus fuit ipſe vel procurator in via aut alias impeditus ſi ex facto alicuius hoc contingeret habet actionem cōtra doloſe detinentem ſeu impedientē ſi eſt ſoluendo ſi non eſt ſoluendo reſtituitur ex clauſula generali.ff ex qui cau.maio.in inte. reſti. vl.ſed et ſi.§. vlti.de quo in.c.litteris de reſti.in inte.et in.c.cuz berthol dus.de re iudi.per Innocen.

¶ Q̄ño ſe habebit reus citatus qñ comparet

REus ergo ſi comparet .tūc licet ſuperbus humilis ꝛ licet melencolicus hilariter ſe debꝫ iudici preſentare ne iudicem eo exaſperet. Et comparere debet in loco ad quem citatus eſt/ vel vbi per iudicē ius reddi conſueuit.Et ſi eſt iudex delegatꝰ vel alias non eſt iudex ꝓprius ipſius vl'ordinariꝰ ipſe non ſtatim in eum vel iuriſdictionē eius cōſentiat ſed premittat proteſtationem q̄ per talē comparitionem vel actum faciendūz coram eo non velit/in ipſam tanq̄ in ſuum iudicem competentē aut in ipſius iuriſdictionem conſentire niſi inq̄tum tenetur de iure vꝫ quo ī ſpe.de compari.§.hoc quoq̄ Et aduertat ille qui ꝓteſtationem facit q̄ illā clauſulam vel additionē ſcilicet niſi inq̄tum de iure teneor non omittat vnde dicit Innocē.in.c. cumana de electione q̄ fatuus eſt qui comparet corā iudice ordinario vel delegato et ꝓteſtatur q̄ non conſentit in eius iuriſdictionem. quia poteſt iudex ex hoc eū ꝓnūciare contumacem.de iudi. c.i.de xbo.ſig.

ex parte .i.quia noluit ſtare iuri.⁊ ſic potuit excom
municari.ſecus ſi addat in ꝓteſtatione niſi inq̄tuz
de iure debeo ſcundum eum.Et ſi reus comparet
ꝑ ꝓ curatorem.petat actor vt ꝓcurator doceat de
mandato ꝓcuratorio quod ipſe oſtendere debet ⁊
nō occultare de apel.ſepe in prin.Et ſi procurator
producit mandatum pars aduerſa petat copiam et
inducias liberandi ſuper eo.et idem eſt ſi actor per
procuratorem comparet.tunc reus vel procurator
eius petat copiam ipſius ⁊ terminum ad inpugnā
dum ſi videtur ſibi expedire.Reus etiam vel ꝓcu-
rator ipſius ſi iudex eſt delegatus petat copiam ſi
bi fieri ſue iuriſdictionis de offi.dele.cū.in iure pe
tat etiam originale reſcriptum ſibifieri vel exhibe
ri vt ibi no.et ſimiliter terminum dari ad dicendū
⁊ ad opponendum ſi voluerit contra reſcriptum et
iudex habet illa decernere.alias eēt locus appella
tioni ꝓut ſpe.de hoc tradit formas in trac.de libel.
concep.in.ti.de appel.in.vi. forma. ¶ Additio.
¶ Quia iudici delegato dicenti ſe habere mādatū
a papa non creditur niſi quatenus de commiſſione
ſua et mandato fidem facit.vt in.c. cum in iure.de
officio delegati.et in.l.vnica.C.de mandatis prin-
cipum et iſta omnia ſic per partes vel eorum ꝓcu-
ratores petita ac per iudicem decreta et admiſſa ꝑ
notarium cauſe debent in actis conſcribi.Et poteſt
ſic ſcribere notarius.

¶ Notarius omnia acta per partes in
iudicio regiſtrare debet hoc modo.

ANno domini. die tali cōparauit corā tali. iu-
dice talis clericus vel laicus vel talis ipſius
ꝓcurator qui mandatum procuratoriuꝫ infra ſcri
pti tenoris produxit ⁊ talis ad ſui inſtantiā in diē ⁊
horam huiuſmodi citati. querimonijs ipſius reſpō
ſurus contumaciā accuſabit. petens eum reputar i
contumacem. Ex aduerſo comparuit iudice adhuc
pro tribunali ſedente talis principalis vel talis eiꝰ
ꝓcurator et nomine procuratorio petens reſcriptū
aplicum originale ſibi exhiberi ac eius ⁊ ꝓcurato
rij predicti copiam ei decerni ⁊ tradi ⁊ competentē
terminum ad dicendū contra reſcriptum ad man-
datum huiuſmodi ſi ſibi cōpetierit aſſignari cui iu
dex ipſe reſcriptum originale exibuit ipſiuſqꝫ man
dati ſi petit ſibi copiā fieri decreuit / ⁊ talē diem ad
impugnādum p̄dicta ꝙ termīo peremptorio aſſigna
uit. Uel in perſona iudicis ſic pōt formari āno dn̄i
⁊c. cōparauit talis coraꝫ nobis ⁊c. Cui exhibuimus
decreuimus. et aſſignauimꝰ terminū vt in forma p̄
cedēti. In terīo ergo ad p̄dicta aſſignato. ſic actor
ꝓcuratoriū rei vel ſi reus ꝓcuratoriū actorꝭ vel re-
ſcriptū vel iuriſdictionē iudicis īpugnare potuerit
ex aliqua cā īpugnet. Et q̄ poſſūt opponi contra re
ſcriptū vel mādatū ꝓcuratorij tractat. Guil. in ſpe.
de reſcrip. preſen. ⁊ de ꝓcura. ⁊ de iudi. compe. adi.
Et ſi non competit ſibi exceptio contra predicta pe
tat ſibi edi libellum et iſtuꝫ regulariter actor edere
tenetur. vt in. q. i. offerat. de libel. obla. c. i. Et dico
regulariter quia fallit in caſibus qui ibi notantur. et
per hoc reus non conſentit in iudiceꝫ vt no. in. c. in
ter monaſterium de re iudi niſi per alium actum ta
lis conſenſus preſumatur. vnde vtile eſt ſemper de

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hoc poteſtati/vt dixi ſupra.

¶ Forma procuratorij ſub ſigillo conſtituentis

IN nomine domini amen.et cetera.Modo cō
ſueto.Nota ꝙ mādatuꝫ procuratoriū pōt etiaꝫ
probari per litteras conſtituentis ſigillo ſuo ſigil=
latas de procuratori.ex inſinuatione de cenſi.ſopi
te no.ī clemen.prima de procuratoribus.Et ille eſt
ſpecialis caſus in quo ſigillum priuati facit idem.
Et quando in litteris ſuis conſtituens ei dat procu
ratorium debent littere ille dirigi iudici vel aduer
rio de quo in ſpeculato.de procurato.§.ratione au
tem forme.verſicu.ij.Tunc autem erit iſta forma
Honorabili viro officiali vel iudici tali talis quic=
qd poterit ſeruicij reuerētie ⁊ honoris in cauſa ſeu
cauſis que vertitur aut verti ſperatur inter me ex
vna et talem ex altera partibus ī iudicio coram vo
bis modis et formis melioribus et efficatioribus
quibus poſſum et debeo facio/creo/conſtituo et or
dino meos veros et legitimos procuratores et ce.
vt in forma alia.

¶ Declaratio forme mandati procuratoris.

ET conſtituitur etiam procuratorium apud a
cta et poteſt conſtitui procurator clericus vel
laicus vt in capitulo primo de procurato.i.reſpon
ſo libro ſexto.et procurator conſtitutus poteſt ad
litis conteſtatio.libere reuocari poſtea non licet ni
ſi in caſibus de quibus ī capitulo ſecundo de ꝓcu
ra.li.vi.Et in qua etate poſſit conſtituti habetur in
ca.qui generaliter eo.ti.li.vi.Item et abſens et p̄=
ſens poteſt conſtitui eodem titu.licet libro ſexto.
¶ Additio. Et ſi abſens cōſtituatur procurator
an recipiēdo īſtrumentum procurationis videatur

acceptare mandatum ꝛ nō poſſit cogi ad defendē/
duꝫ ipm dictū conſtituētem vide in cle.pma de pro
curato et ſemel dixerit ſe nolle ſuſcipere mādatū ſi
bi preſentatū poterit adhuc hoc nō obſtāte ſuſcipe
re dn̄o tn̄ in ſua pma voluntate manente vt in.c. li
cet de pcu.li.vi. Itē in forma mādati ponitur clau
ſula inſolidū/vn̄ ſine tali clauſula pluribus pcura
toribus conſtitutis vnus ſine altero non eſt admit
tēdus niſi in cā electionū ꝛ i aliis cauſis ſpꝰalibuſ
vbi iudex poteſt ydoneiorē eligere vt in.c.ſi duo de
pcura.lib.vi. Subditur clauſula ꝙ non ſit melior
cōditio occupātis ꝛc. quis ſit iſtius clauſule effectꝰ
habetur in.c.ſi duo.iam alle.vbi de hoc Et vt habe
tur in forma conſtituitur pcurator ad agendū ꝛ de
fendendū vnde ſi actor conſtituit pcuratorē ſoluꝫ
ad agendum et non ad defendenduꝫ. pcurator ta
lis defendere cogitur vel ſaltem ſatiſdare de defē
dendo. vt dicitur et no. de pcurato. qui ad agendū
li.vi.in glo. ꝛ in ſpecu.eo.ti.§.i.v. Item opponitur
valet tamē ſi dicat ad agendum et ad excipiēdū cū
excipere ſit defēdere vt no.in.c.imperator de iura.
calū. Item ſi reus conſtituerit ad agendum tantuꝫ
condemnādus eſſet actori in expenſis de procura/
to.conſtitutus. Item dicitur ad dandum et recipiē
dum libellum litem conteſtandam.et iſta ꝛ ſimilia
que ſunt de ſubſtantia ordinis iudiciarū potiſſime
exprimi debent. ſi tamen aliquorum talium non eſ
ſet facta ſpecificatio per hoc non viciaretur ex quo
dicitur primo ad agendum et defendendum. eſt ta
men illa exprimere cautum/ꝛ ita ſeruatur. Itē dici
tur in forma ad pſtandū iuramētū de calūnia.ꝛc.
ꝛ niſi hoc exprimeretur non admitteretur ad hmōi

iuramentum p̄ſtanduꝫ de iura. calum. c. vlti. li. vi. Sunt ergo aliqui actus ꝓ quoꝝ̄ exercitio p ꝓcuratorem fiendo requiritur ſpeciale mandatū qui enumerātur l. c. ad agendū de procura. li. vi. Jteꝫ dicitur in forma ab interlocutoria vel diffinitiua appellandum hoc poſſet immo tenetur ꝓcurator etiā ſi non eſſet exp̄ſſuꝫ quia tenetur appellare vel ſignificare hoc domino ꝙ appellet ſi velit. non tamen tenetur ꝓſequi appellationē nec poteſt niſi contineatur hoc in mandato. Jtem dicitur/alium vel alios ſubſtinendum hoc poteſt ꝓcurator ante litis cōteſ. niſi habeat ſpecialiter in mandatis. Poſtea poteſt etiam ſi non contineatur in mandato vt in. c. i. ti. d̄ procura. ſecundo reſponſo. li. vi. de quo ibi. Datur autem in forma poteſtas ſubſtitutū reuocādi aliaſ ſine tali clauſula vl' poteſtate tradita nō poteſt ſubſtitutum reuocare vt in. c. iij. de ꝓcurato. libro. vi.

¶ Additio. ¶ Quid ſi ſuſtitutio n̄ teneat an poſſit ſuſtituens reuocare ſubſtitutum vel cauſam per ſe aſſumere dic ꝙ ſic vt per gemi. in dicto. c. iij. de procu. Jtem ſubditur clauſula et generaliter omnia et ſingula et cetera. per iſtā clauſulā ꝗuis gn̄alem ex verbo generalitatis huiuſmodi non poteſt illa que requirūt ſpeciale mādatum exercere. de quo in capitulo qui agendū de ꝓcura. lib. vi. Jtem ſubiungitur ꝓmiſitqꝫ ipſe conſtituens ⁊ cetera. hoc debet cōtineri in mandato actoris qui conſtituit procuratorem. et clauſula que ſequitur ſcilicet iudicio ſiſti. iudicatum ſolui ⁊ cetera pertinent ad reum qui hꝫ cauere ꝓ ſuo ꝓcuratore ꝓ iudicato ſoluēdo ⁊ iudicio ſiſtēdo de quo de ꝓcu. c. mādato. ſed vtrūqꝫ ponit̄ ī mādatis q2 vterqꝫ cōſtituit ad agēdū ⁊ defēdēduꝫ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Et dicitur quicquid ꝑ ipſos ꝓcuratoꝛes factũ fue
rit nã ſi diceret̃ quicquid ꝑ eos legitime factuꝫ fue
rit non valeret qꝛ etiaꝫ quod doloſe fecit ꝓcuratoꝛ
volet ⁊ nocet dño ſuo/ vt ĩ.l.ſi ꝓcuratoꝛ ⁊.ff.de do-
lo no.vt lite non ꝯteſt.c.i.de quo. Jo.an.in.c.ſi.de
dila.in nouel.⁊ no.in cle.i.de ꝓcura. Et ſciẽduꝫ ꝙ
ille qui ſcienter ⁊ ſine ꝓteſtatione recipit inſtrumẽ
tũ vel litteras ſue ꝓcurationis ĩ quibus cõſtituens
cauet ꝓ ipõ ſuꝑ ĩcluſis ĩ mãdato cogit̃ conſtituẽteꝫ
defendere/vt in clemẽ.i.de ꝓcura.Et aliquãdo cõ
ſtituitur quis ꝓcuratoꝛ ad omnes cauſas gñaliter
et coꝛã quibuſcũqꝫ iudicibus vel iudicijs.de ꝓcura
ca petitio e.ti.qui generaliter li.vi. Aliquando ad
certã cauſã coꝛam certo iudice.Aliquando manda
tum limitat̃ ad certos actus tantũ ſicut placet con
ſtituẽti.Jtẽ conſtituit̃ ꝓcuratoꝛ ad iudicia vt etiaꝫ
viſũ eſt.etiã quãdoqꝫ ad negotia et ad iudicia qñqꝫ
ſimpliciter.quandoqꝫ ad rem ꝓpꝛiã ⁊ ſub certa foꝛ
ma quotiens conſtituẽteꝫ abeſſe contigat.Et ſi ſim
pliciter conſtitutus eſt ſi tũc dñs poſtea per ſe ĩ ea
dem cauſa comparet vt cauſam tractet cenſetur ꝓ
curatoꝛem reuocare niſi ꝓteſtetur. de quo.in.c.pe
nul.de pꝛocu.li.vi.Jnterueniũt qñqꝫ alie ꝑſone in
iudicio noĩe alieno vicꝫ noĩe actoꝛis vel rei ⁊ qñqꝫ
ſine mandato.cum cautione tamen de rato vt con-
iuncta ꝑſona/vel̃ conſoꝛs eiuſdem litis et que cen-
ſeatur coniuncta perſona no.de reſcriptis nõ nulli
in fine cum remiſſionibus aliquando ſine cautione
vt tutoꝛ vel curatoꝛ.et quomodo ille qui pꝛocurat
cauſam collegij dicitur ſindicus vel yconomus ⁊
quid ſit yconomꝰ vel defenſoꝛ oꝛphanatrophus ca
ſtaldus ⁊c.poni.guil.in ſpe.in parte pꝛĩa in rubꝛo

de his qui ali.no.in iudicio īteruenīunt. et in ru.ſe
et non eſt vis ī noīe an vocetur quis procurator vl'
ſindicus in.c.petitio de ꝓcura.ſed bñ eſt vis in mo
do conſtituendi qꝛ q̃tuz ad hoc bene curaꝶ de quo
ꝑ Inno.in.c.imperator ⁊ in.c.cum cauſam de iura
men.calum. Et dꝫ eſſe procurator īſtructus vt dicā
tp̄e ſuo Et qꝛ vt dictum eſt ſi impugnatur ꝑ euz iu/
riſdictio iudicis ꝓcuratorium actoris nec aliud ap
ponit reus vel apponere poteſt cōtra citationē vel
aliam poſitionem ſed videt ſe deſtitutū exceptioni
bus que pñt opponi ante libel.obla.vel ſi cōpetant
ſibi alique exceptiones/ vult tamen eas reſeruare
et an hoc poſſit vel tutum ſit dicam loco ſuo circa
materiam exceptionum dilatoriarum.

¶ Reus petat libellum
offerri per actorem.

Petat libelluz reus quez actor tenetur offerre
ō libel.obla.c.i.īmo ſi ab eo nō petatur iudex
ex officio ſuo faciet eum dari vt ibi et ibi eſt caſus
in quo ſupplere poteſt defectū contra ea que habē
tur in.c.bone de poſtul. prela. ratio eſt ne ſibi illu=
datur quia taliter iudiciū nō valeret poteſt tamen
iudex ante dationē libelli facere et iubere factuz ꝓ
poni verbo per actorē vel ſuum ꝓcuratorem de iu
di.paſto.et eo audito ſtati reum interrogare ſup eo
et ſi reus cōfitetur. iudex precipiet ei ꝙ ſatiſfaciet
et per talem confeſſionem non fit litis conteſtatio
ex quo datio libelli non preceſſit.ita dicit ber.in.c.
dudū.ii.de elec.in glo.q̃ incipit ſed pone ꝙ reus nō
eñ tūc fertur ſentētia diffinitiua ſed fit p̄ceptuz reo
vt ſoluat debituz īfra certum tempus.ſecus ſi eſſet
libellus oblatus ⁊ ſubſequeretur confeſſio tunc de

beret ferri ſententia. ⁊ ita ſeruatur. ⁊ iſtam conſue‍tudinē commēdat Guil. in ſpe. de libel. obla. q꜡ ꝑ eam poſſēt lites minui quod ſemper fieri dꝫ de do. ⁊ contu. c. finem. ¶ Additio ¶ Et aduerte q꜡ ex tali precepto facto in confeſſum oritur actio in factū vt in. l. fi. §. neceſſitate ⁊ ibi bal. C. de boniſqꝫ libe. Et offertur libellus ꝑpter actorē propter iudicem et reum Propter actorem vt ius ſuum declaretur Propter reum vt ſciat an ſedere velit vel contendere. Propter iudicē vt ſciat qualiter debet ferre ſnīam q̄ ſecundum petitionem in bello ferenda eſt de ſymo. lꝫ hely. ita no. in ca. i. de libelli obla.

¶ Que debeat continere libellus.

ET debet cōtinere libellus nomē actoris ⁊ rei iudicis ⁊ cauſam implicantē factū ⁊ inferētē concluſiuam petitionem. vnde dicit Jo. de lig. q꜡ libellus eſt ſilogiſmus iuriſtarum. Et dicit hoſtiē. q꜡ libellus multa debet ꝯtinere. ſufficit tamen de cōſuetudine approbata q꜡ appareat in libello q̄s petat a quo quid ⁊ qualiter / corā quo. vnde. V. Quis quid coram quo iudice petatur a quo. Recte cōpoſitus quiſqꝫ libellꝰ habet Et dꝫ libellus iſta cōtinere clare q꜡ debet eſſe ſine omni obſcuritate / vnde caueat aduocatus formando libellum de nimia generalitate ita q꜡ non ponat ibi vel de quo emp. et ven. c. ſ Item non ponat dictionem ſi tuꝫ ſit conditionalis incerta. Item caueat a verbo duplici pregnanti ⁊ amphibologico / ⁊ ab omni dubio ⁊ obſcuro. Item dꝫ libellus eſſe breuis.

¶ Quid ſit libellus.

EſT ēm̄ libellus ī ꝓpoſito breuis ſcriptura itē
tionem actoris continēs contra aduerſariuꝫ
neceſſario inferēs ⁊ concludens. vt notanter dicit
l.ampliorem.C.de appel.⁊ eo.ti.c.i.caueant libel-
lorum dictatores verboſis aſſertionibus vti ſꝫ ea ſo-
lum ſcribant que compendioſa narratione poſſunt
cauſas explicare vnde dicitur libellus diminutiuū
a libro ꝓpter ſui breuitatem. vt dicit Guil.in ſpec.
de libel.concep.§.in prin.ſicut codicillus a codice.
pōt etiam dici libellus a libra ī qua ponderatur iu
ſticia ſicut dicit Hoſ. Quod autē dicitur ꝙ ī ꝗbuſ-
damcauſis non ſit neceſſarius libellus. petitio tñ
in actis debet ſcribi. vt in clemen.ſepe de verbo ſig.
In quo ergo differūt libellus et petitio cum etiam
petitio continere debeat intentionem actoris ⁊ eē
clara ⁊ certa ⁊ talisꝫ ꝙ concludat neceſſario intēti-
onem ad hoc vt ſecundum eam ſententia certa fer
ri poſſit alias non eſſet apta.

¶ Quomodo differunt libellus et petitio.

DIcenduꝫ ꝙ in hoc qꝛ ī libello cōponēdo ſer
uanda ē forma ſed illa que formā reſpiciūt
omittūtur in petitione vnde ip̄a debet eſſe ſimplex
admodum memorialis et in hoc alleuiat actor ita
dicit pau.de liza.in alle.clemē.ſepe.et in omni cau
ſa ſiue ciuili ſiue criminali libellus eſt offerendus.
ſiue actio ſit perſonalis ſiue realis ſiue mixta Itē ⁊
in offi.iudicis quod loco actoris ꝓponitur vnde in
omni cauſa dabitur niſi ius dicat ipſum vel diſpo
nat nō eſſe dandū de quo plene in.c.i.de libel.obla

¶ Diuiſio actionum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

AƊuertendum eſt ꝙ omnium actionuꝫ mūdi duo ſunt membra q̄ꝛ alie ſunt reales ⁊ alie ꝑſonales. vt inſti de acti. §. omnium vt lit. nō conteſ. qm̄. §. in alijs. Quidam tamē his duobus mēbris volunt addere tertium. Actionum alie ſunt in rem alie in pſonam / alie mixte vt ſunt familie here. cōi diuidundo finiū reg. vt inſti. de actio. §. quid ē Sꝫ dicendum eſt ꝙ ſunt duo membra et illud tertiū cōtinetur ſub primo ſcꝫ in reꝫ. ⁊ hoc qn̄ agitur ad reales preſentationes vel ſub ſecundo quādo agitur ī pſonam et ad perſonales p̄ſentatiōes vt no. ī iure ſtatim alle. Inq̄ꝑtuꝫ ergo actiones mixte dātur ad rem res ſequentur et naturam realium. Inq̄ꝑtū ad perſonales preſentationes ſequētur perſonaꝫ ⁊ naturam perſonalium Reales actiones ſunt que reꝫ comitantur. Unde ſciēdum eſt ꝙ rerum alie ſūt corporales / alie īcorporales. res corporales ſunt ī triplici dr̄a. q̄ꝛ q̄dam ſunt immobiles vt fundus vl̄ p̄diuꝫ alie mobiles vt liber veſtis alie ſunt ſe mouē tes vt equus que tamen noīe mobiliuꝫ cōtinentur ¶ Additio. ¶ Utrū autem actiones ſeu annui red ditus computentur inter mobilia vel īmobilia. vide ꝑ bar. in. l. mouentiū. ff. de verborū ſignificatiōe et ibi ꝑ alex. in addi ꝑ bal. in. c. i. de feudi. cogniti- one et per bal. in. c. i. de pace tenēt per gloſam in. l. iubemus de ſacroſctis eccl'ijs ⁊ ī. c. querelā de ele. Pro iſtis rebus corporalibus cōpetit actio realis ſcꝫ rei vēdicatio. vt qn̄ ego ago contra aliquē q̄ nō eſt mihi aliquo modo obligatus neqꝫ ex contractu neqꝫ ex delicto neqꝫ ex quaſi delicto ſed quia poſſidet rem meā mobilem vel īmobileꝫ vel ſe mouētē ideo ad iſtam rem competit mihi actio contra euꝫ

Pro incomparabilibus competit etiā actio realis ſed nō rei vēdicatio qꝛ incorporalia non poſſidētur ſꝫ corporalia poſſident᷑/vnde cōpetit ꝓ eis cōfeſſori a de quo de iudi.examinata de verbo.ſigni. abbate.
Perſonales actiones ſūt que comitant᷑ ꝑſonam ⁊ dicūt obligatā ꝑſonam ⁊ iſta obligatio ſurgit ⁊ īducitur quattuor modis.Cauſat᷑ em̄ ex contractu vel quaſi contractu/⁊ ex delicto vel quaſi delicto/vt inſti.de obli.cum rubrica ſe et nota de reſcrip.diſpendia.li.vi.Exemplū de obligatione q̄ naſcitur ex cōtractu ſicut in contractibus mutui vēditionis/locationis/et in verborū et litterarū obligationibus.
De quaſi cōtractu exemplū.vt in actionibus negociorꝫ geſtorū.rure/⁊ ſimilibꝰ. Exēplū de delicto vt in actione furti damni dati/rapine/ et iniuriarum Ex quaſi delicto vt in iudice male iudicāte.⁊ in ꝓijciēte de pinaculo quod nocuit.Ex iſtis naſcit᷑ obligatio ex obligatiōe actio vnde contractus delictuꝫ vel quaſi delictū eſt mater obligationis obligatio vlterius eſt mater actionis/ ⁊ ſic talis actio eſt filia ⁊ neptis ad contractū/ ſic ergo auia eſt contractus obligatio filia.⁊ actio neptis et obligatio eſt ius ꝓpter quod eſt actio et actio ꝓpter quod fit proſecutio litis de quo inſti.de actio.in prīcipio.Actionuꝫ alie ſūt vniuerſales alie generales.alie ꝑticulares ſeu ſingulares.Actio vniuerſalis eſt quando vnuꝫ ius deducit᷑ ī iudiciū cui ſubiciunt᷑ ꝑticularia ſuppoſita. Unde quattuor ſūt vniuerſales actiones que cōpetūt ꝓ hereditate.quia hereditas cōplectit vniuerſū ius defūcti vt.l. hereditas.ff.de verbo ſigni. ita.dicit.Inno in.c.conquerente de offi.ordi.et ſūt ille petitio hereditatis.familie herciſcunde ⁊ cete.

actio ex teſtamento cōpetens pro hereditate ex tre belliano reſtituenda/ ꝛ actio exēpto cōpetit quādo tota hereditas emitur. Actio generalis eſt quando generaliter ꝓ pluribus ſuppoſitis agitur vt ē actio tutele/negociorū geſtoꝝ ꝛ ſimiles. Actio ſingularis eſt quādo ꝓ aliqua re vel aliquibus rebꝰ ſingularibꝰ actio dirigiṫ/de quo etiā de libel. obla. c. ii. et in ſpecu. de actio. et peti. §. ii. Secūdū naturā ꝛ qualitatem actionē hm̄oi debet formari libellus. ꝛ aliter ſpecificatio fit in vna ꝙ̄ in alia/qualis ergo ſpecificatio in qualibet iſtaruꝫ exigitur patet in ſequētibus.

¶ Forma libelli in actione reali ꝛ hoc in petitorio

Libellus ergo in actiōe reali ſic conſtituiṫ Coram vobis honorabili viro domino decano eccleſie ſācte marie talis dioceſis/iudice cauſe ꝛ partium infra ſcriptarū a ſede ap. ſpecialiter delegato Vel ſi eſt ordinarius/coram vobis honorabili viro dn̄o ep̄o vel archiep̄o vel officiali/ſic ꝓponit ꝓcurator ꝛ ꝓcuratorio nomine. A. talis clerici vł̄ layci talis dioceſis conquerendo in iure aduerſus. B. talem clericum vel laycum talis dioceſis ꝛ quecunqꝫ alium in iudicio pro eo legittime interuenientē ꝛ dicit ꝙ licet fundus ꝛ campus ꝛc̄. in tali oppido talis dioceſis ſitus cuius confines inferius conſcribunṫ ad memoratuꝫ. A. pertinerent et pertineant/tamē predictus. B. eundem funduꝫ per tot annos detinuit ꝛ occupauit prout detinet ꝛ occupat: fructuſqꝫ qui ex eo pro tempore huiuſmodi peruenerūt recepit et ſibi imburſauit ac ꝓuenientes recipit ꝛ imburſat: et huiuſmodi funduꝫ occupare et predicto. A.

ſiberum et vacuum dimittere et aſſignare ſeu reſti tuere cum fructibus vt premittitur inde preceptis contradicit in periculum anime ſue/quare agit et petit procurator predictus prefato nomine/quate nus cognitio q̄tum ſufficit de premiſſis pronuncie tis decernatis ⁊ declaretis ſupradictum fundū ad antedictum pertinuiſſe ac pertinere predictumq̄. B.eum indebite ac illicite occupaſſe ac occupare/ ac ipſum fundū eidem.A.ad iudicādū fore ⁊ ad iu dicetis/predictūq̄.B.vt fundum huiuſmodi A.li berum et vacuum dimittat reſtituat et aſſignet/ et fructus vt prefertur perceptos vel eorum valorem quem ad tot libras denariorum pro ſingulis ānis eſtimat veſtra tamen et aliorum quorum intereſt eſtimatione ſalua tradat ſeu perſoluat condēnādū et compellendum eſſe ac cōdēnetis ⁊ compellatis per veſtram diffinitiuā ſententiā cenſuram eccleſia ſticam/ et alia remedia oportuna hec petit cōiūctiꝫ et diuiſim vna cū expenſis actis vel factis ac fru ctus tēpore litis percipiēdis ad probationeꝫ neceſ ſariam et non vltra ſe aſtringens ſaluo nichilomi nus iure addendi/minuendi.⁊c̄. Cōfines vero ſūt tales.

¶ Declaratio forme libelli.

DEclaratio materie huius libelli et circa ipſi⁹ formā multa ſubtilia difficilia a doctoribus ſolent tractari/ et magna eſt queſtio legiſtarum a quibus principiis cauſetur rei vendicatio/ſed dici tur cōmuniter q̄ a dn̄io actoris ⁊ poſſeſſiōe rei. Itē ſciendū q̄ circa preſentem declarationē libelli aliq̄

occurrunt/et an poſſidenti ꝛ detinēti ratione detē-
tionis competat rei vendicatio no. ꝑ io.an ī addi.
ſpecu.de ceſſi.acti.§.i. Mo.etiā ꝑ doctores moder-
nos ī.c.examinata:de iudi. Item an rei vendicatio
eſt formāda ex pte rei qꝛ ex poſſeſſiōe iudex pōt ad
actū ſupponere reū obligatū de quo ꝑ ſpe.de acti.
ꝛ peti.§.ij.v.ſed quā vocas.plenius ꝑ cy.de iſta ma-
teria.C.de alie.mu.iu.fac.l.vnica.Ūn̄ p̄rio ī actio-
ne reali exprimēda ē res que petitur ī libello.de li-
belli oblati.c.ij.et etiā eius q̄litas vt cū petiť terra
debet exprimi an ſit aratario vel vineata.ſi autem
petiť materia īſignata puta maſſa/dicat qualitatē
vidꝫ an ſit aurum vel argentū ꝛ etiā exp̄mat pōdus
ſi ſit ſignata exprimat numerū de quo ibi plene per
Hoſtien.ꝛ Io.an.de quo etiā qualis dꝫ fieri ſpecifi
catio in ſpe.de libel.concep.§.iuxta v.itē ꝛ ē tex.in
.l.ſi ī rem.ff.de rei vendica.Itē nō valet in actione
reali ſi fundus vel p̄diū habet ꝓprium nomen ꝛ nō
exprimiť.et duo fundi prope vel maxime vicini de
bet enim res deſignari ꝑ cōfinia/et ſi neceſſe fuerit
ſubijci oculis iudicis vel aduerſarij vt ibi notatur
Item diciť in libello ꝙ licet fundus ap. A.ptinuit
ꝛ ptineat et nō addendo ptinet an ſufficit no. de cā
poſſ.ꝛ proprie.cū eccleſia in glo.de reſti.ſpoli.cum
ad ſedē in.iij.glo. Itēꝫ pōt addi ī libello ptinuit ei
iure dominij vel quaſi vt in.c. abbate ſane de re iu
di.li.vi.ꝛ quidā dicūt alias libellūꝫ nō eſſe admittē
dum cum verbum ptinere latam habet ſignificatio
nem/vt in.l.ptinere.ff.de verbo.ſigni.no.in.c.cum
eccleſia de cauſa poſ.Sed Guil.in ſpe.de cā poſſeſ.
ꝛ p̄prie in.§.ſequitur videre.v.alie ſunt reales ad
mittit talē libellūꝫ ꝑ.c. inter dilectos de fide īſtru.

cum ſimilibus ⁊ dicit ibi. Jo.an.in addi. ꝙ cōmani
ter libellarij eum admittūt et in libello non exp̄mi
tur cauſa petendi quia hoc nō oportet ī reali pōt tñ
ſi vult cauſā exprimere de re iudi.c.abbate.li.vi.et
an tutius ſit cām exp̄mere an nō no.de libel.obla.
c.ij.de ordo cogni.ca.fi.p Jo.an.nam tutius eſt vno
reſpectu cām exprimere.quia ſi ex illa cauſa agens
ſuccumbat poteſt eandē rem petere ex alia cauſa ⁊
nō ſtabit exceptio rei iudicate quia licet ratione do
minij fiat cōdēnatio.non tñ generaliter ſumpti.ſed
ad cauſaȝ exp̄ſſam licet remotā de cā poſ.c.fi. vt di
cit.Jo.cal.cōtra cy.⁊ pe.in.c.ij.de libel.obla.ſecꝰ ſi
nullā cauſam expreſſit qꝛ tūc videt̄ om̄e ius ſuū in
iudiciū deduxiſſe.vnde ſuccumbēs preterea nō au
ditur ſed alio reſpectu tutius eſt nō exprimere cau
ſam certā.de quo in.c.abbate ſane de re iudi.li.vi.
vbi de hoc.Quid iuris ſi cauſe que erāt ī principio
deſerunt̄ pendente lite vel non erant a pricipio ſed
ſupuenerūt en ex cauſa hm̄oi debet fieri cōdēnatio
vel abſolutio.et licet ſint multi modi acquirēdi do
miniū/vt inſti.de rerū diuiſi.§.ſinguloꝝ/⁊. ff.de ac
quiren.re.do p totum/tamē multū eſt difficilis eiꝰ
ꝓbatio.vt .l.cū is.C.de proba. vnde dato ꝙ nullā
cauſam exprimat actor in libello ī actione reali ad
huc tñ vt debeat obtinere oportet conſtare p cōfeſ=
ſionē vel ꝓbationē de aliquo modo vel cauſa que
ſufficiat ad dominiū rei acquirendum ⁊ transferen
dum pro tāto eſt conſiliū legis ꝙ ꝙdiu quis poteſt
intentare poſſeſſoriū non aget de proprietate vt in
.l.is.ff.de rei vendi.et ſequēte/⁊ no.bern.ī.c.eccle
ſia/de cau.poſſ.⁊ ꝓprie/et etiā in ſpe.de acti.⁊ pe.
.§.ſequitur.v.ſi autem.Videamus exemplu ȝ quo

modo difficilis eſt probatio dominii/quia ſi ex cau-
ſa emptionis dicatur q̄s domin⁹ alicuius rei opor-
tet concurrere primum ꝙ contractus preceſſit/ſecū
de ꝙ precium numeretur vt fides de eo habeatur
vel alias ſatiſfaciat/ tertio ꝙ traditio rei ſequatur
quarto ꝙ venditor fuerit dominus. Iſta ergo oīa
ꝓbari debent quod difficile eſt poteſt tamen quis
intentare publicianam in qua leuiores ſunt ꝓbati
ones qꝛ nō eſt neceſſe ꝓbare venditoreꝫ fuiſſe dn̄m
qꝛ publiciana competit ex cauſa emptionis vel cu-
iuſlibet alterius iuſti.tituli reꝫ bona fide ab aliquo
accep̄.credens eū dn̄m fuiſſe licet in veritate nō eſ-
ſet de quo ſpe.de cā poſ. in rubrica de ꝓprietate.§.
nunc dicendū et in.ca.abbate ſane de re.iudi.li.vi.
Item dicitur in libello ꝙ res detinentur/ſi hoc in li
bello non eſſet expreſſum an in fine litis reus eſſet
abſoluendus. Goffre.tenet ꝙ non ⁊ reprehendit iu
diceꝫ qui hoc facit et diſtinguit qꝛ aut poſſidet aut
non:ſi poſſidet eſt condemnādus.ſi nō poſſidet ad
huc quia ſe liti obtulit condemnandus eſt acſi poſ
ſideret illud dictū gof.ponit Io.an.in addi.ſpe.de
cauſa poſ.ī rubrica de ꝓprie.§.i. Quo ad concluſio
nē ſeu petitionē libelli vbi primo petitur ꝑ iudiceꝫ
declarari rem ad A pertinere et ſibi adiudicari.et.
B vt reſtituat vt vacuum tradat ſeu dimittat ad iu
dicari verbū adiudicari exponūt. Io.mo.et archi.ī
c.abbate ſane d̄ re iudi.li.vi.ibi adiudicare id ē ad
ſe ſpectare et dicūt ꝙ adiudicatio fit ꝓprie in actio
nibus que mixtam habēt cauſā vicꝫ ſi res alicuius
que ab alio detinētur petūtur reſtitui/ ſed iure ciui
li petit quia rem ad ſe pertinere declarat. Conclu-
ſio ergo libelli oīa cōprehēdit et ita ſolet fieri.⁊ ita

verbū reſtitui nō ꝑtinet ſolū ad poſſeſſoriū ſʒ ad pe
titoriū etiam vt bo. de ſo. et contu. c. ij. et in ſpe. de
acti ꝛ peti. §. ſequitur et ibi per Jo. an. in addi. ſpe.
ꝛ de litis conteſ. c. fi. ꝟ. hoc autem ꝛ nota. i. ca. īter
dilectos de fide inſtru. in princi. quia aliud eſt reſti
tuere rem aliud poſſeſſionē rei. Item petitur in li
bello res cum fructibus a tp̄e occupationis ꝑceptiſ
bone fidei poſſeſſor lucratur fructus ante litis con
teſtationem factos ꝛ ꝑceptos. Unde iſta petitio eſt
intelligenda ſecūdum diſtinctionē iuris cōmunis
de quo ī ſpe. de fruc. ꝛ intereſſe. §. i. de hoc ꝑ Jo. an.
in addi. de cauſa poſ. ꝛ ꝓprieta. ī rubrica. ¶ Addi
tio. ¶ An autem et quando bone fidei poſſeſſor vel
male fidei teneātur de fructibus et a quo tempore
vide ꝑ legiſtas in. l. fructus. ff. de rei ven. ꝛ in. l. cer
tū. ff. de rei ven. ꝛ ꝑ canoni. ī. c. grauis de reſti. ſpoli
atorū. Quomodo autem ꝓcedit petitio expenſarū
litis ꝛ quomodo ſuꝑ hoc ferri debet ſententia cū ſit
generalis incerta ꝛ de futuro no. ꝺ ꝓcura. auditis
de libelli obla. c. ij. de ſequeſtrati. poſ. c. i. cū ſimili-
bus. Item in fine libelli ponitur ꝓteſtatio ꝙ ad ꝓ
bationē neceſſariam ſe tātum aſtringit de iudi. ex
hibita de ꝓbati. licet ꝟ. idē quoq; no. in ſpecu. ꝺ ex
cepti. §. viſo ꝟ. porro de libel. cōcep. §. vltimo item
conſueuerunt fieri. Item dicitur in fi. ſaluo iure ad
dendi ꝛc. de fide inſtru. inter dilectos in pri. Eſt ta
men ſciendū ꝙ aduocatus circa libelli conceptio-
nem debet tria aduertere. Primum ꝙ pauca ꝛ nō
ſuperflua effundat ſi tamen ibi ponātur ſuperflua
dummodo libellus alias ſit aptus non viciatur no
ta de iudici examinata. Secundum ꝙ ponat ne
ceſſaria ꝛ vtilia/que ꝓbata ſuā iuuāt intentionē

Tertium ꝙ ponit generalia et ſe nō artet vt ī ꝓceſ
ſu plures vias ⁊ diuerticula plura habꝫ ad fugien
dum ſuaꝫ intēſionē de qua ⁊ de quibuſdā alijs cau
telis ī ſpecu. de libel. cōcep ·§· vltimo. De cautelis
vero circa ꝓtectionem et receptionē libelli haben
dis no. in ſpecu. de libel. cōcep. § ſequit̄. Itē ī libel
lo nō exprimit̄ nomē actionis vidꝫ vt ſi diceret̄ ad
hoc ꝓpono rei vēdicationē. nam hoc nō eſt neceſſi
tas maxime ſecūdum canones. vt ī. c. dilecti. de iu
di ſed ſufficit ꝓponi factū. debet tñ exprimi tale ꝙd
ꝑ quod actionis natura cognoſcatur. vt ibi no. et ī
ſpe. de acti. et peti. § i. Item nō eſt neceſſe ꝙ ꝑs ſub
ſcribat diē porrectionis vt per talem ſubſcriptionē
conſtet de die dati libelli. ſꝫ hoc fit per tabellionem
qui ſubſcribit dieꝫ porrectionis libelli et dilatiōes
datas de quo etiā in ſpe de libel. concep. § i. v. nec.

¶ Forma libelli in actione perſonali.

IN perſonali actiōe formatur ſic libellus Co
rā vobis ⁊c. ꝙ licꝫ ꝑdictus. B. prefato. A in.
x. libris denariorum talis monete vel talis paga=
menti vel denariorum currentiuꝫ ⁊ communiter da
tiuorꝫ in tali loco teneat̄ ex cauſa mutui ⁊ obliga=
tus exiſtat. Vel ſic. Dicet ideꝫ. B. A. memorato
teneatur ī to: l bris denariorū quas idem. A. eideꝫ
B mutando enumerauit vel quas bona fide depo
ſuit apud eum tamen huiuſmodi debitum vel depo
ſitum ſibi reddere contradicit. quare agit ⁊ petit ꝓ
curator predictus qtūs precognito quātuꝫ ſufficit
de premiſſis nuncietis/ decernatis/ ⁊ declaratis ſu
pradictū. B. A prefacto in expreſſa pecuniarū ſūma

ex cauſa p̄dicta teneri eumq̨ eidez. A. in h̄moi debi
to condemnandum / ⁊ ad ipſius ſolution compel
lendum fore ac cōdemnetis et appellatis per ve=
ſtram diffinitiuam ſententiam et cenſuram eccle=
ſiaſticam. Hec petit vna cum expenſis litis ad ſup
fluam ꝓbation ē ſe non aſtringēs vt ſupra. In iſto
libello in actione perſonali exprimitur cauſa peten
di mutuum vel depoſituz vel huiuſmodi. et hoc eſt
neceſſe in. c. vlt. de libel obla. Et quia ponitur in li
bello ſaluo iure addendi ⁊c.

De emendatione et mutatione libelli.

SCiendum q̄ aliud eſt mutare aliud emēdare
libellū / ⁊ cōiter dicitur q̄ mutare eſt omī ſub
lata veteri actione ꝓponere nouaz / quaſi dicere q̄
mutare ſit ſubſtantia remota vel detrahere quanti
tati petite vt in ſpecu. de libel. concep. §. nunc oſten
damus tamen alij dicunt q̄ emendare eſt defectuz
in forma ſuppere. Qn̄ ergo vel vſq̨ ad quod tp̄s li
tis poteſt mutari vel emēdari libellus poteſt dici q̄
ſi actor vult mutare hodie non pōt q2 neceſſe hēt ꝓ
ſiſtere ablato libello. ſi vult emendare eo modo q2
petijt plus modo vult petere minus hoc poteſt vſq̨
ad ſententiam ſi autem econuerſo. vt q2 petiuit mi
nus vult petere plus pōt vſq̨ ad litis conteſtatio=
nē. poſtea nō ſine nouo libello. d quo tn̄ plene not.
de libe. obla. c. ij. et in ſpecul. de libe concep. §. nūc
oſtendam⁹ per Io. an. in additi. Additio. De
hoc tn̄ an. ⁊ qn̄ liceat emendare vel mutare libellū
vide in. l. edita. C. de eden. ⁊ i. c. exaiata de iudicijs
Et libellus primus in actione reali cōceptus eſt in

petitorio: vnde qꝛ aliud eſt iudicium poſſeſſorium et aliud propetas ſiue petitorium vt de cau. poſ. et propeta. per totum ītentatuʒ quandoqꝫ ſolum poſſorium quandoqꝫ vtrumqꝫ ſimul etiam in codeʒ libello ab eadē parte ⁊ qn̄ poſſibilis ſit cōcurſus petitoriū et poſſeſſoriū in eodem libello no. in c. cuʒ dilectus et in capitu. paſtoralis de cauſa poſſeſſionis ⁊ propetatis.

¶ Tres ſunt ſpecies poſſeſſoriū.

Et poſſeſſoriū tres ſunt ſpecies ſcʒ adipiſcēde retinēde ⁊ recuperāde de quo plene in. c. paſtoralis de cau. poſ. in glo. nota. ad intelligentiam ⁊ ſup ea ī ſpecu de cau. poſſeſſio.

¶ Forma libelli ī poſſeſſorio recuperande.

In de īterdicto recuperande qđ cōpetit ſpoliato ꝯ ſpoliatoreʒ pōt ſic formari libell⁹. Coraʒ vobis ⁊c̄. Qꝛ lʒ dictus. A. p plura tp̄a fuit ī poſſeſſione talis domus vel predij ī tali loco ſituati cui⁹ confines ⁊c̄. Prefatus tamen. B. de poſſeſſiōe huiuſmodi anno tali mēſe tali A violenter expulit et temere poſſeſſione domus vel predij eundeʒ ſpoliauit quā domum idem. B. ab eo ſpoliationis tēpore detinuit et occupauit detinet ⁊ occupat in aīe ſue graue piculum. Vel ſic Quia licet ⁊c̄. tamen idem B. eundē a poſſeſſione domus vel p̄dij huiuſmodi p talem ſpoliari fecit ⁊ eum de poſſeſſione ipſa eiici mādauit ⁊ expelli vl' ſic. Quia licet A ⁊c̄. tn̄. D. nomine ⁊ contēplatione ipſius. B. ſupradicti prediCuʒ. A poſſeſſione ipſius domus ſpoliauit quā ſpoliationem ipſe. B. eo modo ⁊ nomine ſuo factaʒ ra

tam et gratam habuit ⁊ habet ſe de donis vel pre‑
dicti p̄dij poſſeſſione ītermittendo. Uel ſic ꝙ licet
⁊c̄.tn̄ idem A cuȝ eſſet ī poſſeſſione domus p̄dicte
per. D.violenter ſpoliatus/⁊ de poſſeſſione ip̄a.eie
ctus memoratus B domum hm̄oi ab eodē deiecto
ꝑ recepit ſciens p̄dictū A poſſeſſione ipſi⁹ p eūdeȝ
D vt premittitur ſpoliatum quare agit ⁊ petit pro
curator dictus nomine quo ſupra quatenus cogni
to q̄tum ſufficit de p̄miſſis ꝓnuncietis decernatiſ ⁊
declaretiſ poſſeſſionē domus p̄dicte vel predij mi‑
chi violēter ablatam fuiſſe ⁊ eſſe reſtituēdam cum
fructibus exīde a tempore ſpoliationis predicte cē
tra ꝑceptis ⁊ q̄ ꝑcipi potuerunt ac damnis ⁊ītereſ
ſe quos fructus ꝓ ſingulis annis ad cētū maldra
ſiliginis talis menſure dāna vero ⁊ītereſſe ad tot
libras eſtimat ſpoliatus ſupradictus/veſtra iudi‑
ciali moderatōe ſalua p̄dictumq̧ .B.ad premiſſa
eidem ad condemnandum ⁊ cōpellendū fore ac cō
demnetis ⁊ compellatis per veſtram diffinitiuam
ſententiam ⁊c̄.vt ſupra.

¶ Declaratio forme.

IN iſto libello p̄mo narratur quomodo a ſpo
liatus eſt per B poſſeſſione domus vel predij
Et ita competit a ſpoliato contra. B. ſpoliatorem
interdictum vnde vi.de reſt. ſpolia.i litteris et ī.c.
cū ad ſedē et.c.grauis cū ſi.Secūdo ꝙ A fuit ſpoli
atus de mādato B p D Tertio ꝙ fuit ſpoliat⁹ p D
noīe ⁊ ꝯtēplatōe B ⁊ ip̄e B hm̄oi ſpoliatōem ratā
habuit.vn̄ oēs iſti tenēt ītdicto vn̄ vi.vt ī.c.cuȝ ad
ſedē.ē.alle.quarto ꝙ A fuit ſpoliat⁹ p D lȝ n̄ noīe
B.vel mādato eius tamē B.rē huiuſmodi a.D de
iectore ſcienter recepit vn̄ tenetur etiā īterdicto vn̄

vi:vt ĩ.c.cũ ad ſedẽ.ſ̃.alle.Quarto ꝙ a fuit ſpolia
tus per.D.lꝫ non nomine.B.vel mandato eius tñ
B.rem hm̃oi a.D.deiectore ſcienter recepit.vnde
tenet etiã interdicto vnde vi.ꝑ decre.ſepe.de reſti=
tu.ſpolia ſcd̃m vnũ intellectũ eiuſdem capituli.ſe
cundum alium intellectuꝫ conditione ex eadeꝫ de
cre.Et ſic concluſio libelli eſt cõmunis ad quolibꝫ
illoruꝫ ad quãlibet eni narrationem hm̃oi apta eſt
petitio concluſiua predicta. Et hm̃oi interdicto eſt
neceſſaria allegatio ⁊ ꝓbatio duorum vꝫ poſſeſſio
nis et deiectionis de offi.dele.in.c. conſolationibꝰ
⁊ hoc qñ intentatur ĩterdictuꝫ contra ſpoliatorem
ſed qñ contra ipſum q̃ mandauit tunc ꝓbari opor
tet mãdatum / vel cõtra eum q̃ ratum habuit.tunc
oportet etiaꝫ ꝓbari ratihabitioneꝫ ꝙ ſpoliatio ip=
ſius nomine vel contemplatione fuit facta qꝛ ratũ
q̃s habere non poteſt quod ſuo noı̃e non eſt geſtuꝫ
de regu.iuris.Ratuꝫ li.vi.vel ſi contra eum q̃ non
ſpoliauit vel mãdauit nec ratum habuit ſed ſciẽter
rem recipit ibi etiam oportet ꝓbare ſciẽtiaꝫ.Unde
dicit Hoſt.notan.in dicta decre. ſepe ꝙ ſi ſcientiam
allegat eam ꝓbare debet et cum graue ſit illam ꝓ
bare/ ꝓ tanto laudat ip̃e ꝙ ponatur conditio ex ca
none reintegrande.iij.q.i.per quod auxiliuꝫ ſubue
nitur ei qui poſſeſſionẽ qualitercũqꝫ amiſit ſunt tñ
eiuſdem canonis diuerſi ĩtellectus.vt ibi no.in ca.
cum ad ſedem.et in.c.ſepe.ſ̃.alle.Itẽ in libello.pe
titur poſſeſſionem reſtitui qꝛ melius pronunciat iu
dex in interdicto poſſeſſionem reſtituendam ꝙ reꝫ
reſtituendã de quo in ſpe.de reſti.ſpoli.§.i. Et hoc
per Io.an.ĩ.c.cũ ad ſedem ſepius alle. Item petit
res cum fructibus perceptis et q̃ percipi potuerũt

nota in.c.grauis.de reſti.ſpoli.Item cum damnis et intereſſe vt ibi ec.debentur hoc caſu fructus a tē pore deiectionis vt ibi notatur.¶Additio.¶An aūt ꝯ agentem īterdicto vnde vi poſſit obiici q̄ſtio dñi vide ī capitu p̄io de reſtitu. ſpolia. et ī capitu. ad decimas eodem titu.lib.vi.

¶Libellus ī cauſa ſpolij ſuper rebus mobilibus.

SI autē quis ſpoliatur rebus mobilibus poteſt ſic formari libellus.Corā vobis ꝛc.ꝙ anno menſe ꝛc.predictus.B.A.prefatum in tali loco vel itinere conſtitutū īuaſit eumq; rebus ſuis videlicȝ veſtimētis pecunijs et alijs quas deferebat temere defraudauit ꝛ p̄dauit huiuſmodi ab eo rapiendo et ſibi auferendo violenter quas ad tot libras denariorum talis monete eſtimat veſtra iudiciali ſalua taxatione / quare agit et petit procurator predictus precognito ꝛc.pronuncietis decernatis ꝛ declaretis predictum.B.ſpoliatorem temerariū ad reſtitutionem rerum predicarū ſeu eſtimationem earum pretaxatarȝ teneri: A.ſupradicto ꝛ ad hoc euȝ cōdemnādum et cōpellendum fore.necnō cōdemnetis ꝛc.In tali libello ꝛ cōſimili nō oportet ſpecificationē fieri ꝛ expreſſionē ſingulariū rerum qꝛ ꝓbata violētia per teſtes res ꝓbātur p iuramētū violentiam paſſi de quo de his que vi metus ve cau.fiunt.c.vlti.de ordi.cogniti.c.ij. cum ſimilibus Item exprimitur tempus locus qꝛ tale īterdictum infamat et includit iniuriam. Unde ſpoliatus pōt petere ſatiſfactionem ꝛ emendam ꝑpter iniuriam vt.ſ̄.dixi.etenim illorum expreſſio eſt fienda in libello.licet cuilibet agatur.de ꝓcuratori.tue.Item

q̃ꝛ ĩ libello ponuntur verba gerundiua/ vȝ rapien-
do auferendo ꝛc̃. Sciendum ꝙ q̃dã aduocati reo-
rum recipiunt talem libellum non ꝓcedere Ratio
ſecundum eos/ q̃ꝛ gerundia nichil ponunt ſed poſi
ta determinat. ſed hoc non videtur verum q̃ꝛ gerũ
dia etiã ponũtur et reſoluũtur in verba. vt no. ff. de
eden. in gloſ. ſup̱ rubꝛica Item em̃ eſt dicere ꝺãna
uit rapiendo ac ſi diceretur dãnauit ⁊ rapuit. Iteȝ
ĩ ſententijs ponuntur gerũdia vt patet de re iu. ad
apoſtolice ibi dr̃ ĩ auctoꝛitate apoſtolica firmiter
ĩhibendo/ quare ergo non ponerentur ĩ libello cuȝ
ſententia debeat eſſe confoꝛmis libello de ſymo. li
cet hely. cum ſi et notat Io. an. in addi. ſpe. de libel
concep. § nunc reſtat.

¶ Libello oblato reus petat copiam ⁊ terminũ ad
dicendum contra.

LIbello ergo oblato ⁊ poꝛrecto iudicij̃ p̱ acto
rem vel ei⁹ ꝓcuratoꝛẽ re⁹ vl̃ ei⁹ ꝓcuratoꝛ pe
tat copiam ĩherendo proteſtationi de non conſẽtiẽ
do ĩ iudicem vt ſupꝛa ſi talis eſt iudex cuius iuriſ-
dictio non eſt fundata et ſibi dari ſeu concedi indu
cias. Et vocãtur huiuſmodi inducie deliberatoꝛie:
et de iudicijs citatoꝛijs/ deliberatoꝛijs/ pꝛeparato-
rijs/ et iudicatoꝛij̃s no. iij. q. ij. ĩ ſumma ſed de iſtis
et alijs. xx. ſpeciebus ĩduciarũ ĩ ſpeculo de dilati.
§. i. Et ĩducie deliberatoꝛie de quibus ad pꝛeſens
ſunt tp̃s. xx. diex̱ a iure taxate vt. iij. q. iij. cap. offe
ratur non tñ ſic ſunt ſtatute ĩ tali numero diex̱ quĩ
iudex poſſit eas abbꝛeuiare vel ꝓlongare attentis
circũſtãtijs negocij p̱ſonax̱ ⁊ diſtantia locoꝛuȝ ꝛc̃.
Tamen ĩducias a lege ſtatutas iudex minime põt

abbreuiare vel ꝓlongare notã de ꝓcurato. dilect⁹ de appel. cũ ſit romana ⁊ in regula indultum de regu. iu. li. vi. Utrum autem iſte ĩducie ſint de ſubſtã tia ſicut libell⁹ no. ꝑ Jo. xvij. q. iiij. vxor. per Inno. ⁊ Hoſtien. de libel. obla. c. i. Et cõmuniter dicũt doctores ꝙ ſunt d̃ ſubſtãtia ſi petantur qꝛ licet iudex poſſit illas artare ex cauſa nõ tamẽ poteſt eas reo inuito penitus abnegare no. in ca. de dila. et in clemen. ſepe de verbo. ſig. in glo. ſed tamen cũ petitio Judex ergo decernere habꝫ ⁊ dare ſeu fieri mãdare copiam libelli reo ſub expenſis actorꝫ de quo ĩ ſpecu. de libel. obla. Et poteſt reo cõcedere ĩducias vt dixi. ſtatuendo ſibi terminum ad omnes dilatorias exceptiones ꝓponẽdas poſt quem non audiet reũ ſuper dilatorijs exceptionibus niſi ĩ tribus caſibus vt in capitulo paſtoralis de exceptoni. ¶ Additio.

¶ An autẽ iudex poſſit aſſignare certuꝫ terminũ ad ꝓponẽdas omnes exceptiones peremptorias vide per panormi. ĩ ꝑalle. cap. paſtoralis. Et iſta omnia ſunt per tabellionem conſcribenda in actis ſub hac vel ſimili forma. Anno quo ſupra tali die comparuit in iudicio corã iudice p̃dicto tali ꝓ̃ncipalis vel talis eius ꝓcurator et libellũ in ſcriptis obtulit infraſcripti tenoris. Ex aduerſo talis p̃ncipalis vel talis eius ꝓcurator coram p̃dicto dño iudice eo adhuc ſedente ꝓ tribunali cõparens predicti libelli copiam decerni et terminum competẽtẽ ad deliberandum ſibi poſtulauit per ipſum dominum iudicem aſſignari. cui ipſe dominus iudex copiam libelli fieri et ſibi dari per me notariuꝫ decreuit ĩducias petitas ſibi concedendo ⁊ talẽ dieꝫ ad ꝓponẽdum omnes dilatorias exceptõẽs ſibi fore

ſitam competentes alioquī dicto libello reſpondē do ꝓ termino de conſenſu ipaꝝ partium vel earuꝫ ꝓcuratoꝝ peremptorie aſſignauit. Data ⁊ acta ſūt hec ⁊c. Coraꝫ ordinario tabellio breuiter ſolet ſub ſcribere dieꝫ porrecti libelli ⁊ dilationē reo datam iſto modo Exhibito tali libello per talem actorem vel procuratorē tale ī preſentia talis rei vel ꝓcura toris ipſius ⁊c. Anno die tali. Reſpondebitur ꝓ ꝑ te ipſius rei vel ponētur omnes dilatorie excepti= ones vel declinatorie die tali ⁊c.

¶ Quomodo reus debet con ſulere aduocatū ſuper libello.

SEquitur quomodo aduocatus ſit conſulēd⁹ reus accepto libello et obtentis ſuper eo īdu ciis conſulat aduocatum ſuper eo. Et in deliberan do quomodo debꝫ ſe habere reus. de hoc tradit do ctrinam fulgidam. Guil. in ſpe. de acti. et peti ·§· in anterioribus. Et ſi reus conuenitur actione reali. et ipſe rem petitam reo non poſſidet nec detinet ve niet in termino ſtatuto coram iudice dicendo ſe nō poſſidere nec detinere rem in libello et res eſt expe dita quia tunc dimittetur. ff. de rei ven. l. in rem de appel. ex pte de quo de excep. c. pe. ꝯ re iud. c. abba te ſane. l. vi ¶ Additio. ¶ Et ſi dixerit ſe non poſſi dere et poſſit conuinci ꝯ mēdatio perdet cōmoduꝫ poſſeſſionis ⁊ transfertur in aduerſariuꝫ vt in. l. fi. ff. de rei vendi. et ſi tpe litis cōteſtati. non poſſideat ſed tempore ſententie reperitur poſſidere debet cō demnari. l. ſin autem ·§· poſſidere. ff. eodem titulo ¶ Si autem poſſidet nomine alieno habet paratū auxilium vt in. c. quoniam frequēter. ꝯ. alle. ī ·§· ꝙ ſi ſuper/quis facultateꝫ nominandi dominum ha

bet ſe excuſandi. vt ibi/ ſed ſi poſſid et nomine pro prio tunc offerendo ſe defenſioni videat ſi aliquas habeat exceptiones contra actorem vel pcuratorē vel contra libellum ⁊ eius formam. illas enim ī termino ſibi aſſignato omnes pponat/ vt nota. in allegato capitulo paſtoralis.

¶ Exceptiones ſunt multiplices.

PRo quo notandum ꝙ exceptionū diuerſe ſūt ſpecies. alie ſunt pemptorie/alie dilatorie. alie anormale ⁊ alie mixte/vt nota de exceptioni. c. exceptionum in glo. ⁊ p hoſtien. in ſumma eo. titu. §. ij. plenius in ſpe eo. ti. §. ij. et. iij. ⁊ ibi in addi. tanguntur etiam alie diuiſiones. qr alie peremptorie: alie tp̄ales/alie pſonales/alie reales de quo ibi ⁊c. De pemptorijs videbimꝰ ſuo tp̄e/ de dilatorijs ad plens videndum. Unde dicuntur dilatorie quia cauſe differunt inſtitu. eo titu. §. appellantur. Et dilatoriarum alia dilatoria iudicij/alia ſolutionis Dilatoria iudicij eſt multiplex quia alia competit ratiōe iudicis/alia ratione actoris. alia ratione rei ipſius excipientis/vt quia eſt legatus vel alias habet ius reuocandi domum de foro competenti capitu. vlti. Alia ratione procuratoris/alia ratiōe reſcripti/alia ratione loci/ alia ratione fori de quo in ſpec. de excepti. §. i. ꝟ. dilatorie vero. Et ille regulariter pponende ſūt ante litis conteſta. poſtea non niſi incertis caſibus de offi. dele. inſinuāte. et quando plures competunt que illarum primo debet pponi. vide ī alle. c. paſtoralis de excep. et in. c. inter monaſteriuꝫ de re iudi. ⁊ magna eſt inter doctores difficultas de exceptōe recuſationis an illa debeat eſſe prior tamen io. an dicit ibi ī nouella concluſiue

q̄ omnis exceptio ꝑ quam iuriſdictio iudicis dene
gatur precedit exceptionē recuſationis. vtilis eniꝫ
ē talis exceptio recuſatiōis/ſꝫ nō neceſſaria. Alias
autē exceptiones que nō afficiūt iuriſdictionē iudi
cis p̄cedat recuſatio/⁊ hoc dicit tenēdū poſt factuꝫ
ante factū conſulit cū Hoſ. cuius opinio ibi habet̄ ī
glo. quicūqꝫ/ſi autē reus habet exceptionem indu
centem nullitatem iuriſdictionis puta ꝑ quā reddi
tur reſcriptū nulluꝫ vel ꝑſona iudicis inhabilis vt
ſi dicatur reſcriptū impetratū ab excōmunicato ꝓ
pter quod eſt nullum regulariter. de reſcriptis. c. i.
li. vi. vel iudicem excōmunicatū fuiſſe tempore im
petrati reſcripti in quē non cadit iuriſdictio/ vel cō
ſimilē exceptionē. illam primo proponat qꝛ primo
mittenda eſt ſecuris ad radicē id eſt ad iuriſdictio=
nem vt. iiij. q. vi. §. exceptio. ſꝫ ſi nō habet talē ſed ha
bet aliam ꝯtra ꝑſonā iudicis actoris ⁊ ꝓcuratoris
tūc primo exceptionē recuſationis ꝓponat ꝯtra iu
dicem/vt no. in. c. paſto. ⁊ in. c. inter. ẽ. alle. vl̄ ꝓpo
nat eas ſimul diſiunctim vel ſubalternatim/et hoc
melius/et illā de ſuſpecto p̄mo ꝓſequatur vt in. d.
c. paſto. no. Quomodo autē recuſatur ordinarius
et corā quo ꝓbanda ſit exceptio legit̄ et no. de foro
competen. ſi quis contra clericū/⁊ in. c. licet de ap.
cuꝫ ſpeciali. Quomodo autē delegatus recuſet̄ ha
betur de offi. dele. ſuꝑ queſtionū/⁊ ī eo. ti. ſi contra
vnuꝫ li. vi. cū cōcor. ¶ Additio. Ex quibus autem
cauſis poſſit iudex recuſari tanq̄ ſuſpectus vide ꝑ
Philippuꝫ d̄ peruſio in ca. poſtremo de appello. q̄
ponit. xl. cauſas ſufficientes ad talem recuſationeꝫ
ꝓponendam.

¶ Quid ſit recuſatio.

ET est recuſatio a iudice vł a iuriſdictiõe decli natio ꝑ exceptionē ſuſpitiõis oppoſitā ⁊ lꝫ ex vna ſola cā iudex recuſeᷣ puta qꝛ ſuſpect⁹. iij.q.v. qꝛ ſuſpecti vt lite nõ ꝯteſ.accedēs.i.⁊.ij. Illi⁹ tñ ſu ſpitiõis multe ſũt cauſe.⁊.xviij.enumerãtur ĩ. c.le‐ gittima de ap.li.vi.⁊ põt ſic formari recuſatiõis ex ceptio q̃ in ſcriptis ē ꝓponēda de quo tñ in ca. qm̃ de ꝓba. Forma exceptionis recuſationis. Corã vo bis dño iudice tali ꝓponit ꝓcurator procuratorio noĩe talis ⁊ dicit ꝯtra pſonã vr̃am excipiēdo ꝙ cuꝫ talis aduerſari⁹ ſuus veſter ſit ꝯſanguineus vł do‐ meſticus vł familiaris ⁊c. vos ex cã hmõi eſtis ſibi maxime ſuſpectus vł vehemēter ſuſpect⁹.⁊ qꝛ ꝑicu loſũ eſt corã ſuſpecto iudice litigare: ratio dictat vt vos ⁊ iudiciũ vr̃m recuſet ⁊ cauſã hmõi ſuſpitionis ꝓbaturũ ſe offert corã arbitris quos cõiter eligere vna cũ aduerſario ē parat⁹/⁊ ſi cõmunes ſimul con uenire nõ pñt talē nominat ⁊ eligit ꝓ ꝑte ſua ⁊ hoc qñ iudex recuſat⁹ eſt ordinari⁹ vel delegat⁹ vnicus. ſi vero ē delegat⁹ habēs collegã ⁊ dati ſunt cũ clau ſula ꝙ ſi ãbo ⁊c. tũc corã collega ꝓbãda ē exceptio recuſatiõis. vñ tũc dicat excipiēs ⁊ cauſaꝫ ſuſpitio‐ nis hmõi ſe offert corã collega veſtro legittime ꝓba turũ. ſimiliter ſicut alias ſimpliciᷣ recurriᷣ ad arbi tros/⁊ i.c.ſi ꝯtra vnũ de offi.dele.li.vi. Et ibi qñ de legatus vel officialis epi recuſaᷣ vel ſi eſt ſubdele‐ gatus tũc debꝫ fieri probatio corã delegato vt in.c. ſuꝑ q̃ſtionũ de offi.dele.§.quem vero ⁊.§.fi. de quo plene no.ĩ.c.cũ ſpeciali de ap. Et ordinari⁹ recuſa‐ tus põt cauſã alteri cõmittere cuꝫ aſſenſu recuſato ris ⁊ actoris/vel cauſã ad ſuꝑiorē remittere de fo. cõpe.ĩ q̃s cõtra clericũ et ca.cũ ſpeciali de appella

Et an hoc poſſit delegat⁹ ⁊ qñ habetur in ca. iudex de officio dele. li. vi. Et quod dicit ĩ forma exceptio= niſq; recuſans offert probationem cauſe recuſatio nis et petit electionem arbitrorũ dicit inno. in. c. cũ ſpeciali. ꝟ. alle. ꝙ hoc non eſt neceſſe/ ſed iudex hꝫ ex eo inquirere de quo ibi. et hoc quando reus recu ſat. Poteſt etiã actor recuſãſe iudicẽ nõ tñ delega tuꝫ quẽ impetrauit ex veteri cauſa ſed ex ſupueniẽ ti. de offi/ dele. inſinuante. ⁊. c. ſup queſtionũ. ordĩa riũ poteſt recuſare vt in. c. alle. ſi quis contra cleri= cũ de fo. compe. ⁊ tunc actor ſic poteſt formare ſuã recuſationẽ. Ru. Forma recuſatiõis ordinarij. Do mine epiſcope ego vellez cõuenire aduerſariũ meũ talem ſubditum veſtrum. ſed quia ille eſt cõſangui neus vel amicus veſter ſpecialis ⁊ vos tãq; nimis fauẽs eidẽ mihi eſtis ex huiuſmodi cauſa ſuſpect⁹ ideo ſupplico quatenus cauſam hm̃õi alij cõmitta= tis/ ſeu michi detis delegatum ⁊c. Quomodo autẽ ꝓcedatur in articulo recuſationis legitur et habet de offi. dele. ſuſpitionis. de ap. cũ ſpeciali. et c. ti. le gitima. li. vi. cũ remiſſionibus ſuis: ⁊ de arbitris ſu per hoc eligẽdis qui arbitri iuris appellant ĩ. c. ab arbitris de offi. dele. vi. Si vero reus non habet ex ceptiones contra perſonã iudicis. videat an ſibi cõ petant ille exceptiones videlicꝫ contra pſonaꝫ acto ris an ſit minor vel excõmunicatus. ⁊c. et tales ex= ceptiones que pñt fieri cõtra actoreꝫ ponit Guil. in ſpe. de acto. § i. Vel contra foruꝫ vel cõtra locuꝫ vt ſ. dixi. Poteſt ergo ſic excipere contra actorem.

¶ Forma exceptionis contra actorem

PRocurator nomine procuratorio diſcreti viri B. contra A. in iudiciũ ⁊ cauſam vocati coraꝫ

vobis domino epiſcopo vel officiali ꝛc. ꝓponit ꝛ di
cit excipiēdo ꝙ p̄fatus. A. eſt i pupillari etate cōſti
tutus quare in iudicio eſſe et agere nō poteſt nec de
bet admitti vt ꝑ ſe ſtando in iudicio ꝓſequatur cau
ſam. idcirco petit per vos decerni/declarari ꝛ ꝓnun
ciari predictum. A perſonam ſtandi in iudicio non
habere nec ad agendum amittendum eſſe condem
nando eum predicto. B. in expenſis.

¶ Forma exceptionis
contra libellum.

VEl contra libellū ſic poteſt excipere reꝰ exci
piēdo ꝓponit ꝓcurator ꝓcuratorio noīe ta
lis contra p̄tenſum libelluꝫ ſibi corā vobis honora
bili domino decano iudice vel officiali. ꝛc. ꝓ pte ta
lis oblatum. et dicit ꝙ huiuſmodi libellus p̄tenſus
obſcurus eſt generalis ſaluus/dubius/confuſus ꝛ
in eptus. ꝛ alias ꝛc. ꝙ ad eum. ꝓ parte predicti rei.
B. minime eſt reſpōdendū maxime ex eo qꝛ i eo nō
exprimitur cauſa petendi cū inde datus ſit i actiōe
ꝑſonali/vel ex eo ꝙ res petita minime ſpecificatur
per confinia vel alias ſic ꝙ reus valeat deliberare
vel quia manifeſtam continet contrarietateꝫ vel in
eptitudinem. ideo per iudicem ex officio reiiciēdus
eſt ꝛ laniandus quare petit ꝓcurator predictus no
mine quo ſupra. quatenus ꝓnuncietis/decernatis
et declaretis preaſſignato libello tanꝙ obſcuro in
epto et in certo ꝓ parte dicti rei nō fuiſſe nec eſſe re
ſpondendum. ipſumqꝫ libelluꝫ pretenſum eſſe reij
ciendum et repellendum. ꝛ predictuꝫ reū a veſtra
inſtantia iudicij abſoluendum fore reijciatis et ab
ſoluatis. ipſum actorē ſibi in expēſis propter ea fa
ctis condemnendum ꝛ condemnetis ſaluo iure ad

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dendi ⁊c. Quod tamen cauſa petendi in pſonali ē exprimenda patet de libel. obla. c. vlti. In reali res eſt exprimenda et ꝑ confinia ſignificanda/ vt de lib. oblatio. c. ii. vt. ſ. dictū eſt. Et ſciendū eſt ꝙ cautuz eſt petere ſic. Unde nō debet petere reus ꝙ actor d̄claret libellū obſcurū vel ineptū emēdet quia ſic inſtrueret ipm actorem/ ſed petat vt. ſ. et tūc ſecūduz formam hmoi petitionis habet interloqui iudex vt no. de libel. obla. ca. vlti. et in ſpe. de libel. cōcep. §. ſequitur videre. v. item recepto ⁊. §. ad hui⁹. v. cautus etiā ſic. Et qualiter ⁊ ex quib⁹ cauſis impugnari poſſit libellus ponit guil. de libel. cōcep. §. iuxta ¶ Additio. ¶ Et nota ꝙ libellus debz cōtinere nomen actoris. item res petitas/ nomē iudicis nomē actiōis vel ſaltem talē factum ex quo reſultari poſſit actio apta. nomen rei conuenti vt in ſpe. de libe. concep. §. iuſ. vnde datur cōiter v̄ſus. Quis quid corā quo iure petat ⁊ a quo. Recte ꝯpoſitus quiſqȝ libellus habet. Uel ſic reus vult declinari foruz iudicis vt quia eſt laycus et cauſa eſt ꝓphana ⁊ corā eccleſiaſtico iudice cōuenitur poteſt ſic excipere

¶ Forma exceptionis contra forum.

PRocurator nomine ꝓcuratorio talis rei ꝓponit et dicit excipiendo ꝙ cum cauſa in preteſo libello pro parte actoris coram vobis honorabili viro domino officiali oblato propoſita ciuilis ſit et ꝓphana ipſeqȝ reus cum laycus ſit paratus coram ſuo iudice ſeculari reſpondere cuius forum actor ſequi debet: idcirco libello predicto et ſup cauſa huiuſmodi p̄tenſa coram vobis reſpondere non

tenetur ſed ad ſuū iudicē fori ſecularis videlicet ta
lis eſt remittēdus/quare petit ꝑ vos renūciari de-
cerni ⁊ declarari p̄dictū reū ad reſpondēdū libello
p̄aſſignato vel alias litigandū ſuꝑ cauſa huiuſmōi
p̄dicta corā vobis non teneri/ ſed ipſū ad p̄dictum
ſuū competētē iudicem remittendū fore condemnā
dum ſibi actorem in expēſis. Iſta exceptio ꝓbatur
ꝑ.c.nouit de iudi.⁊ in.c.ſi de foro compe.⁊.c.licet
et ex tenore eo.ti. ¶ Additio ¶ Nota tamē ꝙ mul
ti ſunt caſus ī quibus laycus cogitur reſpōdere co
ram iudice eccleſiaſtico de quibus.vide.xvi.qui po
nūtur ꝑ eūdez panor.in. c.licet ex ſuſcepto de iudi
ciis.Si ergo termino dato ad deliberādū reus op-
ponat exceptionē dilatoriā de premiſſis vel aliam
actor vel eius ꝓcurator petat eius copiā ſibi decer
ni per iudicem ⁊ terminū competentez ad replicā-
dū aſſignari/quod habet facere iudex.⁊ hoc ſcriba
tur ꝑ tabellionem in forma conſueta. Forma acto
ris ī actis ſignatoꝝ. Termino predicto adueniēte
videlicet tali die comparuit corā p̄dicto domino iu
dice ſedente ꝓ tribunali ad ius reddendum. talis
reus vel eius ꝓcurator exceptiones obtulit quarū
tenores inferius continentur petens illas admitti
talis actor vel ipſius procurator comparuit ex ad-
uerſo earūdē exceptionū copiaz ſibi decerni ⁊ dari
petens/ac terminū cōpetentem ad replicandū con
tra eas ſibi aſſignari.cui iudex p̄fatus copiā p̄dictā
decreuit/⁊ diē talē ad replicādū ⁊ dicendū ꝯtra ex
ceptiones ſi voluerit ſibi aſſignauit ꝓ termino per
emptorio Corā ordīario ſcribere ſolet tabellio bre
uiter ī fine exceptionū iſto modo.Exhibitis his ex
ceptionibus ꝑ talem reum vel eius ꝓcuratorē in p̄

ſentia talis actoris vł ſui ꝓcuratoris anno tali die tali/ p̄ſentibus talibus reſpondebit vel contra eas replicabitur ꝓ parte actoris die tali quē terminuꝫ de vtriuſqꝫ ꝑtis cōſenſu duximus ad hoc p̄figendū Actor ergo in termīo ſibi ad dicendū ꝯtra exceptiones ſtatuto poteſt exceptionē replicando eliderevidelicet exceptionem recuſationis iſto modo

¶ Replicatio contra exceptiones recuſationis iudicis.

COntra exceptiones p̄tenſas oppoſitas ꝓ parte talis rei corā vobis honorabili viro dn̄o iudice/ vos ex tali cauſa vt ſuſpectū recuſando ꝓponit ꝓcurator noīe ꝓcuratoris talis actoris ⁊ dīt replicādo ꝙ exceptiones huiuſmodi friuole ⁊ fruſtratorie nō ſūt admittēde/ nec ipſe reus vos neqꝫ ꝑſonam veſtram poteſt rationabiliter recuſare/ cū ⁊ ſi p̄dictus actor ſit cōſanguineus veſter tamen quia ipſe reus etiam eſt veſter conſanguineus idcirco pars affectiōis cauſa huiuſmodi ſuſpitionem tollit. Uel ſic licet ipſe actor veſter dicat amicus vel conſanguineus/ quia tamē ſi inter vos ⁊ eum eſt aliqua amicitia/ illa eſt leuis et modica et talis non eſt ꝓpter quā debeatis vt ſuſpectus recuſari/ cum omnis amicitia ſit ſufficiens cauſa ad iudicem recuſandum quare petit ꝓcurator predictus quatenus p̄aſſignatis exceptionibus non obſtātibus ꝓnūcieris/ decernatis/ ⁊ declaretis libello predicti actoris fuiſſe et eſſe reſpondendum ⁊ in cā huiuſmodi procedenduꝫ ad vlteriora. ipſumqꝫ reum ad hoc cogendum fore atqꝫ cogatis/ ⁊ eum predicto actori in expēſis legitimis condēnetis. Iſta replicatio colligitur ex notatis in. c. accedens vt li-

te non conteſt.et ex notatis in.c.poſtremo de ap.in glo. ¶ Additio. ¶ An autẽ exceptio recuſationis poſſit tolli per principem et an valeat ſententia la ta per iudicem ſuſpectum vide p panor.ꝛ fely.in.c. cum inter de exceptio.

¶ Replicatio contra exceptiones declinatorias fori.

Contra exceptiones declinatorias fori poteſt actor ſic replicare. Replicãdo cõtra exceptõeſ p̄tẽſas talis rei ꝓcurator nomine ꝓcuratorio talis actoris proponit et dt ꝙ exceptiones huiuſmodi p̄ teuſe nec ꝓcedũt nec ſunt admittende ꝫ tanq̄ fru ſtratorie et friuole repellende nam lꝫ conuentus ſit laicus et cauſa ꝓphana locus autem domicilij rei eſt de veſtra iuriſdictione temporali. Uel ſic.de cõ ſuetudine tamen lõgeua et preſcripta legittime vo bis iuriſdictio cõpetit ꝛ cognitio in hac pte.Uel ſic ipe tamen ſecularis iudex rei ſup hoc ſepius ꝑ pte actoris humiliter req̄ſitus ipſi actori iuſticiã mini ſtrare recuſauit.Quare petit ꝛc̃.vt.ſ.in ꝑxima re plica.Iſta replicatio fundatur ſup.ca.licet/de fo.cõ pe.ꝛ.c.ſi duobus de appel.cuꝫ ſi Et ſi reus petit co piam terminum ad duplicandum vel ſic renunciat duplicationi ꝛ petit interloq̄ dꝫ totum ſcribi per ta bellionem in actis in forma ſolita.

¶ Quid ſit replicatio.

Quid ſit replicatio ꝛ quomodo dẽat eſſe talis ꝙ afficiat/tollat / ſeu elidat/ ſeu viciat exce ptionẽ ſicut exceptio ipam actionem vel actum cui opponitur plene.no.p Io.an.i decre.a nobis de ex

cep.ī commen.⁊ ī.c.vlt.de ordi.cog.Et dr ꝙ repli-
catio eſt allegatio actorꝫ per quam reſoluitur exce-
ptio inſti.de repli.in prin. vel latius ſumendo ob-
mittatur ꝟbum actorꝫ/vnde replicatio eſt ēt exce
ptio et dicitur quaſi exceptionis exceptio.ff.e.l. pe
nul.Et tantum de exceptionibus dilatoriis et exce
tionibus iudiciis.De dilatoria ſolutōis quomō dꝫ
ante li.conteſ.ꝓponi et ſi de ea cōſtet oporteteꝫ dif
ferenda ſit ſolutio/⁊ tūc īpedit proceſſuꝫ ⁊ inducie
duplicabūtur qꝛ petiit plus tpe de plus peti.c.vni
co.Si non conſtet ꝓbabitur poſt litis conteſt ꝑ Jn
no.⁊ abbatē ⁊ alios in.c.paſtoralis de exceptio.in
ſpe.de excep.§.nunc videndum reſtat īprī. et poſt
ea formā videbimus. Eſt etiaꝫ exceptio anormala
quaſi ſine regula qꝛ non ſeqtur normā aliaruꝫ exce
ptionū/qꝛ ī q̄libet pte litis ⁊ poſt litis ꝯteſ. ⁊ etiam
poſt ſnīam pōt opponi vt ī cle.vnica de excep.⁊ eo.
ti.pia.li.vi.Si tn̄ reus aliquas ꝓponit ⁊ alias ma
liciose ⁊ doloſe obmittat vꝫ vt actor fatigetur.tunc
cōdēnabitur actori in expenſis vt in.c. exceptione
de excep.Et poteſt eadeꝫ exceptio bis opponi. ſed
vltra duas vices non opponitur vt in.c.pia.eo.ti.
li.vi.¶ Additio ¶ Que autem dicantur exceptio
nes anormale et quo tpe debeāt ꝓponi vide ꝑ ſpe
cu.§.i.ꝟ anormale.Poteſt ergo.ſic opponi.et for-
mari talis exceptio anormala.

¶ Forma exceptionis anormale.

PRocurator talis rei ꝓponit excipiendo et dr
ꝙ vos dn̄e iudex ad inſtantiam talis actoris
ī cauſa quā mouet vel mouere ītendit tali reo corā
vobis ꝓcedere non poteſtis nec euꝫ ad agendū ſeu

cauſam īceptaꝫ ꝓſequēdꝫ debetis admittere ſeu au
dire nec ipſe pōt ī iudicio ſtare tanq̄ actor ꝓ eo qꝛ
ꝑ talem iudicem ordinariuꝫ vel delegatū vel aucto
ritate talis canonis eſt maioris ſnīa excōicationis
innodatus quare petit p̄dictus ꝓcurator ꝑ vos ꝓ
nunciari decerni ⁊ declarari p̄dictū excōicatuꝫ eſſe
repellendū ab agendo ⁊ repellatis ⁊c̄. Et in iſta ex
ceptione excōmunicationis debet exp̄mi nomē ex
cōicatoris ⁊ qualitas excōicationis alias nō eſt ad
mittenda ⁊ debet ꝓbari iſta īfra dies octo apertiſ
ſimis documentis alioquin debet excipiēs condē
nari in expenſis qꝛ frequenter malicioſe conſueuit
opponi vt in.c.predicto pia.de except. in vi.vbi de
iſta excep.plene no. Et qꝛ tam ille q̄ alie exceptōeſ
conſueuerūt opponi malicioſe ad litis ꝓtractionē
vel ꝓrogationē. vnde iudex pōt cogere excipiētem
vt p̄ſtet iuramētū q̄ eas malicioſe nō ꝓponit de q̄
in ſpe.de excep.c.ij. ℞ poteſt etiam iudex nam hoc
iuramētū de malicia poteſt in quacunq̄ȝ parte litis
iudex exigere qn̄ ſibi videt̄ expedire vt de iura cal.
c.ij.vlt.reſpon.li.vi ⁊ contra aduocatum malicioſe
exceptiones tales pro eis confugiētem vidēdū eſt
ī ſpe.de exceptio.§.viſo. ver.hanc igr̄ circa finem.
¶ Additio. ¶ Et aduerte qꝛ hm̄oi excōis exceptio
non tm̄ pōt ꝓponi ad impediēdū proceſſum ſed ēt
ad īpediendum executionē ſententie vt in dicto.c.
pia. Contra vero predictam exceptionē excōicatio
nis poteſt replicare actor iſto modo.

¶ Replicatio contra ex
ceptionem anormalem.

Corā vobis honorabili dn̄o iudice ⁊c̄. ꝓcura
tor tal̄ actoris ꝯtra exceptōes ꝓ pte tal̄ rei ſibi

oppoſitas replicando ꝓponit ⁊ dicit ꝙ predicta ex
ceptio oppoſitas nō eſt vera nec admittēda qꝛ lꝫ p̄
dictus actoꝛ alias ꝑ talem iudicē fuit excōicatꝰ ip̄e
tñ ab eadem ſententia eſt ꝑ ip̄m iudiceꝫ abſolutus
ad quod ꝓbandū litteras abſolutoꝛias ꝓducit ⁊ pe
tit per vos ꝓnūciari p̄dicta exceptione non obſtan
te in cā eſſe ꝓcedendum et ꝓcedi ad vlterioꝛa. Uel
ſic. Coꝛaꝫ nobis. ⁊c. Et dicit ꝙ p̄aſſignata exceptio
non ꝓcedit ſed friuola eſt et fruſtratoꝛia / nec eius
pretextu dꝫ actoꝛ ab agendo p̄cludi cum ip̄a excōi
cationis p̄tenſa ſentētia quā allegat nulla eſt et ir
rita ip̄o iure eo ꝙ intolerabilem continet erroꝛem /
vel ꝓ eo qꝛ ante ſententiā eādeꝫ aſſertam ip̄e actoꝛ
ab ea p̄dicto iudice eā ꝓferente ex cā legitīa appel
lauit. Uel qꝛ ipſa ſententia eſt ꝑ nō ſuū iudicem lo-
cata. Iteꝫ replicationes ꝓbātur de arbi. in. c. nouit
de cōſue ad noſtrā de ſenten. excōi. per tuas cū ſimi
libus de iudi. at ſi clerici cō concoꝛ. Reus autē pōt
duplicare dicendo contra replicationem ꝓ parte ta
lis actoꝛis contra exceptiones talis rei oblatas ꝓ
ponit ꝓcuratoꝛ ipſius rei duplicando ⁊ dicit ꝙ ipſa
replicatio pretenſa eſt irrita et inualida nec exce-
ptionē ipſius verā ⁊ legitimā afficere poterit vel vi
ciare / cū ille a quo actoꝛ ſe abſolutū aſſerit / abſolu-
tionis tēpoꝛe minime habuit abſolutionis poteſta
tē quare petit ꝓcuratoꝛ ipſius rei p̄dictis ſuis exce
ptionibus inherendo ꝑ vos ꝓnunciari et fieri ꝓut
in ip̄is exceptionibus eſt petituꝫ in actoꝛē ſibi ī ex
penſis cōdēnari. Propoſitis ergo exceptiōib⁹ re-
plicationibus / duplicationib⁹ / ⁊ aliq̄ñ triplicatio-
nibus et quadruplicationibus / tandē partes vlte
rioꝛibus ſuꝑ hoc altercationibus renunciant et pe

tunc interloqꝫ ſuper exceptione vel replicatōe ſua. Judex p ſuā interlocutoriā ꝓnūciabit ſup exceptione an obſtet vel non vel ſi ſuper ea inducte ſunt ꝓbatōes an ſit probata vel nō. quia tales exceptōes dilatorie dicūtur emergentes / et ſuper illis eſt pronūciandū lꝫ ſuper incidenti non ſit neceſſe pronunciari / de quo plene de ordi. cogni. c. i. et an ſit ꝓnūciandum ſup exceptione rei vel replicatione actoris no. ple. i predicta decreta. ꝫ nobis ꝺ excep. qꝛ ſi exceptio eſt emergens tunc ꝙtuncūqꝫ ſequat replicatio / duplicatio / triplicatio ꝛc. ſatis erit ſuper exceptione ꝓnunciandum / vt no. ibi. ¶ Additio. Et aduerte ꝙ omnis exceptio concernens proceſſū dicitur emergens. illa vero que concernit factū pricipale ſeu que opponitur ad ipm factū pncipale dicitur incidens vt no. panor. in. c. i. de ordi. cogni. i fi. Et etiam vt dixi exceptio mixta / vt ſi reus dicat ſe debitum petitū ſub conditōe promiſſe videlicet ſi. T. aſcenderit capitoliū ꝛc. et iſta vocatur mixta qꝛ dubiuꝫ ē an ſit dilatoria an pemptoria. naꝫ ſi extabat conditio erit dilatoria ſi nunꝙ extabat erit peremptoria. Qn̄ ergo ſit opponenda an ante litē conteſta. vel poſt tangit Guil. in ſpe. ti. de excep. §. fi.

☞ Seqtur de exceptōibus peremptoriis.

Exceptōes autē peremptorie ante li. conteſ. regulariter locuꝫ non habēt ſed poſt Excipiuntur tres caſꝰs / videlicet quando excipitur de re iudicata tranſacta vel finita iſte tres pemptorie ſunt priuilegiate. quia ante litis conteſ. opponi poſſunt et ipſam litem conteſ. īpediunt vt in. c. i. de litꝭ con

teſt.li.vi. Et ſi habent naturam p̄iudicialē que pro
ceſſui p̄iudicat. Et quō quattuor modis dicitur po
ſitio vl' exceptio p̄iudicial' no. de ord. cogn.c.i.vbi
de hoc inſti.de ac.§.p̄iudiciales ⁊ in.c.exceptionis
de lit; conteſt.li.vi. Aduertēdum ē ergo ꝙ ſūt aliq̄
exceptōes peremptorie q̄ proponi pn̄t ⁊ probari an
te litē ꝯteſt.⁊ poſt vſq; ad concluſionē cauſe vt ſunt
p̄dicte tres p̄uilegiate. ¶ Additio. ¶ An autē ex
ceptio peremptoria oppoſita ī vim dilatorie vt ad
miſſa poſſit iterum opponi in vi peremptorie vide
ꝑ bar.ī.l.eleganter ī fi.ff.d̄ conditōe īdebiti ⁊ ī ca.
veniēs de teſtibus Aliq̄ ſunt q̄ non poſſunt āte li.
cōteſt.opponi.ſic vt lit; cōteſt.īpediant ſ; ſolu; poſt
li.cōteſt.vſq; ad ſnīam ſeu ꝯcluſionem ⁊ iſtud eſt re
gulare. Item ſunt aliqūe que etia; poſt ſnīa; poſ-
ſunt opponi ⁊ probari/etiam ſi a ſententia non fue
rit appellatu; ſicut eſt exceptio compenſationis de
qua de or.cog.c.vlt.d̄ fi.īſtru.cum Johānes ī ſpe.
de appel.§.vlt.v̄.ſed nunquid ī cauſa vnde excep-
tionum ꝑēptoriarum aliqūe ſunt que non ſtant per
ſe ſed ſtant īq̄tum concernunt p̄ncipales actiones
vt exceptio pacti de non agēdo ⁊ ſimiles tales non
opponuntur poſt ſētētiam niſi in cauſa appellatio-
nis quia vis ſeu effectus illarum tollitur per ſentē
tiam. Alie ſunt que ſunt ꝑ ſe ſic ꝙ de ſui natura nō
concernunt p̄ncipales actōes.ſi vis illarum nō tol
litur per ſententiam.ſicut exceptio compēſationis
⁊ ideo opponitur etiam poſt ſententiam de quo ta
men dicendum vt no.de ord.cogn c.vl. Et caſus in
q̄bus opponitur exceptio ꝑemptoria poſt ſētētiam
ponit Guil.ī ſpe.d̄ excep.§.dicto.v̄.vbi autē a ſen-
tētia Hoſtiē.ī ſum.e.ti.§.quando.v̄.ī caſibus tamē

et de ſen.⁊ re iud.ſub Rubric.de re iudi.§.quanta.
v.nec occaſione ꝑemptorie Itē quō ꝑemptoriaruꝫ
alique dicuntur ꝓpe exceptiones/alie defenſorie
Proprie exceptiones dicuntur que ipō iure tollūt
obligationē naturalē ⁊ ciuileꝫ ⁊ illam ope exceptio
nis elidunt vel deſtruunt. vnde melius exceptōes
eliſorie q̄ꝫ ꝑemptorie vocarentur.q꞉ non ꝑimunt a
ctionem ſed elidunt vt exceptio pacti de nouo petē
do īperpetuum ⁊ iureiurādi ⁊ ſimiles. Defenſorie
vocantur que ipō iure tollunt ⁊ꝑimunt oēm actio-
nem vt ſolutio/acceptilatio.de quo ī ſpe.de excep.
in prin.Iſte lꝫ defendant reum non tm̄ excludūt vł
elidunt actioneꝫ cum nulla ſit actio ſuborta. Aliq̄
tamen vt Fran.vcelleñ.volunt dicere q̄ꝫ differētia
vborum hm̄oi reſpicit ſolū vſū ⁊ modum dupliceꝫ
loquendi quo rei vtuntur dicendo excipiēdo ꝓpo-
no vel ad iuris mei defenſioneꝫ propono/vel vt di-
cit ipē/defenſio poteſt dici que reum ꝓbabiliter de
fendit.ſed exceptio que realiter elidit.de quo ꝑ io.
an.in.d.c.de excep.li.vi.in nouel.Si ergo reo defi-
ciunt dilatorie/ſi habeat aliquam de ꝑemptorijs ꝓ
uilegiatis litis conteſtationē impediētibus.poteſt
ſe ad illam conuertere ⁊ opponere eam ante li.con
teſt.Et erit tunc forma exceptionis iſta.

¶ Forma exceptionis peremptorie.

COram vobis honorabili viro dn̄o officiali ꝓ
curator ꝓcuratorio noīe tał rei proponit ⁊ dī
excipiēdo q̄ꝫ illa vice īter predictum actorē ⁊ reum
p̄fatū corā tali iudice ipſius rei ꝯpetēde d̄ ⁊ ſuꝑ p̄-
tēſo debito ꝑ ipſum actorē ab eodem reo etiam ex

eadē cauſa tunc petito vel de ⁊ ſup re ī pretenſo ip ſius actoris libello petita/ quam actor ad ſe gn̄ali ter vel ex cā tali tunc etiam aſſeruit pertinere exti tit litigatum/et ipſe actor ab eodem iudice ſnīam diffinitiuam reportauit per quam reus ipe ab ei⁹ ī petitione fuit abſolutus:que ſententia appellatōe non ſuſpenſa in rem traſiuit iudicatā. Uel ſic. Co ram vobis ⁊c̄.vſq̄ extitit litigatuȝ/⁊ tandē partes ipſe ſponte ⁊ libere ſuper huiuſmodi queſtione ⁊ li te traſegerunt/ ſic q̄ ipſa cauſa p̄ tranſactōem ſopi ta ⁊ eſt extincta vnde ipſe actor nunc ſopitam eo modo queſtionē reſuſcitare ⁊ reformare p̄ſumens ſuper hoc obſtante ſibi re iudicata vel tranſactione predicta audiēdus non exiſtit/quare p̄dictus ꝓcu rator petit p̄ vos ꝓnūciari decerni ⁊ declarari p̄fa tum actorē ſup petitione ſua ⁊ cā hm̄oi non eſſe vl terius audiendum nec ad agendum fore admittē dum p̄dictum actorem reo in expenſis condemne tis legitimis. Ita debet peti quando exceptiones iſte opponuntur ante litiſ conteſtationē ⁊ tunc etiaȝ ſecundum iſtam petitōis formam habet iudicis ꝓ nuntiatio fieri vt no.in.c.i.de li.conteſt.li.vi. Pro pter quod tutius eſſet exceptōem talē deferre poſt litis conteſtationē. quia tunc abſolueretur ſup pri cipali vt ibi nota de quo in ſpeculato.de exceptioni bus.§.p̄dicto ī vltima carta. ¶ Additio. ¶ An au tem ſuper iſtis exceptionibus p̄emptoris ⁊ oppoſi tis ante litis conteſtationē debeat lis conteſtari vi de ī.c.i.ð excep.li.vi. Ad hoc aūt vt obſtet exceptio rei iudicate plura habēt concurrere/videlicȝ q̄ idē ſit corpus ſeu quātitas idē ſit modus petēdi eadē conditio perſonarum ⁊ q̄ reus poſſedit rē poſt ſen

tentiam petitam ab eo vt no.in.c.penul.de excep.⁊ in alle.c.i.de li.conteſ.li.vi. Item ad validitatem ⁊ efficatiam exceptionis tranſactionis requiritur ꝙ trãſactio tenuerat. Replicatio actoris cõtra excep. pemptoriasrei. R. Unde poteſt actor ꝯtra p̄dictas exceptiones replicare ſic dicendo ꝓcurator talis a ctoris replicando contra p̄tenſas exceptionestalis rei ꝓponit et dicit ꝙ licet alias inter ptes ſup eadē re vel eodem debito fuerit coram tali litigatum et ſententia lata diffinitiua nec ꝑ appellationē ſuſpē ſa: quia tamen ille coraȝ quos ptes litigabant nul lam habuit iuriſdictionem vel ſententia diffinitiua per eum lata fuit et eſt nulla ex tali cauſa vel actor tunc rem vel debituȝ petebat ex alia cauſa/vel agē di modus eſt variatus/quia tunc agebatur ad hoc nũc auteȝ ad illud agitur/ vel tranſactio p̄aſſigna ta doloſe eſt irrita ⁊ nulla ex tali cauſa.⁊c̄.de quibꝰ replicationibus no.in.c.alle.de excep li.vi.⁊ ī ſpe. de excep.§.dicto de hoc quoqȝ notãdũ. ¶ Additio ¶ Et aduerte quia ſi dolus actoris dederit cauſam tranſactioni talis tranſactio dicitur nulla ſecus ex dolo rei vt eſt tex.in.l.in ſumma.ff.de condi.indebi ti iuncta.l.ij.C.de tranſac. An iſte exceptiões pem ptorie p̄uilegiate opponi poſſunt poſt terminũ dila toriarũ late tractat Jo an.in addi.ſpe. de dila.§.i. ⁊ ſibi placet ꝙ ſic per rationes quas ibi adducit

¶ Modus reconuentionis

SI vero nec p̄dicte exceptiones pemptorie reo competant ſed habet aliquã exceptionē con tra actorem/ poteſt eum coram eodem iudice recõ

venire ſiue iudex ſit ordinarius vł delegat⁹ de mu
tu.peti.c.de reſcriptis diſpēdia li.vi. Offerat er=
go reus tūc actori libellū recōuētionalē añ li. ꝯteſ.
qꝛ reconuētio habet fieri ante li. ꝯteſ. ⁊ poſtea non
habet locū niſi ꝑmiſſa ante li.conteſ. ꝓteſtatiōe de
reconuētione faciēda ſtatim poſt li.conteſt.ſecūdū
cōmunē doctoꝝ opinionē/licet innocē.⁊ ber.viden
tur tenere eam fieri poſſe etiā poſt li.cōteſta.⁊ante
concluſionez cauſe.et iſta opinio cōmuniter repro=
batur en.alle.ca.i.de mutu.peti.quia recōuentio vt
dicit io.de lignia.eſt verbū reſpectiuū concernens
conuētionē et reſpectiua ſunt ſimul tempore/ etiaꝫ
ꝓbat hoc ordo rubricaꝝ et tunc oblato libello recō
uentionali huiuſmodi cauſe ſic iure conuentionis
⁊ recōuentiōis illa queate viciſſim ſcꝫ mutuis vici=
bus tractande ſunt et ſub illa ſententia terminād̄e
de or.cog.ca.ij.et.c.i.ſtatim alle.ita ꝙ lite conteſta
ta ſuper libello actoris ꝑ reum/actor etiā ſtatiꝫ cō=
ſtabitur/et primo iurabitur ſuper conuentione:ſe=
cūdo ſuꝑ reconuentione/⁊ ſic de ſingulis terminis
et actibus in cauſis huiuſmodi ſeruādis vt ibi no.
et alias.Si tñ iudex alias ꝙ̄ per reconuētionē ē iu
dex circa obſeruationem talis viciſſitudinis ſibi al
tior eſt poteſtas ⁊ habens.de quo per Jo.an.in ad
di.ſpe.de reconuen.§.videndū.Si autem neglexit
reus actorem reconuenire ante li.conteſt.vel in cō=
tinenti poſt ꝓteſtatione prius facta/ vt eſt dictum
tunc ſi cauſa pendet coram delegato et reus vult a
ctori mouere actionem quia hoc non poteſt via re/
conuentionis/oportet ipſuꝫ reſcriptum ad eūdem
iudicem impetrare/vt in.d.ca.diſpendia.de reſcri.
li.vi.ſed ſi cauſa eſt coram ordinario tūc reus pote

rit reconuenire actorem coram eo qñcunq; / etiã ſi ſit ordiarius partis vtriuſq; / ſed tũc ceſſabit viciſſitudo pceſſus qr ql̃ibet lis cauſe currit ĩ arte ſua In ceteris tamẽ caſib⁹ nõ admittitur reconuentio / vt ſi actor cõuenit reũ poſſeſſorio / ſcʒ interdicto vñ vi non poterit actor p eum cõueniri niſi de alia ſpoliatione: vt in.c.vlti.de or.cog. Et ibi etiam no. de ſpoliatiõe in modũ exceptionis oppoſita.et in.c.ij. de or.cog. ⁊ in.c.frequẽs de reſti.ſpo.li.vi.hoc ẽ verum actore inuito ſed eo conſentiẽte pcedit reconuentio vt reſti.ſpo.c.i. Et caſus in quibus non procedit recõuẽtio no.de arbi.cũ dilectus in glo.ſuper ea. ¶ Additio. ¶ An autem agens criminalit̃ poſſit cõueniri ciuiliter vel econtra an conuentus in iudicio ſummario poſſit reconuenire in plenario vel econtra vide per Panor.in.c.pmo de mutuis pet. et an clericus poſſit recõueniri corã iudice layco vide p panor.in.c.at.ſi clerici de iudi. An auteʒ actor debeat habere inducias deliberatorias ſuper libello recõuentionali.no.de mu.peti.c.i.⁊ dicitur ꝙ ſic ſi voluerit vnde malicioſi aduocati reoꝝ aduenien te termino ꝙ debẽt reſpondere libello actoris ſi deficiunt ei exceptiones tũc ad progãdũ li.cõteſ.porrigunt libellũ reconuentionalem vt ſic non reſpondeant libello actoris donec actor eorũ libello ſe paratum offerat reſpondere et ſic ſi actor velit ſtatim reſpondere renũciãdo deliberatorijs predicta malicia non iuuabit

¶ Sequitur de litis conteſtatione.

Expedita iſto modo prima pte pceſſus ſeu ordinis iudiciarij veniam⁹ ad ſcdaʒ nũc inchoa

tione videlicet ipſius iudicij ſeu litis qꝛ habet fieri
per li.conteſ.c.vnico. Si igitur reo deficiũt excepti
ones dilatorie vel ꝑemptorie ꝓuilegiate et ipſe nec
poteſt nec vult actorē recõuenire debet in termino
ſtatuto libello reſpõdere. Et ad hoc vt li.cõteſtatio
debite fiat actor vel eius ꝓcurator habet ꝓponere
contenta in libello/et iudex eis ꝓpoſitis vel etiam
ipſe actor interrogare reum virũ ꝓpoſita in libello
credat eſſe vera ⁊ petita fieri debere.⁊ ſic reo rñden
te fit.li.conteſ.⁊hoc ē quod dicit tex.ī.c.vnico de li.
ꝯteſ.ꝙ ꝑ petitionē ī iure ꝓpoſitā ⁊ rñſionē ſecutam
fit li.. conteſ.vnde nõ ſufficit libellũ eſſe oblatum et
reſpõſionē ꝑ reum factā ad hoc vt inducta ſit li.con
teſta.qꝛ libellus non loquit̄.ꝑ.l.vnicā.C.de li.ꝯteſ.
requirit̄ ergo ꝙ actor cõtēta ī libello ſuo proponat
ſi tñ īuenitur ī actis oblatus libellus ad ſcriptā ſuf
ficiens eiꝰ reſponſio ꝓpoſitionē ⁊ interrogationem
ꝓſumitur interueniſſe.vt no.ī alle.c.vnico de li.con
teſt.Et ꝙ interueniat ꝓpoſitio ⁊ interrogatio raro
īuenitur ſeruari in practica/de quo ī ſpe.de li.ꝯteſ.
.§.i.v.ſi igit̄.❡Additio. An autē litis conteſtatio
poſſit omitti de conſenſu ꝑtium tenet bar.ꝙ non in
autēti.ſufferat̄.C.de litis cõteſt.do.car.in cle.ſepe
de verborum ſignificatione/⁊ no.in.c. de cauſis de
offi.dele.Et eſt li.conteſta. fũdamētũ iudicij ꝑ peti
tionē in iure ꝓpoſitā ⁊ congruā reſponſionez ad iu
dicis interrogationē ſecutam aīo litē conteſtandi
factā quo omiſſo ſi in figura iudicij ꝓcedatur vexā
tur inanibus laboribꝰ ⁊ ſumptibus litigātes ⁊ illā
diffinitionē que eſt hoſti. ipſe ꝑ ſingula membra de
clarat ⁊ ponit poſt eum. Jo.an.in.c.vnico de li.con
teſto.et fit communiter per reum iſta ſub forma

¶ Forma verboꝛum in quibus fit litis conteſtatio

PRocuratoꝛ ⁊ ꝓcuratoꝛio nomine A. reſpõdē
do pretenſo libello talis actoꝛis narrata ꝓut
narratur negat iſte vera. et dicit petita in ipſo fieri
non debere. aīo litem cõteſtãdi ⁊ tũc ſcribat tabel-
lio litis cõteſtationē eſſe factã hoc modo. Anno ta
li die ⁊c. Coram tali iudice predicto eo ſedente pro
tribunali comparuit tali actoꝛ vł eius ꝓcuratoꝛ ac
petitionem ſuã in ipſius libello contentã verbo ꝓ
poſuit. ⁊ dñs p̄dictus vel actoꝛ ſeu ipſius ꝓcuratoꝛ
talem reum vel ipſius ꝓcuratoꝛem ſuꝑ propoſitis
et petitis an ea crederet foꝛe vera petita fieri debe
re īterrogauit. qui interrogationis huiõi reſpõdēs
narrata ⁊ propoſita ī eo negauit eſſe vera/ et dicit
petita fieri nõ debere animo litē conteſtandi. Uel
ſi reſpõſionē ſuã fecit ⁊ in ſcriptis obtulit ī hec ver
ba. Talis ꝓcuratoꝛ. Litiſq; cõteſtatiõe ſic facta iu
dex ipis ꝑtibus vel ꝓcuratoꝛibus partiũ ad p̄ſtan
dum vel ad p̄ſtari videndũ huiuſmodi calumnie iu
ramentum diē talē pro termino aſſignauit. Sz ta
bellio ordinarij ſic ſolet ſcribere/ talis reus vel talis
ꝓcuratoꝛ in preſētia talis actoꝛis vel ꝓcuratoꝛis
reſpondendo libello actoꝛis negauit narrata ī ipo
ꝓut narrant eſſe vera. ⁊ dicit litē cõteſtãdo petita
fieri nõ debere ⁊ iurabit de calumnia die tali. Et ꝑ
iſtã rei reſpõſionē ad narrata et petita ī libello ex
primitur animus ſcilicet aīo litem cõteſtãdi. ⁊c. vt
patet ī foꝛma. Si tamē fit reſponſio ad ſolã narra-
tionē vel ad ſolã cauſam ex qua petitur dicũt Pe.
et Hoſti. et Jo. an. q facta eſt litis conteſtatio. qꝛ ꝑ
negationem cauſe ſequitur negatio effectus ⁊ nega

tis narratis negatur ꝯcluſio que ſequitur ex narra
tis. Quod autē non ſit neceſſaria declaratio vel ex
preſſio animi videlicet ꝙ dicat reus animo litē con
teſtandi eſt deciſum in rota.q.xviij.que incipit itē
ſi pars rea/et determinat guil.in ſpe.de li.conteſt.
.§.i.verſ.quid ſi ponuntur/quia preſumitur animus
ex quo ſunt verba apta ad litis conteſtationē nō tn̄
per et valet litem conteſtari ſi diceret ea ad iudicis
in ſtructionem deberet de hoc ꝓteſtari.de quo ꝺ fo
rocompe.c.ſi clerici/et no. in alle.c.vnico de li. con
teſta.et p p̄dictam reſponſionē formaliter ⁊ cōmu
niter fit talis conteſtatio. An autem p reſponſionē
iuris/vt ſi reus dicat volo vel nolo litigare vel con
tendere/vel non credo me debere/ ſed ſi debeo pa
ratus ſum ſoluere. Vel dicit ad actorē tu mētiris p
gulam/vel reſpondit de credulitate ⁊c̄.lis ſit p hoc
conteſtata/no.in alle.c.vnico. de li. conteſta. et in
ſpe.§.i. ¶ Additio. ¶ Et caue quia per petitionem
in iure ꝓpoſitam et reſponſionez ſecutam ex inter
uallo non inducitur litis conteſtatio vt tenet Bar.
in.l.p̄ma.C.de litis conteſta. Et ſi reus confitetur
ſi libellus preceſſit per talē reſponſionem eſt facta
litis cōteſtatio de quo de electi dudū. Et dixi alias
circa materiam libellorum/quod tamen quidaz le
giſte impugnant ꝺ quo plene per Jo.an in additi.
ſpecula de litis conteſta.§.i. ſuper verſi.ſi reus non
negat.

¶ Sequitur de iuramento calumnie.

ET quia vt dictū eſt/facta litis ꝯteſt.iudex aſſi
gnet partibus terminum ad iurandū de ca

lumnia/ q2 illud ex ordine ſtatim ſuccedit cum in ipſo litis exordio ſit preſtandū de iura.calū.c.pmo et exponitur ibi id eſt poſt pmum litis exordiuz ſcilicet immediate poſt litis conteſta.eodem ti.cū cauſam/ſi tamen non fuerit iuratuz in exordio poterit poſtea in quacunqꝫ parte litis preſtari/ vt eo.titu.c.i.lib.vi.etiam ſi in tota cauſa omiſſum fuerit tacite p hoc nō viciatur proceſſus / vt ibi in reſponſo ſecundo.Et ꝙ dicatur iuramentum calumnie debꝫ ſub intelligi ſcilicet vitande ſicut dicit habeat vnuſquiſqꝫ ſuam propter fornicationem ſcilicet vitandam non committendam.xvi.di.verum.

Quid ſit calumnia

EST autem calumnia quando quis ſcienter iniuſte agit vel reſiſtit vt in. l.i.ff. ad turpilianum.§.calumnie.iij.q.iii.§.notandum.⁊ habet hoc iuramentum quinqꝫ capitula que ponit Ber.de iura.cal.c.i.in quarra gloſa de hoc ponit ibi verſus. Judex ergo faciat iurare actorem primo vel eius pcuratorem habentem tamen ad hoc ſpeciale mādatum ſub hac forma.

Forma iuramenti calumnie ad actorem

TU iurabis ꝙ calūnioſe non petis ſed ꝙ te credis et eſtimas iuſte petere/vl ſecūdū alios dicit tu iurabis te litem iſtam calumniādi animo nō mouiſſe:nec mouere nec moturum eſſe. Item ꝙ veritatem ſuper his de quibus interrogaberis reſpōdebis et eam non negabis. Item ꝙ non vteris ſciē

tee. falſa ꝓbatione. Item ꝙ nō corrupiſti nec corrū
pes iudicem vel tabellioneꝫ. Itē nec dediſti nec da
bis nec ꝓmiſiſti nec ꝓmittes aliquid ꝑ te vł ꝑ īter
poſitam ꝑſonam ꝓ hac cauſa vt ſentētia feratur ꝓ
te/niſi illis ꝑſonis quibus iura dare ꝑmittūt. Item
ꝙ dilationes nō petes gratia litis differēde/ ⁊ ꝯclu
dendo dicat iudex/et ita iuras ſicut ego dixi veruꝫ
et ita ſeruabis ſic te deus adiuuet et hec ſancta dei
euangelia. Conſulit tñ Guil. in ſpec. e. ti. §. nunc di
camus in p̄n. ꝙ vltimuꝫ puta de dilatione ad euita
tionem piurij multorum omittatur.

Forma iuramenti calumnie.

DEinde iudex conuertendo ſe ad reum vel eiꝰ
ꝓcuratorē dicat ſibi. ⁊ tu iurabis ꝙ putas te
petitioni actoris iuſte contradicere/ ⁊ ita veruꝫ eſſe
et te obſeruaturum in defendendo ſicut ille iurauit
in agendo ſic te deus adiuuet ⁊c̄. In omnibus aūt
iudicijs vbi vterqꝫ gerit ꝑſonam vtriuſqꝫ ſcilꝫ acto
ris ⁊ rei vt de ꝓba. ex litteris: vterqꝫ p̄ſtet iuramē=
tū actoris ⁊ rei ꝑtes vero vel ꝓcuratores earum ſe
breuiter expediendo dicant ego iuro iuramētuꝫ d̄
calumnia cum omnibus capitulis ⁊ ſuis clauſulis
ſic me deus adiuuet ⁊c̄. omiſſa exp̄ſſione capitulorꝫ
Et iurauit ꝓcuratores in animas dominorū ſuorꝫ
⁊ non in ꝓprias/ſed quia ꝓcurator calumniari po
teſt ſicut dominus. vnde ꝓcurator etiam iurare d̄
bet in animam ꝓpriam/de iura. calū. c. ij. reſpōſo.
ij. li. vi. vnde dominus non incurrit piuriu. ex facto
procuratoris niſi ip̄e dominus ſit in culpa. de quo
in. c. vlti. de iureiu. in. vi. ⁊ in cle. ij. de procu. in vlti.
glo. Et iuramentum iſtud de calumnia eſt inuentū

vt eliciatur veritas. Itez vt timore iuramenti liti-
gantiam temeritas compeſcatur. Item vt iuramē-
ti timore iurans immemor ſue ſalutis quo ad alia
pitula non afficiatur / ⁊ ita nota. de iura. cal. ceterū
ī gloſa ſecunda ⁊ ſup ea.

¶ Quattuor genera iuramento-
rum que p̄ſtantur in iudicio.

ESt aduertendū ꝙ habemꝰ quattuor genera
iuramētorū q̄ p̄ſtantur a ꝑtibus in iudicio /
vz iuramentum de malicia quod poteſt deferre iu-
dex quando ſibi videbitur expedire vt etiā tactū ē
circa exceptōes. Itē iuramētū de calūnia ⁊ illō ſta-
tī p̄ſtari dʒ poſt li. cōteſt. vt dcm̄ ē. ſ. ⁊ p̄ſtaꝛ hodie
tam ī ſpūalibus ꝙ̄ ī ciuilibus / vt de iuramēto cal.
c. i. li. vi. reſponſo. ij. ac etiam in criminalibus. de
quo tñ ſunt opiniones vt no. e. ti. c. i. Item iuramē-
tum de veritate dicēda quod ī ſpūalibus preſtatur
Item deciſoriuz iuramētū quod defert iudex acto-
ri ī ſupplemētuz ꝓbationū vł reo ad ſuā inocētiā
oſtēdēdam vł ēt pars parti. Iuxta formam. c. vlt.
de iureiu. ¶ Additio. ¶ Et aduerte quia iudex nō
deferat huiuſmodi iuramētuz vbi ſubeſt iuſta cau-
ſa deferendi poteſt appellari vt tenet bart. in. l. ad
monendi. ff. de iureiu. Formam autem iuramenti
quod p̄ſtatur a iudice ponit Guil. in ſpecu. eo. ti. §.
reſtat. v. ſed pone. Et ſi aliqua partium recuſaret
preſtare iuramentum illud patietur penaʒ de qua
in capitulo vltimo de iuramento calumnie. Et ta-
bellio predicta ſcribat ī actis ſub hac forma die ta-
li anno quo ſupra ꝯparuerūt ī iudicio coram domi-
no iudice ſupradicto ipſo in loco ſuo ſolio pro tri-
bunali ſedēte talis actor vel talis ipſius ꝓcurator

Ex vna parte ⁊ reus vel ei⁹ ꝓcurator ex altera pte
⁊ ibidē partes huiuſmodi vł earuȝ procuratores / ꝑ
mo actor vel ſuus procurator / deīde reus vł ſuus
procurator cum capitulis ⁊ clauſulis ſuis calum-
nie iuramētum ꝑſtiterunt / quo ꝑſtito ꝑdictus dñs
iudex actori ꝑfato vł ſuo ꝓcuratori diē talē ad po-
nēdum ⁊ articulandum ac parti rei ad fieri viden-
dum ī cauſa hm̄oi ꝓ termīo aſſignauit. Notarij or
dīarioꝝ breui⁹ ſcribūt more ſolito ſcȝ die tali anno
tali iuratum fuit p partes vel earum procuratores
de calumnia articulabitur die tali.

¶ Terminus ad ponendum ⁊ articulandum.

Termīo ergo ꝑdicto adueniente actor habe-
bit offerre poſitōes ⁊ articulos / ⁊ iſtos vſus
longeuus ī cauſis admiſit / vt cle. ſepe. de vbo. ſig.
Sunt ergo ab vſu īducte poſitōes ⁊ poſtea per ius
canonicum approbate ſcȝ a tempore. Greg. ix. quia
ante eum de poſitionibus nō habem⁹ expſſuȝ ius
ſed per eum ī. c. dudum. ij. de ele. ⁊ ī. c. vnico ꝺ li. cō
teſta. Et qualiter vocantur aliquando titu. aliquā
do ītētōes / quandoqȝ capitula. ⁊c̄. no. de cauſa poſ
ſe. ſi cū eccleſia de teſt. ꝑſentium. li. vi. ⁊ ī cle. ſepe de
vbo. ſig. Et fiunt poſitōes ad faciliorē litium expe-
ditōem propter partiuȝ confeſſōes ⁊ articuli ad cla
riorem probatōem vt ꝺt tex. ī cle. ſepe al. Et poſiti-
onis plures ſunt expoſitiones quarum aliquas po
nit Guil. ī ſpe. de poſiti. § i. et aliqua no. de confeſ-
ſis. c. i. li. vi. ī glo. i. et ſuper ea. Et quomodo dr̄ poſi
tio. eo ꝙ ſuper poſitōibus lis ponitur velut ſuper
fundamento quia eis confeſſatis vel negatꝭ lis al/
terius procedit vel non / ibi ēt no. p io. an. ī nouella

Articulus autem dr̃ ꝙ artat .i. arte ponitur et ar-
tat ad reſpondendum vt ĩ ca. pñtium. ĩ. alle. ſuper
glo. articulus ⁊ ẽ nomẽ diminutiuuʒ deſignãs ali
quid particulare a genere ſuo ꝑ debitas circunſtã-
tias deciſum de hoc de off. deleg. ſuꝑ queſtionum.
¶ Additio. ¶ Et aduerte qꝛ hm̃oi poſitões pñt fi
eri non tm̃ ĩ cauſa ṗncipali ſed etiam ĩ cauſa appel
lationis vt tʒ bal. in .l. fi. §. ĩ refutatorijs. C. de ap-
pel. Et no. Jo. an. ĩ. addi. ſpe. de teſ. § nunc vidẽdũ
ĩ pñ. ꝙ ars articulandi inter cauſidicos ſummũ tʒ
gradum ĩ curia romana ⁊ maxime in bñficialibus
deuolutis. vnde conſuluit ipſe ibi ꝙ caueãt curiaʒ ĩ
trantes ꝙtuncũqꝫ ſint magni magiſtri ne ſuo capi-
te in principio hanc artem aſſumant ſed antiqͥs ad
uocatis aſſiſtant. vel etiaʒ habeant ꝓcuratores ex
pertos et ibi Jo. an. circa eũ. § ĩſiſtat ⁊ pulchre etiã
illam materiaʒ tractat. Et poſitiones ⁊ articuli iſti
iuſto litis ſeu iudicij ordine ſeu loco fiunt ſcilʒ poſt
li conteſ. ⁊ iuramẽtum calumnie ſuꝑ ṗncipali tamẽ
qñqꝫ ſunt faciende probatões ſi fieri pñt de quo in
ſpe. de poſi. § .iiij. ĩ prin. qꝛ ſi reus hʒ probari excep
tões vl' actor replicatões ſuas habʒ rediger̃ excep
tões ſeu replicatões ĩ poſitões ⁊ articulos.

¶ Modus formandi poſitões.

Ad formas igr̃ poſitionum hac via ꝑuenitur.
nã formãs eas hẽat libellũ p̃ oculis ⁊ ex eiuſ
tenore ſumat et formet eas ⁊ diligenter conſideret
q̃d habeat neceſſe probare ⁊ ſuꝑ oĩbus q̃ probare
velit faciat poſitões nec valet poſitio aut ẽt confeſ-
ſio niſi fiat ſuper re de qua agitur. de quo ĩ ſpe. ꝺ po
ſiti. § .v. Xſi. gñaliter aũt. de quo ẽt de confeſ. ca. p̃-
mo ⁊ ſecundo li. vi.

¶ Forma poſitionum ſuper p̃mo
libello. ſ. ĩ actione reali.

In actione ergo reali ſicut viſuʒ ē. ſ. ĩ forma p̃
ma libelli / ordine poſitiões ſuas actor. Poſi=
tiões ⁊ articulos ĩfra ſcriptos ac cõtenta ⁊ ſcripta
in eis oĩa ⁊ ſingula dat facit et exhibet corã vobis
honorabili dño iudice. N. ꝓcurator procuratorio
nomĩe actorꝫ medio ſuo iuramẽto ĩ tali cã ⁊c̃. qbus
oĩbus petit ſigillatim ꝑ talẽ reũ reſponderi ꝑ iura=
mẽtũ ſufficiẽter ⁊ clare ꝑ verbũ credit vel nõ credit
offerẽs ſe ad ꝓbandũ negata / ad ſupfluã tñ ꝓbati
onẽ ſe nõ abſtrigẽs. Jmp̃mis ponit ⁊ ꝓbare inten
dit ꝙ anno tali tp̃e cõtractus de quo ĩfra / talis A.
ĩ campo talis loci talẽ fundum / cuius confines ſpe
cificentur / habuit ad eum pertinentem. Jtẽ ꝙ idẽ
A p̃dicto de menſe tali fundũ p̃dictum. B. actori p̃
dicti ementi vendidit pro p̃cio tot florenoruʒ. Jteʒ
ꝙ ipſe. B. actor p̃ciũ p̃exp̃ſſatũ p̃dicto ſuo vẽditori
numerauit realiter ⁊ ꝑſoluit / vel ponatur ſi non eſt
facta ſolutio ꝙ vẽditor de precio fidẽ habuit ⁊c̃. vt
in forma libelli. Jtem ꝙ A vẽditor memoratus fũ
dum p̃dictũ ⁊ eius poſſeſſionem realiter tradit. B
emptori antedicto. Jteʒ ꝙ A reus predictus eun/
dẽ fundum in tali tẽpore detinuit occupauit detĩet
⁊ occupat / fructuſq; ex eo prouenĩẽtes ꝑcepit ⁊ euʒ
B. actori reſtituere liberũ ⁊ vacuum dimittere ſeu
aſſignare cum fructibus ꝑceptis refragatur ĩ peri
culũ anime ſue. Jtem ꝙ de premiſſis omibus ⁊ ſin
gulis fuit ⁊ eſt publica vox ⁊ fama. Dat etiã libel=
lum pro parte ſua oblatum compoſitionibus ⁊ ar=
ticulis ac ꝓducta ⁊ ꝓducenda ĩ huiuſmodi cauſa ĩ
ꝯtũ faciũt pro parte ſua ⁊ non vltra. nec non de no

tarij ſignis ⁊ ſigillis ſaluo iure addendi / minuẽdi
ſupplẽdi / ⁊ declarandi vt moris eſt. Et poſitiones
ſunt formande vt ĩtentionem ponẽtꝫ fundẽt ꝯſide-
rata natura propoſite actionis. Si igr̃ actor agit
ꝺ dominio rei petite hꝫ conſiderare que ſunt neceſ
ſaria ĩ probatõe dñijꝫ ⁊ q̃ ſunt iſta tactum eſt. s̃. cir
ca p̃mum libellũ vt no. Guil. ĩ ſpe. de loca. §. nũc ali
qua. v. vbi. Si agit publiciana conſideret q̃ ſunt ne
ceſſaria ĩ ea. et ſic de alijs de quo in ſpe. de poſi. §.
v. ad fi. Et debent fieri poſitiones de contentis ĩ li-
bello vel ad ea ptinẽtibus ⁊ iudex dꝫ ꝯſiderare eaſ
an faciant ad cãm vl' non vt poſtea patebit ⁊ no. in
ca. i. de confeſ. li. vi. Et debent dari poſitões per iu-
ramẽtum ⁊ q̇ dat ꝯtrarias ĩcurrit piurium de quo
de iureiu. c. vl. li. vi. ¶ Additio. Quid ſi reſpõdẽs
poſitioni hodie ꝺt vnum cras ꝺt oppoſitum an cẽ-
ſeatur piurus Arch. tꝫ ĩ. c. fi. de iureiu. li. vi. ꝙ non
quod ẽ verum ĩ iuramẽto calumnie ⁊ reſpõſione ꝺ
credulitate / ſecus ĩ iuramẽto de veritate ſecunduꝫ
Geminia. ĩ. d. c. ⁊ rõneꝫ vide ibi p euꝫ. Tabellio ſic
ſcribat anno tali die tali talis actor vl' talis eius ꝓ
curator cõparauit coraꝫ dño iudice añdicto ac poſi
tões ⁊ articulos obtulit infra ſcriptos quibus per
partẽ aduerſam rñderi ⁊ ad eã ad hoc cogi poſtula
uit. Ex aduerſo p̃dicto dño iudice adhuc ꝓ tribuna
li ſedẽte / talis reus vel talis procurator ſuus ꝯpa-
ruit corã eo ⁊ poſitionũ ⁊ articuloꝝ p̃dictoꝝ copiaꝫ
ſibi decerni ac terminum ad dicẽduꝫ contra vel re
ſpondenduꝫ eiſdem competentem petit aſſignari
p̃dictus ergo dñs iudex copiã hmoi p̃dicto reo vl'
eius ꝓcuratori fieri decreuit et eidem talem addi-
cẽdum contra poſitões ⁊ articulos hmoi vel eis re

pondendum pro termino aſſignauit Si coraȝ ordinario ſcribat ſic tabellio. Exhibitiſ his poſitionibuſ ꝛ articulis ꝑ talem actorē eiꝰ ſiue procuratorē ī pñtia talis rei vel procuratoris talis anno tali die tali reſpōdebit vel ipſe īpugnabuntur ꝑ reū vel eius procuratorem die tali. Et hm̄oi aſſignatione terminoꝛuȝ aliqñ non exp̄mitur peremptorio. qꝛ iſti termini pemptoꝛij ītelliguntur lȝ non exp̄matur vt ī ca. paſtoꝛalis de excep. niſi fieret citatio vel aſſignatio ad ſententiam audiendam vt ſuo loco patebit.

¶ Forma poſitionum ꝛ articuloꝛum.

Poſitiones ꝛ articulos. ꝛc. vt. ſ. In p̄mis igr ponit ꝛ probare ītendit ꝙ. A. actor predictus p̄fato. B. reo mutuauit vl̄ mutui cauſa numerauit x. libras denarioꝛum talis monete. Itē ꝙ ideȝ. B. debitoꝛ hm̄oi mutuataȝ ſibi pecuniam predicto A ſuo creditori ſoluere promiſit ī tali termino et loco bona fide. Item ꝙ hm̄oi debituȝ ipē. B. debitoꝛ antedicto ſuo creditori. a. ī p̄fato termino elapſo dudum ſoluere neglexerit et hodie miniſtrare ꝛ deo ſibi ſatiſfacere contradicit īdebite. Iteȝ ꝙ de premiſſis omnibus ꝛ ſingulis fuit ꝛ ē publica vox. ꝛ fama Inſuper dat libellum vt in precedenti foꝛma.

¶ Foꝛma poſitionum ī actione depoſiti.

In actōe depoſiti ſic concipiētur poſitōes. In primis ponit ꝛ probare ītēdit ꝙ. a. actoꝛ prefatus penes. B. p̄dictum reum depoſuit decretales Itē ꝙ hm̄oi depoſitus liber decretaliū ſcriptuſ fuit ī certis edinis ſeu ī ꝑgameno Itē ꝙ gloſas habuit

ordinarias ac apparatuꝫ. Ber. prepoſiti papienſis compilatoris gloſarum decretalium. Itē ꝙ habuit de ſup corium rubeū album vel nigruꝫ. Itē ꝙ ſcd̾s q̇nternus ſic icipiebatur. Item ꝙ tertij q̇nterni pn̄cipiū erat tale. Item ꝙ memoratus B. p̄dictum librū decretaliū ex cā depoſitū ad ſe recepit. Itē ꝙ ipſum librum p̄dicto depoſitori idē depoſitarius reddere contradicit. Itē ꝙ de p̄miſſis oībus ⁊ ſingulis ⁊c̄. Et dat libelium. ⁊c̄.

¶ Forme poſitionum i actione poſſeſſorū recuperandi.

In poſſeſſorio recuperando ſeu īterdicto vn̄ vt fiant ſic poſitiones ⁊ articuli. in primis ponit ⁊ probare ītēdit ꝙ anno tali die tali ⁊c̄. actor predictus talē fūdū vł domū cuiꝰ cōfines īfra deſcribuntur poſſidet. Itē ꝙ. B. p̄dictꝰ p̄dicto anno ⁊ die eūdem. A. ſic ī poſſeſſione reali exiſtente d̾ domo ſeu fūdo hm̄oi ⁊ eius poſſeſſione violēter expulit ⁊ eiecit. Itē ꝙ domū ſeu fundū hm̄oi ac eius poſſeſſionem a parte eiectionis ſeu ſpoliationis p̄dicte detinuit et occupauit ⁊ poſſeſſionē eandē cū fructibus inde ꝑceptꝭ ⁊ q̇ ꝑcipi potuerunt p̄dicto. A. ſpoliato reſtituere cōtradicit. Itē ꝙ dāna ꝓpter hoc p̄dictꝰ ſuſtinuit ſpoliatus ex tali cā. ⁊c̄. Itē ꝙ fructꝰ ꝑcepti ⁊ q̇ ꝑcipi a tali tp̄e veriſimiliter potuiſſent ⁊ percipi ānuatī ꝯſueuerūt valēt tot maldra talis mēſure Dāna vero ⁊ītereſſe ad tot libras denarioruꝫ ipſe ſpoliatꝰ eſtimat ſalua tn̄ vr̄a iudiciali taxatōe. item ꝙ de p̄miſſis oībꝰ et ſingulis. ⁊c̄. ⁊ dat libellū ⁊c̄. ⁊ ſic fiunt poſitiones ⁊ articuli mēbratī ⁊ diſticte qꝛ articulus eſt pars ītētionis vt no. de teſti. pn̄tium

¶ Forma poſitionum contra illum q̄ mandauit fieri ſpoliatorem vel eam ratam habuit.

SI agitur contra eum q̄ non ſpoliauit ſed ſpoliari mandauit vel ſpoliationē ratam habuit vel rē ſpoliatam recepit ſcienter a deiectore ſic concipiātur poſitōes. Impm̄is pouit et probare intendit procurator p̄dictus q̄ tali tp̄e. A rez talē poſſedit. Item q̄ talis B eodē tp̄e. ⁊ tali die veniens eū dem A poſſeſſorē de poſſeſſione eiuſdem rei expulit violēter ⁊ eiecit Item C. ſpoliationem ⁊ eiectionē eandem ꝑ eodē B fecit ⁊ fieri mandauit Uel ſi non mandauit C ratam habuit/ponatur ſic. Item q̄ ſpoliationē et eiectionē hm̄oi idem. B fecit noīe ⁊ contēplatione C rei p̄dicti. Item q̄ ipſe C. eandē ſpoliationem ſic ſuo nomine et contemplatione factaȝ gratam et ratam habuit. Item q̄ rē huiuſmodi ipſe C ad ſe recepit et ea a tempore eiectionis et ſpoliationis predicte hucuſqȝ detinuit ⁊ occupauit et detinet et occupat Uel ſic conuenitur reus qui ſcienter reȝ recepit ab abiectore p̄miſſis duobus p̄mis articulis puta de poſſeſſione ⁊ de ſpoliatione ſemproniū ponatur. Idem q̄ predictus B prefataȝ rē ſpoliatam a p̄dicto ſempronio deiectore ⁊ ſpoliatore recepit. Item q̄ ipſe B ſciuit p̄dictū. C. re huiuſmodi p ſempronium fuiſſe ⁊eſſe ſpoliatuȝ. Pro formis poſitionum in diuerſis materijs habeatur recurſus ad ſpe. ti. de teſti. §. nunc videndum. Et in tractatu libellorū / vbi quaſi per ſingulos titulos ī materijs formātur poſitōes ſup libellos. Et etiaȝ aliq̄ poſitōes formātur de confeſ. c. i. lib. vi. in gloſ. magna vbi de materia poſitionū ⁊ ca. ſe. Demō re-

ſpondendi ad articulos Ru. Factis autē ꝛ oblatis
poſitionibus reus ſi ſunt pertinentes/clare ꝛ certe
hec ad eas reſpōdere/de teſti. pſentium li. vi. immo
ſi interrogatus ſup poſitionibus et iuſſus reſpōdē
hoc facere recuſat/habentur poſitiōes ꝓ cōfeſſatis
niſi rationabilis cauſa recuſantē excuſet vt in. c. ij.
de confeſ. li. vi. ꝛ que ſit cauſa rationabilis no. ibi ī
glo. puta ſi poſitio eſt ſupflua q̄ non facit ad cauſaꝫ
vel obſcura īcerta/captioſa de facto alieno/imper
tinēs vel iuris ꝛc̄. vt ibi notatur ponēs em̄ debꝫ po
nere certū/et reſpondēs debet certū reſpondere vt
no. in iuribus allegatis. ꝛ ca. ij. de confeſ. li. vi. in p̄
dicta. gl. ¶ Additio. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ recuſās reſ-
pondere poſitionibus non ſemp habet ꝓ confeſſo
ſꝫ requirūtur plura copulatiue que tangunt ca. ſi.
de confeſſi. li. vi. Et quod dicit ponit ꝛ ꝓbare intē-
dit hoc hodie eſt in vſu/alias poſitiones dabantur
pmo ſic dicendo. Ponit talis ꝛc̄. et ſi negabūtur il
le poſitiones poſtea dabuntur articuli ſic dicendo.
Talis intendit ꝓbare ꝛc̄. hodie ergo ſimul fiūt. ita
ꝙ poſitiones negate ſuccedūt loco articulorūꝫ ꝛ in
tentioneꝫ ꝓbandi de quo etiam in ſpecu. de teſti. §.
tunc videndum in principio cum remiſſionibus

¶ Exceptiones contra poſitiones et articulos.

In termino igitur predicto: puta ad dicendūꝫ
contra poſitiones et articulos vel eis reſpon-
dendum ſtatuto ſolent quandoqꝫ dari exceptiones
cōtra poſitiones ꝛ articulos ſub hac forma. Cōtra
poſitiones et articulos pretenſos oblatos p talem
actorem vel talem ipſius procuratoreꝫ in cauſa te

li.⁊c. ¶Procurator ꝓcuratorio nomīe talis rei ꝓpo
nit et dicit excipiendo ꝙ huiuſmodi pretenſe poſiti
tiones et articuli ſūt generales nimis obſcuri incer
ti indetermīati dubū multipliciter indefiniti iuris
captioſi et de facto alieno in ꝑtinētes/et ſic tales ꝙ
minime releuant ponentē probati vl' cōfeſſati ⁊ eis
inquantum dantur nō eſt pro pte rei reſpondendū
inq̃tum vero offerūtur vt articuli nullatenus ſunt
admittēdi vt ex eorum patet inſpectione euidenter
et latius ſi fuerit opus deducet. quare p̄dictus ꝓcu
rator rei petit ꝑ vos ꝓnunciari/decerni/⁊ declara=
ri poſitiones et articulos preaſſignatos nō eſſe ad
mittēdos ſed repellēdos et reiciēdos fore ac reici=
et repelli/et partez ream ab inſtātia iudicū abſolui
et actorem ſibi in expenſis legittimis condemnari
ſaluo iure addendi minuēdi ⁊c. Quando tamē po
ſitiōes ⁊ articuli ſunt obſcuri impꝑtinentes. et in ad
miſſibiles ſic ꝙ ꝓbati nō releuarēt ponentez dicit
io.an.in.c.dudū.ij.de electione ꝙ in caute facit ad
uocatus partis alterius ſi petit declarari articulos
vel a principio dicit eos nō eſſe admittēdos vl' etiā
ſi formet interrogatoria talia q̄ ꝑ teſtes habeat de
clarare. Judex tamē poteſt examinare poſitiones
et articulos et impꝑtinentes repellere et quando de
impꝑtinentia non conſtat in dubio tūc potius habz
admittere vt no. de teſti. ꝑ tuas ⁊ de cōfeſ. c. ij. li. vi.
de appella. cū ſpeciali. §. porro. X. exceſſu quoqꝫ vn
de conſueuerūt fieri reſponſiones ad poſitiōes ſal=
uo iure impꝑtinētium: et non admittendorū de quo
in ſpe. de poſi. §. vij. X. ſi vero certū eſt. ¶ Additio.
Nota tamen ꝙ licet iudex admiſerit poſitiones ſal
uo iure impertinētiū ⁊ non admittendarū tn̄ ſi con

ſtat de imptinentia poteſt inſtari penes iudicem vt reijciatur vt no. do. car. in cle cōſtitutionem. §. fi. de electiōe. Poſſunt ergo fieri reſpōſiōes ad poſitiōes formatas ſup libello ī actione reali ſub hac forma Rñſiones ad poſitiōes ī actiōe reali. Ru. Procurator ꝓcuratorio noīe ſeu re ſaluo iure imptinentiū ⁊ nō admittēdoꝝ poſitionū ⁊ articuloꝝ ꝑtenſoꝝ actoris ſic ꝙ rñſiōes quas forſitã ad imptinētes ⁊ ī admiſſibiles poſitiones hmoi fieri contingit ꝓ non factis habeant dat facit exhibet medio ſuo iuramēto īfraſcriptas rñſiōes. Ad ꝑmã poſitionē ꝑtenſam q̄ ſic īcipit. in ꝑmis ponit ꝓcurator predicti. B. ⁊c. reſpōdeo ad eã non credit. Ad ſecūdã nō credit. Tertia dependet ex ſcđa ⁊ ea negata negatur ⁊ quarta Ad q̄ntã credit ſe fūdū ⁊ eiꝰ reſtitutionē ſeu aſſignationē iuſte ꝯtradicere ⁊ finalr̄ credit de ꝯfeſſatis ⁊ negat de negatis. Et licȝ poſitiōes ꝑdicte ſint ꝓ maiori pte de facto alieno qꝛ tñ faciūt ad cãȝ ideo ē ad eas rñdēdū qꝛ ſiue ſūt de facto ꝓprio ſiue de facto aduerſarij dȝ eis rñdere vt di. io. an. in addi. ſpc. de poſi. §. vij. itē. s. dꝛ ī rñſionibꝰ ad t̄tiã ⁊ quartam poſitiōes q̄ dependēt a negatis qꝛ qñ poſitio depēdet a negata nō debet aliter ad eã rñſio fieri. vñ ex quo negat̄ cōtractꝰ emptiōis ſeu vēditiōis negant̄ alia incluſa vl̄ neceſſario ꝯcurrētia ad talē ꝯtractū: vt ꝑ cū nūeratio. traditio. rei ex tali cã facta ⁊c. Et qñqꝫ poſitio dependet a negata / aliqñ a cōfeſſata no. de confeſ. c. ij. li. vi. ſup glo. puta. Et ꝙ fit rñſio p v̄buȝ credit vel non credit hoc ꝓcedit ex vi iuramenti de calūnia / ſed ſi iuramentuȝ eſt de veritate. artat per verbū ſcio vel non ſcio tamē iurans de veritate eſt interrogandus et etiã reſpōdere tenetur de credulitate: vt no. p Hoſ. ī. c. litteras de iur. ca. ⁊ cōfeſſio

de credulitate eque preiudicat ſicut cõfeſſio de veri
tate vt no. de iure / ex litteris in glo. fi. ⁊ de iura. ca.
lꝫ cãm. De ſtilo tñ curie iurat quis dicere veritatẽ
quam ſcit vel credit / ſi reſpondeat ꝑ verbuꝫ dubito
an ſufficiat no. alie. c. cũ cauſam in glo. ij. ⁊ ſuper ea
Quid etiã iuris ſit ſi cũ actor petit centum rñdeat
reus ſe ſub conditiõe ꝓmiſſe / an videatur pure cõ-
feſſus no: ꝑ archi. ⁊ io. an. de confeſ. c. i. li. vi. Iſta re
ſponſio eſt in ꝑte cõtra reſpondentẽ ſcꝫ inq̃tũ confi
tetur ſe ꝓmiſiſſe in ꝑte pro eo inq̃tũ dicit ſub cõdi-
tione ꝓmiſſ⁊ et ſtatur cõfeſſioni contra confitentẽ.
⁊ ergo videtur fundata intentio actoris ꝑ talem cõ
feſſionem niſi reus ꝓbet conditionẽ / ſed in contra
rium facit quia reſponſio ẽ vnica ⁊ vnũ conſtructũ
ergo actor aut totuꝫ approbat aut refutat et q̃ vult
approbare pro ſe debet etiam contra ſe approbare
Finaliter credit Io. an. ꝙ reꝰ iuſte. peteret declara
ri ꝑ actorẽ an ponat ipm ꝓmiſiſſe pure an ſub con
ditione ⁊ ſic ceſſaret ipſa ꝑplexitas. Archid. tñ dicit
ꝙ reus põt negare ſe pure ꝓmiſiſſe. Forma actuũ
ĩ actis ſcribendorum Ru. Iſtum tñ actum reſpõſio
num factarũ ſcribat tabellio hoc modo die tali an-
no tali ⁊c. talis reus vel talis ꝓcurator eius coram
prefato dño iudice in ſolito loco ſuo ad reddenduꝫ
iura ꝓ tribunali ſedente camparens reſponſiones
ad poſitiones ⁊ articulos talis actoris ibidẽ ꝯparẽ
tis infra ſcripti tenoris ibidẽ obtulit ⁊ hm̃oi reſpon
ſiones fecit medio ſuo iuramento / quibus reſpõſio
nibus ſic factis ⁊ receptis actor p̃dictus vel ꝓcura
tor ſuus ſibi dilationẽ compententẽ ad ꝓducẽdũ te
ſtes ꝓ ſua intentione fũdata aſſignari poſtulauit /
cui p̃dictus dñs iudex talem diem vel vnum mẽſe

pro termino ⁊ dilatione ad teſtes ꝓducendos aſſi
gnauit. Vel ſic ſcribat notarius ordinarū/factis ⁊
exhibitis reſponſionibus predictis ꝑ talem reū vł
talem ipſius ꝓcuratorem anno tali die tali in p̄ſen
tia talis actoris vel talis ipſius ꝓcuratoris produ
centur teſtes ꝑ actorē ꝓ p̄ma dilatione die tali. ⁊c.
De iſtis aūt dilationibus ꝓ teſtibus ꝓducēdis de
bentur alias aut dantur tres dilationes vel vna tā
tū. ⁊ ita ſpecioſa ꝙ infra illā pn̄t fieri ꝓductōes no.
de dila. c. ij. gl. ij. ⁊ ſup ea/⁊ poſtea videbim⁹ Pars
autē contra quā fit ꝓductio teſtiū dat interrogato
ria et dantur ſup articulis volentis ꝓducere teſtes
et formātur ſecūdū circunſtantias cauſe ⁊ perſona
rum et teſtiū/de proba. licet de teſti. cū cauſam ⁊.c.
ꝑ tuas vbi de hoc/et de teſti. p̄ſentiū li. vi. et ibi po-
nitur forma eorū Datis ergo articulis ꝑ alteram
partiū pars cōtra quā dantur petit terminū ad dā
dum interrogatoria/et iſte terminus: vt ꝓbant iu-
ra alle. et etiam generalis conſuetudo: dandus eſt
fiant ergo iſto modo ſup articulis in reali. Forma
interrogatoriorū ſuper articulis in acti. reali. Ru.
Interrogatoria infra ſcripta dat facit ⁊ exhibet ꝓ
curator procuratorio nomine talis ſecūdū que oīa
⁊ ſingula petit ſingulos teſtes partis aduerſe inter
rogari ⁊ interrogationem hmōi cū reſponſionibus
teſtium ad eas ī actis redigi ⁊ cōſcribi alioquin de
inualitudine depoſitionū et ꝙ ſibi non preiudicent
ac alias ꝓteſtatur vt eſt moris. Diligenter ergo et
non ꝑfunctorie teſtes ipſi examinent̄ ⁊ ab eis pru
denter ſup quolibet articulo querat̄ de ſingulis cir
conſtantijs. Queratur enim a quolibet teſte de ip-
ſius etate. fide: fama: ſtatu: ⁊ cōditione. an ſit nobi

Interrogatoria dantur designatis articulis super quibus.

Nota modum interrogandi

lis vel plebeius.itē quātū hēat ī bonis. itez an p̄ce
vel precio gratia vel odio vel fauore teſtificet.item
v:rū ei datū ſit aliq̄d vel ꝓmiſſū.item ſi hēat ſpē ꝙ
ſibi det vt ꝓ illo teſtificet itē an ſit excōicat⁹ maio
ri.itē vtrū amicus:familiaris vel ei⁹ ſocius ꝯſāgui
neus:affinis:vel ſubdit⁹ ꝓducentis vł ei⁹ ꝯ̄ quem
ꝓducit īimic⁹.itē an ſit īſtruct⁹ q̄d ponere debeat.
itē an ſup hoc ꝯcordauit cū teſtib⁹ ſuis. itē vtrū ſit
ſubornat⁹.itē quā p̄tē vellet in cā hmoi obtinere et
cui plus faueat ſpecialit.Si dixerit teſtis verū eſſe
qd̄ ī primo articulo continet.tūc interogetur de cā
ſcientie ſcz vñ ſciat teſtis fūdū ad A.ptinuiſſe ꝛ quō
et qñ A.dñium ei⁹ acquiſierititez de fructib⁹ alias
ꝯfinib⁹ eiuſdē fūdi. itē circa ſcđz articulū q̄rat ſi te
ſtis dixit eū eē verū:de cā ſciētie an teſtis p̄ſens fue
rit in ꝯtractu ꝛ q̄ cū eo erāt vel fuerūt p̄ñtes ꝛ quot
nūero:ꝛ ad q̄d fuerūt tibi itē de loco cōtract⁹.ī qua
domo.ꝛ an domus ſit terea lapidea vł lignea.ꝛ in q̄
p̄te dom⁹.itē de tp̄e ſcz de āno:die.mēſe.ꝛ hora.itē
de forma ipſi⁹ cōtract⁹ an purus fuerit ſeu cōditio-
nalis ſeu modalis ꝛ p̄ que v̄ba celebrat⁹ ꝛ ſi ꝯditio
nalis ſeu modalis:querat an ꝯditio poſtea extitere
et purificata fuerit vel modus ſeruat⁹.itē an teſtis
nouerit pſonas cōtrahētiū itē an p̄ciū interuenerit
ꝛ ſolutū fuerit in qua moneta p̄ quā:cui:quo loco:
die:hora:q̄bus p̄ñtibus ꝛ ſp de cā ſciētie:de auditu
fama.certitudine.credulitate ꝛ ſimilibus circūſtan
tiis aliis q̄ ad veritatē faciūt eliciēdā ꝛ detegendā
falſitatē de teſti.cū cauſā ꝛ pleniſſime in ſpe.de teſ.
·§·iā de īterrogatoriis.Et cautū eſt ꝙ hmoi īterro-
gatōes diſtīcte formentur ponēdo añ quālibz.itē vel
ꝯſimile:vt tradit doctrīa guil. ī ſpe.de teſti·§·nunc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

de interrogatoriis ⁊ fiūt interrogatoria circa perſo
nas teſtium et circa dicta teſtium. Sed dicit Guil.
in ſpe. de teſti. §. iam de interrogatoriis. h. in ſūma
ꝙ duo ſunt genera interrogatoriorū ſeu queſtionū
vnū genus fit ad deſtruēdū dicta teſtiuꝫ. Aliud ad
fundandū eius exceptionē cōtra quā teſtes ꝓducū
tur quia teſtis deponere debꝫ ꝑ vtraqꝫ pte dicit ta
men. Jo. an. in addi. ꝙ interogatio nō debet cōtine
re nouū capitulū ꝑ aduerſario. Exēplum. Titius
producit teſtes cōtra ſeyum ad ꝓbanduꝫ mutuum
ſeyus dat interrogatoria / petēdo teſtes interroga=
ri ſup ſolutione mutui ſcilicet an ſoluerit. hoc faciē
dum non eſt qꝛ ſeyus de hoc habet facere capitulū
et titius interrogatoria. ¶Primuꝫ genꝰ interrogato
riorum fit dupliciter videlicet vel ratione ꝑſone te
ſtis vt quia eſt excōmunicatus inſtructus ſuborna
tus vel ſuſpectus vel alias minus idoneus ad teſti
ficādū vel ratione dicti / vt puta quia deponit con
traria vel vacillat vel non reddit aptam cauſā dicti
ſui. De diuerſis autē īterrogatoriis ⁊ formis inter
rogationū ponit guil. in ſpe de teſti. §. nūc de inter
rogatoriis. De hoc etiā in. c. preſentiū de teſti. li. vi
Et de interrogatoriis ⁊ ibi ponitur forma in glo. ⁊
ante nō habuimꝰ textū de eis. De materia iſta no:
de teſti. in. c. per tuas ⁊ in. c. cū cauſam et ibi no. ꝙ
ſi aliqua neceſſaria interrogatio fuerit omiſſa poſt
publicationē atteſtationū petitur a iudice et iteruꝫ
interrogat vt quod omiſſum eſt reſtauretur. Idem
guillermus in ſpecu. de teſti. §. nunc videndum in
fi. Et iſta interrogatoria vel copia de iſtis non de=
bent dari parti producēti teſtes ꝓpter ſubordīatio
nis timorē qꝛ eis habitis poſſet inſtruere teſtes vt

concorditer ad interrogata reſponderent et ſic per hoc tolleretur efficatia īterrogatoriorꝫ que ad hoc ſunt inuenta vt falſitas facilius dephendat̄: ſed dā tur iudici qui debet illas moderare ſuꝑflua ꝛ inuti lia reſecādo. Si autem ps non facit nec dat interro gatoria/tūc iudex faciet illa q̄ habent̄ in ca. cauſaꝫ de teſti. Et conſulit Hoſtiē. ꝙ potius fiant ſuꝑflua ꝙ̄ aliq̄d neceſſarium obmittatur duabus de cauſis Primo qꝛ ſi factum eſt interrogatoriuꝫ et omittat̄ aliq̄d neceſſarium nō negligēter vel doloſe ſupple bitur ſeu repetetur non obſtāte publicatione vt ſu pradictū eſt. Secundo qꝛ forte iudex ex officio ſuo plura reſecabit ꝙ̄ expedire videtur. ita no. ī ca. pre ſentiū de teſti. li. vi. ſuꝑ glo. interrogatoria. Factis reſponſionibus ad poſitiones actor releuatur ꝑ ta lē confeſſionē a ꝓbatione et tūc non reſtat aliud ni ſi confeſſum condemnare qꝛ nō ſūt partes iudicis in confitentē niſi vt ꝓnūciet de tranſac. c. preterea Aduertat tamē diligēter an omnes poſitiōes ſuas reus ſit cōfeſſus. ſi ergo aliquas poſitiones reus ſit confeſſus videat an per confeſſatas eius intētio ꝓ bata ſit. ꝛ tunc ſententiam poſtulet ipſe actor ꝛ prō ptiores ſunt negationes in iudicis ꝑ quas oportet ponētem onus ꝓbandi ſubire. Unde ſi reus omēs vel aliquas poſitiones negauit tūc habet actor ſuā intentionem probare. ff. de proba. l. eum qui vide alias. v. q. vlti. actor. Actor ergo petat terminum ſibi dari ad probandum. et iudex ſtatuet ſibi termi num competentem pro prima dilatione quia debꝫ habere tres dilationes. de teſti. c. vltra tertiam no. de dila. c. ij. vel ſecundum alios ſtatuat vnuꝫ termi num pro omnibus tribus dilationibus. videlicet. i

ſi.iij.dilationibus. Primum tñ ſeruatur de quo in
ſpe.de proba.i pñ ⁊ no.alle.c.ij.de dila.plenius in
ca.in cauſis de teſt.i,glo.ſi.tamẽ pma dilatione iu-
dex nõ dabit ſcdaz niſi ex iuſta cauſa/vnde vt dt ibi
Inno.ſecunda vel tercia dilatio dabitur qñ petens
illam oſtendit ſe impeditum ĩ pma. Quantũ autẽ
ſpaciũ tẽporis continere debeant iſte dilatões ha-
betur ĩ.§.ſpaciuz.iij.q.iij. De teſtiũ pductõe. Ru.
Actor ergo q̃ vult producere teſtes faciet eos p iu-
dicem vocari qꝛ teſtis ſe ĩgerens ex hoc quodãmõ
ſe ſuſpectũ reddit vt.C.de teſti.autez rogati faciat
citari aduerſariuz vt videat eos iurare alias recep
tio teſtium contra abſentem non vocatuz facta nõ
valeret vt in ca.ij.de teſt. ¶ Additio ¶ Sed queri
tur an dicta teſtiũ parte non citata receptoꝝ faciat
ſaltĩ aliquale iudiciũ bar.ĩ.l.res hereditarias.ff.d
crimĩe expicate heredi.tenet ꝙ ſic.ſed ipſemet bar.
ĩ.l.maritus.ff. de queſtio. tenet ꝙ non et iſta opi.
eſt verioꝛ ⁊ probatur per tex.ĩ.c.ij.de teſt.ſup ver-
bo nullius momenti.⁊c. Iudices autez raro per ſe
recipiunt teſtes vel eos examinant ſ; aliis commit
tunt de quo queritur Hoſtienſis vt ſcribit Io.an.ĩ
capitu.preſentium de teſt.libꝛ.vi.ſuper glo.de iter
rogatoriis. De quo in ſpeculato.ti.de teſt.§.nunc
tractandum.ver.l; autem dixeri. Nam ĩ probatio
nibus pendet tota vis cauſe Deberẽt ergo iudices
potius committere alia ꝙ teſtium examẽ facit.xvi.
diſtinctio quieſcamus ſed ex quo eſt oneroſum er
go de facili alicui committunt. Si tamẽ vtiq; com-
mittere velent debent non ſimplicibus ſed idoneis
diſcretis et honeſtis delegare de teſt.ſi qui teſtium
de teſt.cogen.ca.i.de conſſan.⁊ aff.c.i. Quia tamẽ

quãdoq₃ teſtes tales ſunt ꝙ nõ pñt neq₃ tenẽtur ꝟ nire ad indicez pro teſtimonio ferẽdo ſed iudex ad eos mittere vel ire debet propter ꝑuilegium vł im= potẽtiam ipſorum teſtium videlʒ ſi teſtes ſunt egre gie perſone vel mulieres / ſeu ſenes / vel remoti / vel ꝗ producit eſt paup. ꝛc. de quo ĩ. c. ꝑdicto. c. ſi ꝗ te= ſtiũ ꝛ ibi ꝺ hoc dantur ꝟſus. vñ tunc ẽ iuſta cã com mittendi aliꝭs exceptionem ꝛ examinationez vt ibi ꝛ no. de teſt. cum cãm ꝑus tamẽ ꝙ ſcribat vel com= mittat iudex recipiat cautionem ab eo contra quez producuntur ꝙ mittat vł vadat ĩfra terminuʒ com petentem ad videndum iurare partes vt dicit guil ĩ ſpe. de teſt. § qualiter. ꝟ. ſunt autẽ teſtes. ꝺ hoc tñ ẽ dicendum vt no. in. c. conſtitutus de fideiuſſo. in glo. ante pe. ꝛ ſup ea de reſcrip. ſtatum. glo. penul. lib. vi. Et ſit commiſſio ſub hac forma.

¶ Commiſſio examis teſtium alteri facta.

DEcanus iudex cauſe ꝛ partiũ ĩfra ſcriptaruʒ a ſe ap. ſpecialiter ꝺlegat⁹ officiali tali vł no tario tali publico vel alteri cui committitur. ſalutẽ ĩ domĩo. Quia talis actor in cauſa quaʒ mouet ta/ li reo ĩ iudicio coram vobis ad ĩtentionẽ ſuam fun dandũ nonnullos ĩtẽdit producere teſtes quorũ re ceptioni ꝛ examinationi perſonaliter ĩtendere non valem⁹. Idcirco de veſtra legalitate ꝛ diſcretione plurimum cõfiſi vobis committimus ꝛ mãdamus quatenus teſtes quos idez actor vel ꝓcurator ei⁹ vobis duxerit nominãdos ad pñtiam veſtrã cõuo= cetis. receptoq₃ ſecundum formam iuris et iudiciꝭ morẽ ab eis iuramento ſup ĩtentõe ꝛ articulus pñ=

tibus incluſis vel vobis pro parte actoris exhiben dis ⁊ interrogatoriis partis alterius ſi vobis dabū tur cogatis eoſdē veritati teſtimoniū ꝑhibere atte= ſtationibus ī publicam formaꝫ redactis ſigillo ve= ſtro cauſas fideliter ⁊ ſecrete īcluſas ꝑ nūcium fide lē ⁊ idoneuꝫ nobis ī talem diem remittatis Uel ſic Talis iudex ⁊c. Salutē ī dño Noueritis ꝙ ī cauſa q̄ īter talē ex vna ⁊ talē parte ex altera vertitur ī iu dicio nobiſ partes hīcinde nonnullos volētes ꝓdu cere teſtes ꝓ fundanda ſua intentione quos coraꝫ nobis difficile foret producere ⁊ partibus oneroſū Idcirco diſcretioni veſtre cōmittimus ac firmiter ⁊ diſtricte precipiendo mandamus qtī̄s teſtes q̄s pars vtraqꝫ producere curauerit coram vobis in fra ſpacium vnius menſis vel taleꝫ diem legaliter recipere ac eos ſuper articulis a partibꝰ hincinde in cā hm̄oi datis ⁊ ſcd̄m interrogatoria partium q̄ vobis vna cū pn̄tibus tranſmittimus ſcd̄m datā a deo vobis prudētiā diligēter examīare curetiſ ſer uata forma debita ⁊ cōſueta. Depoſitiones ipſorū teſtiū cum articulis et interrogatoriīs predictis ac toto proceſſu queꝫ ſuper hoc coraꝫ vobis haberi cō tigerit ſub ſigillo veſtro fideliter incluſas nobis ꝙ̄ totius poteritis remittere ſtudeatis. aliquādo op= ponitur etiam in forma commiſſionis de recipien dis teſtibus reprobatoriis ſub iſta forma ꝙ ſi forte alterutra partium teſtes alterius reprobare volue rit teſtes ſuper reprobatione huiuſmodi producen dos infra. xv. dies poſt dictum menſeꝫ immediate ſeq̄ntes fideliť admittere ⁊ examīare ſolicite ſtude atis. ¶ Additio. Et aduerte qꝛ ſi forma iſta nō ſer uareť n̄ poſſit talis iudex recipe teſtes ſr reꝓbatōe

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

testium productorū qꝛ testiū reprobatio non eēset cōmiſſa ⁊ cui ē commiſſa receptio niſi ſit expſſe cō-miſſa vt tz ſpe.ti de teſti.§.qualiter.xv. illud quoqꝫ Aliquando ēt addit clauſula/vz ſignificetis nobis quanta fides poſſit ipſis testibus haberi. Iſta clau ſula ponitur de fideiuſſo.c.conſtitutus in fine/ vbi de hoc de quo etiam nota.ī.c.qm̄ contra falsaꝫ ƀ.ꝓ ba. De iſta commiſſōe ſeu remiſſōe ⁊ eius forma ƀr in.c.de teſti.li.vi.vbi papa facit remiſſionē ad ꝑ tes pro teſtibus producēdis ⁊ ƀ receptōibus teſtiū an poſſit vlterius committere habetur ƀ re iud.cū bertoldus ī cle.iudices de off.dele. Pōt eñ iudex hoc offm̄ committere tabellioni ſeu notario cauſe ⁊ ſic exercebit vtrumqꝫ officium ſcilꝫ receptōis te-ſtium ⁊ reſcriptionis ⁊ ita tz Inno.ī.c. qm̄ contra falſam ƀ proba. Et hoc ēt tenet gn̄alis conſuetudo et ƀt ibi Hoſtien.ꝙ ſanum eſt conſilium ꝙ de com-miſſione iudicis tabellioni facta fides fiat non per ipſum tabellionem cui facta eſt commiſſio.ſed per īſtrumentum alterius tabellionis vel ſigillo auten tico ſigillatas litteras. Cum ergo ps ꝓducit teſtes ſuos coram iudice vel eo cui eſt commiſſum dn̄t te ſtes iurare dicere veritatē.qꝛ ſine iuramēto dictis eorum non creditur q̄tuncunqꝫ ſint religioſi niſi iu ramētum a partibus remittatur vt ī ca. nup ⁊ ī.c. tuis de teſti.de quo ī ſpe.ti.de teſti.§.ſeqtur. Que iurare debent teſtes Ru. Forma autē iuramenti te ſtis habetur de teſtibus fraternitatis ī vlt.gloſ.qꝛ iurabunt ꝙ dicent totam veritatem iudici vel cui miſerit quam ſciuerīt ƀ illa cauſa ſeu re ⁊ ſup qua iurant. Item ꝙ nullam referant falſitatem. Itē ꝙ ꝓ vtraqꝫ parte dicēt iudici veritatem quam ſciunt

Item q dicent oēz veritatem/ſiue fuerit īterroga-
ti ſiue non. Itē q non nec ꝑcio nec amore nec odio
nec ꝓ aliquo alio mō teſtimoniū dicāt. Et de facto
addit ſextum vz q ſecretum teneāt dictuz ſuū vſq
ad publicationē/de q etiā ī ſpe. de teſti. §. ſequitur.
Et debēt iurare tactis euangeliis vt. iij. q. ix. hortā
mur. An vō ſi nō apparet teſtē tetigiſſe taliter euā-
geliū illud pſumat tractat Jo. an. in addi. ſpe. in. §.
ꝑxime. alie. ſup vbo et no. Qñ aūt dz ꝓbari conſā
guinitas ad dirimendum matrimoniū eſt ſpecialiſ
forma iuramēti teſtiuz de qua ī. c. lz de teſt. Pars
aūt ꝯtra quā teſtes ꝓducūtur ſit pñs ī productiōe
teſtiū vt videat pſonas ipſoꝝ teſtiū quales ſint an
ſint tales q non poſſunt teſtificari et faciat ꝓteſta-
tiones q dicere velit ī pſonas teſtiuz et dicta eoꝛuz
alias poſt publicationē atteſtationuz non pōt hoc
niſi ī duobus cauſis videliz niſi iuret q ex malicia
hoc nō ꝓcedit vel niſi oſtendat poſt publicationez
hoc ſe didiciſſe quod obijcit ī pſonas vt in. c. pñtiū
de teſti. li. vi. et debet iſta ꝓteſtatio fieri tpe ꝓducti
onis teſtium vt ī. c. ex parte. e. ti. tñ iſta proteſtatōe
facta ſi teſtes aliquid dixerint quod eſt pro poteſta
te eis de facili nō crederetur vt in alle. c. preſentiuz
in fi. qualiter tamen hoc intelligitur ibi notat. Et
iſta oīa puta teſtium recep tionē eoꝝ iuramenta/et
partium ꝓteſtationes tabellio ſcribat in actis de
ꝓba. c. quoniā contra falſam. Et erit forma talis.
Forma actuum in actis ſignādorum. Rub. Anno
tali die tali. etc. talis actor vel eius ꝓcurator coraz
tali iudice vel tali cōmiſſario comparuit A et C. te
ſtes ibidez apparētes ꝓducit petens eos per dcm̄
dñm iudicē vel ꝯmiſſarium recipi et admitti. Et ad

uerſo talis reus vel talis eius ꝓcurator ibidem ap
parens ꝓteſtabat expreſſe ꝙ ī pſonas teſtiū hmoi
vellet dicere vel obijcere: ſeu eos poſt depoſitionū
apturā reprobare. predictus ergo dñs iudex vel cō
miſſarius teſtes ꝓnoīatos recepit q̄ oēs ꝛ ſinguli ta
ctis euāgelijs ſolitū preſtiterūt iuramētū ꝛc. Que
ſint ptes iudicis ī teſtiū examinatione Ru. Tan=
dem iudex vł cōmiſſarius ꝓcedēdo ad exaīationē
teſtiū vocabit ad ſe teſtes ꝛ ſingulos ſigillatim ꝛ ſe
crete examinabit exēplo Danielis qui falſos ſacer
dotes ꝯtra ſuſannā ꝓductos ſecrete examinauit vt
habet Danielis. xiij. ꝛ no. de teſti. c. ij. i. g. non ē ita
vbi de hoc. ꝛ dicet ei amice falſidicꝰ teſtis tribus ē
obnoxius pſonis ſcꝫ deo cuius pñtiaꝫ: cū ſit vbiqꝫ:
ꝯtemnit. Itē iudici quō mētiēdo fallit. Itē parti in
nocēti quam falſo teſtimonio ledit. de cri. fal. c. i. ꝛ
quō teſtis q̄ veritatē occultat ꝛ dicit mēdacium reꝰ
eſt q2 pmus ꝓdeſſe non vult. ſcđo nocere deſiderat
vt ibi no. bñ cū iuraueris dicere veritatē p illud iu
ramētū obſecro te aīaꝫ tuā ſalues ꝛ qđ ſcis de tali
negocio dicas. Deīde ꝓponat ſibi qualiter īter ta
lē ꝛ talem cauſa vertitur ſuper tali re. ꝛc. ¶ Dein=
de legat vel exponat ſibi primum articulum ſuper
illo teſte ꝫ interroget an ſciat eū eſſe verū. ꝛ ſi teſtis
euꝫ veꝛ eſſe dicat. querat ab eo de cā ſcīe ex qua cā
eū ſcit eſſe verū. ꝛ ſecundū alia interrogatoria q̄ da
ta ſunt circa illum articulū eū diligēter ꝛ ſigillatim
interroget. Deīde facta interrogatione de his que
in pmo articulo continentur ꝛ interrogatorijs cir=
ca eum datis ꝛ factis depoſitionibus ꝛ reſponſioni
bus per teſtes ea. tūc deſcendat examinator ad ſe=
cundum articulum. tandem ad tertiuꝫ ꝛ ſic de alijs

Adhibeat tñ cautelã ſi viſum fuerit ꝙ p̃mo querat
a teſte in gñe q̃d ſciat de tali cã q̃ vertit̃ inter tales
ꝛc̃. añꝙ̃ aliquẽ articulũ ſibi legat. vel qñꝫ interro-
get de vltimis ꝛ mediis articulis iſtam prepoſtera
tionẽ ſeruando vt per hoc facilius apprehẽdere va
leat an ſit teſtis ſubornatus vel inſtructus. an non
nec ſuadeat ei. nec ip̃ꝫ inducat vt aliq̃d certe dicat
ſed q̃rat ĩ gñe nec etiam ĩducat eum ad dicendũ ſe
ſcire quod credit vel ecõuerſo de quo in ſpe. de teſti
.§. nũc tractanduꝫ. Et notarius ſcribat iſto modo.
Forma depoſitionũ ĩ actis ſignandoꝝ Ru. Anno
mẽſe die talibus. talis teſtis iurat⁹ ſup p̃rio articu
lo q̃ ſic incipit Iteꝫ ponit ĩ p̃mis ꝛc̃. ſibi lecto diligẽ
ter ꝛ expoſito examinat⁹ dixit ſe articulũ ignorare
vel dixit vera eſſe q̃ ĩ ipſo articulo cõtinẽtur ĩterro-
gatus de cã ſciẽtie ſeu quõ ſciret rñdit ꝙ interfuit ꝛ
ita fieri vidit ꝛ audiuit. Interrogat⁹ de tp̃e ſcd̃m ꝙ
ĩterrogatoria data fuerunt rñdit ꝙ anno tali. Iteꝫ
ſuper ſecundo articulo qui ſic ĩcipit. Item ponit ꝛc̃
ſibi lecto ꝛ clare expoſito dixit ꝛ ſic de aliis. Queri
tur ꝛ de cauſis ꝛ circũſtantiis ſecundum formam ĩ
terrogatoriorum circa quẽlibet articulũ datoruꝫ ꝛ
rñſiones ipſius teſtis qualeſcũꝫ fuerunt redigant̃ ĩ
ſcriptis ſcd̃ꝫ formã de qua. s. ꝛ ſicut a teſte ꝓferũt̃
nichil mutãdo vel detrahẽdo ꝛ diligent̃ vulgare in
terp̃tet̃ ĩ latinuꝫ ꝛ ecõ nec ſcribat dixiſſe teſtẽ credo
vbi dixit ſcio vł ecõtra nã taliter poſſet dicta teſtis
redigere ĩ actis vel ĩ ſcriptis ꝙ auferret ius hñti et
ſic ſe ſibi ad reſtitutionẽ ſeu ſatiſfactionẽ obligabit
Caueat etiã ne ſcribat talis teſtis dixit ꝑ oĩa ſicut
tał p̃m⁹ vł ſcd̃s cũ cuiuſlibꝫ teſtis dictũ ꝑ ſe ĩtegrũ
erit vt no. ĩ Xbo. ſig. c. nihil obſtat de quo ibi plene

¶ Additio. ¶ Sꝫ poſſet queri an teſtis poſſit dare depoſitionē ſuam ī ſcriptis bar. in. l. theopompus ff. de dote. prele. tꝫ ꝙ ſic ſed bal. tꝫ ꝯtrariū. l. ī bone fidei. C. de iureiu. ⁊ panoꝛ. in. c. de teſtibus extra de teſti. ⁊ hec opi. eſt verioꝛ ⁊ ꝓbatur per tex. ī. l. iij. §. item diuus. ff. de teſti. ⁊ in. c. teſtes. iij. q. ix. ⁊ hoc verum niſi talis teſtis eſſet mutus qꝛ tūc poſſet dare in ſcriptis. Nota ſpe. ti. de teſti. §. nunc tractādum verſi. qui de muto. Et aduertēdū ꝙ vbi ſup articulo principalis teſtis opponit examinatoꝛ ſeu tabellio nō dꝫ vti his ꝟbis vꝫ talis teſtis requiſitus ſeu interrogat⁹ ſup articulo tali reſpōdit talis ſed ſcribat ſeu dicat talis iurat⁹ ſup articulo tali dixit ſic. Sed vbi de cauſa ſciente vel circūſtantijs extra articulū pricipalem queritur tunc his verbis tabellio ſcribendo vtitur. Talis interrogatus ſeu reqſitus quō ſciret vel de tempoꝛe ſeu de loco taliter reſpondit ⁊c̄. de quo in ſpe. de teſti. §. nunc tractandū ꝟ. aduerte diligenter. Quomodo etiam in examinatione teſtium q̄dam conſiderāda ſunt: vꝫ ꝙ ſit prudens / expertus / diligens / ⁊ attentus / fidelis et caueat prudenter et diſcrete attēdendo qualitatem ⁊ vultū ipſius teſtis. ⁊ quedaꝫ circa ipſos teſtes videlicet an ſint inimici / conſanguinei / infames. ⁊c̄. Et quedā circa dicta: videlicet an aptam cām reddat ⁊c̄. ponit Guil. in ſpe. ti. de teſti. §. nunc tractandum Vt aūt hec plenius pateant debꝫ etiaꝫ examinatoꝛ iudex vel cōmiſſarius attendere an teſtis vacillet an titubet ſeu cuꝫ trepidatione loquatur. ⁊ ſi vacillet debet hoc ſcribi in actis per tabellionē ſed an tabellio debet hoc ſcribere ad preceptuꝫ iudicis examinantis ⁊c̄. etiam ſi tabellio nichil de dubita

tione vel vacillatione ꝑpendat nota. de ꝓba.c.quõ
cõtra falſam.et in ſpe.ti.de teſti.§.nũc tractãdũ.v.
conſideret ⁊ ſequẽti.et dicitur ibi ꝙ ſic triplici rõne
Primo q̃ iudex habet auctoritatẽ ĩ examinando
teſtes:ſed tabellio ſolũ in ſcribẽdo. Secũdo q̃ iu=
dex eſt ſuperior vnde ſibi magis credẽdũ ẽ. Tertio
quia tabellio attentus circa ſcripturã nõ ita atten=
dere poteſt circa variationẽ/titubationẽ/ruborem
palorẽ vel mutuationẽ faciei ipſius teſtis ſicut iu=
dex quia ſemper poteſt oculos ad teſtes habere Er
go ſibi magis eſt credẽdũ.poteſt tamẽ tabellio ſuã
cõſcientiã ſaluãdo ſic ſcribere hoc caſu. ⁊ iudex mi
chi tabellioni dixit vt ſcriberem ꝙ teſtis vacillabat
ȝ ſcriptura eſſet efficatior. ſi aduerterem p tabellio
ne:et ſic michi videbatᷣ ꝙ vacillabat dummodo rei
veritas ſic ſe habebat.Debẽt etiã quantuȝ poſſunt
eã veritate exprimere vacillationis modũ:ſcilȝ ta=
lis teſtis dubitando vel tremẽdo vel ſudãdo pre ti
more loquebatᷣ vel pallidus efficiebatᷣ vel hm̃oi.et
hoc teſte vel recedente vel ignorãte. In continenti
tamẽ ex quo teſtis exiuit poſſet iudex ſi vellet teſtẽ
ex hoc punire/de quo nota.in alle.c.quoniã contra
falſam:et per iuno.et hoſti in ſpe.vſi.pxi.alle.

De remiſſione atteſtationum.

Poſtꝙ aũt teſtes recepti ſũt et examĩati. ſi hoc
factum eſt p aliquem excõmiſſione iudicis ip
ſe redactis atteſtationibus in ſcriptis ipſas cuȝ ar
ticulis et interrogatoriis ac aliis coram eo ſup hoc
actis iudicij remittat ſic ſcribendo.

¶ Forma remiſſionis littere.

HOnorabili viro. M. iudici tali ſalutem in dño mandatũ veſtrũ mihi iniunctũ ꝓ ſuſcipiẽdo et exequẽdo effectu: teſtes quos talis ĩ cauſa tali corã me ꝓducere voluit: vel teſtes michi ꝑ talẽ nominatos citaui: et ab eis per talẽ actorẽ vel talez eius procuratorẽ in preſentia talis rei vł talis ꝓcuratoris ſui in pena contumacie. rei ꝑ me ad hoc citati ⁊ non comparentis ꝓductis iuramẽtũ iuxta morẽ ꝗ ipſi oẽs et ſinguli tactis ſanctis euangelíjs recepti preſtiterũt ipſoqꝫ ſuꝑ articulis actoris ſecundũ interrogatoria ipſius rei mihi cõmiſſa cuz diligentia quam potui examinare curaui quorũ depoſitiones per talẽ notariũ in ſcriptis redactas ſub ſigilli mei impreſſione incluſas vna cũ articulis interrogatoris citationibus / ꝓteſtatiõibus / teſtiũ iuramentis et alíjs coraz me in negocio huiuſmodi actis factis et productis ꝑ latorem preſentium quem ad hoc d̃ vtriuſqꝫ partis conſenſu tanꝗ ydoneuz ⁊ fidelẽ duxi aſſumendum vobis remitto. Aliquãdo additur illa clauſula: et ꝑtibus talem terminuz in quo ſe coram vobis repreſentare per ſe vel per ꝓcuratorẽ teneantur aſſignaui Et quod in forma dicit̃ de teſtiũ iuramẽtis. ideo poſui qꝛ iuramẽta huiuſmodi ſũt in actis ſcribenda vt tactũ eſt ſupra / vnde nõ ſufficeret ponere in atteſtationibus ſic talis teſtis iuratus dixit ⁊c. quia iſta aſſertio ſeu narratio eſt de preteritis / nec per eã apparet de preſentia iudicis vel partis contra quaz producitur / nec dies preſtiti iuramenti. de quibus omnibus conſtare debet de teſti. c. ij. de proba. c. quoniã: ita dixit Jo. an. in addi. ſpe. de teſti. §. ſequitur. Si tamẽ ſcriptum reperitur

in actis teſtem coram iudice iuraſſe partibus p̄ſen
tibus: bene p̄ſumit̄ iuraſſe vt debuit ſcilicet cum ta
ctura euāgelioꝝ vt etiam dixi ſupra ⁊ plene p. Jo.
an. in loco ſtatī allegato: ſi nō appareat teſtē iuraſ-
ſe hoc nō p̄ſumit̄. ¶ Additio. ¶ Sȝ hic poſſet q̄ri
an valeat dctū teſtis ſi primo deponat poſtea iuret
bal. in. l. iuſiurandi. C. de teſti. dicit ꝙ ſi iuramentū
eſt connexum hoc eſt incontinenti preſtitum valet ſi
vero ex interuallo nō valet. Et debet teſtis recipi et
venire expenſis ꝓducētis: vt i. c. ſtatutuȝ. §. penul.
de reſcrip. li. vi. nec pars alia ꝑ eo q̄ dat interroga
toria tenet̄ ad illas ꝯtribuere. Et tenet̄ producens
illas miniſtrare teſti. anteꝗ̄ iter arripiat ad eūdem
⁊ q̄uo nō habet̄ ratio illaꝝ expenſaꝝ quas teſtis do
mi facturus erat ⁊ q̄uo ſoluat etiā expenſas ꝓ ve-
ctura equoꝝ ſi conditio perſone teſtis hoc requirat
etiam ſi teſtis habet ꝓpriū equū. tractat Jo. an. in
addi. ſpe. de teſti. §. ſeq̄tur. Utrū autē valeat depo-
ſitio teſtis f̄cā poſt terminū datū ad ꝓbādū ꝓducē
dū ⁊ recipiēdū teſtes no. in ſpec. §. prori. alle. x. iſꝗ̄
cui ⁊c. ⁊ ibi late p io. an. in addi. ſpe. Finalit̄. placet
diſtictio guil. ibi poſita primo ⁊ ſc̄do mēbris: ſaluo
eo q̄d no. i ſp. de dila. §. i. x. illud ꝗ̄ꝙ i fine. Poſtꝗ̄
ſic ꝓducti ⁊ examinati teſtes ſunt. ſi hoc tactū ē in
p̄ma dilatiōe ⁊ ſufficiēs ē facta ꝓductio. ꝓcedit̄ ad
publicatiōeȝ atteſtationū. ſi nō eſt ſufficiēs ⁊ ꝓdu-
cēs petit ſc̄daȝ vel tertiā dilationē. ſi iuſta cā ſubeſt
dabit̄ cū cauſe cognitiōe ſc̄da vl' t̄tia dilatio: vt ē di
ctū eſt ⁊ no. de dila. c. ij. de teſt. i cauſis cuȝ ſimilib⁹
Quarta dilatio nō dabit̄ niſi cū q̄daȝ ſolēnitate le-
gali de q̄ ⁊ q̄lis ſit illa ſolēitas. vide i. c. vltra t̄tiam
de teſt. ⁊ ibi plene. De publicatiōe atteſtationū Ru
i. iiij.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Teſtibus ſic ꝓductis ⁊ examiãtis partes renũciẽt productioni et poſtulent atteſtatiões publicari vel ſaltẽ pars ꝓducẽs id petat. Judex ergo volẽs atteſtationes publicare vocabit ꝑtes qꝛ eis abſentibꝰ ⁊ nõ vocatis nõ dꝫ apire. de re iud. c. i. Et maxĩe habet vocare illã ꝯ quã ſunt ꝓducte: vt ſi vellit poſſit aliquid in apertione ꝓteſtari. Partibꝰ ergo ſic vocatis ⁊ pñtibus vel altera ꝑ coutumaciam abſente ꝓcedit iudex ad publicationẽ iſto modo qꝛ p̃cipiet notario ꝙ legat coꝛam ſe ⁊ partibus publice in iudicio dicta teſtium vel ipſemet legat. et ſi ſũt multe vel ꝓlixe ſufficit vnꝰ legere ꝓ oĩbus. quo facto iudex dicit iſte ſunt atteſtatiões in cauſa tali habetis eas publicatas vel ꝓ publicatis de ꝗ in ſpe. de teſti. §. ſatis vtiliter in prin. dicit tñ Jo. an. in addi. ibidem de facto ſeruari ꝙ legit̃ aliq̃d de vna atteſtationũ in pꝛĩcipio et de vna in ꝓgreſſu et de vna ĩ fi. ſatis tñ eſt iudicẽ ꝓnũciare illas ꝓ publicatis haberi et ita cõiter in ꝑtibus iſtis ſeruatur. et oĩa iſta ꝑ tabellionẽ redigũtur ĩ actis iſto mõ Foꝛma actuum in actis ſignandoꝝ. Ru. Anno die mẽſe talibꝰ ⁊c. Talis actoꝛ vel talis eius ꝓcuratoꝛ ꝓ vna: ⁊ talis reus vel ꝓcuratoꝛ ipſius parte ex altera ad publicãdũ vel publicari faciendũ ⁊ audiendũ dicta teſtiũ pro ꝑte ipſius actoꝛis citati comparuerũt coꝛã p̃dicto dñõ iudice ſedente ꝓ tribunali ⁊ teſtibus ꝓducendis renunciarunt/ ac dicta teſtiũ predictoꝛuꝫ publicari conſenſerunt et expꝛeſſe poſtulauerunt/ ac copiam ipſarum ſibi fieri ⁊ decerni atteſtationũ hm̃oi petierunt predictus autem reus terminũ ad dicendum contra perſonas ⁊ dicta teſtiũ competẽtem ſibi petijt aſſignari. pꝛefatus ergo dominus iu

ācx atteſtationes hm̄oi vel partez talē ipſaruz atte
ſtationū publice coram ſe legi fecit quo facto ipſas
atteſtationes voluit ⁊ ꝓnūciauit pro aptis ⁊ publi
catis haberi et copiam ipſis partibus vel earū ꝓcu
ratoribus hec petētibus fieri et dari decreuit: et ta
li reo vel eius ꝓcuratori talē diē ad dicēdū vl’ obij
ciendū in ꝑſonas et dicta teſtiū pro termīo aſſigna
uit. Alia forma. Ru. Vel ſic breuiter. Lecte ⁊ publi
cate ſunt he atteſtationes in pn̄tia partiū vel earū
ꝓcuratorū conſentientiū ⁊ publicationē fieri petē-
tium. vel in preſentia talis actoris ſeu ſui procura/
toris publicationē fieri poſtulantis in penam con-
tumacie talis rei ad hoc citati minime cōparentis.
Anno die tali. Et eſt notandū ꝙ in renunciatiōe ta
li habeatur iſta cautela ꝙ ſcz fiat renunciatio ſoluz
ꝓductioni teſtium non ꝓbationi in genere/ qꝛ tūc
nō poſſent produci inſtrumenta que alias produci
poſſent vſqꝫ ad concluſionē cauſe de fi. inſtru. cum
dilectus Item ꝙ vna partiū nō renūciet niſi ⁊ alia
renūciet de quo in ſpe. de teſti. §. vlt. v. itē notādū
⁊. v. ſi. p abbatē de teſti. in. c. de teſtib⁹: qꝛ alia pre
que nō renūciaſſet poſſet ꝓducere teſtes an̄ publi-
cationē et talis renūciatio admittit facultatē ꝓdu
cendi teſtes ſuꝑ eodē articulo. de quo plene in. c. cū
veniſſēt de teſti. Atteſtatiōibus publicatis ſolꝫ ſuꝑ
eis diſputari: vt dicit̄ i. c. i cauſis de teſti. De repro
batiōe teſtiū ⁊ dictoꝝ ſuoꝝ. Ru. Teſtes ꝺo qn̄qꝫ re
ꝓbari pn̄t. Et an hoc liceat vel qn̄ poſt publicatio
nē hētur in. c. pn̄tiū de teſti. li. vi. Impugnat̄ etiam
vt alias dixi facte ꝑ teſtes ꝓbatiōes rōe dictoꝝ eo-
rū teſtiū Videam⁹ de prīo ratiōe ꝑſonaꝝ repellunt̄
teſtes ſeu reprobantur aliqn̄ ꝓpter crimen/ aliqn̄

propᷣ ſuſpitionē aliqñ ꝓpᷣ defectū. Propter cri-
mē vt qꝛ eſt latro raptoꝛ piurus. infamis: vel alias
crimĭoſus. ꝺ teſ. c. teſtimoniū ⁊. c. ſicut nobis. c. cū ſi
milibꝰ. Propᷣ ſuſpitionē: vt qꝛ eſt pr̄ vl̓ ꝯſāguineꝰ
vel ſociꝰ: familiaris: affinis: ꝯiūx: vaſſalluſ: libertꝰ
vēditoꝛ vl̓ fideiuſſoꝛ eiꝰ q̄ eū producit de quo. iij. q.
iiij. §. itē teſtiū ꝺ teſ. inſup ⁊. c. cū nūciꝰ. et. c. i lr̄is et
plene ĭ ſpe. de teſt. §. i. Propᷣ defectū pōt poni exē
plū vt ĭ impubere. de quo tn̄ in ſpe. de teſt. §. i. item
excipit ſcꝫ ꝙ ē impubes vel furioſus vel iudeus de
teſti. iudei ⁊. c. lꝫ. ¶ Additio. An autē factꝰ pubes
poſſit teſtificare de his que vidit in etate pupillari.
glo. in. l. iij. ſuper verbo impubes. ff. de teſti. tenet ꝙ
ſic. quā tamē limita: niſi factus pubes vellet teſtifi
cari de his q̄ vidit tēpore quo non erat doli capax
ſeu diſcretionē nō habebat. tenet dy. ĭ. l. excipiūtur
. ff. ad ſilleiabal. in dicta. l. iij. ⁊ pro iſtoꝝ opi. eſt gl.
ſingularis in. c. relatū xxxvij. diſ. Et generalr̄ req-
runt in teſtibꝰ ſeptē q̄ his verſibus ponunt̄. Condi
tio / ſexus / etas / diſcretio / fama. Et fortuna fides in
teſtibus iſta reqres. Iſtos verſus ponit glo. in. c. ij.
de teſ. glo. ij. ⁊ inſup gl. allegat ad ſingulas ꝯcordā
tias. Iudex ergo facta publicatione aſſignabit ptī
bus terminū infra quē recipient copiam atteſtatio
num quia copiam facere tenetur iudex de probati.
quoniaꝫ contra / et originalia debet iudex vl̓ tabel-
lio apud ſe retinere, vt ibi notatur. deīde copia ha-
bita per partes iudex dabit aliqueꝫ terminum reo
infra quē teſtes actoꝛis ſi poteſt repellit. ⁊ poſt iſtū
terminum non audietur reprobatio. de proba. licꝫ
de quo etiam in ſpecu. de teſti. §. publicatis. Quan
do tamen ante publicationem atteſtationuꝫ teſtes

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

reprobantur et repelluntur de quo videlicet an ex
ceptio contra teſtes ꝓponi debeat ⁊ probari añ pu
blicationem atteſtationum: vel an poſt fieri poteſt
magna eſt diuerſitas inter doc. tenetur tamẽ cõclu
ſiue ꝙ exceptio legittima que opponiť cõtra teſtes
ſemꝑ a principio ſit faciẽda: et iudex nõ recipiens
grauaret ⁊ ſic eſſet locꝰ appellationi. Sed an recipe
re debet ſtatim ꝓbationem ſuꝑ tali exceptione vel
hoc differre vſqꝫ poſt publicationẽ ſtat ĩ arbitrio iu
dicis ab iſto excipiuntur tres caſus de quibꝰ in ca.
ex pte ade de teſti. in glo. huiuſmodi ⁊ ſuper ea. Et
iudex ĩ tali arbitratione dꝫ aduertere plura videli=
cet an illud de quo excipitur habeat eandeꝫ equita
tem cũ predictis caſibus exceptis / vt ſic ex eadem
equitate ꝓbationes prius recipiat. Item an ſit pu
blicum quod excipitur. Item an habeãť ꝓbatões
Item an ſit preſumptio contra excipientẽ ꝙ faciat
hoc cauſa differendi: et ſecũdũ hmoi et alias diuer
ſas circunſtantias facti videbit iudex an expediat
priꝰ recipere teſtes reprobatorios vł nõ. In dubio
tamen differať reprobatio de quo ĩ ca. ex pte ſupra
alle. ibi ꝑ io. an. ſuꝑ predicta glo. ⁊ ita eſt ĩ arbitrio
rei opponere exceptionem contra teſtes a pͥcipio
vel illã differre ad tempus diſputationuꝫ dũmodo
de hoc ante ꝓteſtetur iuxta diſpoſitioneꝫ ca. preſen
tium de teſti. Sed in arbitrio iudicis eſt regulariť
probationes huiuſmodi exceptionũ ſtatiꝫ recipere
vel ipſas in tẽpus predictũ differre / dũmodo attẽ=
tis facti circũſtãtijs bene arbitretur. Et dicitur re=
gulariter qꝛ in tribus caſibus probationes ſtatim
admittũtur vt. s̃. patet. Et ſi poſt reprobationẽ te=
ſtiũ reprobatorioꝝ ĩducunť teſtes reprobatoruꝫ iſti

teſtes reprobatoꝝ poſſunt ꝑ teſtes alios reproba-
ri ſed vlterius non admittit reprobatio: vt eſt caſ⁹
in.c.licet.iij.de teſti.⁊ de hoc datur verſus.In teſtē
teſtis in hūc ſed nō datur vltra.Et in excep.contra
teſtes quando reprobant pretextu criminis debet
fieri ſpecificatio criminis contra cuiuſlibet pſonaꝫ
vt in.c.preſentium de teſti.li.vi. Exceptio tamē be
ne admittit ſine tali ſpecificatione. ⁊ tūc debet fie-
ri ſpecificatio ante teſtium receptioneꝫ vt ibi ſuper
glo.notat.de qua ſpecificatione intelligat vide ibi
dē in glo.ne eſſe ⁊ ſuper ea.Et ſequitur forma exce
ptionis contra perſonas teſtium.

Formas exceptionis contra perſonas

FOrma vero exceptionis contra pſonas teſtiū
ſic poteſt poni.Excipiendo contra teſtes ꝑ ta
lem ꝓductos corā vobis honorabili vero dn̄o iudi
ce in cauſa que inter talem actorem ex vna ⁊ talem
reū parte ex altera ſuꝑ re tali vel debito vertitur ꝓ
curatorio nomine ꝓcurator p̄dicti rei dicit ꝙ teſtes
huiuſmodi ad teſtimoniū contra ipſuꝫ reū nō ſunt
admittendi.ſed ad teſtificādi officio ſeu actu exclu
dēdi ⁊ repellēdi.Vel dt ꝙ teſtes tales.A.B.C.iux
ta ordinē ⁊ numerū teſtiū non ſunt admittendi nec
cōputādi nec eis ſeu eoꝝ dictis dari debet fides vel
exhiberi/nec dicta eoꝝ in aliquo ſūt ſequēda:ſꝫ tā-
ꝙ morboſa et infecta reprobanda et relinquēda ex
eo ꝙ talis teſtis fuit tp̄e depoſitionis adulter. et de
hoc confeſſus vel condēnatus . vel hoc poteſt ꝓba
ri:vt de teſti.ſuper eo.Item talis teſtis precio cor-
ruptus falſum teſtimoniuꝫ dixit in huiuſmodi cau
ſa.Nam cum depoſuit me tali die contraxiſſe aut.

nione fui pariſius. Itē talis et talis ſunt leuis opi
nionis et ſuſpecte vite ꝛ tales ꝙ eorum ī dictis sta/
ri vel fides adhiberi ī iudicio vel extra nō cōſueuit
quare petit hmoi exceptiones admitti et probatio
nes ſuper eis recipi ac ipſis ꝓbatꝭ legittime pro p
te ſua ſentētiā abſolutionis fieri. Item vtrum ſuf=
ficiat obiicere ꝛ probare ꝙ teſtes corrupti fuerunt
vel cum hoc exigatur ꝓbatio falſitatis dicti ipſius
teſtis notatur in.c.ſicut nobis de teſti. Naꝫ ſi exci
pitur ante ſententiam ſufficit ꝓbare corruptioneꝫ
cū per hoc ꝓbentur criminoſi. ꝛ idem poſt ſentētiā
in cauſa appellationis vel alias in caſu vbi ſenten
tia nō habet effectū rei iudicate vt no. in dicto.c.ſi
cut nobis. Sed vbi ſnīa tranſiuit in rem iudicataꝫ
tunc opꝫ ꝓbare falſitatem immo tunc etiā addiſcꝫ
ꝙ iudex ī ſententiando fuit dicta teſti ū corruptoꝝ
ſecutus per iura q̄ allegantur ī.d.c.lꝫ ī.ii.glo. ꝛ ibi
ex tex. abbas colligit ſex exceptiones ꝯtra teſtes. pͥ
ma de cōditōe. ſcďa de ſingularitate. tertia de ma=
la fama. quarta de leui opinione. quinta de falſita
te ſexta de corruptiōe. Iſte tñ corruptiones nō om
nes directe ꝓcedūt ꝯtra perſonas ſed alique reſpi
ciūt dicta teſtium. Utrū autē teſtis puniatur ꝓpter
crimen ſic in moduꝫ exceptionis vt a teſtimonio re
pellatur ꝓbatum cōtra eū legitur ꝛ no. de or.cog.
c.ii. Et ita habemus quomodo ꝓbatōes per teſtes
reprobantur ratione perſonarum.

¶ Quomodo impugnantur dicta teſtium.

Videamus ergo nunc quō dicta teſtiuꝫ repro
bantur ꝛ impugnātur qꝛ atteſtationes qua

alias non valerēt poſſent p̄ conſenſum partiū etiā ꝯtra partē citatā ratificari de quo no. de teſti.cum cām ſup̄ glo.ij.q̄ niſi.Vn̄ aduertēdū q̄ hītа copia atteſtationū aduocati p̄ntium ī aliq̄bus p̄tib⁹ faciūnt rubricā vt ipſi vł iudex facili⁹ ad īdaginez veritatis p̄ueniāt de iſtis rubricis qualiter ſint faciende tractat guil.in ſpe.de teſt.§.publicatis: videbit em̄ cauſidicus vtriuſq̄ p̄tis depoſitões teſtiū ⁊ aduertat an articuli ſint plene ꝓbati vel nō.vn̄ aduocatus illius q̄ ꝓducit teſtes ſignet articulū p̄ crucē vel litterā vel aliud ſignū ⁊ vbi p̄ dicta teſtium alicuius ꝓbaꝛ idem articulus ponat idem ſignū vel litterā eādē ī margine circa eadē dicta.⁊ vbi aliȷ teſtes cum eo concordant faciat idem:ita vȝ q̄ ſcd̄m pluralitatē ⁊ diuerſitatez articulorum diuerſificet etiā lr̄as vel ſigna vt p̄ ſignoꝝ vel litteraꝝ diuerſitatem appareat q̄ articuli per q̄ dicta ſunt ꝓbati ac vbi ac in quibus teſtes concordant.poſſet em̄ poni circa p̄mū articulū.A circa ſcd̄m B.⁊ ſic de aliȷs.⁊ vbi per dicta alicuius teſtis ꝓbatus eſt primus articulus ibi etiaȝ ī margine ponatur A vbi vero ꝓbatus eſt ſcd̄s ponaꝛ B.⁊ ſic de aliȷs.Econtra aduocatus rei cōtra quē teſtes ꝓducti ſunt videre hȝ ⁊ deſignare p̄ hm̄oi ſigna vel ſimilia diſcordantias ⁊ ꝯtrarietates dictoꝝ teſtiū q̄ habeat eas in parato vt facilius ⁊ clarius poſſet ip ſa dicta impugnare de quo plenius in ſpe.de teſti.§.publicatis.Iſte tn̄ rubrice raro fiunt in iſtis partibus.

¶ Forma exceptōis contra dicta teſtium.

Poſſunt tn̄ ſic formari exceptiones cōtra dicta teſtiū ꝓcurator procuratorio noīe talis rei ex

cipiendo contra dicta teſtiū pretenſoruz producto
rū pro parte talis actoris in cā quā mouet tali reo
predicto corā vobis honorabili viro dn̄o iudice. Et
proponit ꝛ dicit q̄ ipā dicta teſtiū ſeu teſtimonia p̄
tenſa ſunt ſingularia:obſcura:dubia ꝛ incerta ꝛ te
ſtes ipſi varij ſunt ꝛ in dictis ſuis vacillāt ꝛ nega ti
uā aſtruere ꝛ probare ītēdunt nec cāˢ dictoꝝ ſuoꝝ
ſeu ſcīe ſue reddūt reqſiti vel reddūt malas inſuffi
cientes et ineptas rn̄ſiones ꝛ alias nō probant ad
qđ probanduz ſunt inducti ſibiqꝫ ī dictis ſuis eui
dēter ꝯdicunt. Item dicta ipſoruz ſunt nulla ꝛ inua
lida ex eo qꝛ minime iurauerūt vel depoſuerūt nō
iurati vel pte non citata nec pn̄te iurauerūt vel de
poſuerūt ſuper non iuratis. vel qꝛ depoſuit de ſciē
tia in tp̄e ī quo nondum natus erat teſtis ideo reie
ctis ꝛ minime acceptis hmōi teſtium dictis nullis
ꝛ īnualidis petit ꝓcurator p̄dictus in cauſa conclu
di ꝛ ſe ab actoris impetitione abſolui ac ipſuz acto
rem ī expenſis litis condemnari.

¶ Probatio forme.

IStarū exceptionuz alique puta tres habeat
ī ca. cū eccleſia ſutrina de cauſa poſ. ꝛ proprie
Alique etiā ex c. lz de proba. Itez alique ex ca. ij. ꝛ
ca. tuis. ꝛ c. nup de teſti. Itē alique iſtarū exceptio
nū non īdigent probatione ſed veritas vel falſitas
earum patet ex ipſis dictꝭ. ſufficit ergo ſola allega
tio ꝛ ꝯfeſſio dictoꝝ nec valet probatio facti vt in ex
ceptione de ſingularitate non redditionis cauſe cō
trarietate ꝛ hmōi. In quibus autez debeāt concor
dare no. de teſti. ca. ij. Et datur per Inno. Verſus
Res perſona gradus locus hec ſunt conſona tēp⁹

In his variando ĩpediunt fidez ⁊ ſubſtantiã. Alie reqrunt probationẽ qꝛ vt cuz opponitur de nullita te/⁊ aliqñ ĩcũbit probatio ꝓducẽti teſtes ex cauſis antedictis. vt ꝙ iurati depoſuerũt vel ꝙ ꝑs fuit ci- tata ⁊c. Aliqñ ꝟo opponẽti ſeu excipiẽti vt ſi dica tur teſtis corrupt⁹ vel falſũ dixiſſe/de quo etiã ꝑ Jo.an.in addi.ſpe.de teſti.§.publicatis ſepi⁹ alle.

¶ Additio. Et aduerte qꝛ tria ſunt q̃ detrahũt etiã fidei teſtis ſi variet ſi vacillet ſi negatiuã ꝓbare ſa tagit/vt no.in.c.cũ eccleſia de cã poſſeſ.⁊ ꝓ. Et ad uertẽdũ ꝙ aliqñ opponit̃ d̃ falſitate cũ corruptione aliqñ de ſola corruptione. Item aliqñ ſolum de fal ſitate/ et hoc aliqñ directe aliqñ indirecte: falſitas directa raro ꝓcedit poſt publicationẽ niſi ex culpa iudicis non facientis fieri debitam ſpecificationez de quo per Jo.an.ĩ addi.ſpe.ĩ loco proxime alleg. Falſitas indirecta poſſet poſt publicationẽ ⁊ aptio nem ꝑ teſtes ꝓbari/vt ĩ.c.ex tenore de teſti.⁊ gloſ. in cle.ij. de teſti.vbi.de hoc / ſed tñ falſitas directa admittitur poſt aperturã ꝓpter obliuionez debite ſpecificationis articuloꝝ vt.s̃.dictũ eſt. Sic ⁊ indi- recta ꝓbatio falſitatis excludit̃ poſt publicationez factã ꝓpter ſpecificationẽ habitaz vt ibi poſt inno. ſcripſit. Jo.an.nã ſi ĩ articulis locũ ⁊ tp̃s teſtes nõ expſſerunt bñ admittit̃ poſt publicationẽ ꝓbatio falſitatis dictoꝝ teſtiũ indirecte ſecus ſi ĩ articulis locus ⁊ tp̃s fuiſſent declarati/qꝛ tũc poſt aperturã volens etiã ĩdirecte ꝓbare cõtrariũ non audiretur per cle.ij.de teſti. Sup̲ iſta ergo ꝓbatione ĩdirecta falſitas dictorum teſtium poſſet ſic formari.

¶ Forma exceptõis ſup̲ ĩdirecta ꝓbatõe falſi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſitas dictorum teſtium

EXcipiēdo ꝓponit et dt ꝓcurator talis rei vel cōtra dicta teſtiū talis actoris ꝙ teſtes hm̄oi falſum tulerunt teſtimoniū vn̄ ad eoꝝ hm̄oi dictuꝫ falſum ipſe reus nō eſt condēnandus dixerūt eī ipſū reū tali die ī oppido mōtiſacuti cum actore talē cōtractū celebraſſe ⁊ ipſe reus eodem die fuit ī ciuitate meldenſi. vn̄ ipm̄ tunc montiſacuti pſonalit᷑ vt teſtes exp̄mūt cōtraxiſſe ē īpoſſibile qđ ꝑ tales teſtes idoneos probare eſt paratus ꝑ quare. ⁊c̄. Qđ ſūt ſupra dr̄ de excipiēdo de cōtrarietate teſtiū hoc ſtat qn̄ dicta non poſſent reduci ad cōcordiā alias ſi fieri poteſt ſemꝑ teſtiū dicta ſunt concordanda ꝓpter odiū ꝑiurij ⁊ ꝑ quē modū hoc fieri pōt. legitur et no. ī ca. cū tu ⁊ ī ca. in noſtra de teſtib. et ibi. glo. Et quando excipit᷑ ꝙ nō reddūt apertā cām̄ ſciētie ſecūdum ꝙ teſtis q̄ interrogatus eſt de cā ſciētie et cām̄ non reddit non valet eius dcm̄. et idem ſi reddit malam vel ineptam de teſti. cum cām̄. Si nō eſt talis teſtis interrogatus de cā: tunc ſi data ſunt ꝑ partez alia interrogatoria idē eſt ꝙ eſt. s̄. vt ibi no. et in. c. preſentium de teſ. li. vi. Si vero non ſunt data īterrogatoria tunc dicunt aliqui ꝙ bene valet dictum teſtis de quo in. c. cum cauſaꝫ de teſti. Dicūt tamen quidam ꝙ iudex nō querens de cauſa tenetur parti ad intereſſe ꝑ. l. ſi quando. C. de teſti. in fi. qđ aliȷ̄ reſtringunt vbi eſt notabilis negligētia qđ putat Jo. an verum ī foro penitētiali ſi cā expreſſa parti non nocuiſſet. ſed in iudiciali petitio non haberet effectum niſi ipſe reus confiteret᷑. de quo per eundē in ſpe. de teſti. § i. Et ītelligitur de cauſa ſciē ſcꝫ quō ſcit illud quod dicit. ⁊ nō de cauſa act⁹ illī

us de quo depoſuit qꝛ de illo nõ tenet dicere ꝗuis
de illo poſſet iterrogari de re iudi. ſup hoc Et iſtas
exceptiones ꝯ̄ perſonas ⁊ dicta teſtiuꝫ tabellio re-
giſtrabit in actis hoc modo. Anno tali die tali com
parentibus corã tali iudice tali actore vl̓ eius ꝓcu
ratore ex vna ⁊ tali reo vel tali ei⁹ ꝓcuratore ex al
tera partibus: ꝑ̄dict⁹ reus vel eius ꝓcurator exce
ptiones contra perſonas ⁊ dicta teſtiũ actoris exhi
buit infra ſcriptas ex aduerſo ipſe actor vl̓ ei⁹ ꝓcu
rator copiã ipaꝝ ꝑ iudicẽ ſibi decerni ⁊ fieri ac ter
minũ ꝯpetẽtẽ ad rñdendũ ſeu ad replicãduꝫ cõtra
eas ſibi ꝯpetierit aſſignari poſtulauit. Prefat⁹ er
go iudex copiã petitã reo tandẽ decreuit. ⁊ idẽ ta-
lẽ ad dicẽdũ ꝯtra exceptiones ꝑ̄dictas ſibi ꝓtermi
no prefixit. Actuꝫ ⁊c. Vel ſic breuiter ſcribat tabel
lio in fine exceptionum. Iſtis exceptionibus ꝑ talẽ
exhibitis anno tali die tali in pñtia talis rei vl̓ ſui
ꝓcuratoris cõtradicetur ſeu replicabit die tali. ⁊c.
Replica actoris contra excep. rei ĩ ꝑſonas ⁊ teſtiũ
dicta factas. Contra autẽ illas exceptiones rei fa-
ctas contra ꝑſonas vel dicta teſtiũ poſſet replica-
re: videlicet dicere teſtem crimioſuꝫ fuiſſe ⁊ de cri
mine emendatum ergo in ciuili admittẽdũ. ⁊c. de
teſti. teſtimoniũ. Infamẽ reſtituit infuiſſe fame de
re iudi. cum. I. ⁊. A. vel dicendo abſentẽ citatũ ad
vidẽdũ iuuare. Et iſta forma replicatõis patet ex
ſupioribus. Et qꝛ plures ſũt modi ꝓbãdi ſeu ſpẽs
ꝓbationũ de qb⁹ notat. c. cũ ad ſedẽ de reſti. ſpo. ĩ
glo. nota. iiij. et ſuper ea ⁊ ĩ ſpecu. de ꝓba. §. viden
dũ autẽ. vꝫ per teſtes: per ĩſtrumenta per euidẽtiã
facti preſumptionẽ/per famã/per dilationeꝫ iura-
menti: Si ergo actoris ĩtentio nõ eſt ꝓbata per te

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

73

ſtes poteſt recurere ad inſtrumēta ſi hʒ illa ⁊ produ
cere añ concluſionē cauſe etiā poſt publicationem
de fide inſtru. cū dilectus niſi datus eſſet ei lapſus
terminus a iudice ad oīa ꝓcedēda. poſt quez ſup ꝓ
ductio nō audiretur in iſta inſtātia: de quo no. ī cle.
ſepe de ꝟbo. ſig. eo ſaluo qđ dicit glo. ī ꝟbo obſtan
te: ibi vbi ergo ¶ Additio. Nota tamē ꝙ lʒ poſt cō
cluſionē in cauſa non ſit licitū producere inſtrumē
ta tñ ī caſibus ī quibus iudex ꝓcedit ex officio po
teſt fieri talis ꝓductio ſi iudici viſum fuerit expe-
dire et hoc tʒ panoꝛ. in c. cū dilectus de fide inſtru.
et vide ibidem per fely. ponentez plures caſus in q̄
bus licitū eſt poſt talē ꝯcluſionē ꝓducere inſtrumē
ta Quid autez ſit inſtrumentuʒ ⁊ quot ſunt ſpēs in
ſtrumentoꝝ. et quibus adhibeaꝛ fides ⁊ qualiꝛ ⁊ q̄
ſcripture ꝓducte in iudicio impugnēꝛ ⁊ de aliis cir
ca hoc plene in ſpe. de inſtru. edi. per totū. Et vide-
at pars contra quā producitur inſtrumētū ꝙ copiā
eius petat ⁊ terminū ad impugnādū illud in termi
no ſi poterit impugnet qꝛ alias eo ipo ꝙ inſtrumē-
tū plublicū fuerit ꝓductuʒ et auerſarius vel oppo
nens tacuit videtur ipſuʒ approbaſſe de offi. dele.
gratū no. hoſti. in. c. qm̄ contra falſam de proba. et
ibi etiā plene nota. quō inſtrumētū debʒ redigi in
actis vel principium vel finis ponendo tamen de
tenoꝛe ꝙ eſſet equiuocatio ⁊c. de quo ī c. contingit
de fi. inſtru. et ibi plene. Si igitur actoꝛ ꝓbauit in
tentionem ſuam per teſtes vel inſtrumenta reus ſi
habet peremptorias exceptiones opponat eas. vi
deat tamen ꝙ ipſas probet quia ſi fundata actoris
intentione reus opponat peremtorias et in eius
deficiat probatione condēnabitur actoꝛis ī expēſis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quas fecit poſtq̄ reus recepit inducias ⁊ ſi alias nō
eſt ſoluendo eſt arbitriū iudicis puniendus. Iſta
eſt ꝓuiſio decretalis finem de do. et contu. ſi tn̄ eas
vult icontinenti ꝓbare lꝫ ſibi deficiat probatio nō
eſt locus pene vt ibi no. Debent ergo duo concurre
re ad hoc vt excipiens patiatur hanc penā ſcilꝫ q̄
fundata ſit actoris itentio. ⁊ non icontinenti reus
aſſumat onus ꝓbādi vt ibi no. Poteſt ergo reꝰ op
ponere exceptionē rei iudicate vel tranſacte. ⁊ for
mas illas habēs ſupra vl̄ poteſt excipere de pacto
non petendo vel de preſcriptione vel ſolutione de-
biti facta ſub hac forma. Forma exceptōis preſcri
ptioni Ru. Coram vobis honorabili viro domino
iudice. ⁊c. procurator procuratorio nomine talis ꝓ
ponit excipiendo ad itentionē actoris talis pimē
dā ſeu elidendam et dicit q̄ ipſe reus domum talē
quam actor ab eo vendicat poſſedit pacifice ānis.
xxx. ⁊ vltra eam continue poſſidet ⁊ preſcripſit bo-
na fide quare petit ipm̄ reum ab impetitione acto-
ris abſolui per veſtram diffinitiuam ſententiam et
eūdē actorē ſibi i expenſis litis condemnari legiti
mis Vel ſic in exceptione ſolutionis

¶ Exceptio ſolutionis.

Coram vobis ⁊c. Ad elidēdā et efficialiter pe
rimēdā talis actoris itentionem procurator
talis rei proponit ⁊ dt excipiendo q̄ etiam ſi debi-
tum pretenſum per ipm̄ actorem a predicto reo pe
titum eſſet legittime et ſufficienter ꝓbatum ipe tn̄
reus de eodem debito pretenſo illud ſibi numeran
do realiter ⁊ in pecunia numerata pſoluendo ſatiſ
fecit cum autem ſolutione eius quod debetur om-

nis obligatio ſit ſublata. Idcirco predictus ꝓcura
toꝛ noīe quo ſupꝛa petit ⁊c̄. vt in p̄cedenti foꝛma. et
ſic de aliȷ̃s exceptionibꝰ. Et reus exceptionē perem
ptoꝛiā ꝑ eum oblatā vel ꝓpoſitam ꝓbare debet qꝛ
in excipiēdo reus ſit actoꝛ ⁊ ita transfert ī eū onus
ꝓbādi. ff. de excep. l. i. et ī. l. ī exceptio. ff. de ꝓbatio
ſaltem regulariter: quia in certis caſibus non ꝓba
bit excipiēs ſed actoꝛ: vt ī exceptione nō numerate
pecunie vel dotis: de quo etiā in ſpe. de excep. §. vi=
ſo. Si autē non ꝓbat eam reus ex illo nō obtinebit
actoꝛ niſi ꝓbet intētionē ſuam de excep. cū venera
bilis de quo etiā in ſpe. de excep. §. viſo. v. illudqꝫ.
Et diligenter aduertat aduocatus rei quibus v̄bis
vtatur in concipienda exceptione de quo in ſpe. §.
ꝓxi. alle. Et tabellio regiſtrando huiuſmodi actuʒ
exceptionis ꝑemptoꝛie oppoſite ſcribat hoc modo
Comparauit in iudicio coꝛā tali iudice anno tali ta
lis reus vl̄ talis ꝓcuratoꝛ ſuus ⁊ infra ſcriptā ꝑem
ptoꝛiam obtulit exceptionē. Ex aduerſo iudice ad=
huc ꝓ tribūali ſedēte talis actoꝛ vl̄ talis ꝓcuratoꝛ
eius comparēs copiaʒ illarū exceptionū ſibi decer
ni ꝑ iudicem ⁊ fieri petit. ac competentē terminum
ad dicendum contra eaſdem ſeu replicandum aſſi
gnari. Cui predictus iudex copiam huiuſmodi ex
ceptionnm contra eaſdem ſi voluerit. Acta. ⁊c. Vel
ſic Exhibitis his exceptionibus per talem reuʒ vel
talē eius ꝓcuratoꝛem in preſentia talis actoꝛis vel
ſui ꝓcuratoꝛis. Anno tali die tali: replicabitur die
tali. Si autem in termino ſic dato actoꝛi ad replicā
duʒ actoꝛ nullam opponat replicationem quia foꝛ
te non habet ⁊ ſic foꝛte admittit exceptio rei. Et
ad pꝛobandum dabit reus articulos d̄ materia hu

iuſmodi exceptionis ⁊ illos ꝓbabit ſi poterit per teſtes vel inſtrumenta

¶ Renunciatio ꝓbationum ante concluſionem tamen

POſtq̄ autē vt premiſſum eſt in cauſa ꝓceſſuȝ eſt. vt quia lis eſt conteſta. iuramentum calūnie preſtitū. dati ſunt articuli et poſitiōes ⁊ depoſitiones teſtium vel inſtrumentorum inducte: exceptiōes oppoſite replicationes formate/et duplicationes ſubſecute: cū partes non habeāt quid vlterius in cauſa ꝓponant vlterioribus proponendis renūciant et poſtulant in cauſa concludi. Et iſta omnia ſunt in actis redigenda de proba. c. quoniam. Et ſi vna pars renunciat ſeu velit renunciare et alia dicit q̄ adhuc habet aliqua ꝓponere quare dicit q̄ ſi vult renūciare tunc iudex aſſignabit ei terminum competentem infra quem proponat quicquid velit de quo in ſpe. de renū. in prin. Et videtur aliquibꝰ q̄ idem ſit renūciare ⁊ concludere: ⁊ hoc tenet Hoſ. de cau poſ. paſtoralis: tamen tex. ⁊ Inno. in. c. quoniam de proba. ponūt illa vt diuerſa. Et q̄ eorum quodlibet ſit actus ꝑ ſe. tenet Guil. in ſpe. de renū. conclu. in. V. ⁊ notatur. Et ſic poteſt dici q̄ ꝑ renunciationem renunciatur ꝓbationibus ⁊ allegationibus factis per concluſionē inducitur renūciatio allegationum iuriū. Dicit tñ Io. an. in addi. ſpecu. in loco preal. q̄ in renūciationibus huiuſmodi ſūt pōderanda verba ⁊ ſtatus cauſe ⁊ conſuetudo fori/qꝛ ſi ſit renunciatio allegationum et omniuȝ probabilium certum eſt q̄ iſta renunciatio eſt concluſio/vt no. in ca. cum dilectus de fi. inſtru. in glo. i. Et ideȝ putat ipſe ſi fiat renunciatio allegationem iuris et

facti ꝛ hoc quando ſtatus cauſe patiẗ ꝯcludi Idẽ ſi
habet conſuetudo fori verbũ allegationũ cõprehen
dere ꝛ factum ꝛ ꝑ illud ſolũ concludi. ꝛ tũc renũciat
allegationibus ꝑ hoc etiã intelligiẗ concluſum: de
quo etiã ꝑ modernos ĩ cle. ſpe de verbo. ſign. Po/
teſt ergo ſic regiſtrari in actis renũciatio et cõcluſio
ꝑ tabellionẽ. Anno tali die tali. Conſtitutis coram
tali iudice ptibus predictis puta tali actore et tali
reo vel eorũ ꝓcuratoribus ipe partes in cauſa hu
iuſmodi allegationibus vlterioribꝫ mutuo renũcia
uerũt petẽtes concludi in cauſa eadem. in qua etiã
inquãtũ in eis erat concluſerũt/ vnde iudex p̃dictꝰ
huiuſmodi renũciationẽ admittendo in ipſa cauſa
cum eiſdem partibus vł earũ ꝓcuratoribus vt pre
fertur concludẽtibus ꝛ cõcludi petentibꝰ ꝛ volenti
bus concluſit et habere voluit ꝓ concluſo ꝛc. Actũ
ꝛc. Facta concluſione in cã amplius ꝓbationi non
eſt locus etiam ꝑ inſtrumẽta/ vt in dicto. c. cũ dile=
ctus de fid. inſtru. Iudex tñ ex officio interrogare
põt poſt cõcluſionẽ de facto ſi aliquid dubitationis
fuerit. vt in. c. cuz io. in. e. ti. ſed hoc iudex nõ faciet
ad petitionẽ partis: vt ibi no. et in ca. in p̃ſentia. de
ꝓba: in fi. glo. iiij. ꝛ. c. per tuas de teſti. Quomõ aũt
fiãt allegatiões iuris tractat guil. in ſpe. de diſpu.
ci alle. per totum. Et ſic ſumus expediti de ſecunda
parte principali ordinis iudiciarij.

Sequitur de ſententijs interlocu
torijs ſuper emergenti pronunciatis.

Anteq̃ veniamus ad tertiam partẽ ſcilicet de
ſententia et alijs que eam ſequũtur quoniaz

aliqñ aliqua emergũt in lite ſeu in cauſa ſup q̃bus
iudex hꝫ interloqui.nã licꝫ ſup incidẽti nõ ſit neceſ
ſe ꝓnũciare tñ ſup emergenti eſt pronunciandum
vt no:ꝺe oꝛ.cog.c.i.Et q̃d ſit incidẽs vel emergens
ibi no.Et iõ ꝺe ĩterlocutoꝛiis loquamur et que ſnĩa
ſit interlocutoꝛia.no.in cle.vnica ꝺe ſequeſ. poſ·in.
v.glo.⁊ vide no.in.c.i.ꝺe appel.li.vi. Super excep
tionibꝰ ꝺilatoꝛiis videlꝫ an libellus ſit offerendus
vel nõ:vt an ei ſit reſpondẽduꝫ: vel an cauſa ſit tra
ctanda coꝛã ipſo iudice vel non vel vtrũ ꝺilatio pe=
tita ſit concedenda vel nõ. et ſic ꝺe aliis exceptioni
bus iudex ꝓnunciabit ĩterloquẽdo ſub hac foꝛma

¶ Foꝛma ſententie interlocutoꝛie

N.Decanus ⁊c.Cũ in tali cã q̃ inter taleꝫ acto
rem ex vna/et talẽ reũ ꝺe et ſup re vel debito
tali pte ex altera in iudicio coꝛã nobis verit ꝑ par
te p̃dicti rei oblata fuit exceptio talis et vel talis ꝺi
latio petita vł ſit ꝓpoſitũ excipiẽdo libello ſibi per
actoꝛẽ oblato non eẽ rñdendũ:vel actoꝛẽ ab agẽdo
repellendũ.ꝑ eo ꝙ maioꝛis eſſet excõicationis vin
culo ĩnodatꝰ ⁊c.vel nobis ĩ hac cã nõ ꝯpetere iuriſ
dictionẽ:ꝑ eo ꝙ tp̃e impetrãtiõis reſcripti ip̃e ĩpe
trans fuit maioꝛis excõicationis ſnĩa ĩnodatus vel
ligatus Nos viſis et diligẽter ꝯſideratis ſuper hac
parte hincĩde coꝛã nobis ꝓductis:propoſitis ⁊ al=
legatis habito etiam conſilio cum peritis pronũci
amus decernimus ⁊ declaramus p̃dictaꝫ exceptio
neꝫ admittendã non eſſe ſeu ea non obſtante in cã
huiuſmodi ad vlterioꝛa ꝓcedendũ foꝛe ac per nos
ac coꝛam nobis procedi debere. Uel ſic eſt legiti=

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ma exceptio dicimus ⁊ ꝓnunciamus ipſā exceptio
nem eſſe admittendam et admittimus actorem ꝓ
pter excommunicationis vinculum ab agendo ex=
cludendum et repellendum fore ⁊ excludimus ſeu
repellimus/ ſeu non obſtante predicta exceptione
iuriſdictionem et cognitionē huiuſmodi nō compe
tiſſe neqꝫ competere/ ſeu libello predicto p ipꝫ reū
rn̄dendū nō eſſe ſed eundē reū ab inſtantia iudicij
fore abſoluēdū ⁊ abſoluimus et ipm̄ actorē ſibi in
expenſis legittimis condēnamus taxationē nobis
imposterū reſeruando. Et tūc in fine interlocutorie
tabellio ſcribat iſto modo. Lecta eſt ⁊ lata hec īter
locutoria āno tali die tali in p̄ſentia ipſarū partiuꝫ
vel procuratoꝝ preſentibus teſtibus. A. B. C. ⁊ de
iſtis/ et de alijs īterlocutoriarū formis vide in ſpe.
de exceptioni in. §. viſo. Et interlocutoria q̄ fertur
inter principiū cauſe. ⁊ finem non ſup principali: ſꝫ
ſup incidētibus queſtionibus vel emergentibus ō
appel. ſignificātibꝰ de teſt. c. ſignificauerūt. Et tran
ſit interlocutoria in rem iudicatā quo ad partem ſi
ab ea infra. x. dies nō fuerit appellatū vt in. c. cū de
lectus in fi. de elec. ⁊ in. c. cū dilecti de appel. ſed nō
quo ad iudicem quoniam poſſet eam reuocare etiā
poſt. x. dies de quo tamē dicendū eſt vt plene no. in
ca. cū ceſſāte de appel. vbi diſtinguūtur tres ſpecies
interlocutoriarū/ quia quedam interlocutorie pre
parant vel ordinant litem. quedam vero emergen
tia ſeu incidentia in lite decidunt quedam aliquid
reſtitui/ vel dari vel non dari fieri vel non fieri / vel
aliquid equipollēs iubent. ¶ Additio. ¶ Nota
tn̄ ꝙ lꝫ interlocutoria poſſit reuocari p iudicez etiā
partibus inuitis tamē ſentētia diffinitiua ſemel la

ta non poteſt vlterius reuocari ꝑ illum met iudicez etiã de conſenſu partium vt eſt glo. ſingularis in. l. ſi diuerſa. C. de trãc. Concludẽdo tñ ibi tenẽt doct. ꝙ omĩs interlocutoria mutari poteſt ex cauſa ſine cauſa non maxime poſt. x. dies ſine volũtate partis pro qua eſt lata vñ ſi iudex ſine cauſa iuſta interlocutoriam reuocat poterit appellari. Formas autez diuerſas reuocationis interlocutoriaꝝ ponit guil. in ſpe. de excep. §. viſo quia poteſt ſic dicere iudex.

¶ Reuocatio interlocutorie.

NOs talis iudex. ꝛc. quia ĩ cauſa tali. ꝛc. ꝓdic ſuper tali exceptiõe ꝑ talem reum oppoſita ꝓnũciamus interloquẽdo eãdem exceptionẽ nõ eſſe admittendam: vel cõtra talez ſic ꝓceſſimus ꝛc. Habito poſtmodũ cõſilio peritoꝛuz inuenimus noſipſi grauaſſe vel indebite cõtra euz ꝓceſſiſſe idcirco vſi conſilio ſaniori interlocutoriam ipſam vel ꝓceſſuz huiuſmodi expreſſe reuocamus. Quidã tamẽ iudices erubeſcentes factuz ſuũ reuocare ſic dicũt. nos talis iudex ꝛc. Si te talez in aliquo grauauimus illud reuocamus. Sed talis reuocatio dubia eſt conditionalis et ĩcerta ⁊ non admitenda: vñ appellãs nõ obſtãte tali reuocatione nichilominꝰ inſiſtere poteſt executioni ſue appellatiõis ſi pura non ſit reuocatio. Quidã etiã iudices ſic dicunt: frater ſi te grauauimus in aliq̃ ſumus parati reuocare illud de cõſilio ſapiẽtũ et prefigimus tibi talez terminũ ad cõparẽdũ infra quẽ volumus plenius deliberare. Et dicit guil. vbi ſupra ꝙ hec forma ꝓbatur in ca. ad apoſtolice de re iudi. li. vi. Ꝟ. eratq; parata. Glo. c. cum ceſſante de appel. dat aliam formaz interlocutorie

reuocatiōis grauaminis: vt ſi iudex dicat nō credo
te grauaſſe ſed ſi grauaui te in aliquo illud reuoco.
Sed iſta forma q̄ duo mēbra ꝯtinet quo ad vtrūq̄
nō eſt ſana qꝛ in pꝛīcipio docet mētiri/ qꝛ poteſt eē̄
ꝙ iudex contrariū credat. Et ꝓpter tales cautelas
vel doctrinas videndū eſt quod notat guil. in ſpec.
de excep. §. pe. in vlti. colū. Quo ad ſecūdū mēbꝛuꝫ
eſt conditionalis ⁊ īcerta. vt. ſ. dixi Unde Hoſt. dat
talem formā videlicet vt ſic dicat iudex ad eū cōtra
quem lata eſt ſententia interlocutoria. Tu dicis te
grauatum ꝑ talem interlocutoriā quod nō cōfiteoꝛ
ego tamē̄ reuoco tue ſatiſfaciēs volūtati ne de iure
ſaltē̄ conqueri poſſis. Et ſimilis alia forma tradit̄
ca. niſi ſpecialis. de auctoꝛitate ⁊ vſu pal. Et qđ di-
cit iudex in reuocatione qđ nō confiteoꝛ caute dicit̄
quia ꝑ hoc nō ſequit̄ ꝙ neget ſe grauaſſe. Et aliq̄
iudices conſueuerunt ſtatuere terminū appellanti
ad docendū de grauamīe/ ſed ab hoc ipſe appellās
non tenetur de quo in. c. ſi a iudice/ de appel. lib. vi.
¶ Additio. ¶ Sꝫ an reuocatio grauaminis poſſit̄
fieri ꝑtibus nō vocatis gemy. in. c. ſi a iudice de ap
pel. li. vi. tenet ꝙ nō ymo debet fieri partibus p̄n̄ti-
bus vel ſaltim ad hoc vocatis: alias poſſet iudex il
ludere appellāti reuocādo ḡuamē in eius abſentia
⁊ ſi forte reuocauerit ignoꝛāte appellāte. debebit ſi
bi hm̄oi reuocatio intimari quo ad hoc vt ꝓcedere
poſſit iudex a quo. Et ſic eſt finis.

¶ Sequitur tertia pars de ſn̄ia diffinitiua.

¶ Nūc ſequit̄ de ſn̄ia diffinitiua ⁊ p̄rīo q̄d ſit ſn̄ia.
Nunc videamus de tertia ꝑte oꝛdinis iudicia
rij: ſcilicet de ſententia ⁊ illis que eā ſequunt̄

Et guil.in ſpe.de ſententia pro.in princi.diffinien-
do ſentētiā dicit ꝙ ſnīa eſt iudicialis diffinitio con-
trouerſie finē imponēs condēnationē vel abſoluti
onez continens. Dicit̄ eñ ſnīa iudicialis diffinitio
controuerſie finē imponens vt in.l.i.ff.de re iudi.ꝛ
dꝫ continere condēnationem vel abſolutionē de ar
cu.c.illa.de hoc in vlti.glo. Vel aliq̄d qḋ tantuꝫ va
leat de ver.ſig.in his. Utrum autem ſententia diffi
nitiua ſit de actis cauſe.ita ꝙ ꝯtinet̄ inter acta. tra
ctatio.an in addi.ſpe. de ſen.ꝑla.in prin. ꝛ ibi pōit
argumēta ꝓ ꝛ contra.q̄bus omiſſis videtur tenere
ꝙ ſic.ꝛ maxime per.ca.cum eterni.de re iudi. li.vi.
ſententie concipiende et ferēde ponūtur inter acta
et agenda cauſe. Et dꝫ fieri ſententia diffinitiua par
tibus p̄ntibus vel altera abſente ꝑ contumaciā ita
ꝙ citetur ad ſententiam audiendam.de teſti.c.cum
olim in fi.alias ſi feratur cōtra abſentē nō citatum
non tenet vt no.de re iudi.tenor in glo.penul.ꝛ ſup
ea. ¶ Additio. ¶ An autem valeat ſententia ſi fue
rit lata de nocte.panor.in.c.conſulit.refert Jo.an.
tenere ꝙ ſi pars excipiat et appellat vel recedit nō
valet ſnīa ſi vero non excipiat vel ſi excipiat non ta
men appellat neqꝫ recedit valet talis ſententia licꝫ
iudex male faciat. Sūt tamē multi caſus in quibꝰ
poteſt ſententia fieri de nocte etiam parte opponē
te qui notantur in dicto ca.conſuluit in auctē.de iu
di.§.ſedebunt colla.vi. Quero an ſententia non la
ta in termino citationis / ſed ſequenti vel ſecunda
aut tertia die parte vlterius non citata valeat de
hoc in ca.conſuluit de officio delega. ꝛ per do.in.l.
cum pro eo.C.quando prouo.non eſt neceſſe.ꝛ in.l
ſi vt proponis.codi.quomodo et quando iudex. et

bar.in.l.aut qui aliter.C. quod vi aut clam. ⁊ in.l. ſi finita.§.iulius de dam.infe. Et neceſſe eſt hoc caſu ꝙ exprimatur perẽptorie vbi vnica ſit citatio de hoc.xxxiij.q.iij.de illicita in fi.magne glo.⁊ in ſpe. de citati.§.viſo.⁊ per io.an.i.c.cum bertoldus. de re iudi.l.iij.glo.et de accu. ad petitionem niſi ĩ cauſis in quibus ſine figura iudicij proceditur vt ĩ cle. ſepe de ver.ſig.circa fi.ibi etiã de hoc ĩ glo.ſup.ver. non peremptorie. Si autẽ ĩ ſnĩa contineatur eũ contra quez lata eſt fuiſſe citatum an ſtetur ſnĩe.ita ꝙ nõ ſit neceſſaria alia ꝓbatio citatõis tractat Guil. ĩ ſpe.ð ſen.prola.§.nunc autem videſi.⁊ nota. Et plenius per Jo.an.ibidem in addi.quia iuris ſubtilitate neceſſe eſt ꝓbare perẽptorie. Et ſi quis vellet tenere ꝙ victor non habeat hoc probare victus tamen poteſt probare ſe citatum non fuiſſe producẽdo acta.et ſi inter illa non apparet citatio habebit ꝓ non citato niſi probetur contrarium. Utrum autem preſumatur condemnatum fuiſſe preſentem ĩ ſnĩa ſi aliqd nõ dicatur vel exp̃matur ĩ ea no. Guil. ĩ ſpe.loco proxi.allega.

¶ Que contineri debeant ĩ ſententia.

SEntentia diffinitiua debet gñaliter ſex contĩnere. Primo nomen iudicis et eiꝰ qualitatẽ puta an ſit delegatus vel ordinarius. Secundo nomina litigatorum. Tertio tenorez petitionis in iudicio porrecte. Quarto ſubſtantiam ꝓceſſus cauſe puta litis conteſtationem iuramenti preſtationem et ſimilia. Quinto ꝙ fiat mentio in ſententia ptes fuiſſe preſentes vel per contumaciam abſentes de quo.ſ. Sexto ꝙ cõtineat condemnationem vel ab

ſolutionem vel aliquid equiualens /de quo etiã ſ. tractatum eſt: et ita enumerat etiam Guil. in ſpe. de ſen. ꝑla. §. qualiter autem iuxta fi.

¶ Forme ſententie in actione reali.

In actiõe ergo reali põt ſic dictari ſeu formari ſententia. In noĩe dñi amen officialis vł iudex ꝛc. Orta inter A actorez ex vna ꝛ B reuzde ꝛ ſuper tali fũdo vł domo parte ex altera materia queſtionis. Idem A libelluz obtulit hac forma. ꝛ ponatur totius tenor libelli ĩ ſententia. Lite igitur coraz nobis legitime conteſtata ꝛ preſtito a partibus vel earum procuratoribus hincinde calũnie iuramẽto factiſq; ꝛ oblatis petitionibꝰ ꝛ articulis ꝛ ad ipſas poſitiones ꝛ articulos reſpõſionibus ſubſecutis teſtibus ꝛ ĩſtrumentis productis et atteſtationibus publicatis ꝛ oppoſitis ẽt cõtra dicta teſtiũ nonnullis exceptionibꝰ ꝛ replicationibus factis tãdẽ renũciatis per partes vel procuratores partium hĩcinde probationibus cũ ipſis ꝓcuratoribus partiũ cõcludentibus ꝛ concludi petẽtibus ĩ ipſa cauſa concluſimus et habuimus ꝓ concluſo. Nos igitur diligenter viſis ꝛ auditis iuribus rationibus probationibus ꝛ allegationibus partium cognitiſq; ꝛ inueſtigatis ad plenuz ipſius cauſe meritis deliberatione prehabita diligenti ꝛ communicato conſilio iuriſperitoꝝ chriſti nomine inuocato partibus propter hoc in noſtra preſentia conſtitutis ꝛ ſententiã fieri poſtulantibus vel tali actore vel tali reo p̃ſente ꝛ ſententiam fieri petente tali reo vel actore ad hoc peremptorie citato contumaciter ſe abſẽtãte cuius abſentia dei preſentia ſuppleatur pro tribu=

nali ſedentes habentes pre oculis ſolum deū ſētē
tiando ī his ſcriptis pronunciamus decernimus ⁊
declaramus p̄dictuꝫ fundū ad p̄fatū A actorē per
tinuiſſe de iure ⁊ ptinere p̄fatumq̄ꝫ. B. reū hm̄oi oc
cupaſſe ⁊ detinuiſſe occupare illicite ⁊ detinere ⁊ ip
ſuꝫ fundum memorato actori ad iudicandū ac reū
predictum ad reſtituendum ⁊ libere dimittendum
funduꝫ eūdem eidem actori condemnandū fore ⁊
compellenduꝫ adiudicamuſq̄ꝫ ⁊ condemnamus ip
ſum reū ſupradicto actori in fructibus a tempore
mote litis citra pceptis vel a tēpore occupationis
vel detentionis vel in tot modijs vel maldris fru=
menti ⁊c. ratione fructuuꝫ pceptoꝝ ⁊ ī expenſis le
gittimis nichilominus condēnantes quaruꝫ expē
ſarum taxationē nobis impoſtremum reſeruamus
Uel ſi debeat fieri ſentētia ꝓ reo abſolutoria forte
q̄ꝛ actor non ꝓbauit vel reus probauit de iure ſuo
tunc ita formetur.

¶ Forma ſententie pro reo.

IN nomine domini amen vſq̄ꝫ ibi ꝓnūciamꝰ
decernimus ⁊ declaramus predictum N reū
a prefati. N. actoris impetitione abſoluendum/et
idem actori ſuper petitione ſua ⁊ fundo predicto ſi
lentium perpetuum imponendum fore ac abſolui
mus ⁊ imponimus/ac noſtra diffinitiua ſententia
mediante condemnamus eundem actorem eideꝫ
reo in legittimis expenſis litis ⁊c. Quaruꝫ expēſa
rum ⁊c. In cuius rei teſtimoniuꝫ ⁊c. Declaratio ſē
tentie Rubrica. Iſta ſentētia incipit. In nomīe do
mini vt. xiij. diſt. in nomine. de teſtibus ī nomine.
domini melius ad propoſituꝫ in capitulo veritatis

dolo et contumia. Et non ſcribit ſiue dirigit alicui:
vꝫ partibꝰ vł aliꝗ vł vniuerſis ⁊c. qꝛ ſi iudex ſcribe
ret vniuerſis ⁊c. Noueritis ꝙ in cauſa tali pronun
cia mus ⁊c. tales littere ſeu ſcripture non valerent
nec facerēt fidē qꝛ eſſent potius teſtimoniales ſeu
recitatorie preteritoꝝ q̃ aſſertorie pn̄tium vt not.
Guil. in ſpe. de ſen. prola. §. iuxta. v. ⁊ nota. ꝙ q̃dā
iudices. Nota etiaꝫ in. ca. ad aplice de re iudi. li. vi
Item in ſnīa fit narratio ꝓceſſus ad quem effectū
hoc ſit no. in ſpe. de ſen. ꝓla. §. reſtat. v. in ſumma.
Notatur etiaꝫ per Inno. ⁊ Hoſti. ī. c. cum ī iure. de
offi. dele. vbi etiam notatur quid fieri debeat ſi per
alium tabellionem ſcribatur ſententia: et acta per
alium fuerint ſcripta. Itē in ſententia dicitur. nos
viſis auditis ⁊ diligenter inſpectis iuribilis ꝓba. ⁊
alle. partium ⁊ qꝛ iudex ſecūdum alle. ⁊ ꝓba. coraꝫ
eo debet iudicare/non ſecūdum conſcientiaꝫ quaꝫ
habet vt priuatus ſed ſecūduꝫ conſcientiā ex actis
probationibus et allegationibus informatam. iiꝗ.
q. viꝗ. iudicet de quo de offi. dele. paſtoralis in gl.
ar. cōtra ⁊ de offi. ordi. c. i. ¶ Additio. De iſto arti-
culo an iudex debeat iudicare ſecūdū allegata ⁊ ꝓ
bata vel ſecundum conſcientiam quam habet vt p̄
uatus tam ī cauſa ciuili q̃ ī criminali vide per ge-
my. in. c. i. de re iudi. li. vi. ⁊ de hoc vide per fely. in.
c. paſtoralis. §. qꝛ vero de offi. dele. vbi preſuppoſi-
ta cōi opi. ꝙ iudex debeat iudicare ſcd̄m alle. ⁊ pro
ba. limitat illam ſex limitationibus valde vtilibꝰ
ex q̄bus remanet tota materia clarificata vide etiā
de iſta materia in ſpe. de diſputa. ⁊ alleg. §. vlti. v.
licet autem. et ibi de hoc per Johan. an. ī addi. ſpe.
vbi ponit rationes quorumdam theologorum q̄ te

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nēt ꝯtrariū ꝛ illas ſoluit ꝛ q̄le remediuꝫ habeat iu
dex tunc ibi no. qꝛ condemnet ſi pōt ſecundū con-
ſcientiam. ſi non poteſt diligenter cām alteri vl̄ ad
ſuperiorē remittat. Jtem ſeq̄tur in ſn̄ia cognitis ꝛ
inueſtigatis ad plenū cauſe meritis ꝛc̄. nā ferri nō
debet ſententia niſi liqueat de meritis cauſe ꝺ quo
i. c. prout de do. et contu. cum ſi. Sētentia em̄ nō eſt
precipitāda vt ī. l. ij. de ſen. ex pe. reci. in cle. paſto-
ralis de re iudi. imo cū peritis ſup ea ferēda ꝯſiliū
haberi debet de do. ꝛ contu. cum olim ꝺ conſue. ad
noſtraꝫ. de quo ibi. Et qualiter iudex deliberare de
beat ꝛ cōſilium pitoꝝ req̄rere / ꝛ diligent̄ cū peritis
ſuper negocio conferre inſpiciendo petitionē iuxta
quam ſententia eſt ferenda ſeu formanda de accu.
qualiter. ij. ꝺ ſy. lꝫ hely. ꝛc̄. poſitiones ꝛ articulos ꝓ
bationes ꝛ alia acta cauſe. ꝛc̄. tradit guil. in ſpe. de
req̄ conſi. ꝛ ergo dr̄ i ſenten. deliberatione preha-
bita cōmunicato conſilio cū perit; . ꝛc̄. Jtem ſubdit̄
de ſententia partibus ꝓpter hoc ī noſtra preſentia
conſtitut; ꝛ ſententiam ferri poſtulantibus. ꝛc̄. De
iſto ponit guil. in ſpe. rubricam ſpecialem ſcꝫ de pe
ti. ſen. ꝛ eius cautela. ibi de hoc. Jtem quando alte
ra partium eſt abſens per contumaciam ſolet dic ī
ſententia cuius abſentia dei pn̄tia ſuppleat̄ de quo
in canone de manifeſta. ij. q. i. ꝛ in. c. ꝟitatis de do.
ꝛ contu. Jtem pro tribunali ſedētes ꝛ habētes pre
oculis deum ſolum: de quo in. c. cuꝫ eterni. de re iu
di. li. vi. vnde ſedendo dꝫ iudex ferre ſententiaꝫ ſtā
do nō valeret. vt in. c. vlti. de re iudi. li. vi. ꝛ q̄ ſit rō
no. ibi. Nec dꝫ per gratiā vel ſortes cōtra iuſticiaꝫ
vel conſciētiaꝫ iudicare alias ſuſtinebit penas de
quibus in. c. cum eterni ſupradicto Jtem illis ver-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

his vtitur iudex in ſententia/ ꝓnunciamus/ decer-
nimus.ꝛc̄.nō tamē refert an ſic dicat p̄cipio/ ſtatuo
vel ordino vt.ca. in his de v̄bo.ſignifica naꝫ q̄uis
dicat lex non valere ſententiam que abſolutionem
non continet vt in.l.p̄ſes.C.de ſenten. ꝛ interlocu.
om. iudi. vt tactum eſt ſupra ſolum intelligi debet
ſi nō continet condemnationem vel abſolutionē vł
equipollens.de quo in ſpe.de ſen.ꝓla.§.nūc auteꝫ
v̄.ꝛ nota q̄ non eſt vis. Nec refert etiam an ſentē-
tia feratur ſub verbis prime vel tertie pſone / de q̄
in ſpecu.eo.titu.§.iuxta v̄ſi. non valet: de quo dic
vt ibi. Item dicitur in ſententia ſentētiando ſeu ſē
tentialiter in his ſcriptis ꝛc̄. hoc ideo q2 ſententia
diffinitiua debet etiaꝫ de ſcriptis recitari et ꝓferri
ꝛ p ip̄m iudicem ꝛ non p alium legi/ alias nulla eſt
de quo in.c.vlti.de re iudi.li.vi.nō tamen eſt neceſ
ſarium exp̄mi in ſententia in his ſcriptis dum mo
do alias in ſcriptis feratur: licet alias ſit cautuꝫ de
quo in ſpe.eo.ti.§.iuxta non valet etiam ſupius al
le.et in.d.c.vlti.de re iudi.li.vi. Et quod ſequitur
in ſententia p̄dictuꝫ fundum ad p̄fatum actoreꝫ p
tinuiſſe ꝛc̄.hoc patet declaratum circa petitionē in
libello petitam ꝛ contentam ſcd̄m quam vt dictuꝫ
eſt ſententia fieri debet. Item condemnat iudex vi
ctū in expenſis ip̄is actori quod fieri debet vt in.l.
cuꝫ qui temere.ff.de iudi.ꝛ in.c.calūniaꝫ de penis
niſi ip̄e victus habuerit ꝓbabilem cauſam litigād
que eum excuſaret.vt in p̄dicto ca.calumniā.nota
tur in ca.finem de dolo ꝛ cōtu.in magna glo.ꝛ ſup
ea. Et tunc quando iudex omittit condemnationē
expenſarum debet cauſam exp̄mere in ſententia ꝓ
pter quam victum victori in expenſis non cōdem-

nauerit. vt ibi no. ꝛ ꝓbatur in auten. de iudi. §. nō oppoꝛtet colla. vi. Et eſt iſte vnus caſus qui in ſen‑tētia exp̄mi debet ſcȝ cauſa illa. Septem aliꝗ caſus notantur in. c. ſicut nobis de ſen. ꝛ re iudica. Fely. etiam in dicto. c. ſicut nobis addit quattuoꝛ caſus in quibus etiam eſt opus exp̄mere cauſam alias re gulariter in ſententia non debȝ exp̄mi cauſa immo falſuȝ eſſet exp̄mere. qꝛ facile poſſet mala cā expri‑mi ꝛ bona ſubticeri. ꝛ ita nō valeret ſententia de q̄ in. c. ex pte de conceſſi. p̄ben. de reſti. in integ. ex lit teris Xii. nos igitur et hoc etiam obtinet interlocu toꝛiis ſi tamen iudex aliquas cauſas exprimi tunc poſt ſpecialia ſubmittat clauſulam gn̄alem ſcilicet ex his ꝛ aliis nos mouentibus ꝛc. Et ſic ſub tali ge neralitate compꝛehendit ſententiā ſeu deciſionem cām iuſtificantem vt no. de re iudic. abbate. lib. vi. Sententia ī actione perſonali ſic poteſt foꝛmari.

¶ Foꝛma ſententie in actione perſonali.

IN nomine domini amen vt in pꝛecedenti foꝛ ma vſqꝫ ibi ꝓnūciamus decernimus ꝛ decla ramus pꝛedictuȝ. N. reuȝ pꝛedicto. N. actoꝛi in de bito huiuſmodi eſſe condemnādum ꝛ ad eius ſolu tionem compellendum necnon in expenſis litis le gitimis eum reum p̄fato actoꝛi cōdemnamus taxa tionem expenſarum huiuſmodi nobis impoſteruȝ reſeruantes. An autem ſententia concipienda ſit ī pſona ꝓcuratoꝛis vel domini de elec. querelam in gloſa. concipienda ꝛ ſup ea. Sed licet multum hoc inſtant doctoꝛes ꝛ maxime legiſte. tamē nō placet

Jo.an.legalis ſubtilitas in hoc caſu.qꝛ ſi ꝓcuratoꝛ
fuerit in cā in noīe dn̄i quale peccatuz eſt ſi dn̄s cō
demnatur.vnde graue eſſet dicere ſentētiaz ꝓpter
hoc nullam quod vidētur dicere legiſte in.l.i.C.d̄
ſen:⁊ interlocutio.om.iu.Hoſtiē.tamē ī eo.c.que-
relam motus iſta ſubtilitate legali ponit ſentētiaz
in cauſa matrimoniali conſulendo ꝙ iudex ꝓnun-
ciet iſto modo ꝓnūciamus/decernimus ⁊ declara
mus titum foꝛe maritum berte:⁊ ꝓcuratoꝛē ipſius
nomine ad matrimoniuz de quo actum eſt condē-
namus pꝛecipiendo vt dictus titus deinceps eidē
berte adhereat vt vxoꝛi et eaz tam in lecto ꝙ̄ extra
lectum maritali affectione pertractet ꝑ q̄ forma al
legat.c.ex parte ⁊.c.veniens de ſpon. Alie ſentētia
ruz foꝛme de facili poſſunt haberi qꝛ libellus bene
foꝛmatus in quacunqꝫ actione dat foꝛmam ſenten
tie concipiende que ex foꝛma petitoꝛuz ī libello ꝓ
cedere debet vt alle.eſt ſupꝛa. Et vt ſupꝛa patet in
ſentētia abſolutoꝛia reus abſoluit ab impeditione
actoꝛis ⁊ actoꝛi ſilentiuz imponit.ꝙ vtrūqꝫ iſtoꝛuz
ponendum ſit in ſententia ⁊ quare habetur in cap̄.
cum eccleſia ſutirna de cau.poſ.⁊ ꝓ in fi.et in.c.du
dū in fi.de conuerſi.coniu.cū ſimilibus ⁊ no.ī ſpe.
de ſen.ꝓla.§.vt autem.v̄.quare autem vtraqꝫ Et
lata ſententia notarius ſubſcribit ſententie annuz
diem ⁊ teſtes hoc modo. Lata ⁊ lecta eſt hec ſentē-
tia diffinitiua ⁊c̄.vt ſupꝛa in ſubſcriptione īterlocu
toꝛie ſentētie. Uel ſic redigatur ſententia ī foꝛmam
publici inſtrumenti hoc modo. In quoꝛum omniū
et ſingulorum teſtimonium pꝛeſentes litteras ſeu
pꝛeſens publicum inſtrumentum per talem nota-
rium publicuz ⁊ cauſe huiuſmodi coꝛaz nobis ſub

ſcribi et publicari mādauimus noſtriq̄ꝫ fecimus ſi
gilli appenſione muniri. Datum ⁊ actum loco tali
quo ad nos reddenduꝫ iura ꝓ tribunali ſedere cō
ſueuimus: inditione tali pōtificatus ⁊c. talibus cle
ricis vel laicis ad p̄miſſa specialiter vocatis ⁊ roga
tis.

¶ Sequitur de appellatione:

Data ſentētia diffinitiua ſi ab ea nō appellet
pars contra quē eſt lata infra. x. dies trāſit ī
rē iudicatam facit. c. quod ad cōſultationē de re iu
di. et idem de interlocutoriis, quo ad ptem: vt in. c.
cū dilecti. de ele. in fi. ⁊ etiā tactum eſt ſupra. Unde
aduertendum q̄ aliter appellaē ab interlocutoria
⁊ aliter a diffinitiua. nā cū appellatio interponitur
ab interlocutoria vel alio grauamine opportet q̄d
in ſcriptis fiat ⁊ cū exp̄ſſione cauſe iuſte ſeu iniqui
tatis īterlocutorie vel graua minis. Iſta duo ſub-
ſtantifice req̄rūtur ad appellationē validā etiam ſi
cā ſit notoria de quo p Jo. an. ī. c. cordi de appel. li.
vi. in nouella. niſi qñ in maioribus ⁊ reſeruatis in-
terponiē appellatio de quo in. c. vt debitus in fi. e.
ti. Et ſunt. xiij. que concurrere debēt in appellatio-
ne añ ſniam ad ipam appellationē vallādā q̄ colli-
gūtur et enumerantur in. c. cum dilectus de appel.
et ibi p Hoſti. ſup verbo firmatum. Primum q̄ cā
in appellatione exp̄ſſa ſit vera. Secūdū q̄ exceptio
opponatur. Tertium q̄ coram iudice proponatur
niſi excuſet iuſta cā. Quartum q̄ appelleē. Quin
tum q̄ coram iudice niſi ex cauſa. Sextuꝫ q̄ excep
tio non admittatur, ſcilicꝫ q̄ expectetur repulſa ex
ceptione. Septimum q̄ ꝓpter iſtam repultionem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

appelletur. Octauū ꝙ exceptio oppoſita ſit legiti
ma. Nonum ꝙ grauamen illatū ſit vel cōminatū
Decimū ꝙ in ſcriptis fiat appellatio vt ſ. Undeci-
mū ꝙ petātur apoſtoli. Duodecimum ꝙ ſi petierit
appellatus veniat appellans inſtructꝰ iuxta. c. cor-
di de ap. libro. vi. Decimūtertiū ꝙ appellatio inter
ponat infra. x. dies / vt in. c. cordi ſ. alle. ⁊ in ſpe per
te. ij. c. ti. §. qualiter vͦ. in ſūma. ⁊ hoc in appellatio-
ne iudicia li. Sed in appellatiōe ext̄ iudiciali iſta oīa
nō requirūtur: qꝛ ibi nō exigitur veritas cauſe ſed
ſufficit veriſimilitudo. Itē nō requirit ibi grauami
nis illatio vel cōminatio ſ; ſufficit ꝙ teneat inferri
in futuꝝ. de iſtis ⁊ aliīs differētiīs ſcꝫ in qbus diffe
rūt appellatio iudicialis ⁊ extra iudicialis vel etiā
in qbus ꝯueniunt ſolet notari in ca. bone de ap. vbi
notātur tres differentie ⁊ tres ꝯueniētie. Quando
autē appellat a diffinitiua ſētētia. tūc ſufficit ꝙ la-
ta ſnīa ille contra quē fertur ſi vult appellare pōt
verbo apud acta dūmodo hoc faciat incontinēti iu
dice adhuc ꝓ tribunali ſedente anteꝗ diuertat ad
alios actus: vt in. l. litigatoribus. C. eo. ti. canoniſa
ta. ij. q. vi. in fi. vͦ. litigatoribus no. de ap. ca. i. li. vi.
in fi. Sed ſi ex interuallo videlicet cū iudex diuertit
ſe poſt latam ſententiā ad aliquos extraneos actꝰ
vel ad prandium ⁊c. velit appellare: tunc neceſſe ē
etiam appellare in ſcriptis ſicut ab interlocutoria:
vt in. l. ij. ff. e. ti. ⁊. C. e. ti. l. eos. §. ſi autem.
Et iſta eſt vera opinio licet quidam exponant ilico
quod ponitur in. l. p̄dicta id eſt eadē die vt no. d. c.
cordi. ¶ Additio. ¶ Quid ſi appellās dicat appel
lo et requirat notarium vt ſcribat qualiter ipē ap-
pellat an dicatur appellare ī ſcriptis. baldus in ad

di.ſpe.ti.de ap.℣.dubiū fuit.§.iiij. Item a diffinitiua appellatur: ſine expſſione cauſe vt ibi ⁊ in iurib⁹ ꝓxime allegatis: vnde ſufficit appellāti dicere appello a tali diffinitiua ſententia tanꝙ iniqua ⁊c. de quo etiā in ſpe. de ap.§.qualiter in pnci. Et tū ibidē diffiniendo appellationem dicit ꝙ appellatio eſt ſētentie vel grauaminis releuatio p reclamationem a minori ad maiorem iudicē facta ptextu iniqui iudicis grauaminis vel iniuſte ſententie. Hoſtienſis etiaꝫ ponit plures diffinitiones in ſumma eodē ti.§.i. Poteſt ergo ſic formari appellatio a grauamine vel interlocutoria iudicis ⁊c.

Forma appellationis a grauamine vel interlocutoria.

Corā vobis domino iudice tali videlꝫ ordinario vl' delegato: ⁊ te notario ac teſtib⁹ hꝯ pſentibus. Ego talis principalis vl' talis ei⁹ ꝓcurator ꝓcuratorio noīe talis actoris ꝓpono ⁊ dico aīo appellādi ꝙ licet in cauſa que inter taleꝫ actorē ex vna ⁊ pdictū. N. reum de et ſup tali re vl' debito pte ex altera vertit' in iudicio corā vobꝫ dn̄o iudice pdicto exceptionē talē opposuerint ⁊ ponat' tenor ſeu ſaltē mēs ⁊ effectus ipius executiōis ⁊ in appellatione exꝓ̄matur. Et tūc ſubiūgat ſi velit eaꝫ p vos admitti: alias ſi velit competēdo eam p vos admitti vel ſecūdum cōtenta et petita in ipa ꝓnunciari. Nostamen domīe iudex huiuſmodi exceptione legittime ſpreta ⁊ neglecta ipſā ſaltē tacite repellendo. in ipa cauſa ad talē vel talē actū exceptioni

mee contrarium ꝓceſſiſtis: vel eandem exceptionē per vos ⁊ ꝑ veſtraȝ quam tuliſtis interlocutoriam ꝓnūciādo ſic vel ſic minus iuſte repuliſtis: vł al's ī cauſa huiuſmodi ꝑ talem veſtrā cōminationē ſeu actū vel preceptū tale me in debite grauaſtis: vnde ab interlocutoria hm̄oi iniqua ⁊ iniuſta. ſeu a p̄dicte exceptionis nō admiſſione vel ſaltem tacita repulſione: vel a tali veſtra cōminatione ſeu p̄cepto tali tāq̄ grauamine in his ſcriptis ad talē ep̄m vł ad ſanctā ſedem apoſtolicā ⁊ ſanctiſſimuȝ ī chriſto patreȝ ⁊ dominū dn̄m papā taleȝ ꝓuoco ⁊ appello ⁊ apoſtolos p̄mo ſecundo ⁊ tertio ⁊ cū debita īſtantia michi dari peto / ſubūciens p̄dictum. N. reū cuȝ adherētibꝰ ſuis ꝓteſtationi domini pape talis: vł domini pape ⁊ ſedis apł'ice / ⁊ ſpecialiť proteſtor q̄ appellationeȝ hm̄oi poſſint corrigere emendare ⁊ innouare / et eam ītimare volo ⁊ ꝓſeq̄ prout michi videbiť expedire. Declaratio forme huius appellationis. Ru. Dicitur primo in forma. corā vobis: q2 coraȝ iudice ⁊ eius p̄ſentia eſt appellandū / vt. ij. q. vi. biduum de appella. ſuggeſtuȝ ſi eius ꝑn̄tia pōt haberi / vel niſi iuſtus metus excuſet: tūc debet ꝓteſtari volēs. appellare iuxta formam. c. vlti. e. ti. Et ſi plures ſunt iudices / quoruȝ p̄ſentia ſimul haberi non poteſt tunc fiat ſecundum q̄ habetur in cle. i. e. ti. quia tūc poteſt coram ipſis vel maiori parte ipſorum appellare ⁊ apoſtoli peti poſſunt ſeparati vt ibi. ¶ Additio. ¶ Quid auteȝ ſi ſunt plures iudices a quibus appellať / quorum vnus defert appellationi alter reffutat / quid faciet appellans. vide ꝑ gemī. in. c. cum appellationibꝰ de appellationibus. li. vi. Aliqui in appellationibus ſolent p̄mit

tere cũ appellatõis remediũ ad releuationẽ oppreſ
ſorũ in iure ſit inuentũ. de ap. cũ ſpeciali. §. porro ⁊
in. l. ꝑfecti ꝑtorio. ff. de mino. cũ ſi: ſed de hoc nõ eſt
curandum. qꝛ iſta ſunt verba iuris quoꝝ non eſt ne
ceſſaria ꝓpoſitio: ſed verba facti ſunt ꝓponenda ꝰ
quo in. c. ſi quis iuſte de elect. li. vi. Itẽ dicit ordi=
nario vel delegato ⁊c. qꝛ debet exprimi iudicis qua
litas que cõſiderẽda eſt maxime quãdo ſuꝑ appel=
latione impetrat ꝰ excep. dilecti no. de appel. ex in
ſinuatione. ¶Poſtea fit mẽtio ĩ forma appellatiõis
de ꝓceſſu cauſe ⁊ de grauamine ſeu ĩterlocutoria ⁊
cã iniq̃tatis g̃uaminis ſeu interlocutorie exp̃mat.
qꝛ hoc eſt neceſſe qñ ante ſententiã appellatur vt di
ctuꝫ eſt ſupra. nã tunc nõ ſufficit dicẽ appello a ta
li interlocutoria tãꝙ iniuſta ⁊ iniqua qꝺ ſufficit in
appellatione a diffinitiua de quo no. in. ca. vlti. de
no. ope. nun. Item dicit in forma appellationis ꝙ
iudex nõ admiſit exceptionẽ ſed ea ſpreta ꝓceſſit vel
ipſam ꝑ interlocutoriã repulit / naꝫ duobus modis
iudex repellit exceptionẽ: videlꝫ taciter ⁊ exp̃ſſe. Ta
cite qñ exceptione neglecta iudex ꝓcedit ad ea que
ſe nõ cõpatiunt cũ exceptione ꝓpoſita: vt ꝰ appel=
ex ꝑte ſecũdã. Ber. et eo. ti. dilecto et in ſpec. de ex
cep. §. ij. v. et nota etiã ꝑ Io. mo. in. c. i. de appel. li.
vi.: ⁊ tunc põt appellari hoc exp̃ſſo in appellatione:
videlicet ꝙ ꝓcedat iudex exceptione non admiſſa
Et expreſſe repellit puta quando ꝑ interlocutoriaꝫ
ꝓnunciat contra excipientem. Quid autem faciẽ=
dum ſit quando iudex non repellit exp̃ſſe / nec etiã
tacite puta procedendo vt dictum eſt in deliberan
do forte vt excipiens fatigatus laboribus ⁊ expen
ſis ex diuerſis terminis quos iudex ad deliberan=

dum aſſignauit/cedere liti vel ab exceptiõe recede
re rogatur no.i.d.c.dilecto de appel. qꝛ vt dicit Ho
ſtien.ibi ſi iudex tertio reqſitus humiliter expecta
to reſponſo tp̄e congruo non reſponderit/expreſſo
tali ḡuamine poterit appellari/de quo plenius ibi
Item dicitur in forma appellationis a tali interlo=
cutoris vel tali grauamine ꝛc.poſſunt etiam plura
grauamina exprimi in appellatione ſed caueat ap=
pellãs ꝙ ſint legitima et vera/nã cãcellaria vnum
ſolum recipit grauamen vel vnã appellationis cau
ſam de quo in.c.cuꝫ cauſam de appel.ſup quolibet
tamen grauamine dat vnum ſingulare vel ſpeciale
reſcriptum ad quoſdaꝫ iudices/vt ibi no. et ex ſola
cauſa in appellatione exp̄ſſa ꝛ non ex aliqua p̄cedē
ti vel ſuperueniēti appellatio iuſtificari poterit vel
impugnari/vt in cle.appellanti.eo.ti. Item dicitur
in appellatione.ad talem epiſcopū: vel papam vel
alium. Et ſi ſimpliciter diceret appello.nõ expreſſo
an ad epiſcopū vel papam:vel alium ad quē videa
tur appellaſſe/vel ſi dicat appello ad maiorem no.
in ca. vt debitus de ap.et dicitur ibi ꝙ intelligitur
ad ꝑrimum appellaſſe/ de quo etiam in ſpe.eo.ti.
§.nunc tractemus.vſi.quid ſi quis ꝛ v.ſe. Utrum
autem valeat appellatio alternatiua/videlicet ſub
hac forma Appello ad archiepiſcopū vel papã quã
do ab epiſcopo appellatur:vl' ſic appello ad epiſco
pum vel archiepiſcopum cuꝫ appellatur ab inferio
ri ab ep̄o no.de officio delega: ſi is cui.li. vi.in glo.
penul.et ſup ea et melius in queſtiõe poſita ſup re
gula in alternatiuis de regu.iu.lib.vi. Et dicitur in
concludendo ꝙ in p̄mo caſu ſcilicet quando appel
latur ab epiſcopo ad archiepiſcopum vel papam te

net appellatio dūmodo appellās eligat certuz tempus infra ꝙ debuit appellare: videlicet infra decē diuz. In ſecundo caſu valet appellatio/ qꝛ tunc in quantum exꝑmit de archiep̄o. hoc eſt inutile: quia eo caſu non poteſt ad archiep̄z appellare epiſcopo medio omiſſo. de appellationi. dilecti. ī vlti. ſed inq̄tum ad epiſcopum eſt vtile/ vt in regulis iuris vtile ꝑ inutile de regu. iuris libro ſexto. Et quomodo gradatim ſiue ſeriatim eſt appellandum ſi tñ omittitur medius ⁊ nō opponitur exceptio an teneat appellatio vel hoc caſu valeat cōſuetudo vel vſus notatur in dicto. c. dilecti. Et ſi vnus appellantiuz vel litigantium appellet ad archiep̄m alius ad papaz quid iuris vide in. c. ſi duobus de appellatō̄i. ¶ Additio. ¶ An autem valeat appellatio generalis ⁊ īcerta puta appello ad iudicem competentem: vide ꝑ panormita. in. c. inter cetera ⁊ ibi latius ꝑ philippum de puſio/ et an a ſententia ſortis ſeu fortune appellari poſſit vide ꝑ eundem philippum in rubrica de appellationi. Item ſubiungitur in appellatione apoſtolos. i. ij. iij. et cum inſtantia peto ⁊c. d hoc ij. q. vi. poſt appellationem. §. vltimo. ad finem ⁊ in. l. a iudicibus. C. eo. titu. ſufficit tamen ꝙ illa petitio fiat vnico contextu: vt in clementina q̄uis rigor de appel. et de iſtis apoſtolis īfra patebit: ⁊ non eſt de ſubſtantia appellationis ꝙ in ea petantur dummodo petātur poſtea infra. xxx. dies vt in. l. i. ff. de appellationi. de quo in ſpecu. ꝑte quarta de ap. §. ſequitur ad finem. ⁊ no. in alleg. cle. q̄uis de appellationi. in gloſa lex dicit. ¶ Poſtea in forma ſequitur de adherentibus quomodo appellans ſe ⁊ adherētes ſibi ſubmittit ꝓtectioni eius ad quem appellat

De iſtis adherētibus habetur in.c.vt circa de elec. li.vi. Diuerſas formas appellationum a grauamine vel interlocutorijs ponit guil.in ſpe. pte.iiij.§.i. Et vt ſupra tactum eſt cā debet exp̄mi in appellatione añ ſñiam interpoſitā.et illa dꝫ eſſe rōnalis ⁊ vera. vnde quilibꝫ appellās habet ꝓbare duo ſcꝫ cauſam appellationis eſſe legitimā et ad hoc ꝓbandū non requirūtur teſtes vel inſtrumenta ſed eſt in arbitrio boni viri ſcꝫ iudicis: videlicet an cauſa ſit talis que ꝓbata debeat legitima reputari vt in.c. vt debitus de appel. Item ꝓbare dꝫ appellans ipſaꝫ cauſam appellationis fore veram ⁊ ad hoc requiritur ꝓbatio/ vt in.c.cum ſpeciali.e.ti.niſi appellans obtuliſſet ſe ꝓbaturū veritatem cauſe corā iudice a quo alias non fuiſſet admiſſus ⁊ ꝑ tanto appellaſſet de quo dicēdū eſt vt in.c.interpoſita.e.ti. ¶ Additio ¶ Aduerte tamen ad hoc quia in.c.interpoſita aſſignantur due regule generales ad iſtaꝫ materiam appellationis ab interlocutoria quarum prima eſt ꝙ ad iuſtificandā apellationem non ſufficit appellaſſe ex cauſa legitima niſi corā iudice appellationis ꝓbetur vera et iſta regula fallit in.x.caſibus no.ꝑ Philip.de peruſio in dicto.c.ſecunda regula ꝙ eo.ip̄o ꝙ coram iudice a quo exceptio vł petitio p̄ma facit legitima ꝓponit̄ et ſuꝑ illa offertur ꝓbatio ſi iudex nō admittat cēſetur iuſtificata appellatio et iſta regula fallit etiaꝫ in. xvi.caſibus notatis ꝑ eundeꝫ phili.in dicto.c.interpoſita quos vide et perpetuo nota. Debet ergo cauſa appellationis eſſe vera alias appellatio eſſet fruſtratoria. vt in.ca.vt debitus ſupra allegato.

¶ Forma appellationis a diffinitiua:

Appellatio a diffinitiua poterit ſic formari qñ in ſcriptis ex interuallo appellat corã vobis tali iudice ego talis principalis vel talis ꝓcurator ⁊c̄. vt ſupra ĩ p̄cedenti forma dico ⁊ ꝓpono aĩo appellãdi q̄ .x. diebus nondũ elapſis ĩ cã tali q̄ inter me ex vna ⁊ talē aduerſariũ meũ ꝑte ex alt'a ꝰ ⁊ ſuper re vel debito tali aſſerto vertebat in iudicio corã vobis ſnĩaꝫ ꝯtra me ⁊ ꝓ aduerſario meo tuliſtis diffinitiuã ſi ſentent a dici iure mereatur me ꝑ eandem ſentẽtiam veſtram p̄tenſam eideꝫ meo aduerſario in petitione ꝑ eum minus iuſte condemnãdũ cenſuiſtis vel eundem aduerſarium a mea impetitione abſoluendo ⁊ michi ſuper petitis ꝑpetuuꝫ ſilentium imponendo Jdcirco ab eadem ſententia p̄tenſa tanq̄ ĩiqua ⁊ iniuſta ipſius nullitate ſemper ſalua in his ſcriptis ad talē appello. ⁊c̄. vt ſupra in alia forma. Vel breuit' poſſet ſic dictari iſta appellatio a tali ſententia pretenſa diffinitiua ꝑ vos dominum iudicem in tali cauſa contra me ⁊ ꝓ aduerſario meo tali lata tanq̄ iniqua ⁊ iniuſta in his ſcriptis appello ad talē ſedem. ⁊c̄. An auteꝫ dies late ſententie ſit inſerenda in appellatione vel perſona aduerſarij in ea exprimenda ⁊ quid ſi plures habꝫ quis aduerſarios vnũ exprimit ⁊ alium ſubticet. ⁊ de quibuſcunq̄ alijs tractat ſpe. ꝑte. iiij. de appel. §. i. v. ſi vero appellat. nec de iſtis eſt curãduꝫ multuꝫ qꝛ notarius qui de appellatione conficit inſtrumentum talia debet declarare. ⁊ ſic de die late ſententie conſtabit ꝑ ĩſtrumentum ſententie de die vero interpoſite appellationis inſtrumentum appel-

latiōis patebit. Q.ñ vero appelletur illico a ſnīa vi
ua voce apud acta non eſt neceſſe dare formā quia
p ſñiam q̄ immediate lata eſt ⁊ a qua īcontinēti ap
pellatur ſatꝫ cōſtare poteſt q̄s cōtra quem a qua ſē
tentia a quo iudice ad vel quē iudicē appellat̄ licet
in iſta appellatione nō exprimātur. Dicat ergo ille
cōtra quē lata eſt ſententia. Ego talis a tali ſnīa tā
q̄ iniqua iniuſta ad talē ſupiorē appello. Et aliqñ
ſnīa ꝯtiet plura capitula ī vno fert̄ ꝓ vna pte ⁊ in
alio ꝓ alia ⁊ ſic vtraqꝫ ps appellat ꝓ ea de quo i.c
raynūcius et in cap̄. raynaldus de teſta. ⁊ vlti. vo.
Notarius autem ſic conficiat ſup appellatione in-
ſtrumentuꝫ appellationis In nomine domini amē.
Anno tali īditione tali pontificatus. Pij pape. ij.
Anno tali/die tali/hora tali vl' quaſi in oppido ta
li/in domo tali/vel loco tali / coram iudice tali / in
mei notarij publici ſuſcripti ⁊ teſtium ſuſcriptoruꝫ
p̄ſentia pſonaliter cōſtitutus diſcretus vir talis p̄n
cipalis vl' eius ꝓcurator ꝓcuratorio nomīe habēs
in manibus ſuis vnam papiri cedulā īfraſcriptam
appellationem in ſe continentem quam appellatio
nem interpoſuit ⁊ plegit alta intelligibili et ſono-
ra voce ꝓut in ipa cedula continebatur ſeu ſecūdū
eiuſdem cedule appel. formam et tenorem appella
uit apoſtolos petijt ꝓteſtabatur ⁊ alia fecit ſicut ex
p̄mitur in eadē. Cuius appellationis tenor de ver
bo ad verbum ſequitur ⁊ eſt talis Coraꝫ. ⁊c. Quia
apppellatiōe ſic interpoſita ⁊ apoſtolis petitis a iu
dice ſupradicto. ideꝫ iudex appellationem eandē p
lectā ⁊ īterpoſitā habuit copiā eiuſdeꝫ apppellatio
nis interpoſite ab appellāte petijt ⁊ eā ſibi eundeꝫ
appellātem vel eius ꝓcuratorē traditā recepit ⁊ ta

lē terminū iuris ad dandū apoſtolos ſibi ⁊ ꝑ euʒ re
cipiēdū eoſdē ei ꝓ termino aſſignauit vel infra ter
minū iuris ſe apoſtolos daturꝝ ꝓmiſit eidem ſuꝑ q̄
bus oībus ⁊ ſingulis idē appellās vł ipſius ꝓcura
toꝛ me notariū publicū vt ſibi vnū vel plura cōfice
rem īſtrumenta req̄ſiuit. Acta ſunt hec /anno/ indi
tione/menſe/die /hoꝛa/ ⁊ loco/ q̄bus.ſ. ⁊c.preſenti
bus.⁊c. Et appellatio ſemꝑ pōt interponi ſiue dies
feriata ſit ſiue nō. Et peti pn̄t apl̄i etiā extra locum
iudicij:in loco tn̄ ꝯgruo ⁊ honeſto ⁊ hoꝛa ꝯgrua:nō
qn̄ iudex eſt in balneo vel in menſa vt ī cle.q̄uis ri
goꝛ de ap. Et ſufficit appellationē interponi coꝛaʒ
iudice ſcriptā offerre licʒ ipſius appellationis tenoꝛ
nō legatur vt in.c.appellatio.e.ti.li.vi. Et qđ d̄r in
īſtrumēto ꝙ iudex aſſignauit certū diē ad dādū vel
recipiēdū apoſtolos vel dicit ſe daturū infra termi
nū iuris vł in terminū iuris q̄ eſt.xxx.dieꝝ hoc pōt
iudex ⁊ ī arbitrio ſuo vt ꝓbat cle. q̄uis rigoꝛ ſ.al.
Et iſti.xxx.dies currūt a tp̄e interpōnis appellatio
nis ⁊ nō a die ſn̄ie vel grauaminis vt tʒ ibi Henzel
et cū eo tʒ rota ꝓpter motiua ⁊ rōnes quas inducit
lʒ Jo.an.in .di.cle.teneat ꝙ a die late ſententie. Et
niſi appellans petat apoſtolos infra.xxx.dies vel ī
termino ꝑ iudicē aſſignato.appellationi renūciat.
vt in dicta cle.q̄uis. ¶ Additio. Quid ſi appellās
nō poteſt habere copiā iudicis vel nō audet petere
q: iudex ē ſeuerus vel multū ferox ſufficit ꝓteſtari
coꝛā honeſtis ꝑſonis vt no.gemī.ī.c.ab eo ď ap.li.
vi. Et iudex tenetur illos dare appellāti ⁊ petēti a
lias ipſius proceſſus non valebit vt in clemen.i.et
ca.ab eo.eo.titu.libro.vi.et appellans nichilomi
nus pōt ꝓſeq̄ appellationē ſuā vt in cle.q̄uis in fi.

Et ibi io.etiam in glo. an gratis dare debeant apoſtoli vel expenſis ipſius appellantis.

¶ Quid ſint apoſtoli.

ET ſūt apoſtoli quedā lr̄e breuis forme vł verborum.qꝛ ſcriptura nō eſt de ſubſtātia iudicē ad quez appellaṫ īſtruens/motum iudicis a quo ꝛ totius appellationis circunſtantias breuiter cōprehendens ꝓbatur.ij.q.vi.poſt appellationē ꝛ.c.forma.Et dicūtur opoſtoli ab apos quod ē ſupra ꝛ ſtolon miſſio quaſi miſſio ad ſuperiorez.Et debent cōtinere quis appellat:a quo:cōtra quē ſuꝑ quo:ꝛ ex qua cauſa Et an iſte a quo appellaṫ deferat appellationi vel non.ꝛ quare hoc fiat vł nō vt notaṫ ī.l.vnica de libel.dimiſ.ꝛ ī.c.cordi.ꝺ appel.li.vi.No.etiā ī.ꝺ.cle.q̄uis.e.ti.ſuperius alle.et in ſpe.ꝑte.i.e.ti.§.penul.Et ſunt plures ſpecies apoſtolorū nā quidam ſunt conuentionales.vt qn̄ pars admittit Alij dimiſſorij:quando dimiſit appellationez.ſiue in iudicio:ſiue extra iudicium iudicē eam refutāte de appel.c.ſepe.ꝛ in.c.oblate:Alij ſunt teſtimoniales qꝛ teſtificantur de appellatione facta coram iudice vel alijs honeſtis pſonis.Alij ſunt dilatorij ꝑ quos apparet ꝙ iudex appellationi ꝺtulit ꝛ appellantē a ſua iuriſdictione exemit ꝛ cauſam ꝛ ad quē appellatum eſt remittit.Alij ſunt reuerentiales vt qn̄ ꝓpter reuerentiam ſuperioris appellationi defertur vt in.l.eos.§.ſuꝑ his.C.de appel. Alij ſunt refutatorij ꝑ quos apparet ꝙ iudex nō ꝺfert appellatōi ſcꝫ cuꝫ appellatio ē friuola ꝛ fruſtratoria talibꝰ ei oppellatiōibꝰ nō ē deferēdū a iudice nec ꝺ eq̄tate iuris deferṫ. vt in.c.cum appellationibus.de appel.li.vi.Unde vt ſciat cui appellationi eſt defe

cendum vel non. Sciendū ꝙ quadruplex eſt appel latio. Eſt enī q̄dam appellatio manifeſte fruſtrato ria vt qñ appellat̄ ī crimine notorio. Alia eſt latēs fruſtratoria vt qñ ī appellatione exp̄mitur notabi- lis vel rōnabilis cā. ſed eſt falſa. Et eſt latens ꝓba bilis vt qñ exprimitur ī ea cauſa iuſta ſed a iure nō expreſſa. Et poſtremo alia manifeſta probabilis vt quando exp̄mitur cauſa iuſta a iure expreſſa mani feſte notorie vt lite non conteſta. c. ij. et ſic attendi- tur etiam qualitas appellationis attenditur etiam qualitas iudicis: videlicet an ſit delegatus cū clau ſula appellatione remota vel ſine tali clauſula ſeu ordinarius. Prima appellatio repellitur a iure et a iudice quocū〈que〉. Secūda repellitur a iure ſed a iu dice admittit̄ quouſ〈que〉 ꝯſtet de falſitate cauſe. Ter tia admittit̄ a iure ⁊ a iudice niſi ſit datus cū clau ſula appellatiōe remota iſte nō tenetur deferre ap- pellatiōi. Quarta admittitur a iure a iudice. et ita poſt pe. et abba. no. Jo. an. in. ca. paſto. de appel Et qñ〈que〉 iudex aſſignat appellanti terminū in datione apoſtolorum ad appellationis ſue ꝓſecutionem vt in ca. cum ſit romana de appel. cū concor. Utrum autem iſtius termini aſſignatio habeat vim dilatio nis ſolet notari in ca. allega. de appella. plenius in c. cū appellationib⁹. e. ti. li. vi. Et dr ibi ꝙ nō qr iſta ponunt̄ ibi vt diuerſa. Si vero dicit notarius ꝙ iu- dex benigne recipit appellationē an ītelligitur de latū no. in ſpe. de appella. §. nūc dicamus in fi. Et dicit ibi guil. ꝙ nō videbit̄ iudex detuliſſe. Sed q̄d ſi iudex ſimpliciť dat apoſtolos non exprimēdo an deferat vel nō dicit Ab ꝙ deferre videtur. Jta no. ipſe in capitu. dilecto de appellati. Jtem ſi dat acta

ꝓ apoſtolis qꝛ tunc detuliſſe intelligat᷑ ita deciſuꝫ
eſt ī rota. An autem poſtꝙ iudex detulit appellati
oni poteſt dilationem ipaꝫ reuocare. vide de ap.cō
ſtitutus.ij.de accu.meminimus de ap.cum appel=
lationibus li.vi. Et tenent doc.ꝙ non poſſet etiam
re ītegra manente lꝫ. Jo. tenet ꝯtrium ꝑ duas ratio
nes pͥma qꝛ interlocutoꝛiaꝫ poteſt reuocare igitur
et dilationē. Scd̄a qꝛ appellās pōt reuocare appel
lationē. igitur pari ratione iudex delationē. ſꝫ iſte
rationes non ligāt vt ibi no. Et quando iudex de=
tulit appellationi.an poſt delationem pōt ſtatuere
terminum appellanti.no.etiam in al le.c. cū appel
lationibus ꝑ bern.in.c.ij.de ma.ꝯtrac.ꝯtra īterdic
et in glo.iiij.ꝛ tenet᷑ ꝙ ſic.ꝛ ꝓbat Jo.an.in.d.c.cuꝫ
appellationibus ī nouel per plures rōnes vt ibi pꝫ
ꝛ eſt aduertendum ꝙ aliqñ iudex defert appellatōi
aliqñ ꝑ appellata ſed ob reuerētiā iudicialē iudex
dr̄ appellationeꝫ recipe pe ꝯo dr̄ illa appꝛobare vt
no.de ap.c.interpoſita poſtea er go vtriuſqꝫ ſcꝫ iudi
cis ꝛ appellantis eſt ap.ꝑpꝛobare appellationeꝫ vñ
appellans etiā iudice inuito pōt appꝛobare ꝛ etiaꝫ
ecōtra iudex poteſt eā admittere ꝗuis diſpliceat ꝑ
ti ꝛ ſic in hoc equiparantur iudex ꝛ appellans ſꝫ iu
dex ꝛ appellans equipantur in vno vꝫ ī termino aſ
ſignādo.vt in.c.perſonas ꝛ in.c.oblate de ap. Sed
in poteſtate ſolius appellātis eſt an appellet vel nō
et ſub qua foꝛma.caueat tñ ille ne erret vt in. c.i.e.
ti.li.vi. In poteſtate ꝛ arbitrio ſolius appellatoꝛis
eſt an velit pꝛincipale negociū tractari in curia vel
nō.vt in.c.coꝛdi ꝫ.alle. Effectus delationis eſt ꝙ ꝑ
eam abdicatur iuriſdictio iudicis a quo et in ſupe=
rioꝛem ad quē transfertur vt in.c.cuꝫ appellationi

bꝰ ſepe alle. ¶ Additio. Quid ſi iudex deferat ap
pellationi ⁊ poſtea vult reuocare dilationem re ĩte
gra an poſſit gem̃y. ĩ. c. cũ appellatiõibus de appel
li. vi. tenet ꝙ non quod ꝓbatur ꝑ textũ ĩ. d. c. cũ ap
pellationibus qꝛ deferendo abdicauit a ſe iuriſdi-
ctionẽ / ideo reuocare nõ põt cũ reuocatio ſit iuriſ-
dictionis vt no. ĩ. c. ſi a iudice de ap. li. vi. ⁊ ĩ. c. q̃uis
de offi. dele. ⁊ ꝓ hac deciſiõe facit id qđ no. ꝑ do. đ
rota deciſione. ccclv. ĩcipiente vtrũ ſi appellet̃. ⁊c.
vbi dicunt ꝙ iudex appellatõis q̃ ꝓnũciauit male
appellatũ ⁊ bñ ꝓceſſum remittẽdo cãm ad p̃mũ iu
dicẽ nõ põt reuocare ſuã ꝓnũciationẽ lꝫ ab illa fue
rit appellatũ qꝛ ꝓnũciat õe facta deſijt eſſe iudex.
l. iudex. ff. de re iudi. c. ĩ lr̃is de offi. dele. Effectꝰ xo
termini aſſignationis ẽ ꝙ ſi ĩ termĩo appel. nõ ꝓſe-
q̃tur appellationẽ ſuã ĩducit̃ renũciatio ⁊ deſertio
appellatõis ⁊ actꝰ a quo emiſſa ẽ appellatio manet
ratus vt in. c. cum ſit ⁊ in. c. cũ reprehenſibilis. ⁊ in
capitulo ſepe de appel. Et terminus iſte hoĩ ſtatui
tur vel additur ad arripiẽdũ iter. vel ad rep̃ſentan
dũ ſe ſuꝑiori ad quẽ eſt appellatuꝫ. de quo ĩ. c. ꝑſo
nas in glo. i. ⁊ ſuꝑ ea. Iſtius tñ termini diuerſi in-
ſurgũt ⁊ cauſant̃ effectꝰ ſcꝫ ꝙ in ipius aſſignatõe
aliqua cõcurrũt vel nõ. nã aliqñ appellatio ſolum
recipitur a iudice ita ꝙ cum aſſignatõe termini cõ
currit dilatio iudicis aliqñ ſolũ appellatur a parte
aliqñ concurrit vtrũqꝫ recipitur a iudice et a parte
approbatur / aliquando neutruꝫ fit qꝛ nec recipitur
nec approbatur ſi ergo appellatio recipitur a iudi-
ce vel etiã approbatur a parte tunc terminus hoĩs
hꝫ vim ꝑemptorie ita ꝙ nõ venientẽ ꝯſtituit contu
macẽ ſic ꝙ in articulo appellationis cõtra eũ vt cõ

tra cõtumacez ꝓcedi poteſt ⁊ tenet mittere ꝓcura
torem ſufficientem ſaltez ad articulum appellatio
nis expeditum vt in.c.ſepe.⁊ in.c.nicholao de ap.
Idez ⁊ fortius vbi vtrũqꝫ concurrit ſcꝫ receptio iu
dicis ⁊ approbatio partis.ſed vbi neutrũ ĩteruenit
qꝛ nec recipitur a iudice nec approbatur a parte tũc
ſufficit mittere ꝓcuratorem ad ĩpetrãdum ⁊ ꝯdi-
cendum tm̃ nec ꝓceditur in articulo appellationis
cõtra abſẽtẽ vt no.ĩ dicto.c.nicolao licet glo.ibi vi
detur tenere cõtrariũ.Si autẽ recipitur ⁊ approbatur
appellatio.⁊ cum hoc petat appellans ꝙ veniat ap
pellatus inſtructus tunc dꝫ mittere ꝓcuratorem in
ſtructũ ſufficienter nedũ ad articulũ appellatiõis
ſed etiã ad cãm ꝑncipalẽ vt in.c.cordi.de ap.li.vi.

¶ Forma apoſtolorum dimiſſoriorum

FOrma apoſtolorum q̄ dimiſſorũ vocantur ẽ
talis.Sanctiſſimo in chriſto patri ⁊ domino
domino.N.diuina ꝓuidentia ſacroſancte romane
⁊ vniuerſalis eccleſie ſummo põtifici.Talis epiſco
pus vl' officialis eius deuotus fidelis ac obediens
deuota pedum oſcula beatorũ.Nouerit ſanctitas
veſtra ꝙ cum in cauſa que inter A.ex vna pte ⁊.B
ex altera pte de ⁊ ſuper re vel depoſito tali vel de ⁊
ſuper domo vel fundo tali coram me in iudicio ver
tebatur ſententiam pro ꝑdicto.A.⁊ contra.B.pre
fatum tuli diffinitiuam vel interlocutoriam ſic vel
ſic pronunciando ſuper exceptione tali.⁊c̃.Et quia
ab huiuſmodi ſententia diffinitiua vel interlocuto-
ria idem.B.ad ſanctitatem veſtram ⁊ ſanctam ſe-
dem apoſtolicam appellauit idcirco ipſum.B.ap-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pellantem a meo iudicio dimitto et ad eiuſdez.v.ſ. examen his litteris dirigo ſibi litteris huiuſmodi ſigillo meo ſigillatas cōcedēs in teſtimoniū pmiſſorum Datum ꝛc. Et hoc cū appellatū eſt ad papam ſi vero appellatū eſt ad inferiorem puta ad epm vł archiepm ſcribatur ſub eadem forma verbis competentibus mutatis dicēdo. Reuerendo vł reuerēdiſſimo ꝛc. Aliqui vero nō dirigunt ſupiori ſed ſcribūt vniuerſis Aliqui breuiter expediēdo dicūt ad appellātē verbo vel ī cedula nuda ſcribūt ī hec verba vel ſimilia. Quia tu a me appellaſti a tali ſententia mea diffinitiua vel īterlocutoria ideo ab obſeruatiōe mei iudicii his apoſtolis te remitto ꝛ ad ei9 examen ad quē appellaſti dirigo. Et ſi voluerit ſibi ſtatuere terminū ſit ille trium vel quattuor mēſiuz ſpaciū vel diē talez ſtatuo ꝓ termino ad iter arripiendum ꝓ appellationis tue proſecutione facienda vel ad pſentādum te conſpectui ſedis apoſtolice vł alterius ſupioris ad quem appellaſti.

Forma apoſtolorum reuerentialium

Forma apoſtoloruz reuerentialium poteſt eſſe talis. Sanctiſſimo vł reuerentiſſimo ꝛc. vt ſupra. Talis actor vel talis reus in tali cā que iter ipm ex vna et talē pte ex altera de et ſup tali re vel eius occaſione iudicio corā me vertebatur a ſententia diffinitiua vel interlocutoria ꝛc. ad ſanctitatem vel reuerentiā veſtrā appellauit ꝛ q̄uis appellatio ſua michi friuola videbatur tn̄ ob reuerētiā veſtraz eidez ſue defero appellationi: ſtatuendo ſibi terminum ꝛcete.

¶ Forma apoſtolorum refutatoriorum quando eſt appellatuz ab interlocutoria

SAnctiſſimo vel reuerendiſſimo/ vt ſupra. No uerit ſanctitas vel reuerentia veſtra ꝙ talis a me in tali cauſa que coram me inter ipſum ⁊ talem ſuper re tali vertebatur/ ad ſanctitatem veſtrā vel reuerentiā appellauit ⁊c. Et quia huiuſmodi appel latio eſt friuola ex tali cauſa. ideo cum hmoi appel lationibus. nec ius deferat/ nec ſit per iudicez defe rendum nec ego defero hoc apoſtolos refutatorios ſibi tradidi atꝗ trado. In quorꝫ teſtimoniū ⁊c. vt ſu pra. Et ponitur iſta forma de interlocutoria. quia quādo a diffinitiua appellatur tunc neceſſe eſt de ferre qꝛ ius defert de iureiu. venientes. i. de ap. nō ſoluz. li. vi. Judices modernis tēporibꝰ raro tales litteras dirigūt ad ſupiorez ſed faciliter ſe de his a poſtolis expediētes dicūt verbo ad appellantez vł eius ꝓcuratorē ſub hac forma. Appellatiōi tue ob reuerētiā ſedis apoſtolice vel talis ſupioris ad quē appellatū eſt deferimus ſeu defero. et talē tibi ter minū prefigo ad appellationē tuā ꝓſequendā. Ut quia appellatio tua nobis videł friuola ideo ei nō deferimus hāc reſponſionē tibi ꝓ apoſtolis refuta torijs concedentes. Et hec faciūt iudices ſibi p no tariū loco apoſtolorum ſcribi/ et ſcribit notarius ſi vult appellationē apoſtolorꝫ dationem in eadē car ta ſeu in vno et eodem inſtrumento ponendo in fi. inſtrumenti appellationis de quo ſupra: Item ī an no inditione pōtificatus quibus ſupra. die tali mē ſe tali loco tali corāz iudice predicto ac mei notarij publici et teſtium infra ſcriptorum preſentia perſe

naliter cõſtitutus p̄dictus. N. appellans / vel talis eius procurator / apoſtolos per dictũ dominũ iudi-cem ſuper appellatione ſua predicta cũ inſtãtia hu-militer ſibi dari poſtulauit cui ipſe iudex ſibi dan-do apoſtolos in hec verba reſpondit vel cedulã ſcri-ptã tradidit ⁊ i ea contenta ꝓ apoſtolis ſibi dedit cu-ius tenor talis eſt / et ſcribat tenorem ſeu formam apoſtolorum ⁊ ſubiũgat poſtea ſup quibus omni-bus et ſingulis vt ſupra in inſtrumento appellatio-nis. Si autem iudex terminum datum ad danduꝫ et recipiendũ apoſtolos ꝓrogat ad aliũ diẽ. an tũc iterato appellãs tenet cõparere ſeu apoſtolos pe-tere. Vel ſi reſpondit iudex apoſtolos ſe daturũ cer-to termino non prefixo quid iuris legitur et notat in clementina q̄uis rigor ſuperius alle. Et ita ſunt iſta expedita que ſequũtur ſententiaꝫ quãdo ab ea appellatur / quia tunc ſententiam nõ debet exequi cum ꝑ appellationem ſit ſuſpenſa / vt in dicto. c. ve-nientes de iureiur. immo quicquid poſt ſententiaꝫ etiam ante appellationẽ ꝑ iudicem vel aduerſariũ fit. totum reuocabitur ꝑ moduꝫ attemptati de quo plenius in. c. non ſolum ſupra allega. Si vero a ſen-tentia nõ fuerit appellatũ et ſic tranſit in rem iudi-catam. tunc ipſa ſententia debet exequi. alias parũ ꝓdeſſet ſententias dare niſi mandarẽtur executio-ni / vt de re iudica. c. cum aliquibus. Aduertenduꝫ eſt tamen ꝙ ſunt quedam ſententie que nunq̄ trã-ſeunt in rem iudicatam / vt ſunt ſententie quarum obſeruantia induceret periculum anime v̄ re iudi. tenor et ca. conſanguinei de frigi. et maleficia capi-tulo fraternitatis cum ſi.

¶ Additio.

¶ Nota tamẽ ꝙ in oĩbus caſib⁹ in q̄bus ſententia

non tranſit in rē iudicatā tamē tali ſententie ſtan-
dum eſt donec contrariū oſtendatur. Jta tenet io-
an. et panor. in. c. tenor de re iudicata. Quedā ſunt
que ſtatim tranſeūt in rem iudicatā: vt eſt ſententia
excōis de ap. c. paſtoralis de ſentē. excōi. p tuas que
tamen ꝓpe non eſt ſentētia et hoc verum qꝛ ſtatim
tranſit in rem iudicatam quo ad priuatam vtilita-
tem: ſed quo ad publicā vtilitatem tāgentem picu-
lū animarum nunꝙ tranſit arti. c. pia de exce. li. vi.
Nam ſemp auditur conquerēs de īiuſta excōicatio
ne de offi. dele. cū cōtingat: ꝛ. c. excōicato de reſcri.
Sūt ꝛ quidā caſus ī qbus diffinitiua ſentētia ſtatī
tranſit in rem iudicatā que no. de re iudi. ſu p rubri
ca. Quedam ſententie tenēt mediuꝫ: quia trāſeunt
in rem iudicatā. non ſtatim ſed poſt. x. dies: ꝛ illud
regulariter obtinet in ſententiis vbi extrema ſunt
cauſalia: vt notatur de re iudi. ſuper rubrica in ca.
conſanguinei. eo. ti. et hoc qn̄ ſentētia tꝫ licet ſit iu-
ſta ſecus tn̄ ſi eſſet nulla: qꝛ tūc nō trāſit de re iudi.
ca. i. Et modos nullitatis ponit Guillermus in ſpe
culo de ſententia ꝓlata. §. iuxta ꝓpoſituꝫ. Et dicit
ſentētia nulla vt ſequit quia lata eſt cōtra ius ꝯſti-
tutiōis nulla vero nō trāſit in rem iudicatā iniuſta
ſic vt dictū eſt. Et ſolet ſic diſtingui: quādoqꝫ ſenten
cia ē nulla nec ſeruat: vt ſi cōtra ius cōſtitutiōis eſt
lata expſſe qn̄qꝫ eſt nulla ſed ſeruatur donec de nul
litate cōſtet: vt ſi eſt lata p falſos teſtes vel falſa in
ſtrumēta / qꝛ illa eſt nulla in veritate ſed eſt aliqua
in opiniōe de q̄ de exceptionib9 cū venerabilis qn̄qꝫ
nulla eſt et tranſit in rem iudicataꝫ poſt. xx. annos
vt ibi no. de quo p. Hoſtien. in. c. cū bertoldus. Sē-
tentia ergo que tranſit in rem iudicatam in actione

ꝑſonali mandabitur executioni poſt tp̄us quadri-
meſtre quia illud tp̄us condemnatis in actiōe pſo
nali ꝯcedit a iure vt in.c.conquerēti de offi.del.pōt
tamē hm̄oi tp̄us artari vel ꝓlongari p iudicem ex
cauſa ſine cauſa autem nō poteſt alias ſi artauerit
ſine cā ſupplet a lege.vt ibi no.ī ſpe.de ſen. executi
.§.videndū in pͥnci.Et ſi fiat executio in hm̄oi actio
ne pſonali iſto modo vel ordine:quia p̄cipietur reo
ꝙ pecuniā in qua eſt condēnatus actori ſibi ſoluat
et an ip̄e condēnatus ad ipſius pecunie ſolutioneꝫ
p̄ciſe cogi debeat actore inſtante et petente tractat
Jo.an.in addi.ſpe.ꝙ Guil.in iſta queſtione tenuit
cōdemnatuꝫ ſi habeat pecuniā ad illud teneri ſi ve
ro nō habeat victus ī pecunia vnde ſatiſfaciat exe
cutio fiat in rebus ſuis. et pͥmo in mobilibus ſic ꝙ
capiātur mobilia ſi que poſſidet ſi mobilia non hꝫ
recurritur ad īmobilia:ſi neqꝫ īmobilia poſſidet p-
uenitur ad noīa ſiue iura ſcilicet ad ip̄ius cōdemna
ti nominati debitores ſic tamē ꝙ nomina debitoꝝ
debita confitentiū et non negantiū ſub pignore ca-
piētur.de quo in ſpe.de ſen.execu.§.ſequit videre.
¶ Additio. ¶ Nota tamen ꝙ qn̄ executio venit fiē
da ſup bonis alicuius et ſunt aliqua bona que ſūt
in ꝯtrouerſia nō eſt fiēda ſup illis executio ſi repiā
tur alia bona que non ſint in controuerſia ita tenet
bal.in addi.ſpe.ti.de executiōe ſentētie.ꝟ.executio
ne.In actione reali ſtatī executio fit poſtꝙ̄ ſentētia
tranſiūt in rem iudicatā:vnde ſi actum eſt ad fūduꝫ
vel ad domū mittēdus eſt actor in poſſeſſionē eiuſ
dem rei.de re iudi.c.cū bertoldus in fi.nec tūc ſuffi
cit dare pignora ſed requiritur corporalis traditio
poſſeſſiōis:vt in.c.cū aliquibus de re iudi. Et quo

mō iudex mādat executori ſuo q̄ eādez rem actori ad iudicatā pſoluat/ſeu eius rei verā ⁊ corporalez poſſeſſionem det actori. Guillermus ponit in ſpec. de ſenten. execu. in. d. §. ſeqtur. Et huiuſmodi precē ptum ſcribi debet in acti p notariuz iſto modo. Talis iudex curie talis exequendo ſententiā diffinitiuā in cā tali p eū datā vel p talem iudicem inferiorem vel ipſius delegatum latā/manu talis notarij ſcriptā vel ſuſcriptā ac ipſius iudicis ſigillo et ōdicti notarij ſigno ſigillatā et ſignatā p̄cepit et iniunxit tali executori ſeu curſori ſiue nuncio q̄ rem tale tali actori p predictā ſententiā iudicatam/ ac eius poſſeſſionem corporalem det et aſſignet eidez actori p̄dictum reum amouendo ab eadez. Acta ſūt ⁊c. Vel fit p̄ceptum p litteras iudicis dirigendas executori. et tunc poteſt ſcribi ſub hac forma.

¶ Mādatum iudicis factum executori ad exequendum ſententiam.

TAlis iudex talis rectori diuinorum ⁊c. Salutem in domino. Pridem acta inter talē actorem ex vna/et talem reum de et ſuper re tali fundo vl' domo ⁊ eius occaſiōe pte ex altera materia queſtionis et cā huiuſmodi intentatā et introductā in iudicio coram nobis in cauſa eadem iure ⁊ iudiciario ordine obſeruato procedentes ſententiam tulimus diffinitiuā predicto actori rem petitā per euz adiudicādo ac prefatum reum ad traditionem ſeu reſtitutionem rei eiuſdem ⁊ in expenſis litis condēnando prout in ſententia noſtra plenius cōtinetur

verum quia parum ꝓdeſt ſententiā ferre niſi execu-
tioni demādetur. idcirco ꝓ parte memorati actoris
humiliter requiſiti ad predicte ſentētie executionē
duximus ꝓcedendū vobis ergo ī virtute ſācte obe-
dientie firmiter et diſtricte precipiendo mandam⁹
quatenus prefatum. N. actorem incorporalē ꝛ rea-
lem predicte rei vt p̄fertur ad iudicate poſſeſſionē
inducatis ac ip̄am rem et eius poſſeſſionē tradatis
et aſſignatis: ſupradictū reum eiuſdē rei detentorē
abinde remouendo mouētes eūdem. N. reum quē
nos ꝑemptorie ꝑ preſentes monemus: vt infra ſex
dierum ſpacium a notificatione ſibi facta cōputan-
do quorum duos ꝓ p̄mo ꝛc. ab eiuſdem rei detētio-
ne et occupatione deſiſtens eam p̄fato actori vacuā
et liberā tradat et ad ip̄ius corꝑalem ꝛ pacificā poſ-
ſionem admittat: ſibiq́ʒ ſummā. xx. florenorum ſeu
librarū denariorū talium ꝓ expenſis ꝑ eum in lite
p̄dicta factis coram nobis reſtituat et ꝑſoluat et a-
lias p̄dicte noſtre ſententie humiliter pareat ꝛ intē-
dat alioquin contra ip̄m ꝑ cenſuram eccleſiaſticam
et alia iuris auxilia prout de iure poterimus ꝓce-
demus dicte noſtre executioni/ vt ſupra in formis
aliorum mandatorum. Et ſi executio illius p̄cepti
iudicis ſit ꝑ curſorem ſeu nuncium habebit referre
iudici diem et formā executionis. Et quicquid fa-
ctum eſt per eum/ et iſto modo executio ſcribitur in
actis. N. talis curie curſor nuncius ſeu executor re-
tulit ſe de mandato iudicis in vim executionis ſen-
tentie talis in tali cauſa late, die tali ꝛ cetera dediſ-
ſe et aſſignaſſe talem corporalem poſſeſſionem ta-
lis fundi eidem victori per eandem ſententiam ad-
iudicati quem talis deuictus tenuit et occupauit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Utrum autē delegatus ordinarij poſſet exequi ſen tentiā ſuā no.in.c.ſiquis contra.de foro compe.vel hoc poſſint minores iudices no.in.c.cū ab eccl'ar de offi.ordi.cū remiſſi.Et qz ſunt opiniones poteſt dici ꝙ delegatus ordinarij et alij minores iudices hoc poſſūt p cenſurā eccleſiaſticā que eſt ſimplicis iuriſdictionis ⁊ non p traditionem poſſeſſionis q̄ ē mixti imperij.Et delegatus p̄ncipis exequitur ſen tentiam ſuam infra annum poſt annuz totaliter ex pirat ſua poteſtas:ita etiā ꝙ excōicatum p eū infra annum āno elapſo nō abſoluit:vt legit ⁊ no.de offi. deleg querenti.Judices tamē indifferēter exequūt ſentencias ſuas p excōmunicationem ⁊ p miſſionē Ex quibus autē cauſis vel p quas exceptiones im pediri poteſt executio ſententie plene no.in.c.de ce tero de re iu.et in ſpe.de ſen.execu.§.vlti.Sed quo iure petatur executio no.in eo.ti.§.breuiter.et dicit ibi Guil.ꝙ victor habet duo auxilia p que conſequi tur executionem ſcilicet officium iudicis ⁊ actionē iudicati.non autem p actionem in factum et in hoc dicit errare multos aduocatoſ.Et ſummarie ꝓcedi tur ſine datione libelli ⁊ litis ꝯteſtatione de quo di cendum vt ibi.Licet autem ſententia tranſierit in rem iudicatam et ſic facienda eſt ipſius execucio vt dictum eſt victus tamen quandoqz releuatur reme dio ſupplicatōis/vt in.c.ex litteris de reſti.in inte de quo ī ſpe.de ſupplica.per totuz:vel beneficio re ſtitutionis in intergrum:vt eo.ti.per totuz vel bene ficio reſtitutionis in integrum:vt eo.ti. per totum. ¶Additio.¶Unū tamen nota ꝙ licet appellatio ne pendente impediatur executio tamen pendente ſupplicatione vel petitione reſtitutiōis in integruz

non impeditur executio ſed non poteſt fieri ſecūdū modum traditum in autentica que ſupplicatio. C. de p̄cibus imp̄atori offerē. ⁊ in. c. ſuſcitata. de reſti. in ītegrū. Et tunc ex quo ſic impetrat p̄ricipaliter p̄ceditur in cauſa reſtitutionis ordine iuris obſeruato vt de offi. iudi. c. ij. ⁊ iſta cā tūc finiri dꝫ ⁊ expediri infra quadriennium. vt in cle. vnica. de reſtitu in integ. Et libellos in materia reſtitutionis in integruꝫ ponit guil. in ſpe. t̄pe. iiij. de reſti. in integrū Sed qꝛ raro hec in partibus iſtis p̄tractātur igitur illa obmitto.

De abſolutōe a ſententia excōicationis.

Sed vt dictum eſt aliq̄n reus nō parens ſententie excōicatur. aliq̄n per cōtumaciaꝫ quia citatus non comparet vt viſum eſt ſupra in principio p̄ceſſus. Et qua volens parere ⁊ abſolutioneꝫ petens debet abſolui vt i. c. cū. cōtingat de offi. dle ideo vt habeātur forme abſolutionū. Sciendūꝫ eſt ꝙ ſi quis eſt excōicatus p̄ contumacia ſi vult parere iuri abſoluendꝰ eſt ſub forma iuris ſi offerat cautionē de parēdo iuri ⁊ ſoluēdo expēſas rōne ſue cōtumacie per aduerſariuꝫ factas. de ap. c. qua frōte de iudi. c. i. ⁊. ij. Et hoc ſi ſententia eſt iuſta qꝛ ſi eſt iniuſta dꝫ abſolui ſine difficultate vt de rſecrip. ca. ab excōicato cum concordantijs. Et intelligenduꝫ etiam eſt quando excōmunicatus eſt p̄ cōtumacia vel offēſa dubia. ¶ Additio. ¶ Utrū aūt hmōi cautio debeat eſſe cum pignoribus vel fideiuſſoribus vel an ſufficiat cautio nuda vide per panor. in. c. ex parte de verborum ſignifica. Nam ſi quis excōmu

nicatus ē pro manifeſta contumacia vł offenſa no
toria. non abſoluitur niſi ſatiſfatione p̄miſſa vt in.
c. ex pte de verbo ſigni. quo ad manifeſtaꝫ offenſaꝫ
de manifeſta contumacia ꝓbatur in. c. venerabilis
. §. ſecus de ſenten. excom. libro ſexto.

¶ Forma abſolutionis ſub forma iuris.

Et forma abſolutionis ſub forma iuris p̄t eē
iſta. N. talis iudex tali actori vł plebano. Sa
lutē in dn̄o. Qr talis excōicatus a nobis ꝓ ꝯtuma
cia ad inſtātiā talis paratū ſe offert ſtare iuri coraꝫ
nobis vn̄ ip̄m ab hm̄oi ſentētia excōis abſoluimus
in dei noīe in his ſcriptis. ⁊ talem diem in quo p̄di
cto actori ſatiſfaciat et iuri pareat coraꝫ nobis ſibi
ꝓ termīo pemptorio aſſignamꝰ. Quare vobis mā
damus qt̄ꝰs eundeꝫ. N. ſic abſolutum publice nū
cietis volentes autem p̄dictum terminū actori me
morato tempeſtiue nunciari vel intimari. ⁊c̄. Datū
⁊c̄. Uel breuiꝰ ſic. Officialis vł iudex talis tali ple
bano. Salutem ī domino. ⁊c̄. quia talis a nobis ex
cōicatus pro contumacia ad inſtātiā talis paratus
eſt die ſeu feria tali ſtare iuri corā nobis. Unde ip-
ſum ſub forma iuris abſoluimus mādātes. vobis
quatenus eundem ſic abſolutum publice nuncietꝭ
⁊ p̄dictum terminū volumus actori memorato ma
ture intimari. Datū ⁊c̄. ⁊ iſta forma ab ordinariis
frequentat̄. In aliquibus locis excōicatus ꝑ iudi-
cem abſoluitur, et abſolutus a vinculo excōicatōis
remittitur ad ſacerdoteꝫ ad reconciliādum de pec
cato inobedientie ꝓ quo fuit excōicatus. ⁊ hm̄oi re
cōſiliationis forma ponit guil. in ſpe. de ſen. ꝓla. ꝟ
debet autem fieri abſolutio cum pſalmo penitētia

n.⁊c. Poſſet etiã forma abſolutõis dilatari ⁊ exte
di narrando ꝓceſſũ habitũ ⁊ contumacie qualita=
tem ⁊ alia ſicut faciunt quidã delegati ſub hac for
ma vł ſimili. N. decanus vł ꝑpoſitus eccleſie iudex
delegatus.⁊c. Uniuerſis ⁊ ſingulis ꝑpoſitis ⁊ deca
nis ⁊c. qbuſcunqꝫ ꝑ ciuitates dyoceſis tales vel ta
lia vbilibet conſtitutis qui pñtibus fuerint reqſi=
ti. Salutem in dño ⁊ mãdatis noſtris immo veri⁹
apoſtolicis firmiter obedire cum ĩ cã que inter. N.
actorem ex vna ⁊. P. reuꝫ ex altera de ⁊ ſuper tali
re vel debito vertitur corã vobis ⁊ ꝑdictus. N. actor
predicto. P. reo libelluꝫ in ſcriptis obtuliſſet nos
eidem reo diem talem ad reſpondẽdum eidem vel
exceptionẽ dilatoriam ſibi forſitan competenteꝫ ꝓ
ponendum ꝓ termino peremptorio duxim⁹ aſſignã
dum Sed qr in huiuſmodi termino idem reus mi
nime comparauit ꝑ ſe vel reſponſaleꝫ ꝑ et exceptio
nes ꝓponere aut predicto libello rñdere contuma
citer recuſauit/idcirco idem. P. reus pro contuma
cia hmoi monitione preuia fuit ꝑ nos vĩculo excõi
cationis innodatus. ¶ Nunc autem reus ipẽ ſe re
preſentans coraꝫ nobis petijt humiliter et deuote
ab hmoi excommunicationis ſententia ſeu vinculo
ſe abſolui offerens iudicio ſiſti ſeu de parendo iuri
cautionem pſtans ⁊ dicens ſe paratuꝫ parti aduer
ſe ſatiſfacere congrue de expenſis. Unde citato ad
hoc aduerſario et preſente vel contumaciter abſen
te ac recepto ab ipſo excõmunicato pri⁹ iuramento
ſecundum formã iuris de parẽdo mãdatis eccleſie
et congrua ſatiſfactione expenſarũ eum ab huiuſ
modi excõis vinculo abſoluimus vt ſupra in forma
precedenti. Et cautelã de cuſtodiẽda ⁊ reſeruanda

abſolutione dat guil.ĩ ſpe.ij.de ſen.prola.§.nũc ve
ro.x̃.abſolutio.⁊.in.g.c.ꝓpoſuit de cle.excõ.mini.
Et ſi quis excõicatus fuit ꝓ debito vel ꝓ re iudica
ta vel ꝓ crimine vel ꝓ offẽſa manifeſta ⁊ ſatiſfecit
tunc ſimpliciter abſoluitur ſub hac forma. Officia
lis talis ⁊c. Qz talis excõicatus ꝓ re iudicata vl' ꝓ
tali offenſa manifeſta ad ĩſtantiaʒ talis de hm̃oi re
iudicata ſeu offenſa ſatiſfecit idcirco eũ abſolutio-
nẽ petẽtem abſoluimus ĩ dei nomĩe in his ſcriptis
mandantes.⁊c. vt.s̃. ¶ Additio ¶ Quid ſi q̃s fue
rit excõicatus pluribus excõicatiõibꝰ vl' vna excõi
catiõe a pluribꝰ cauſis an requirãtur plures abſo
lutões vel an ſufficit vnica ꝓ oĩbus panor.in.c.eſt
ꝓ cã de ſnĩa.excõis tʒ vnicã ſufficere dũ tñ de oĩbꝰ
excõicationibꝰ ſeu cauſis fiat mentio ĩ abſolutione
De abſolutione ad cautellam qñ fiat no.ĩ.c.apl'ice
de excep.⁊ plene ĩ.c.ſolent de ſen.excom.li.vi.
¶ Et ſic eſt finis iudicij ordinarij ⁊ tertie ꝑtis ⁊ ꝑ
conſequens totius operis.

¶ Seq̃tur alius tractatus qñ ſcʒ iudex d̃ plano ꝓ
cedit q̃ valet ad intelligentiam predictorum.

VIdimus de ꝓceſſu ordinario qui regularit̃
obſeruat̃ ĩ cauſis. ſed eſt quidaʒ ſpecialis q̃
obſeruatur quando ꝓcedit iudex ſimpliciter ⁊ ſum
marie ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij. Et quis ordo
tunc ſeruandus eſt traditur ĩ cle.ſepe. d̃ ṽbo ſigni
ficatio.quia libellus de neceſſario non offertur eſt
tamẽ dãda petitio ſũmaria ĩ ſcriptis vl' facienda
verbo ⁊ in actis redigenda. Item ꝓcedit ſine con
teſtatõe ⁊ ſine concluſione q̃ tñ in ꝓceſſu ordinario
ſunt de ſubſtantia vt dictum eſt.poteſt etiam ſentẽ

tiam ferre ſtando quod in aliis nõ põt vt etiam ſibi
viſum eſt et valet citatio ad ſententiam audiendã
etiã non peremptoria. que al's ſufficiens non eſſet
Item in iſto ꝓceſſu fortius q̃ alio debꝫ iudex am
putare magnã dilationẽ/refrenare iurgia partiuꝫ
et teſtium multitudinẽ. Et ꝓcedere põt tp̃e feriato
in fauorem hoĩm interdicto. Et ita ſunt plura in ꝓ
ceſſu iſto ſpecialia. ſcꝫ. ix. vel. x. vt no. Guil. de mon
te lau. in alle. cle. ſepe ĩ glo. ¶ Additio. ¶ In qb⁹
aũt cauſis poſſit iudex ꝓcedere ſummarie ⁊ de pla
no vide in. l. iij. § ibidem. ff. ad exhibendum ꝑ bar.
in extrauagãti ad reprimendã ⁊ in clemẽ. diſpẽdio
ſam de iudiciis. Et ꝓceſſuꝫ hmõi iudex tenetur ali
qñ obſeruare: aliqñ põt ſi vult. quia ſi princeps mã
dat ſic ꝓcedere. vt in conſeruatoribus ſtudiorũ fa
cit tunc ita iudex tenetur ꝓcedere. valet tamen ꝓ
ceſſus ſi ordo iudiciarius ꝑtibus nõ contradicenti
bus fuerit obſeruatus: vt in cle. ſepe. ẽ. alle. ſed põt
iudex ſic ꝓcedere ſi velit. ſcꝫ in cauſis priuilegiatis
a iure ſuper tali ꝓceſſu. ⁊ iſte ſunt. iiij. cauſe bñfici
ales/matrimoniales/decimaruꝫ/ ⁊ vſurarum. ⁊ in
iſtis relinq̃tur poteſtati iudicis ſi velit ꝓcedere ſim
pliciter ⁊ de plano vel ordinẽ iudiciariũ obſeruare
vt in cle. diſpendioſaꝫ de iudi. vbi de hoc in glo. nõ
licet et qr põt iudex vt dictũ eſt in iſtis cauſis obſer
uare ordinem vel non et ſic libellum exigere. Qua
liter ergo in cã beneficiali formãdus ſit libellus vi
deamus ⁊ poteſt ſic concipi.

¶ In beneficiali cã ſic formatur libellus.

Coram vobis honorabili viro domino audito
re vel iudice ⁊c̃. proponit procurator procura

torio noīe diſcreti viri. a. canonici eccleſie btē ma=
rie verdunēſis conquerēdo aduerſus B ſe clericuꝫ
aſſerētē talis dyoceſis ⁊ quēlibet aliū ꝓ ee in iudi
cio legitime īteruenīētē. ⁊ dīt ꝙ lꝫ prefatus. a. vigo=
re grē aplice eidē de canonicatu ſub expectatōe p̄
bēde de ecclīa ſctē marie predicte in ſpeciali factꝰ
canonicꝰ ⁊ prebēda ꝑ mortē quondā eiuſdē eccleſie
dū vixit canonici p̄bēdati tūc vocās ꝑ certū execu/
torē ad hoc a ſctā ſede aplica ſpecialiter deputatū
fuerīt ⁊ ſunt collati. ⁊ ſibi eiſdē ꝓuiſum ac ipſe. A.
ad canonicatū ⁊ prebendā hm̄oi ꝑ eūdē executorē
inueſtitus exiſtat ſic ꝙ idē canonicꝰ ⁊ prebēda cuꝫ
iuribus ⁊ ꝑtinentis ſuis vniuerſis ꝑtineāt ⁊ ꝑtine
re debeāt ad eundē tn̄ p̄fatꝰ B ad eoſdeꝫ canonica
tū ⁊ prebēdā ſe ītruſit de facto ⁊ ītrudi fecit procu
rauit ac ītruſioneꝫ de ſe factā ratā habēdo p̄dictos
canonicatū ⁊ prebēdā detinuit ⁊ occupauit d̄tinet
et occupat fructus redditꝰ ⁊ ꝓuentus iura ⁊ obuē
tiones ꝓueniētes ex eiſdē ꝑcepit ⁊ imburſauit ꝑci
pit et īburſat. ſeqꝫ prefato. a. oppoſuit ⁊ opponit ac
eū īpediuit ⁊ īpedit fecitqꝫ ⁊ facit ꝑ ītruſionem oc=
cupationē/et alia ſupradicta quominꝰ ipſe a cano
nicatꝰ ⁊ prebēde hm̄oi ac iuriū ⁊ ꝑtinētiaꝝ earūdē
poſſeſſionē ſeu quaſi aſſequi poſſit ⁊ habere in aīe
ſue ꝑiculū ⁊ predicti a p̄iudiciū ⁊ detrimētū. Qua=
re agit ⁊ petit ꝓcurator q̄ s̄ ꝓcuratorio noīe qt̄ūs
vos dn̄e auditor ſeu iudex reuerende precognito q̄
tum ſufficit de premiſſis ꝓnūcietis decernatis ⁊ d̄
claretis canonicatū ⁊ prebēdā predictos ad memo
ratū ⁊ pertinuiſſe de iure ⁊ ꝑtinere ad eos eidē a ad
iudicādū fore ac iudicari debere ⁊ adiudicetis. In
truſionēqꝫ detenſionē occupationē ⁊ alia premiſſa

temerariā illicitā ⁊ iniuſtā fuiſſe et eſſe. Et ꝑdictum
B occupatorē ab occupatione īpedimentis ⁊ aliis
predictis cōpeſcēdū ⁊ cōpeſcatis ſibi de prefatis ſi
lentiū īponēdum ⁊ īponatis ſuper eiſdem. ac a ca-
nonicatu et prebenda ⁊ eorū detentiōe eū remouen
dū ⁊ remoueatis. Predictūqꝫ A ī poſſeſſione ſeu q̄
ſi eorūdē canonicatus ⁊ prebeñ. iuriūqꝫ ⁊ ꝑtinētiū
ipſoꝝ īducendū ⁊ īductuȝ defendendū atqꝫ īduca-
tis et defendatis ſeu induci et defendi precipiatis
Ipm B predicto A in fructibus ꝑceptis ⁊ expēſis
litis legitimis nichilominus cōdemnādo ꝑ veſtraȝ
diffinitiuā ſñiam ⁊ eius executionē. Hec petit cōiū
ctim ⁊ diuiſim. Ad neceſſariā ꝓbationem ſe ſolum
aſtringens officiū veſtrū in oībus premiſſis ⁊ ſin-
gulis quantum opus fuerit humiliter implorādo.
Saluo iure corrigendi addendi minuendi ⁊ cetera
vt eſt moris Iſte libellus ꝓcedit quādo agenti bñ
ficium iam eſt collatum. ita ꝙ eſt ſuum ⁊ habet ius
in re. Si vero nondum eſſet ſibi collatum vel de eo
prouiſum. ſed conferendum ita ꝙ non eſſet ſuū. ſȝ
ſibi debituȝ eſſet ius ad reȝ. De quo in cle. auditor
de reſcriptis in gloſa. ſi pronunciet Tunc ſecundū
hoc deberet mutari libellus ſcȝ narrādo quomodo
beneficiū tale ex tali cauſa ſibi eſſet debitū ⁊ peten
do id ſibi debitum et conferendum ꝓnunciari. Et
tunc auditor qui pronunciat illud ei debitū poteſt
ſibi ſine nouo mandato de illo ꝓuidere v. circuit⁹
euitetur vt in alle. clemen. auditor de reſcriptis.
¶ Additio. ¶ Utrum autem iuſta collatio q̄ fit ꝑ
auditorem dicat executio iuris debiti ⁊ an quilȝ ꝺ
legatus etiam extra curiam poſſit facere iſtam col
lationem vide per ymo in dicta clemen. auditor.

Uel etiam debet fieri mutatio libelli ſecũdũ quali-
tatem facti ꝛ plures libelloꝝ formas ponit guil.in
ſpe.de ꝑben. Si bñficiũ eſt de iure patronatus tũc
preſentatus ſic formet libellum ſuum.

¶ Quando beneficium eſt de iure patronatus.

Coꝛã vobis.ꝛc̃.Et dicit ꝙ lʒ.A. predictus ad
eccleſiam vel vicariã talẽ per moꝛtẽ quondã
C vltimi rectoꝛis eiuſdem vacãtem ꝑ dictum cleri
cum vel laicũ ipſius eccleſie vel vicarie verũ patro
nũ et in iure patronatus eccleſie vel vicarie eiuſdẽ
poſſeſſoĩne vel quaſi exiſtentem ac ꝓ tali habitum
cõiter ꝛ reputatũ vobis dño ꝑpoſito vel archidiaco
no vel officiali infra tp̃s debitũ quadrimeſtre p̃ſen
tatus exiſtat ad inueſtiendum tamen p̃dictus .B.
p̃ſtationi hm̃oi facte et inueſtiture faciende ſe op-
poſuit et opponit temere.impediuit et impedit fri-
uole ac fecit et facit minus iuſte quominus preſen
tatio p̃dicta ꝑ vos admiſſa fuerit ſuũ debitum ſoꝛ
tita atqꝫ ſoꝛtiatur effectum Agit igitur ꝛ petit ꝓcu
ratoꝛ p̃dictus noĩe quo ſupra ꝑ vos p̃cognito q̃tũ
ſufficit de premiſſis ꝓnunciari decerni ꝛ declarari
p̃ſtationẽ de p̃fato A vt prefertur factã fuiſſe ꝛ eẽ
admittendã et admitti ipmqꝫ A ad eccleſiaʒ vel vi
cariam p̃dictam inſtituendũ et inueſtiendum foꝛe
inſtitui et inueſtiri ac in coꝛpoꝛalem et realẽ ipſius
eccleſie ſeu vicarie iuriũqꝫ ꝛ ptinentiarũ eiuſdẽ poſ
ſeſſionẽ vel quaſi inducendũ ꝛ ĩduci p̃dictoqꝫ B ad
uerſario ſuꝑ oppoſitione et impedimentis ab eccle
ſia ipſa ſeu vicaria perpetuum ſilentium imponen
dum ꝛ imponi Et ab ipſis impedimẽtis ꝛ oppoſiti

one eſſe compeſcendũ ꝛ cõpeſci veſtra ſententia diffinitiua ꝛ cenſura eccleſiaſtica mediante. Hec petit coniunctim et diuiſim vna cum expenſis litis. ꝛc.

¶ Declaratio forme

Iſta petitio colligitur p Inno. in. c. cuz bertoldus de re iudicata. Et quidã addũt in libello Peto preſentationẽ meã admitti ꝛ pſentationẽ aduerſarij p non patronũ et eũ qui nullũ ius pñtandi habet factã ceſſari ꝛc. de quo ĩ alle. c. cũ bertoldus Sed non eſt curandũ. Et ſi aduerſarius pſentatus a non patrono iam eſſet inſtitutus ſecũdũ hoc aliter formaretur petitio iſto modo. Peto talem a nõ patrono nec iuris patronatus poſſeſſore preſentatum et male inſtitutum ab illo beneficio ammoueri/et meã preſentationẽ a vero patrono factam admitti ipſum beneficium michi adiudicari et me admitti ipſum beneficium michi adiudicari et me ad illud inſtitui ꝛc. vt in. c. cũ bertoldus ſupra alle. Et ſi forte preſentator ĩ veritate nõ eſt patronus ſʒ ſolũ poſſidet iuspatronatus cũ bona fide. tũc pñtatus non dicat inlibello ipm eſſe patronũ. Sed ipʒ fuiſſe tempore preſentationis et eſſe in poſſeſſione vel quaſi iuriſpatronatus. Et ſufficit vt in. c. conſultationibus de iure patro. de quo etiã in. c. ij. de reſti. ĩ inte. cum ſi ¶ Additio. Quid ſi pendente lite inter petitorẽ et poſſeſſorẽ ſuper iure patronus fiat preſentatio per poſſeſſorez ꝛ poſtea ſuccũbat poſſeſſor an debeat repelli preſentatus. vide per eundez panor. in dicto. c. conſultationibus. Cum autem de iure patronatus agitur inter patronos qualiter tunc cõcipiatur libellus ponit guil. in ſpeculo de iure pa

tro. Et poteſt ſic formari

¶ Forma libelli cum controuerſia ⁊ inter patronos de iure patronatus

Coram vobis ⁊c. proponit conquerẽdo in iure ꝓcurator ꝓcuratorio noĩe diſcreti viri. A. laici aduerſus. A laicum. Et dicit ꝙ lȝ ius patronatꝰ talis eccl'ie vel vicarie. ad predictũ. a. ꝑtineat ⁊ ꝑtinere debeat de iure. Ipſeqꝫ a fuerit tp̃e ſpoliationis infraſcripte in poſſeſſione vel quaſi iuriſpatronatꝰ eccleſie vel vicarie eiuſdeȝ. tñ p̄dictus. b. de anno et mẽſe tali quẽdã. D. ad eccleſiã ſeu vicariã p̄dictam tũc certo modo vacãtẽ vobis p̄ñtauit ip̃m. a. poſſeſſione vel quaſi iuris patronatus p̄dicti ſpoliando. Quare agit ⁊ petit ꝓcurator p̄dictus quatenꝰ vos dñe iudex precognitis quantũ ſufficit de premiſſis ꝓnuncietis / decernatis / et declaretis ius patronatus eccleſie vel vicarie predicte ad prefatũ. a. pertinuiſſe ⁊ ꝑtinere preſentationẽqꝫ ⁊ ſpoliationeȝ p̄dictas vt temerarias ⁊ illicitas iniuſtas eſſe et fuiſſe at eundẽ. a. in p̄ſtinum ſtatũ poſſeſſionẽ ſeu quaſi eiuſdẽ iuris reponendũ reſtituẽdũ et reducendum fore reſtitui reponi ⁊ reduci debere / reſtituatiſqꝫ reponatis / ⁊ reducatis ꝑ veſtrã ſn̄iam diffinitiuã ⁊c. Per iſtum libellũ intẽtatur poſſeſſoriũ ⁊ petitoriũ poſſet etiã alterũ tantũ intentari vt etiã dictũ eſt in alio ꝓceſſu circa formas libelloꝝ. Et iſta cauſa ſuꝑ iure patronatus non eſt beneficialis cũ de titulo beneficiali non agatur vnde in eadem ꝓcedenduȝ eſt ordine iudiciario obſeruato: et ſuper primo libello poſſunt ſic formari poſitiones in articulis.

¶ Poſitiones et articuli ſic formãtur

In primis ponit ⁊ probare intẽdit ꝙ in dyoce

ſi verdunenſi in terra barenſis eſt et fuit a. xxx. vel
xl. annis circa vel vltra et a tempore et ꝑ temporis
ſpaciū de cuius initio hominū memoria non exiſtit
quoddā oppiduȝ cōiter nuncupatū de bamothi ca
ſtro habēs diuerſas ecclias collegiatas parrochia
les ⁊ aliam palaȝ et notorie. Itē ꝙ in eodē oppido
inter alias eccleſias ibidē fuit a p̄dicto tpe ⁊ ꝑ ideȝ
tempꝰ et eſt collegiata eccleſia beate virginis Ma
rie ſic cōiter nuncupata ſeu appellata habēs p̄poſi
tum decanum et capitulum ac certas et diſtinctas
prebēdas ac iuxta alia eccliē collegiate publice ac
manifeſte ⁊c. Iteȝ ꝙ de premiſſis oībus ⁊ ſingulis
fuit et eſt publica vox et fama. Iteȝ ponit ꝙ ſanctiſ
ſimus dn̄s noſter talis diuina prouidētia papa mo
dernus predicto. a. gratiā faciendo ſpecialeȝ die ta
li menſe tali canonicatū in tali eccleſia p̄dicta pre-
dicto a contulit ⁊ ipſum ꝑ decanum et capitulū re
cipi mandauit in canonicū et fratreȝ: ſtallūq; i cho
ro et locum in capitulo cū iuris canonicalis pleni-
tudine eidē aſſignari Itē ꝙ prebenda ſi qua tūc va
caret aut quam impoſtremū vacare contingeret ec
cleſia in eadeȝ quā predictus. a. infra vnius mēſis
ſpaciū acceptaret predictus dn̄s noſter papa eideȝ
a. cuȝ oībus iuribus et pertinentijs ſuis vniuerſis
conferri et de eis ſibi prouideri. ac ipſum ad eandē
et ipſius iuris ac ꝑtinentiarum eiuſdem poſſeſſio-
nem vel quaſi inueſtiri et induci inductum tueri et
defendi voluit et mandauit. Item ꝙ idem dn̄s no-
ſter papa ad collationē ꝓuiſionē inueſtiturā ⁊ alſ
gr̄e p̄dicte debitā et effectualē executionē faciendā
certū vel certos executores deputauit. Item ꝙ p̄fa
tus. a. gratiā predictam ſibi vt premittit̄ factā ratā

habens et gratã ſuꝑ eã litteras in forma ↄ̃ſueta ex
trahi ⁊ ſibi ꝓceſſus ꝑ executorẽ fieri ꝓcurauit. Itẽ
ꝙ de ꝑ̃dictis oĩbus et ſigulis fuit et eſt publica vox
et fama. item ponit ⁊ ꝓbare intẽdit ꝙ de anno dñi
M.cccc.lxi. die mẽſe tali et ante quondã. N. eccľie
fuit canonicus ꝑ̃dicte beate Marie talis loci prebẽ
datus ⁊ certos canonicatũ ⁊ ꝑ̃bendã in eadẽ eccľia
habuit ⁊ poſſedit itẽ ꝙ idẽ A. canonicus de anno ⁊
mẽſe ꝑ̃dictis de tali die extra: Rocu. concludit ⁊ di
xit extremũ q̃dꝙ ꝑ ipſius obitũ canonicat⁹ ⁊ prebeñ
ꝑ̃dicta quos ĩ prefata eccleſia obtinebat vacare in
ceperũt vacauerũt et cõiter vacare putabant palaꝫ
et manifeſte. Itẽ ꝙ A predictus vel talis ei⁹ ꝓcura
tor ꝑ̃dictus canonicatũ et prebendã ſic vacãtes tã
ꝙ̃ gratie predicte vigore ſibi ⁊ nulli alteri a iure de
bitos die tali menſis predicti ꝓteſtatione conſueta
acceptauit. item ꝙ ꝑ predicte gratie executorẽ. A ꝑ̃
dictus canonicatũ et prebeñ ſibi conferri ⁊ de eiſdẽ
ſibi ꝓuideri. ac ſi in ipſoꝝ iuriũ ⁊ ꝑtinẽtiaꝝ poſſeſſi
onẽ ſeu q̃ſi inueſtiri obtinuit die tali. item ꝙ de pre
miſſis oĩbus ⁊ ſingulis ẽ publicata vox ⁊ fama. itẽ
ponit ꝙ A predict⁹ tp̃e gratie ſibi facte et collatio-
nũ ꝓuiſionũ ĩueſtiture predictorũ fuit et eſt cleric⁹
ſeu ſacerdos ⁊c. iteꝫ ponit ꝙ A predict⁹ tẽpore gra
tie ſibi facte in cõione fideliũ de legitimo matrimo
nio ꝓcreatus eſt et alias abilis ydoneus ad eccľia
ſticũ beneficiũ maxime canonicatũ ⁊ prebendaꝫ ſu
pradictos obtinẽdũ itẽ ꝙ. B. aduerſarius predicti.
A. predictis canonicatu ⁊ prebẽda poſt ꝑ̃dicti quõ
dam. C. mortem ſe intruſit ſeu intrudi fecit et ꝓcu
rauit ipſoꝙ canonicatũ ⁊ prebendã detinuit et oc-
cupauit/ detinet et occupat fru. reddi/ et ꝓuent⁹ ex

eiſdē ꝓueniētes ꝑcepit ⁊ iburſauit ꝑcipit ⁊ iburſat ac p̄fatū A īpediuit ⁊ īpedit/fecit ⁊ facit ꝑ intruſio nē occupationē ⁊ alia p̄miſſa ꝗminus grā collatio ꝓuiſio ⁊ iueſtitura ⁊ alia p̄miſſa ſuū debitū ſortiri poſſint effectū ⁊ ſortiant̄. Et ꝙ p̄dict⁹ a poſſeſſionē canonicat⁹ ⁊ p̄bēde predictaꝝ aſſeq̄ nō poſſit libera ⁊ habere. Dat iſup libellū ꝓ ꝑte ſua oblatū ac ꝓducta ⁊ ꝓducēda in hac cā īqᷓtū faciūt ꝓ ꝑte ſua ⁊ poſitiōibus ⁊ articulis ꝺ notariȷ̇s ſignis ⁊ ſigillis ſal= uo iur̄ addēdi minuēdi corrigēdi declarādi ⁊c. vt ē moris. Qn̄ bn̄ficiū eſt de iure patronatus tūc ex libello ſeu petitiōe formant̄ poſitiones iſto modo

¶ Poſitiones et articuli in alia forma

POſitiōes ⁊ articuli vt. ſ̄. vt in aliȷ̇s formis. imprimis ponit ⁊ ꝓbare intēdit ꝙ in oppido tali talis dyoce. a. x. xx. xxx. vel. xl. ānis citra vel vltra ⁊ a tp̄e vel ꝑ tēpus cui⁹ cōtrariū ſeu initiū nō eſt in ho= minū memoria fuit ⁊ ē certa eccleſia parrochialis cōiter nūcupata ſeu appellata eccleſia ſancti talis. ⁊c. ꝙꝗ in eccleſia eadē fuerint et ſunt certe vicarie ꝑpetue a ſecularibus clericis ſolite gubernari. Itē ꝙ inter alias vicarias perpetuas in eadem eccleſia exiſtētes eſt et fuit a tempore ⁊ ꝑ tempus de quo ſupra/et eſt certa vicaria ad altare talis ſancti ⁊c. palam ⁊ notorie. item ꝙ vicaria huiuſmodi perpetua per talem laycū inſtaurata eſt ⁊ fundata ac de bonis ſuis dotata ⁊ per loci ep̄m ſeu dyoceſanum confirmata. item ꝙ ius patronatus eiuſdē vicarie eidē inſtauratori ⁊ ſuis heredibus reſeruatū extitit ⁊ ꝑtinuit et pertinet ad eoſdē. item ꝙ de premiſſis oībus et ſingulis fuit ⁊ eſt publica vox et fama. item ꝙ predictus. N. fuit prefati quondā inſtauratoris

filius et legitimus et naturalis eidem patri ſuo in
bonis ꝑ eum relictis ⁊ maxime in iure patronatus
predicte vicarie in ſolidū heres ſucceſſit ac heredi
tas paterna cū iure predicto patronatus fuit ⁊ ē ad
eū tanq̄ ad verū ⁊ ad ꝓximiorē heredez deuoluta
Item ꝙ idem. M. filius ⁊ heres quondā D p̄dicte
vicarie vicariū ad eandem vicariam tūc certo mo-
do vacantē vobis domino officiali p̄ſētauit. ꝙ q̄z
eadem preſentatio admiſſa fuit ꝑ vos. Et eidē quō
dam preſentatus ad preſentationē eandem ad p̄di
ctam vicariam inſtitutus cā tenuit ⁊ pacifice poſſe
dit. Item ꝙ predictus. M. fuit ⁊ eſt in iuriſpatrona
tus memorate vicarie poſſeſſione vel quaſi. Itez ſi
de premiſſis oībus ⁊ ſingulis ⁊c. Itē ꝙ de āno tali
die menſe tali bone memorie quōdaz. D. predictuſ
vicarius vt premittitur vicarie predicte nouiſſimus
fuit viaz vniuerſe carnis ingreſſus. Itē ꝙ ꝑ eiuſdē
quōdā. D. nouiſſimi ſe p̄dicti vicarij rectoris mor
tem ipſa vicaria incepit vacare vacuitq̄z et vacare
reputata fuit et palam notorie. Itē ꝙ p̄dictus. M.
ipſius vicarie patronat⁹ ⁊ iuriſpatronatus eiuſdez
poſſeſſor prefatum. a ad eandem vicariam ſic vacā
tem die tali menſe tali talis anni ſupradicti. vobis
domino officiali ꝑ ſuas litteras certas ipſius ſigil-
lo ſigillatas preſentauit. Item ꝙ tempore preſenta
tionis huiuſmodi idez. M. preſentatus fuit ꝓut eſt
in etate legitima/ ⁊ in minoribus ordinibus ⁊ ī cō-
munione fidelium aliaſq̄z abilis ⁊ idoneus ad bñ-
ficiū huiuſmodi obtinendum. Item ꝙ. B. aduerſa
rius memoratus pretextu eiuſdem preſentationis
ꝑ nō patronum nec iuris patronatus poſſeſſorē de
ipſo facte predicto. a. et preſentationi de eo vt pre-

fertur per verum patronum facte oppoſuit ſede fa/cto ⁊ opponit et impediuit ⁊ impedit/fecit ⁊ facit q̄ minus eadem preſentatio per vos admiſſa fuit ⁊ ē per inſtitutionē et inueſtituraꝫ ac alias ſuū debitū ſortita atq̧ ſortiatur effectū. Item ꝙ de premiſſis. ⁊c. Dat etiam libelluꝫ ſeu petitionē ⁊c. Saluo iure corrigendi ⁊c. Et ſi preſentatꝰ eſt a patrono q̄ non eſt in poſſeſſione preſentādi. Uel forte eſt poſſeſſor iuris patronatus bona fide licet in veritate non ſit patronatus. ſecundum hoc formentur articuli vt di ctum eſt circa libellum in hac materia

¶ Additio. ¶ Aduerte tamen ꝙ licet patronꝰ nō poſſit preſentare ſeipſuꝫ tñ bene poteſt preſentare filiū ſuū vt no. in. c. per veſtras de iure patronatus poteſt etiam p̄ſentare compatronū vt no. ſpe. ti. de iure patrona. §. et no.

¶ Forma libelli in cauſa matrimoniali.

Coraꝫ vobis honorabili viro prepoſito vel officiali ꝓponit procurator procuratorio nomine. A. aduerſus. B. puellam et quancūq̧ aliaꝫ perſonam pro ipſa in iudicio legitime interuenientem et dicit in iure conquerendo ꝙ licet inter a. et. b. predictos matrimonium legitime ſit contractū ꝑ mutuum et ſimultaneum cōſenſum vtriuſq̧ verbis de preſenti ad hoc aptis vltrocitroq̧ ītimatum vtroq̧ dicente. ego accipio te in meam/et ego recipio te in meum nec te dimittā pro meliori vel deteriori: ſub aratione mutua etiaꝫ ſubſecuta vel artis datis hīc inde et receptis tamē. b. predicta matrimoniuꝫ huiuſmodi ꝑ carnalē copulā cōſummare cū predicto

A tanq̄ ꝓ marito ſuo ac eũ adherẽdo ei vxori affe-
ctione pertractare recuſat in periculum anime ſue
quare agit et petit ꝓcurator p̄dictus quo ſupra no
mine ꝑ vos ꝓnũciari et declarari ſentialiter ⁊ diffi
nitiue matrimoniũ inter A. ⁊. B. p̄dictos fuiſſe ⁊ eſ
ſe contractũ di taq̄ꝫ. B. eidem. A. in vxorẽ ad iudi
candũ et ad matrimonium de quo agitur et ipſius
conſumationem faciendũ ⁊ vt ſibi cõdemnãdũ ⁊ cõ
pelliendũ fore ad iudicare cõdemnari ⁊ cõpelli iu
ſticia mediante hoc petit vna cũ expenſis litis. Po
teſt etiam matrimonium contrahi ꝑ alia verba de
quo in. c. litteris ⁊ in. c. ſi inter de ſpõſa. ⁊ ſic forma
tur libellus ſcd̃m q̄ habet ſe factũ. Si vero matri-
moniũ iam eſſet carnali copula cõſummatũ ⁊ aliq̄
diu ipſi ꝯiuges ſimul cohabitaſſem ſed tandẽ alter
eorũ ab altero ſe diuertit. tũc dimiſſus põt agere pe
titorio vel poſſeſſorio. opꝫ tamen reſtitutionem pe
tentem ꝓbare coniugiũ et copulaꝫ q2 iſta poſſeſſio
non habetur ſine iure/ vt de reſti. ſpo. c. ex cõqueſti
one: ⁊. c. ex trãſmiſſa. e. ti. ¶ Additio. ¶ Notatũ q̄
eſt lata differẽtia an agatur de cã matrimoniale pe
titorio vl' poſſeſſorio q2 p̄mo caſu oportꝫ ꝓbare ple
ne q̄ verum matrimonium et validum interceſſit.
ſecũdo caſu ſufficis ꝓbare matrimoniũ fuiſſe ꝯcta
tũ lꝫ ex toto nõ ꝓbetur legitimitas matrimonij ſa
tis enĩ eſt q̄ ꝓbetur prima fronte legitimũ quo ad
principia valida licet opponatur aliq̄s defectus in
trinſecus quia per taleꝫ oppoſitionẽ non impediet
reſtitutio vt in ca. ex conqueſtione et in. c. ex tranſ-
miſſa de reſti. ſpoli. ita tenet panor. i. c. ex pte ⁊ i di
cto ca. ex tranſmiſſa ſaluo tñ quod habet in. c. lr̃as
eo. ti. et tunc formatur ſic libellus.

¶ Sic formatur libellus quando alter ꝯiugū poſt cardinalem copulam ab altero diuertit.

CORā vobis honorabili dn̄o archidiacono vel officiali ⁊c. ꝓponit ꝓcurator ꝓcuratorio nomine A viri conquerēdo ī iure aduerſus B mulierē. et dicit ꝙ licet dudū B mulier ſupradicta cū prefato A contraxerit matrimoniū ⁊ traditione ⁊ carnali copula ſubſecutis ſibi in loco tali p plures annos cohabitauit tanꝙ vxor eū in oībus affectione vxoria ꝑtractando tamen de anno tali tali die mēſe tali ipſa. B. neſcit quo ſpiritu seducta a p̄fato A diuertit ſine iudicio eccleſie ⁊ eum dimiſit ꝓpria temeritate cū poſſeſſione ſeu quaſi ipſius. ⁊ iure congalis eū deſtituendo temere ⁊ ſpoliando in aīe ſue detrimentū. Agit igit ⁊ petit ꝓcurator p̄dictus nomīe ꝓcuratorio quo ſupra. quaten⁹ p̄cognito de p̄miſſis ꝗtuꝫ ſufficit ꝓcuretis decernatis et declaretis diuiſionē dimiſſionē et ſpoliationē p̄dictas fuiſſe ⁊ eſſe temerarias illicitas ⁊ iniuſtas ac temere ⁊ illicite de facto p̄ſumptas ⁊ ip̄m A ad poſſeſſioneꝫ ſeu quaſi p̄dicte ꝯiugis ſue ⁊ iuris cōiugal' in eā reſtituēdū et reducendum fore. ac reducatis et reſtituatis et ipſam B vt ad eundeꝫ A quem inconſulte dimiſit redeat ⁊ coniugalia obſequia ſibi preſtet vt prius compellandaꝫ cogendam ⁊ condemnādā eſſe cogatis campellatis ⁊ cōdemnetis p veſtrā diffinitiuam ſententiam cenſura eccleſiaſtica mediante ⁊ alia remedia opportuna hoc petit. Si aūt vxor opponat marito reſtitutione petēti exceptionē conſanguinitas in caſu ꝓhibito an facienda ſit reſtitutio. habet in. c. litteras de reſtit. ſpoli. De materia

etiam libelli in .c. ex cōq̄ſtione .e. ti. x. de hoc. Aliq̄ñ agitur inter cōiuges ad diuortium ⁊ hoc dupliciter qꝛ qñq; ad ſeparationē q̄tum ad vinculum qñq; q̄tum ad thorum tm̄ et mutuā ſeruitutē vnde primo cum agitur ad diſſolutionem vinculi ſaltem de facto contracti tunc concipiatur ſic libellus.

¶ Quādo agitur ad diſſolutionem vīculi ſic formatur libellus.

Corā vobis ⁊c. ꝓpōit ꝓcurator noīe ꝓcuratorio. A. viri aduerſ9 B mulierē ⁊ dt q̄ lʒ .a. ⁊ .b. ꝑdicti ſibi inuicem attinēt ⁊ ſūt i tertio vł q̄rto gradu conſāguinitatis cōiuncti vł lʒ ꝑdicti .a. ⁊ .b. affines exñt i ꝑmo affinitatis gñe ⁊ i ꝑmo ſcđo tertio aut quarto gradu ipi tñ de factō matrimoniū contraxerunt ſimul illud ex carnali copula conſūmādo. quare agit ⁊ petit predictus ꝓcurator noīe quo ſ̄ p vos cognito q̄tuʒ ſufficit de ꝑmiſſis ꝓnūciari decerni ⁊ declarari inter .a. ⁊ .b. predictos obſtante conſanguinitatis vel affinitatis īpedimento predictū matrimoniū nō eē vel ſubſiſtere nō poſſe ipoſq; ſicut d̄ facto ꝯtraxerunt de facto diuortiādos vel ſeparādos. ⁊ a cohabitatiōe ⁊ mutua ſeruitute ac vīculo facti abſoluendos diuortiari ⁊ abſolui daríq; predicto. a licētiā ad vota alia conuolādi ſınaliter et diffinitiue hec petit vr̄m de hoc officium humiliter iplorādo et idem de aliis īpedimentis q̄ habēt de iure matrimoniū īpedire mutatis mutādis. ¶ Additio. Sed querit̄ q̄d ſi mr̄imoniū fuerit declaratū nullū ꝓpter cōſāguinitatē vł affinitatē aut aliud īpedimētū an dos debeat reſtitui mulieri vel an debeat confiſcari et qua actione

poſſit repeti vide.l.l.l.C.de conditionibus ob cau
ſam in.l.auunculo.ff.de cōditionib⁹ ſine cā et in.l.
qui contra.C.de īceſſis nuptijs. In ſecūdo videli-
cet cū agit ad ſeparationē thori quod fit ꝓpt adul
terium ſic concipiatur libellus.

¶ Quando agitur ad ſeparationē thori ꝓpter a-
dulterium ſic formatur libellus.

Corā vobis.ꝛc.ꝓponit ꝓcurator noīe ꝓcura
torio.a.mariti cōq̄rēdo ī iure cōtra.b.mulie-
rē eiuſdē.a.vxorē eā accuſando ſeu denunciādo d̄t
ꝙ predicta.b.vxor poſt ꝯtctum mr̄imonium īter ip/
ſam ⁊ p̄dictū.a.de āno/die tali/mēſe tali cū.C. vi-
ro in tali loco ī tali camera ī legē ꝯiugū cōmittēdo
⁊ thorꝫ violādo adulteriuꝫ ppetrauit ſeu eidem.C.
adheſit publice adheret cū eodē adulterādo.quar
petit ꝓcu.dict⁹ noīe quo ſ̄ qtūs p̄cognito ꝙtū ſuffi
cit de premiſſis ꝓnūcietis decernatis et declaretꝫ
predictos.a.⁊.b.cōiuges ad īſtantiā et petitionē ip
ſius a mariti ꝓpter predictū adulteriū vxorꝫ ſepa-
randū et diuortiādū fore quo ad thorū et mutuam
cohabitationē ſeu ſeruitutē atqꝫ ſeparetis ꝑ veſtrā
ſentētiā diffinitiuā.aliqn̄ additur ⁊ dotē eidem ad
iudicanduꝫ ⁊ ad iudicatis vt in.c.plerūqꝫ de dona.
inter virum et vxorem.Iſto modo agitur de crimi
ne adulterij.ſimiliter debet in libello exprimi tem
pus et locus.ſed inſcripto nō eſt neceſſaria.de quo
et de materia huius libelli habetur in capitulo tua
de ꝓcuratoribus ⁊ in capitulo p̄mo vt lite non con
teſtata.cum remiſſioni.¶ Et quando ſic agitur de
adulterio quo ad ſeparationē thori non eſt cā mr̄i
monialis q: nō agit ꝺ federe mr̄imonij ſed de crīe

adulteri ideo ī ꝓceſſu talis cauſe dꝫ ordo iudiciari
us obſeruari de hoc etiā hētur.ī.d.c.vt lite nō ꝯteſ.
ſicut in ſiſi diximus de cā bñficiali ꝛ cā ſup̱ iure pa
tronatꝰ. ¶ Additio. Sꝫ querit̄ an vxor poſſit accu
ſare maritū de adulterio: ſiue maritꝰ vxorē panor.
in.c.tua de ꝓcu. dicit ꝙ ꝺ adulterio pōt agi triplici
ter. Primo ad penitētiā pagendā ꝛ ad hāc admit
titur quilꝫ.ij.q.i.ſi peccauerit.c.nouit de iudi. Se
cūdo pōt agi criminaliter ad penā.l. iulie īponēdā
ꝛ hoc modo nō auditur vxor contra maritū .l.i.C.
de adulterijs. Tertio pōt agi de crimine adulterij
ciuiliter quo ad ſepationē thori et ad effectū lucrā
di dotē vel donationē ꝓpter nuptias ꝛ hoc modo
admittitur vxor ꝯtra maritū ſicut maritus contra
vxorē vt no.in.c.plerūqꝫ de dona.inter virū et vxo
rē. Sup̱ libello in cā matrimoniali qñ agit̄ de con
iungendo poſitiones et articuli ſic formantur.

¶ Poſitiones et articuli ſic formantur
quando agitur de coniungendo.

Itē in p̄mis ponit ꝛ ꝓbare ītēdit ꝙ anno dñi
ꝛc. menſe tali die tali. ꝛc. A. ꝛ. B. ī domo tali
vl' tali loco ꝯuenerūt adinuicē ꝯhendo ꝛ ibidē de cō
trahēdo p̱ eos matrimonio ſimul ꝯctum habuerūt
ita ꝙ tādē p̱ tractatus hm̄oi ad cōcordiā veniētes
matrimoniū p̱ conſenſū mutuū ibidem inſimul cō
traxerūt. Item ꝙ cūſenſum hm̄oi matrimonialem
ipi. A. ꝛ. B. verbis de p̄ſenti aptis vltro citroqꝫ inti
mauerūt expreſſe dicente. Ego te accipio in meū ꝛ
ego te in meā ꝛ ꝓ meliori vel peiori te dimittere ñ
intēdo. Itē ꝙ in ſignū matrimonij inter eoſdē A ꝛ
B cōtracti vt p̄fertur ipſe A eidē B. ſpōſe ſue vnū
anulum aureū ꝛ ipſa B eidem A ſponſo ſuo vnū

circulum argenteum tradidit que hincide ſic data
arte nomine receperūt. Item ꝙ tp̄e contractus pre
articulati A ⁊ B p̄dicti puberes et alias apti ⁊ ido
nei fuerunt ad matrimoniū contrahendū palam
et notorie. Item ꝙ de premiſſis omnibus et ſingu
lis fuit et eſt publica vox et fama. Poſſunt etiā ꝑ
aliū modum fieri articuli iſto modo. In primis po
nit et ꝓbare intendit ꝙ A ⁊ B ⁊ C predicti die tali
anni currētis vna cū certis aliis perſonis fuerūt ī
tali loco cōgregati. Itē ꝙ prefatus A prefate puel
le vel mulieri ſupplicauit vt cum eo matrimoniū
contraheret ſeu ipſum in maritum recipere vel du
cere dignaretur / ꝓmittens eam habere in vxorem
et nunq̄ eam dimittere ꝓ meliori vel deteriori. itē
ꝙ predicta B in ipſū. A conſentiens ſtatim dicit
ꝙ cum eo libenter vellet cōtrahere ⁊ eū ducere vl'
recipere vel habere in maritū. Itē ꝙ idē A ⁊ B. ea
dem matrimoniū contraxerunt ad inuicē vnus al
terū mutuo conſenſu conſuetis verbis expreſſe re
cipiendo dicente. A. ſeipſā B recipere ⁊ de cetero
habere velle in vxorem / et nunq̄ eam pro meliori
vel peiori dimittere. et ſimiliter . B. dicente ipſum
A in ſuū recipere et habere velle maritū ⁊c. Quā
do agitur ad diſiungendū ꝓpter īpedimentum po
ſitiones et articuli ſic ī libello formantur.

Poſitiones ⁊ articuli quando agitur ad diſiun
gendum propter īpedimentum.

Poſitiones et articulos ⁊c. Et pono ꝙ vocētur
Titia ⁊ Seycus de quorū matrimonio agit̄
In p̄mis ponit ⁊ probare ītendit ꝙ in tali loco op-
pido vel villa erāt olī ⁊ morabātur quōdam Mar
tinus ⁊ Berta. Item ꝙ fuerunt vir. et vxor. ⁊ ſe ta-

les nominauerũt geſſerunt habuerũt ⁊ tenuerũt ⁊ ab aliis coiter tenti nomiati. habiti et reputati fuerunt. Item ꝙ ex predicto quondaz. M. Deſcendit Lotarius qui fuit filius naturalis eiuſdem quod ē palam et notorium. Itē ꝙ idem. L. p̄dictū Seyuz genuit ipſeq̄ʒ Lotarius pater fuit eiuſdē Seyi Itē ꝙ ex alio latere de predicta Berta Titiaz p̄dictā filiam ſuaz procreauit. Itē ꝙ de p̄miſſis oibus ⁊ ſingulis. ⁊c. Itē ꝙ Sey⁹ ⁊ Titia p̄noiati ſic exiſtētes in tertio gradu conſanguinitatis coniuncti tp̄e tali iuicez de facto ⁊ q̄tum in eis fuit matrimonium contraxerũt ⁊ carnali copula ſubſecuta ſibi tāꝙ cōiuges mutuo adheſerunt. et adherent de facto.

¶ Libellus in actione iiuriarum quādo agitur ad īteresse et ciuiliter.

Corā vobis ⁊c. ꝑponit ꝓcurator noīe diſcreti viri Titū conquerendo in iure aduerſus Sēproniū ſeu quēcūq̄ʒ aliuz ꝑ ipſo in iudicio legitime īteruenīētē ⁊dīt ꝙ lʒ Titius prefatus fuerit ab anno diſcretionis ſue homo pacificus bone fame ſtatus integri. laudabilis vite ⁊ conuerſationis honeſte de legittimo matrimonio genit⁹ ⁊ vt talis ac ꝑ tali cōiter habitus nominatus ⁊ reputat⁹. Tamen de anno currēti. die tali. mēſe tali. in tali domo vel vico predictus Sēpronius neſcit quo ſpū duct⁹ memoratum Titiuz aīo iiuriandi vbis afficit iniurioſe dicēdo expreſſe ⁊ noiando ipm titium filiū meretricis vel hereticū vel neꝙ peſſimū vel de eo malaz cantauit cātilenā vel carmē ſeu famoſum libelluz de ipſo ſcripſit videlʒ ī tali forma. ⁊c. Quam iiuriā ſic eidem titio ꝑ eūdez ſemproniuz illataz idem T

tuis reuocauit ad ſe ⁊ reuocat ac eā ꝑ ſuo exiſtimа
uit et exiſtimat intereſſe ad tot marcas ſeu floreno
rū vel librarū denarioꝝ ſummā malens de ſuis tā
tā perdidiſſe ſi haberet cōmode ꝙ īiuriam ſibi irro
gatā tolerare vr̄a tū iudiciali ſalua taxatione agit
igitur et petit ꝓcurator quo ſupra noīe qꝰ̄s conſti
tū de premiſſis ꝓnūcietis decernatis et declaretis
predicta v̄ba prenoīato ſempronio p̄fato titio ſeu
cōtra eū vt prefertur dicta ſeu ꝓbata preſūpta fuiſ
ſe et eſſe temeraria illicita et iniurioſa temere illici
te et iniurioſe preſumpta/et in predict ititij iniuri=
am attemptata. ipſumq́ꝫ ſemproniū ꝓpterea eidē
titio ad intereſſe teneri ac eum ſibi in predictarum
marcarum ſeu florenorum aut librarū ſummam ꝓ
īntereſſe vr̄a vt premittitur ſalua taxatiōe iudiciali
cōdemnandū et ad ſatiſfactionē cōpellendum fore
⁊ condemnetis et compellatis per veſtram ſenten
tiam diffinitiuam.

¶ Proceſſiones et articuli in actione iniuriarum.
In p̄mis ponit ⁊ probare ītendit ꝙ titius pre
dictus ab ānis diſcretionis ſue fuit ⁊ ē hodie
homo pacificus/bone fame⁊opinionis et vite lau=
dabilis conuerſationis honeſte ac talis ⁊ ꝓ tali tē
tus et communiter reputatus notorie. Item ꝙ de
anno currenti die tali menſis Iulij ſempronius p̄=
dictus malo vt creditur ſpiritu ductus verbis tur=
pibus et iniurioſis titium predictum affecit. ſibiq́ꝫ
publice dixit eum meretricis filiuꝫ vel hereticū ſeu
neq̄ peſſimū nominando expreſſe ⁊ appellando te
mere aīo ſibi īiuriādi vl' talē de eo cātauit cātilenā
ſeu tale carm̄ famoſū vl' talē ſcripſit libellū famoſū

¶ Item q̄ Titius p̄dictus paſſus īiuriam eandē ſtatī poſtq̄ ſibi illatā ītellexit reuocauit prout reuocat ad animū ⁊ ipſaʒ eſtimauit ⁊ eſtimat ꝑ ſuo īter eſſe ad tot marcas vl' florenos vel libras denarioꝝ talis monete ꝑ q̄bus non vellet taliſmodi iiuriā ſuſtinere ſalua vr̄a iudiciali taxatōe. Item q̄ p̄dict⁹ Sēpronī⁹ tp̄e illate iiurie ſupradicte fuit capax doli/ſane mētis/⁊ alias talis qui.pōt iiuriam irrogare. Item q̄ de premiſſis oībus ⁊c. Et ita habemus libellos/articulos/⁊ poſitiones in cauſis beneficialibus mr̄imonialibus ⁊ iiuriarū. Nunc de defenſionibus reorum ī hm̄oi cauſis videamus.

¶ In cauſa beneficiali poteſt ſic excipere reus ī vi peremptorie.

In p̄tenſa bn̄ficiali cā.q̄ īter.a. ex vna et.b.ex altera pte v̄tiē corā vobis dn̄o iudice ⁊c. ꝓcurator ꝓcuratorio noīe.b. predicti ꝓponit et dr̄ excipiēdo q̄ bn̄ficiū de quo eſt queſtio īter ipās ptes p̄dicto.a minīe debet: nec ius aliquod hʒ in eo maxime q: gr̄a p̄tenſa p eū īpetrata fuit et eſt ſurrepticia per veri taciturnitatē/vel falſi ſuggeſtioneʒ vel expreſſionē obtēta. Tacuit enī impetrando ſe bn̄ficiū in tali ecclīa obtinere: de quo nullā ī eiuſdē gratie īpetratione fecit mētionē vel expreſſit fruct⁹ talis bn̄ficij.xx.marcaꝝ valorē annuatī nō excedere cū tn̄ valeāt.xxx.marcas ānuatī vel falſe ſe exp̄ſſit clericū cū nōdū habuerit p̄mā tōſurā: vel bn̄ficium eſt poſt īpetrationem hr̄e ꝯſecutus: quod cum bn̄ficio de quo eſt controuerſia de iure tenere non pōtꝑ quod gr̄e hm̄oi p̄tenſe renunciauit iuris diſpoſitione. Vel ſimiles poteſt ponere exceptiones.

¶ Exceptio qn̄ beneficium eſt d iure patronatus.

PRocuratoꝛ ꝓcuratoꝛio noīe. b.preſentati po-
nit invim ꝑemptoꝛie et dicit excipiēdo ꝙ pre-
ſentatio predicti.b.ꝑ vos dn̄m iudicē eſt admitten
da de iure.et idē.b.p̄ſentatus ad bn̄ficiū inſtituēd⁊
de quo agit̄.quia ſi nō conſtet eū eſſe patronū et ip
ſius beneficij ius patronatus habere a quo ip̄e.b.ē
preſentatus fuit tamē preſentatiōis tēpoꝛe ⁊ ē idez
p̄n̄tatoꝛ in poſſeſſione vel quaſi ipſius iuris patro-
natus bona fide.vnde dato ꝙ etiā ex aduerſo eſſet
ꝓbatū p̄ſentatoꝛez alterius partis predicti bn̄ficij
foꝛe patronū/qꝛ tn̄ ius patronatus nō ip̄e ſed p̄ſen
tatoꝛ ipſius.b.poſſedit et poſſidet ip̄ius poſſeſſoꝛis
preſentatio eſt p̄ferenda de iure et admittenda/vel
dicit excipiēdo ꝙ cū.b.ip̄e ꝑ patronos numero plu
res preſentatus exiſtat et plures patronum voces
hēat p̄ferendus eſt tanꝙ in iure potioꝛ et inueſtien
dus.cum ipſe a tribus et alter a duobus ſit tantuz
preſentatus:

Exceptio ī actione mr̄imoniali qn̄ agit̄ d̄ cōiūgēdo

AD eligendū intētionē talis actoꝛis in cā quā
ſuꝑ pretēſo matrimonio ꝓſequitur aduerſus
talem reā in iudicio coꝛā vobis ꝓcuratoꝛio noīe ꝓ
curatoꝛ eiuſdē ree ꝓponit excipiēdo ⁊ dicit ꝙ ipſius
actoꝛis intentio quo ad vinculuz matrimoniale nō
eſt legitime pꝛobata ſeu in aliquo fūdata ⁊ dato ꝙ
de cōtractu p̄tenſo ſufficienter cōſtaret.quia tn̄ ip̄e
actoꝛ ⁊ rea ſibi attinēt et ſunt conſanguinei in quar
to gradu.vel ſūt affines in p̄mo genere affinitatis
et in tertio vel in quarto gradu.vel inter eos eſt co
gnatio ſpūalis cū p̄r ipſi⁹ ree leuauerit actoꝛē de ſa
cro baptiſmatis fōte vnde hm̄oi cōſanguinitas vel
affinitas ſeu ſpūalis cognatio impedimēto exiſtēte

inter eos matrimoniū eſſe nō pōt. quare petit ꝓcu‑
rator predictus noīe quo ſupra ꝑ vos ꝓnūciari ma
trimoniū inter ipſas partes legitime contractū nō
poſſe. dictamq; ream ab actoris impetitione abſol
uendam fore ⁊ eidē actori ſilentiū eſſe imponendū
ac abſoluatis et imponatis diffinitiue ⁊c.

¶ Ad matrimonium dirimendum ꝓpter legitimū impedimentum ſic excipitur

PRocurator ꝓcuratorio noīe talis rei ponit in modū exceptionis ad perimendū intentionē talis mulieris ſiue vxoris matrimoniuȝ minus iuſte accuſantis et dicit ꝙ dato ꝙ conſanguinitatis ⁊ affinitatis vel ſpiritualis cognatiōis īpedimētū ꝑ ꝑte vxoris allegatū ſufficienter et ltīme ſit ꝓbatuȝ matrimoniū tñ inter eos ꝯtractū hmōi preaſſignati impedimēti occaſione nō eſt dirimēduȝ cū ſup tali impedimēto pretenſo ꝑ ſedē apoſtolicā duduȝ ſit diſpēſatū et ipſuȝ impedimētū ſublatum: nec valet etiā eo obſtāte matrimoniū inter ꝑtes legitime contractum dirimi. Quare agit ⁊ petit ꝓcurator predictus prefato noīe qtūs ꝓnūcietis/decernatis ⁊ declaretis prefati mulieri ſup actiōe ſeu denūciatiōe matrimonij occaſiōe preaſſignati impedimēti ſilētiū imponēdum fore et īponatis diffinitiue. ⁊c. Qñ agitur ad ſepationē thori ꝓpter adulteriam excipi poteſt illo modo in vim peremptorie.

¶ Ad ſeparationem thori ꝓpter adulterium in vi peremptorie ſic excipitur.

PRoponit ꝓcurator noīe ꝓcuratorio tal' mulieris ꝑ talē maritū ſuuȝ de pretenſo adulterio accuſatā ad ſeparationem thori. Et dicit ꝙ ſi adl'teriū pretenſuȝ ipſi⁹ mulieris eſſet ſufficiēter ꝓbatū

diuorciū tñ ꝓpter mariti deſideratū et petitū nō eſt inter ipos ꝯiuges elidendū ex eo qꝛ ipſe maritus eā dē vxorē ſuā tradidit adulterādam vel ipſa mulier fuit violēter oppreſſa vel ipe maritus poſt adulterium p eū ꝯmiſſū eā ſibi reconſiliauit vel eū de talis modi adulterio commiſſo mīme accuſare curauit quare petit ⁊c. vt. s.

¶ In actione iniuriarum poteſt reus ſic excipere.

Excipiendo ꝓ pte diſcreti viri. A. ꝓponit ipſi⁹ ꝓcurator ꝓcuratorio noīe corā vobis dn̄o iudice et dicit ꝙ pretēſa iniuria quā A. actor p B. p̄dictū ſibi aſſerit irrogatā ꝓbata nō eſt legitime nec ipſius actoris intētio fūdata p teſtes vel inſtr̄a vel quouiſmodo alia ꝓbatiōe. Sed dato minime tñ cōceſſo ꝙ de hm̄oi iniuria ſufficiēter ꝯſtaret. tñ lapſu anni dudū ē ſublata ſeu tacite vel expreſſe remiſſa. nam eo die quo ipſa iniuria illata eſt et pretēditur poſtꝙ ipſe. B. eidē. A. iniuria vel conuitiū dixi ipſi A. ⁊ B. ſimul comederūt. Quare predictus ꝓcurator nomine quo ſupra petit. B. reū prefatū a memorata petitione abſolui. et eidem. A. ſup iniuriis p̄tenſis et etiā ꝓſecutis ꝑpetuum ſilētiū imponēdū ſeu imponi ac ipſi predicto. B. in expenſis litis cōdemnandum.

¶ Libellus quando appellatur in iudicio añ diffinitiuam.

In cauſis appellationū libelli formāt ſcꝫ formas ipſarū. vñ qꝛ alia ē appellatio iudicialis alia extra iudicialis. Itē appellatio aliquādo īterponitur añ ſententiā aliquādo ab ipſa ſn̄ia diffinitiua. ſi autē appellatur in iudicio añ diffinitiuā poteſt in appellationibus libellus ſic formari Coram

vobis honorabili viro dño iudice cauſe appellatõis
et partiũ infra ſcriptarũ a ſe.ap.delegato vel coraꝫ
vobis dño officiali ⁊c.curie ep̃alis vel archiep̃alis.
⁊c.ꝓcurator noĩe ꝓcuratorio diſcreti viri Titij ap
pellãtis aduerſus Sẽproniũ appellatũ ⁊ quecũq̧
aliũ ꝓ eo ĩ iudicio legittime interueniẽtẽ ꝓponit et
dicit ꝙ licet ĩ queſtione ſeu cauſa que inter Titiũ ⁊
Semproniũ predictos de et ſuꝑ re tali vł debito ta
li corã tali iudice ordinario vel delegato in iudicio
vertebať.ꝓ ꝑte predicti Titij ꝓpoſitũ fuit excipiẽ
do ꝙ pretẽſo libello ſibi ꝑ predictũ Sẽproniũ obla
to nõ erat rñdendũ:vel poſitioni tali q̃ ĩpertinens
erat non erat reſpondenduꝫ:vł licet ꝓ parte ipſius
Titij contra Semproniũ predictũ tũc actorem fuit
oppoſita exceptio excõicationis ⁊ ꝓbata qua obſtã
te idẽ actor vlterius ſuꝑ ꝓſecutione cauſe pretenſe
nõ erat audiẽdus ſed ab agẽdis fuerat repellẽdus
idẽ tñ iudex exceptionem hm̃oi negauit admittere
vel cãm nõ eſſe admittendã interloquẽdo ꝓnuncia
uit ꝑperã et iniuſte:vel eã tacite repellendo ĩ cauſa
ea dẽ ad talẽ vel talẽ actũ eidẽ exceptioni ſue cõtra
riã ꝓceſſit vnde predictus Titius ꝑ hoc ſe grauatũ
ſentiens a denegatione admiſſionis hm̃oi vł repul
ſione et nõ admiſſiõe predicte exceptionis ſue vł a
predicta ꝑuerſa interlocutoria iudicis tãq̧ iniqua
et iniuſta ad ſe ap.vel dñm ep̃m vł archiep̃m predi
ctũ et eiꝰ curiã in ſcriptis appellauit infra decẽ dieſ
vt.ſ.Appellatiõe huiuſmodi interpoſita apoſtolos
tempore congruo petit et recepit huiuſmodi appel
lationis cãm ꝑ ſanctiſſimum in xp̃o patreꝫ ⁊ domi
num noſtrum talem papam modernuꝫ obtinuit de
legari hoc quando eſt delegatus.Quare ꝓcurator

predictus noīe quo ſupra petit per vos ꝓnunciari decerni et declarari predictum iudicem male ꝓpe-ram et iniuſte ꝓceſſiſſe: vel per eū male ⁊ inique in-terlocutū fuiſſe vel ꝓnunciatum dictūqꝫ Titiuz ab eadē interlocutoria pretēſa bene et legitime appel-latū fore ipāmqꝫ interlocutoria preaſſignatā caſſā-dam ei reuocandā eſſe caſſari et reuocari debere ſē-tentiamqꝫ excōicationis poſt appellationē eandez predictam ꝑ eundez iudicē in dictū Titiū de facto latā quicquid poſt appellationem eandē predictaz ꝑ eundem iudicem vel partem aduerſaz in negocio hm̄oi in ipſius appellātis preiudiciū fuerit attēpta-tū reuocari: caſſari irritū et nullū ꝓnūciari ⁊ predi-ctū Semproniū eidē Titio in expenſis litis condē-nari. hoc petit coniunctim et diuiſim: ſaluo iure ad-dendi minuēdi ⁊c.

Libellus in cā appellatiōis īterpoſite a diffinitiua.

Corā vobis ⁊c. Proponit ꝓcurator noīe ꝓcu-ratorio Titij appellantis aduerſus Sempro-nium appellatū et quēcūqꝫ alium in iudicio pro eo ltime interuentum: et dicit ꝙ nuꝑ in cauſa que īter Titium et Semproniuz p̄dictos de et ſuper re tali vel debito tali vel eius occaſione ꝟtebatur in iudi-cio corā tali iudice p̄poſito ordīario vl' officiali ei⁹ ⁊c. Itez iudex p̄dicto Titio non vocato de meritis cauſe ſufficiēter nō cognito iure ⁊ iuris ordine pre-termiſſo ex arrupto ⁊ precipitāti ſnīaz ſi ſnīe nomē mereꝛ hēre ꝓ ſēpronio predicto ⁊ ꝯtra eūdē. Titiū tulit diffinitiuā: ipſūqꝫ titiū eidē ſēpronio vltra pe-tita nichilominꝰ ī expēſis litis cōdēnādo vel eūdez ſēproniū ab ipſiꝰ titij īpetitione abſoluēdo ⁊ eidem titio ſuꝑ petitis ꝑ eū īponēdo ſilentium ꝑperā ⁊ in

iuſte Et qꝛ ꝓ pte eiuſdē titij. a ſnīa p̄tēſa h̄mōi tāꝙ
iniq̃ ⁊ iiuſta fuit in ſcriptis appellatū infra. x. dies
incōtinēti poſtꝙ ipſa ſnīa nūcupata lata fuit ꝑuſꝙ
iudex ip̄e ꝓferēs ad alia ſe diuerteret viua voce ap
pellauit ad ſe. ap. vel p̄dictū dn̄m ep̄m vł archiep̄z
vł eius curiā. ⁊ apoſtoli tp̄e ꝯgruo petiti ⁊ recepti ⁊
h̄mōi cāe cognitio ſeu deciſio ꝑ ſedē predictā vobis
demādata. ſi ē ꝯ̄legatꝰ idcirco ꝓcurator p̄dictꝰ noīe
quo ſupra petit qtꝰs ꝓnūcietis: declaretis: ⁊ decer
natis ſnīam predictā fuiſſe et eſſe iniquā ⁊ iniuſtaȝ
ꝓpterā iniq̃ ⁊ iniuſte latā ipſāqꝫ caſſādā irritādā re-
tractādā ⁊ reuocādā fore caſſari infirmari ⁊ retra-
ctari debere. atqꝫ caſſetis irritetis īfirmetis ⁊ reuo
cetis. p̄dictū Sēproniū Titio ſupradicto ad petita
cōdēnādo/ et ad tradictionē reſtitutionē ſeu ſoluti
onē ꝯpellēdū ac cōdēnetis ⁊ cōpellatis ꝑ vr̄aȝ diffi
nitiuā ſnīaȝ. Aliq̃ petēdo ſic ꝯcludūt. peto ꝓnūcia
ri decerni et declarari ſnīam p̄dictā cū oībꝰ inde ac
ab ea ſecutis nullā fore caſſā ⁊ irritā ip̄o iure vel de
facto ꝓlatā vł alr̄s ipaȝ tāꝙ iiuſtā caſſādā annullā
dā irritādā ⁊ īfirmādā fore ⁊c. Et tūc etiā in narra
tiōe libelli ponit̃ qūo ſnīa lata ē nulla ex tali cā ſic
ꝙ ab ea appellari neceſſe nō fuiſſet tn̄ ad cautelā tm̄
⁊ ne ip̄e ꝯtra quē lata fuit cā ratificare intēderet ſȝ
vt ſibi ꝓuideret ſaluo nullitatis bn̄ficio ipſe ab ea
appellauit vt in. c. dilecto de ap. ⁊ ibi ꝑ hoſ. q̄ ſic tra
dit formā. ¶ Super primo libello appella
torio poſitiones et articuli ſic formantur.

POſitiones et articulos infra ſcriptos ⁊ cōtēta
et deſcripta in eis omnia ⁊ ſingula narratiue
⁊ diſpoſitiue dat/ facit /et exhibet procurator noīe
ꝓcuratorio Titij appellantis in cā appellationiſq̃

inter eundē titiū ex vna et ſēpronium appellatū ex
ꝑte altera vertit corā vobis dn̄o iudice ⁊c. Quib⁹
oībus ⁊ ſingulis. Sēproniū ꝑdictum rn̄dere petit
ſigillatim et ſufficienter ⁊ clare ꝑ iuramētū aſſerēs
ſe negata ꝓbaturum neceſſaria dūtaxat ꝓbatione
vel ſic. Poſitiones et articulos infra ſcriptos ac cō
tēta et deſcripta in eis omnia et ſingula narratiue
et diſpoſitiue dat facit et exibet ꝓcurator noīe ꝓcu
ratorio. Titij ⁊c. vt īmediante ſupra. In primis po
nit et probare intendit ꝙ nuper inter titium et ſem
pronium predictos de ſuꝑ fundo vel agro ſeu domo
tali vel ſuꝑ debito tali. tot libras denariorum talis
monete coram tali iudice ſuborta ſeu ſuſcitata ma
teria queſtionis ⁊c. Vel ſic et alter in primis ponit
⁊ ꝓbare intēdit ꝙ alius Sempronius ꝑdictus ꝑfa
tum. Titium ſuꝑ re tali vel debito vł eius occaſiōe
corā tali iudice in iudiciū traxit et in cauſam peten
do in libello pretēſo quē obtulit eūdem Titium ſibi
condēnari ⁊ cōpelli ad reſtitutionē rei ꝑdicte vł de
biti ſolutionē ſupradicti. Item ꝙ in cā hm̄oi coram
predicto iudice fuit ꝓ parte titij propoſitū excipiē-
do ꝙ libello pretēſo ſeu ꝑaſſignato ex tali cauſa ꝓ
parte ipſius titij nō erat reſpondendū ad petitum ꝑ
hoc dictū iudicē ꝓnūciari ⁊ ipm̄ titiū a ſui inſtantia
iudicij abſolui vł ꝙ petitioni tali ipſius Titij ꝓ eo
quia impertinens erat nō fuit reſpondēdū ⁊c. vt in li
bello. Itē ꝙ iudex predictus excep. hm̄oi admittere
denegauit vel eā nō admittēdā ꝑ ſniam interlocuto-
riā ꝑtenſā quā tulit in his ſcriptis ꝓnūciauit vł eā
dē exceptionē tacite repellēdo ī cā ꝑdicta ad vlteri
ora ad actum talem vel talem prefate exceptioni cō
trarium proceſſit perperam iniuſte inique et inane

Item ꝙ ipſe Titius ꝑ hoc ſe grauatum ſentiēs ab
hm̄oi dimiſſione/ denegatione ſeu depulſione ⁊ nō
admiſſione p̄dicte exceptiōis ſue: vel a p̄tenſa inter
locutoria iudicis p̄dicti tanquā iniqua ⁊ iniuſta ad
ſedem ſanctā apoſtolicā ⁊ ſanctiſſimū in chriſto pa
trem et dn̄m noſtrū papam talem modernū vel ad
dn̄m ep̄m vel archiep̄m vel etiam curiaz in ſcriptis
et infra .x. dies appellauit. Itez ꝙ ſuper appellatio
ne huiuſmodi idē Titiꝰ appellās apoſtolos a p̄di
cto iudice inſtante et congruo tp̄e petijt et recepit.
Itē ꝙ Titiꝰ appellās memoratꝰ p̄dicte appellatio
nis ſue ꝓſecutioni inſiſtens hm̄oi appellatiōis cau
ſā infra tp̄s debitū ꝑ predictū dn̄m papaz obtinuit
vobis delegari vel ſi eſt ordinarius dicat infra tēpꝰ
debitū corā vobis introduxit. ⁊ alias circa ꝓſecuti
onē hm̄oi inſtitit ꝓut inſtat corā vobis ⁊c. Itē ꝙ d̊
premiſſis oībꝰ et ſingulis ⁊c. Et licet ſic poſſent for
mari libellus et articuli ī cauſis appellationū ante
diffinitiuaz. tn̄ aliqui iudices et preſertim in curia.
Romana non faciūt dari libellū ⁊ articulos ī hm̄oi
cauſis de quo ⁊ an debeat dari vel nō no. de teſtamē
tis. c. raynaldus in glo. et ita et ſuper ea cū remiſſi.
Sed in eis ꝓcedūt iſto modo. ꝙ primo pars abſēs
citat̄ ad ꝓcedēdū et ꝓcedi videndū in cā hm̄oi ꝓut
de iure debeat procedi et alis iura et munimēta ſīi
dari iuriſdictionē iudicis ac alias faciēda ad deuo
lutionē cauſe q̄bus ꝓductis citatur pars vel ſi ē p̄
ſens datur ſibi terminus ad dicendū et excipiendū
cōtra appellationē et alis ꝓducta. Deinde aſſigna
to termino ipſis ꝑtibus vz appellanti ad iuſtifican
dam appellationē ſuā et impugnādū ꝓceſſuz iudi
cis prioris ⁊ econtra ipſi appellato ad iuſtificandū

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ꝓceſſū appellationē īpugnādā. ꝛc. In cauſa appel
lationis a diffinitiua ſeruatur ordo iuris ſicut ī p̄n
cipali. et ibi articul⁹ appellatōis nō ē ſeparat⁹ a ne
gocio principali. ⁊ tūc ſic formātur articuli ⁊ pōneſ
¶ Poſitiones ⁊ articuli ſic formanť ī cā appellati
onis vbi articulus appellationis non eſt ſeparat⁹
a negocio principali.

POſitiones ⁊ articulos ꝛc. ī primis ponit et ꝓ
bare intendit ꝙ p̄dem de āno tali corā tali iu-
dice preposito archidiacono vel officiali ꝛc. inter ti
tium ex vna actorē ⁊ Sēproniū reū p̄dictos de ⁊ ſu
per domo vel fūdo tali vel debito ⁊ eius occaſione
parte ex altera q̄ſtio fuit ⁊ cā in iudicio ꝯtedatur.
Itez ꝙ p̄dictus iudex ī cā hm̄oi taliter qualiter ex
arrupto et iure atq̧ iudiciario ordīe p̄termiſſo ꝓce
dēs cā nō ad plenū examinata ſnīam diffinitiuā ſi
ita nuncupari mereať taliter ꝓ p̄dicto Sempronio
tulit per quā ipm̄ Titiū ī petitis condemnauit vel
per quā abſoluit eundē Semproniū ab impetitiōe
Titij ſupradicta. Eidē etiā Titio perpetuum ſilen
tium ſuper petitis per eum īpoſuit perperam ⁊ iniq̄
A qua q̄dē ſnīa lata fuit ꝓ parte ipſius Titij infra
x. dies vel incontinenti priuſq̄ iudex ipſe ad alios
actus ſe diuertit et eo adhuc ſedēte ꝓ tribunali vi
ua voce apud acta ad ſedem apoſtolicaz vel domi
num epiſcopum vel archiep̄m ⁊ ipſius curie appel
latuz apoſtolicq̧ petiti tempore congruo et recepti.
item ꝙ predictus Tituis apoſtolos ꝛc. Et ſi poſt ſē
tentiam vel appellationē per iudicē vel per aduer/
ſarium in negocio eſt aliquid attētatum in preiudi
ciū appellantis. de hoc etiaz in articulis. ⁊ cete. Et
poteſt ſic formari articulus. Itez ponit ꝙ poſt pre-

dictam ſententiā latā vel appellationē īterpoſitam iudex memoratus in negocio hm̄oi ī ipſis appellā tis preiudiciū ꝓceſſit ad talē vel talē actū vl' ī ip̄m appellantē tulit ſnīam excōicationis de facto: vl' p̄dictus aduerſarius appellatus ipſū appellantē do mo vel predicta ipſius poſſeſſione ſpoliauit ꝛc. vel in ipſū appellantē tulit ſnīam excōicationis ꝺ fctō vel predictus aduerſarius appellatus ipſuꝫ appel lantem domo vl' predicta ipſius poſſeſſione ſpolia uit. ꝛc. ¶ Additio. ¶ Utruꝫ autem innouata vl' at temptata appellatione pēdente debeāt p̄mitus re uocari anteq̄ conſtet de veritate ꝛ iuſticia appella tionis no. in. c. nō ſolū de appellatōibus li. vi. ꝛ an. appel. deſerta poſſit peti reuocatio attemptatoꝝ vide ibidem.

¶ Appellatus poteſt ſic ſe defendere cōtra appel lationem excipiendo et ipſam impnguando.

Procuratorē noīe ꝓcuratorio Sēpronij appel lati excipiēdo ꝯ appellationem pretenſā titij ponit ꝛ dicit q̄ ipſa pretēſa appellatio nulla ē ꝛ caſ ſa ꝓ eo q̄ nō eſt interpoſita infra. x. dies vl' interpo ſita eū p eſt q̄ mādatū nō habuit appellandi. vel lꝫ ab interlocutoria grauamine vel etiā diffinitiua ex interuallo ſit appellatū nō tn̄ ī ſcriptis ſed vba tā tū vel qꝛ lꝫ fuerit interpoſita appellatio apoſtoli tn̄ infra tp̄s cōgruum petiti nō fuerūt nec recepti vel ipſa appellatio iuſto ceſſante metu īpedita īfra ter minum talem a iudice ſtatutum a quo vel infra an num nō eſt p appellantē ꝓſecuta vnde iuris fictiōe et diſpoſitione deſerta eſt appellatio derelicta et di miſſa et cauſa ipſa coraꝫ proprio iudice tractanda

et finiēda ſiue ſentētiāda vl' ſnīa diffinitiua execu-
tioni nō eſt demādata: vel lꝫ ſit appellatū īpa tñ ap
pellatio ex falſa et fruſtratoria cā eſt omiſſa ac ma
le ⁊ īiq̄ interpoſita ⁊ ꝑ ꝓorem iudicē bone ⁊ iuſte ꝓ
ceſſum ex tali cā. ⁊c. Quare petit ꝓcurator p̄dict⁹
noīe quo. s̄. qtūs ꝓnūcietis decernatis ⁊ declaretꝭ
p̄dictā appellationē p̄tenſā ex cauſis premiſſis fuiſ
ſe ⁊ eſſe nullā irritā ⁊ inanē vl' deſertā derelictā di-
miſſaꝫ vl' predictū titiū male ⁊ friuole appellātē ꝑ
iudicē a q̄ bene ⁊ legitime ꝓceſſū ⁊ iuſte ꝓnūciatū
⁊ īterlocutuꝫ ipſaq; aſſerta appellatione nō obſtan
te predictū iudicē priorem ſua poſſe et debere iuriſ
dictione vti/et ꝓcedere in principali vel ſnīam pre
dictam fuiſſe ⁊ eſſe executioni demandadā: ⁊ ipſuꝫ
appellantē idē appellato ī expenſis litis condēnā
dū atq; cōdemnetis iuſticia exigente ſaluo iure ad
dendi minuendi vt eſt moris. ⁊c.

☞ Explicit practica dñi panormitani de mō ꝓce
dendi taꝫ in iudicio plenario q̄ꝫ ſummario nouiter
correcta ⁊ emendata per magiſtrū Vitalem de the
be. facultatis decretoꝝ ordinarium legentem cum
multis additionibus locis oportunis inſertis. Im
preſſa pariſius per nicolaum de pratis Impenſis
Johannis petit. Anno domini Milleſimo quingē
teſimo octauo Die. viij. menſis Nouembris.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN